

'Dutchbat had in Srebrenica meer kunnen doen'

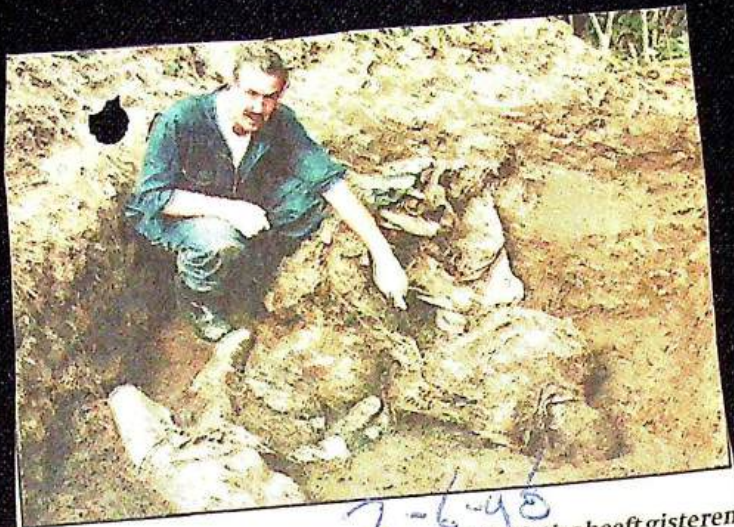
Door onze redacteur Z. C. LUYENDIJK DEN HAAG, 6 JULI. Elisabeth Rehn bleef voorzichtig, maar was wel duidelijk: het Nederlandse VN-bataljon in Srebrenica had meer mogen doen voor en na de val van de moslim-enclave om vluchtelingen te beschermen dan feitelijk is gebeurd. De speciale rapporteur van de commissie voor de rechten van de mens van de VN, getuigde gisteren als *amicus curiae* — belangeloos raadgever — voor het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië. Ze was gevraagd om in de hoorzittingen over de aanklachten tegen Radovan Karadžić en Ratko Mladić toelichting te geven op de politiek van etnische zuiveringen in Bosnië in het algemeen en de massa-executies na de val van Srebrenica in het bijzonder.

Over de val van Srebrenica en het verdwijnen van, volgens Rehn, zeker 3.000, maar mogelijk 8.000 moslim vluchtelingen, verwees ze naar rapport van haar voorganger, de voormalige Poolse premier Tadeusz Mazowiecki, die grootschalige executies meldde. Mazowiecki vond het dermate onbegrijpelijk dat een zo omvangrijke massaslachting niet was voorkomen, dat hij opstapte als VN-rapporteur. Rehn wilde gisteren niets afdoen aan het rapport van haar 'eminente' voorganger. Slechts een aantal waarnemingen was volgens haar

inmiddels door de werkelijkheid achterhaald. Gevraagd of de gebeurtenissen in Srebrenica hadden kunnen worden voorkomen, antwoordde ze dat ze alle rapporten over de val van de enclave had gelezen, ook dat van het Nederlandse parlement. „Ik vraag me af of de Nederlanders hun mandaat niet al te letterlijk hebben opgevat en hun macht niet uitsluitend voor hun eigen protectie hebben aangewend”, zei Rehn. „Maar iedereen wist dat er onvoldoende troepen waren om de veilige gebieden te beschermen.”

Het levende bewijs van massa-executies in Bosnië vorig jaar juli, na de inname van de moslim-enclave Srebrenica door de Bosnische Serviërs, lijkt Drazen Endremović. Deze 25-jarige ex-soldaat van het tiende sabotage-detachement van het Bosnisch-Servische leger, zat gisteren angstig in de getuigenstoel van het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië, af en toe gepijnigd zijn ogen sluitend terwijl hij met trillende stem zijn verhaal deed. Endremović zegt onder dwang deel te hebben uitgemaakt van een executiepeloton dat op 16 juli op een stuk grond naast een boerderij in Pilića, nabij Zvornik, 1.000 tot 1.200 moslim-vluchtelingen uit de enclave van Srebrenica heeft doodgeschoten. Hoeveel mensen hij precies heeft vermoord, weet hij niet en wil hij ook niet weten. Hij is er alleen maar zeker van dat ze 's morgens begonnen de moslims in rijen van tien in de rug dood te schieten en dat ze ergens in de middag ophiel-

Vervolg TRIBUNAAL pagina 5

7-6-98
♦ MASSAGRAF— Een team van de Verenigde Naties heeft gisteren ten noordwesten van Srebrenica de lijken van zes burgers gevonden. Van twee lijken waren de handen samengebonden. Mogelijk is er sprake van een massagraf. De Amerikaanse ambassadrice bij de VN, Madeleine Albright, vertelde eerder dat in het gebied 2.700 mensen begraven liggen. Zij zouden deel uitmaken van de 7.000 moslim mannen die worden vermist sinds de Bosnische Serviërs vorig jaar juli Srebrenica onder de voet liepen. (Foto EPA)

Nieuwe massagraven ontdekt bij Srebrenica

8-6-2004
SARAJEVO - In Bosnië zijn 31 nieuwe massagraven gevonden met daarin de lijken van in totaal mogelijk 2500 mannen uit Srebrenica. Volgens de Bosnisch-Servische regering heeft 'informatie van de autoriteiten en getuigen nieuwe gegevens opgeleverd' die hebben geleid tot de vondst. In de moslim-enclave Srebrenica zijn in 1995 zeventienduizend mannen en jongens vermoord. Verantwoordelijk generaal Mladić is nog altijd niet uitgeleverd aan het Joegoslavië-Tribunaal. (Reuters)

Blootleggen massagraven Srebrenica is begonnen

The Guardian, Reuter, AFP, AP SARAJEVO 8-7-98

Onderzoekers zijn gisteren begonnen met het opgraven van de lichamen van Moslims die vorig jaar juli zijn geëxecuteerd na de val van Srebrenica. De massagraven worden gezocht om bewijsmateriaal te verzamelen tegen de Bosnisch-Servische legerleider Mladić, die volgens getuigen op het VN-oorlogstribunaal in Den Haag leiding gaf aan de executies.

Deze week vaardigt het tribunaal naar verwachting een internationaal arrestatiebevel uit tegen Mladić en de Bosnisch-Servische president Karadžić.

Een internationaal team zette gisteren een graafmachine in om de topklaag te verwijderen van een massagraf bij het gehucht Cerska bij Srebrenica. Servische arbeiders, wier samenwerking met het VN-onderzoek door andere Bosnische Serviërs als verraad wordt beschouwd, verwijderden eerst de begroeiing. Het onderzoeksteam werd bewaakt door IFOR-soldaten in pantserwagens, maar volgens hun commandant werken de lokale Servische autoriteiten niet tegen.

Tijdens een eerste onderzoek in mei zijn langs de zandweg bij Cerska vier lichamen aangetroffen. De VN-onderzoekers vermoeden dat de Bosnische Serviërs hun Moslim-gevangenen aan de rand van de zandweg in rijen hebben opgesteld en doodgeschoten.

Het onderzoek naar de massagraven rond de voormalige Moslim-enclave gaat naar schatting drie maanden duren. Het Bosnisch-Servische leger wordt ervan verdacht na de inname van Srebrenica 3000 à 8000 Moslims te hebben geëxecuteerd.

Duitse minister van Buitenlandse Zaken Kinkel noemde de bewijzen van Mladić 'betrokkenheid dit weekeinde 'overweldigend' en riep op internationale arrestatiebevelen uit te vaardigen tegen Mladić en Karadžić. Minister van Defensie Ruhe zei dat de IFOR-vredesmacht de twee moet arresteren.

Dat een dergelijke onderneming risico's oplevert bleek zaterdag bij een ernstige confrontatie tussen NAVO-troepen en Bosnische Serviërs bij het hoofdkwartier van Mladić in Han Pijesak. Toen Amerikaanse NAVO-eenheden na een schending van het Dayton-akkoord het hoofdkwartier wilden inspecteren, werden ze met stenen bekogeld door demonstranten die dachten dat ze Mladić kwamen arresteren.

Vrouwen van Srebrenica demonstrieren

96
SREBRENICA, 12 JULI. In Tuzla hebben zesduizend uit Srebrenica afkomstige vrouwen gisteren de val van de enclave herdacht, in aanwezigheid van de Jordaanse koningin Noor en EU-commissaris Emma Bonino.

Zij hadden acht miljoen dollar aan hulpgeld en vier ton geneesmiddelen meegebracht.

Bij de herdenking stond de roep om rechtvaardigheid en opheldering over het lot van de duizenden vermiste mannen van Srebrenica centraal.

De sporthal van Tuzla was versierd met achtduizend kussentjes; op elk kussentje stond de naam van één vermiste uit Srebrenica geborduurd, met het geboortjaar.

Tijdens de plechtigheid riep Emma Bonino de vrouwen van Srebrenica op „niet te vergeten, maar ook naar de toekomst te kijken”.

Er werden video-films vertoond van de enclave, opgenomen tijdens de drie jaar durende belegering van Srebrenica en tijdens de inname van de stad op 11 juli vorig jaar.

De sfeer van de bijeenkomst van de vrouwen van Srebrenica was zeer emotioneel. Meer dan tien vrouwen vielen flauw en moesten worden weggebracht.

Het Internationale Rode Kruis heeft gisteren een lijst met veertien-duizend namen gepubliceerd van Bosniërs die nog steeds worden vermist.

Het werkelijke aantal vermisten wordt op 27.000 geschat. Van de namen op de Rode Kruis-lijst zijn er zesduizend van moslim-mannen uit Srebrenica.

Na het vredesakkoord van Dayton in december vorig jaar is het Rode Kruis zowel in Bosnië als in dertig landen daarbuiten, waar zich vluchtelingen uit Bosnië bevinden, een grote campagne begonnen om vermisten op te sporen.

In zes maanden zijn slechts 299 vermisten van de lijst geschrapt nadat hun lot was vastgesteld.

Van hen bleken er 270 in Bosnië te zijn gedood; de 29 anderen overleefden de oorlog. (AFP, Reuter)

Graven begint naar de doden van Srebrenica

96
CERSKA, 8 JULI. Onderzoekers zijn gisteren begonnen met de opgraving van de stoffelijke resten van de moslims die vorig jaar juli door de Bosnische Serviërs zijn geëxecuteerd na de val van de moslim-enclave Srebrenica. De onderzoekers van het Haagse tribunaal voor oorlogsmisdaden in ex-Joegoslavië zullen drie maanden lang in Bosnië en Kroatië opgravingen verrichten om slachtoffers van etnische zuiveringen te vinden.

Het onderzoek is vooral bedoeld om bewijzen te verzamelen tegen de Bosnisch-Servische leiders Karadžić en Mladić die van oorlogsmisdaden worden verdacht. Binnenkort wordt een internationaal arrestatiebevel tegen hen verwacht. Voor het oorlogstribunaal verklaarde vorige week een moslim-getuige die de executies overleefde, generaal Mladić te hebben gezien op een terrein waar op dat moment massaal executies plaatshadden na de val van Srebrenica.

De onderzoekers sloten gisteren hun eerste opgravingsterrein af bij een beboste heuvel, zo'n dertig kilometer ten westen van Srebrenica, in aanwezigheid van zwaarbewapende soldaten van de vredesmacht IFOR. Hun vijftien man sterke team bestaat uit verschillende medische experts. Lokale Serviërs zullen bij de opgravingen helpen.

Bij een proef-opgraving in mei in Cerska vonden onderzoekers vier moslim-slachtoffers. Zij vermoeden dat de moslims in een rij langs

de weg werden opgesteld en doodgeschoten. Het leger van de Bosnische Serviërs wordt ervan verdacht ten minste 3.000 maar mogelijk 8.000 onbewapende moslim-mannen te hebben vermoord na de val van Srebrenica.

Duitsland heeft gisteren bij monde van minister van Buitenlandse Zaken Klaus Kinkel verzocht om internationale arrestatiebevelen tegen Karadžić en Mladić. „Internationale aanhoudingsbevelen moeten worden uitgevaardigd tegen Karadžić en Mladić na het bewijs dat voor het tribunaal voor oorlogsmisdaden is gepresenteerd”, zei Kinkel gisteren. Dat bewijs tegen hen wordt „elke dag steeds overweldigender”, aldus Kinkel. De Duitse minister van Defensie, Volker Rühe, zei gisteren dat IFOR de twee moet aanhouden.

Afgelopen zaterdag deed zich een ernstige confrontatie voor tussen Amerikaanse IFOR-soldaten en enkele honderden Bosnisch-Servische burgers bij Han Pijesak, de militaire verblijfplaats van generaal Mladić. De burgers dachten dat de IFOR-soldaten Mladić wilden arresteren, zetten de weg af en bekogelden de soldaten met stenen. Er vielen geen gewonden.

De IFOR-eenheden zagen vrijdagavond al tanks en gepantserde voertuigen voor Mladić terrein staan, die daar volgens het Dayton-akkoord niet horen. IFOR riep vervolgens een grote hoeveelheid zwaar materieel op en vroeg de Bosnische Serviërs hun voertuigen te verplaatsen naar de daarvoor aangewezen zone. Zaterdag boden de Bosnisch-Servische troepen hun excuses aan voor wat zij een „misverstand” noemden en stonden zij alnog een inspectie van hun militair hoofdkwartier toe. (Reuter, AP)

'Moslims ook nabij basis Dutchbat massaal vermoord'

Van onze verslaggeefster DEN HAAG

Honderden Moslim-vluchtelingen zijn in Potocari, in de onmiddellijke nabijheid van Dutchbat, afgemaakt door Bosnische Serviërs. Dat heeft een onderzoeker van het Joegoslavië Tribunaal woensdag verklaard. Tot toe bestond de indruk dat in Potocari wel Moslim-mannen waren vermoord, maar niet op zo'n grote schaal.

Volgens de onderzoeker, de Franse politiecommissaris Ruez, haalden soldaten van generaal Mladić vorig jaar op 12 en 13 juli tientallen mannen uit de menigte vluchtelingen en sneden hen de keel door. Onder de mensen die uit Srebrenica gevlucht waren naar het kampement van Dutchbat in Potocari, bevonden zich drieduizend mannen. Vijftienduizend anderen waren de bossen in gevlucht.

Op basis van verklaringen van overlevenden getuigde de Fransman: „Soldaten die zich achter huizen hadden verscholen wezen collega's aan wie zij uit de menigte moesten halen. In groepen van tien werden ze weggevoerd. Soldaten sneden hen op te wachten en vermoordden de mannen met messen. Dit ging een paar uur door. Vervolgens kwam er vijf keer een vrachtwagen waarop de lijken werden geladen en weggereden. De mensen die de vrachtwagens moesten laden, zijn daarna doodgeschoten.”

De onderzoeker gaf een gedetailleerde beschrijving van gruwelijke gebeurtenissen tijdens en na de val van de enclave Srebrenica. Hij deed dat op de vijfde dag van de hoorzitting over oorlogsmisdaden waarvan de Bosnisch-Servische leiders Karadžić en Mladić zijn beschuldigd.

Ruez vertelde dat de selectie en afslachting 's nachts doorgingen. Soldaten gingen de fabriekshallen langzaam waarin de meeste vluchtelingen zich bevonden, en haalden mannen en jongens naar buiten. Achter een van de hallen sneden ze hen met messen de keel door. Volgens een getuige vielen die nacht honderden slachtoffers.

In het debriefing-rapport van

Dutchbat getuigen militairen bij een beekje negen lijken te hebben gezien. Verder maken zij melding van de executie van nog tien mensen, het horen van schoten, het begraven van een aantal dode vluchtelingen en een zelfmoord.

Op de basis van verklaringen van overlevenden getuigde de Fransman: „Soldaten die zich achter huizen hadden verscholen wezen collega's aan wie zij uit de menigte moesten halen. In groepen van tien werden ze weggevoerd. Soldaten sneden hen op te wachten en vermoordden de mannen met messen. Dit ging een paar uur door. Vervolgens kwam er vijf keer een vrachtwagen waarop de lijken werden geladen en weggereden. De mensen die de vrachtwagens moesten laden, zijn daarna doodgeschoten.”

Ruez memoreerde twee gevallen van baby's die op de armen van hun moeder werden vermoord. Een kind werd gedood, nadat de moeder had geantwoord dat het een jongetje was, een ander kind nadat de moeder had gezegd dat het huilt omdat het honger had. Ook dit gebeurde in Potocari.

Ruez kon niet zeggen hoeveel mannen uit Srebrenica zijn omgekomen. Hij citeerde alleen het hoogst genoemde cijfer: 10.300. Aan de hand van getuigenissen van overlevenden gaf hij een beschrijving van wat er na de val van Srebrenica was gebeurd. Hij reconstrueerde het lot van de mannen die in Potocari gevangen genomen waren en van hen die de heuvels waren in gevlucht en vervolgens in de val liepen.

Zie verder pagina 3, kolom 7

Ingezonden mededeling

Bel voor KOOPWONINGEN in Amsterdam e.o.

POENIJK ADRESGROEP

makelaars o.z. 020 662 12 12

onderzoekers van het Joegoslavië-tribunaal spitten bij Nova Kasaba in oost-Bosnië een grasveld om, op zoek naar een massagraf met duizenden door Serviërs geëxecuteerde Moslims. FOTO REUTER

Massa-executies

Vervolg van pagina 1 *6-7-96*

Na een korte rit stopte de auto en de gevangenen werden op een veld in vier rijen opgesteld.

Van achteren werden ze neergeschoten. Getuige A viel neer, lichamen vielen op hem, maar zelf was hij niet geraakt. Hij bleef stil liggen.

Hij zag toen voor de derde keer de vrachtwagen arriveerde, hoe Mladic uit een rode volgauto stapte, de executies aanschouwde en weer wegreed. De executies gingen de hele avond door.

Graafmachines verlichten het veld met hun lampen. Getuige A wist op een moment onder de lichamen vandaan te kruipen en tien meter verder zich achter een bosje te verschuilen.

Toen de Servische soldaten hun karwei hadden afgemaakt en alles wat nog bewoog hadden doodgeschoten, is getuige A ontkomen, samen met nog een andere overlevende.

De 24-jarige Erdemovic was, anders dan getuige A, uiterst nerveus en geemotioneerd tijdens zijn verklaring voor het Joegoslavië Tribunal. Erdemovic werd door psychiaters niet in staat geacht om te worden berecht wegens post-traumatische stress.

Zijn berechting zou volgende week plaatsvinden, maar is voor onbepaalde tijd uitgesteld. Hij kwam echter wel getuigen in de hoorzitting tegen Mladic en Karadzic. Zijn medewerking kan zijn veroordeling verzachten.

De Bosnische Kroaat Erdemovic heeft in het Joegoslavië leger diende, vervolgens bij de Bosnische Moslims, toen bij de Bosnische Kroaten en uiteindelijk bij de Bosnische Serviërs. Vanaf april 1994 diende hij bij de 'tiende sabotage-eenheid' van het leger van Mladic.

Op 10 juli kreeg de eenheid van Erdemovic de opdracht Srebrenica te helpen innemen. Op 11 juli trok hij het stadje binnen en ontmoette naar zijn zeggen geen verzet of gewapende mannen. Luitenant Pelevic had hen opgedragen burgers met rust te laten, maar toen er een dertigjarige man op straat liep, gaf Pelevic de opdracht hem te doden. Een lid van de eenheid sneed de man de keel door en liet het lichaam op straat liggen.

Op 16 juli (Erdemovic had eerder als datum 20 juli genoemd) werden tien mannen van de eenheid naar een boerderij in Pilica gebracht. Daar werd hun verteld dat er Moslims uit Srebrenica kwamen en dat ze die moesten doodschieten. Om een uur of tien 's ochtends kwamen de eerste bussen. De inzittenden, mannen tussen zeventien en zeventig jaar, werden per tiental of twintig meter afstand gezet van het executie-peloton waarvan Erdemovic deel uit maakte. De Kroaat verklaarde dat hij gedwongen was mee te doen. Als hij had geweigerd, zou hij zelf worden vermoord.

De executies duurden tot vier uur 's middags. Erdemovic schatte dat er daar op die dag duizend tot twaalfhonderd mensen zijn vermoord. Hoeveel mensen hijzelf had geëxecuteerd, wilde hij niet zeggen. 'Ik weet het niet precies. Ik wil ook liever niet weten hoeveel ik er heb gedood.'

Hij zei veel last van zijn geweten te hebben en daarom te getuigen. 'Ik moest kiezen tussen mijn leven en dat van hen. Had ik voor hun leven gekozen, dan had dat niets uitgemaakt en waren ze ook dood. Het heeft mijn leven volkomen verwoest.' Na deze woorden barste Erdemovic in snikken uit en werd de rechtszaal uitgeleid.

Tribunaal hoort overlevende Srebrenica

Getuige zag Mladic bij massa-executie

Van onze verslaggeefster Hella Rottenberg

DEN HAAG

Een Moslim uit Srebrenica die een massa-executie overleefde, zegt de Bosnisch-Servische generaal Mladic te hebben gezien op het executie-terrein. De getuige deed vrijdag voor het Joegoslavië Tribunal verslag van zijn lotgevallen na de verdediging van de door Dutchbat verdedigde enclave door de Bosnische Serviërs, bijna een jaar geleden.

Behalve deze getuige die voor het publiek onzichtbaar was en werd aangeduid als 'getuige A', verscheen vrijdag ook de Bosnische Kroaat Drazen Erdemovic. Hij verklaarde als lid van een Bosnisch-Servische sabotage-eenheid meegedaan te hebben aan de executie van meer dan duizend Moslims uit Srebrenica. Volgens Erdemovic stond zijn eenheid onder rechtstreeks bevel van het militaire hoofdkwartier van het Bosnisch-Servische leger.

Met deze getuigen werd de zeven dagen durende hoorzitting tegen de Bosnisch-Servische leiders Karadzic en Mladic beëindigd. De rechtshoofden zullen volgende week beoordelen of het bewijsmateriaal tegen beide mannen overtuigend lijkt te zijn en dan een internationaal arrestatiebevel uitvaardigen.

Getuige A vertelde droog en feitelijk wat er met hem gebeurde nadat de Bosnische Serviërs Srebrenica hadden overrompeld. Aan de stem te horen, leek hij een oudere man te zijn. Hij was met de

kan jullie niet redden. Jullie zullen later worden uitgewisseld.' Daarop werd getuige A met zijn groep naar gereedstaande bussen gebracht. Hij zag Mladic bij de eerste bus staan en aanwijzingen geven.

De bus reed naar Bratunac, de gevangenen werden in een gymzaal van een school gezet. Servische soldaten haalden mannen uit de groep, mishandelden ze en schoten hen dood. Intussen werden er steeds meer gevangenen binnengebracht. Getuige A schatte hun aantal op tweeduizend tot vijfduizend.

Bezittingen, papieren en geld werden hen afgepakt.

Toen de hal propvol was, kwam generaal Mladic binnen en sprak de gevangenen toe. Hij zei dat de Bosnische regering hen niet terugwilde en dat hij met ze omhoog zat. Toen de gevangenen om water smeekten, zei Mladic dat ze te drinken kregen als ze de hal verlieten. Ongeveer een uur na Mladic' vertrek, kwam er vrachtwagens. Getuige A werd om half zeven 's avonds op de auto geladen.

Hij groette de gevangenen en zei: 'Hallo, burens, weten jullie wie ik ben? Ik ben Mladic. Wie me niet kent, kent me nu. Zelfs de NAVO

Zie verder pagina 5, kolom 3

INHOUD

KARREMANS

Srebrenica: 'VN schoten tekort'

VERVOLG VAN PAGINA 1 *96 4-2*

Bij de eerste ontmoeting schold hij Karremans de huid vol omdat de VN verantwoordelijk zouden zijn voor de dood van zijn soldaten. 'Later kregen we de fameuze glazen in de handen gedrukt en moesten we een toast uitbrengen, voor het oog van een camera.'

Karremans zei niet te hebben geweten wat er precies met de vluchtelingen gebeurde. Hij zei weinig informatie te hebben gehad over de 'militaire situatie' en zei bezig te zijn geweest 'met de eigen evacuatie'. Van twee Nederlandse soldaten had hij meldingen gehad van executies.

De VN zijn volgens Karremans tekortgeschoten in de bescherming van de moslim-bevolking, door 'de wurggreep en het isolement' waarin zijn detachement was geraakt. Gevraagd door een rechter of het isolement door Mladic was veroorzaakt, antwoordde Karremans bevestigend.

Zelfs boekpresentatie stelt Dutchbat nu voor problemen

Van onze verslaggever Hans Moleman

ASSEN

Niets kan Dutchbat goed doen, sinds de tragische aftocht uit Srebrenica. Zelfs de presentatie van het eigen herinneringsboek *Dutchbat in Vredesnaam* was een probleem. De militairen lieten woensdag de kazerne in Assen alleen hun eigen selectie van regionale journalisten toe. De rest werd buiten de poort gehouden, met goedkeuring van minister Voorhoeve van Defensie.

De leiding van de landmacht accepteerde de gang van zaken met het oog op 'het emotionele traject' waarin de ex-Srebrenica-gangers zitten, verklaarde generaal Van Baal, de sous-chef defensiestaf, na afloop bij de poort. Hij doelde op de grote frustratie onder Dutchbatters over de kritische berichtgeving in de landelijke media over het optreden van de eenheid.

We hebben nog geprobeerd het onhiervan af te brengen, maar dat is er niet aan', zei kolonel van de eenheid, plaatsvervangend hoofd

legervoorlichting, die zichtbaar ongelukkig was met kwestie. Hij ging niet in op de vraag waarom er via de hiërarchische lijn niet was ingegrepen tegen Dutchbat. De beslissing om het boek in beperkte kring te presenteren werd twee weken geleden genomen.

Generaal Van Baal, die uitgerekend deze week in de *Militaire Spectator* een lans breekt voor een opener voorlichtingsbeleid (als er kritiek is moet de schuld niet aan de media worden gegeven, vindt hij: 'Dat is vluchtgedrag') kwam na afloop van de presentatie enkele exemplaren overhandigen aan wachtende journalisten. Hij prees het boek aan, hoewel hij het nog niet had gelezen.

Had hij dat wel gedaan, dan had de generaal wellicht de wenkbrauwen gefronst bij de ontboezemingen van sommige van zijn ondergeschikten. Vooral majoor Franken, de plaatsvervangend commandant van Dutchbat, laat in zijn 'Terugblik' zijn frustraties de vrije loop.

'Zelfs het soms hysterisch aandoende geblaas van allerlei 'deskundigen', politici en tv-mensjes vind ik

in het algemeen niet de moeite waard om op te reageren. Naar mijn mening is dat een reactie op dezelfde machteloosheid die wij voelden. Alleen zijn wij door de gebeurtenissen wijzer geworden en zij reageren puberaal met zoeken naar schuldigen.'

Franken vindt dat Dutchbat alles heeft gedaan wat het kon doen. Hij rept met geen woord over kritiek van de militaire medische inspectie op het niet behandelen van een ernstig gewonde vluchteling bij de val van de enclave. Verbitterd hekel hij zijn meederen: 'Dezelfde mannen die ons dringende adviezen hadden gegeven om de kwetsbare observatieposten los te laten, gaven ons opdracht om de stad met alle middelen te verdedigen. Eigen gevechtskracht absoluut ontoereikend steun: als het nodig werd luchtsteun (hahahahaha...). De critici zouden de juiste instantie in hun kritiek aan moeten spreken en Dutchbat gebruiken als synoniem voor VN, politiek, Haagse staatsd.' *4-8-96*

Zie verder pagina 3, kolom 7

Moslims in bussen naar executie

VERVOLG van pagina 1

De moslims — mannen van „zeventien tot zestig” — werden aangevoerd in bussen. De mannen in de eerste bus werden nog geblinddoekt en met vastgebonden handen. Bij de overige 16 tot 20 personen. De chauffeurs van de bussen — volgens Endremović argeloze burgers die in shock toekken — kregen met de opdracht elk ten minste een moslim te doden, zodat ze zouden kunnen getuigen. Endremović kreeg te horen dat hij de moslims kon gaan staan wanneer bezwaren had tegen de executie. „Ik wist dat ze hun dreigedanten zouden maken. Elke dader had de vrije hand met de tegenstanders van de executie.” Endremović voor het tribunaal aange-

klaagd voor moord. Hij heeft zichzelf schuldig verklaard en zal veroordeeld worden. Wegens de psychische problemen waarmee hij geconfronteerd werd, zoals was voorzien, werd op een nog nader te bepalen datum. Een andere ooggetuige van de moorden was A., die uit vrees voor represailles anoniem blijft. Deze man uit Srebrenica werd op een miraculeuze wijze niet geraakt door de kogels van het executiepeloton in Kravica, ten noorden van Srebrenica. Hij bleef liggen op de grond, verhoorde zich niet terwijl het ene na het andere lijk op hem viel. Slechts wanneer de soldaten rustpauzes namen of wanneer een vrachtwagen met moslims arriveerde, durfde hij te kijken. A. zei op het executieveld dat hij Mladić te hebben waargenomen met andere officieren. „Hij stond te kijken hoe de executies verliepen. Ik heb Mladić in totaal zes keer ge-

zien: een aantal keer in Srebrenica, waar hij zich voorstelde en zei dat we niets te vrezen hadden; op een voetbalveld waar we geconcentreerd werden en waar hij zei dat we spoedig zouden worden uitgewist. Tot diep in de avond hadden volgens A. soldaten tussen de lijken gelopen om te controleren of iedereen dood was. „Soms riepen ze dat ledig moest worden roepen om medisch verzorgd te worden. Degenen die zich meldden werden meteen gedood.” A. kroop 's nachts onder de lijken uit en verdween. De twee nieuwe advocaten van Radovan Karadžić die zich gisteren meldden met de mededeling dat het tribunaal in strijd met zijn eigen regels handelt door de hoorzitting te houden, verklaarde later voor de pers dat Karadžić erop uit is de wereld te overtuigen dat hij onschuldig is. „Maar dat moet wel

gebeuren aan de hand van regels die fair zijn”, aldus de Amerikaanse advocaat Edward Medvene, die samen met de eveneens Amerikaanse advocaat Thomas Hanley Karadžić vertegenwoordigt. Volgens Medvene is er geen bewijs dat Karadžić verantwoordelijk is voor de misdaden waarvan hij beschuldigd wordt (genocide, oorlogsmisdaden, misdaden tegen de menselijkheid). Opmerkelijk was dat Karadžić niet langer de jurisdictie van het gehele tribunaal in twijfel trekt. „Evenmin wordt bestreden dat in Bosnie gruwelijkheden hebben plaats gehad”, aldus Medvene. Waar het volgens de advocaat om gaat, is wie verantwoordelijk is voor de misdaden. „Wij willen weten welke bewijzen het tribunaal heeft.” Maar toegang tot de documenten werd geweigerd. „tot het moment waarop uw cliënt persoonlijk verschijnt”, aldus de Franse rechter Jorda.

Nabestaanden begraven hun doden in Srebrenica

SREBRENICA, ROTTERDAM, 12 JULI. Rond twintigduizend Bosnische moslims hebben gisteren, precies negen jaar nadat in Srebrenica Europa's grootste bloedbad sinds de Tweede Wereldoorlog begon, in het nabijgelegen Potocari 338 slachtoffers van de massamoord begraven. Uit de hele wereld waren nabestaanden naar de vroegere moslim-enclave in de Servische Republiek in Bosnië gekomen om de emotionele plichtigheid bij te wonen. De 338 slachtoffers zijn in de loop van het afgelopen jaar geïdentificeerd aan de hand van DNA-gegevens. De plichtigheid vond plaats op de speciale begraafplaats voor slachtoffers van het bloedbad van Srebrenica. Mustafa Čerčić, hoofd van de moslim-gemeenschap in Bosnië, riep in een toespraak op tot verzoening: „Er kan geen wraak zijn, omdat wraak ons geloof niet is, ons lot niet is en niet de manier van doen in Bosnië is.” Sulejman Tihić, president van Bosnië, herinnerde de buitenwereld aan het feit dat veel van de daders van het bloedbad nog steeds vrij rondlopen en dat etnisch wantrouwen zal blijven bestaan zolang ze niet zijn gearresteerd. „Het belangrijkste is het herstellen van vertrouwen tussen de volkeren van Bosnië-Herzegovina.

We kunnen dat vertrouwen alleen opbouwen op de basis van waarheid en rechtvaardigheid.” Het jongste slachtoffer dat gisteren werd begraven was vijftien toen hij werd vermoord, het oudste was 77. Op de speciale begraafplaats waren eerder al 998 slachtoffers van de massamoord begraven. De massamoord werd gepleegd door Bosnische Serviërs, die op 11 juli 1995 de enclave — die onder bescherming stond van Nederlandse VN-soldaten — veroverden. Na de verovering scheidde ze de mannen van de vrouwen en kinderen. De laatste werden naar moslim-gebied overgebracht, de bijna achtduizend mannen werden weggevoerd en op verschillende plaatsen vermoord. Tot nu toe zijn rond 1400 slachtoffers geïdentificeerd. In het lijkenhuis van Tuzla liggen nog 3800 lijken die nog niet zijn geïdentificeerd. (AP)

Een onzer redacteurs voegt hieraan toe: In een open brief aan de Nederlandse regering en het Nederlandse parlement heeft een groot aantal personen en organisaties kritiek geleverd op het verlagen van de Nederlandse hulp aan Bosnië en de nabestaanden van het bloedbad in Srebrenica. In de open brief wordt gesteld dat nog slechts 1800 overlevenden naar Srebrenica zijn terug-

gekeerd en dat hun leven daar „extreem zwaar” is. „Mensen lijden dikwijls aan depressie en eenzaamheid, er is geen werk, de pensioenen zijn karig, de gezondheidszorg slecht, de infrastructuur bevoerd. Er is weinig ondersteuning bij renovatie, traumatherapie is nauwelijks beschikbaar”, aldus de open brief. „In vluchtelingenkampen rond Tuzla wonen nog bijna zeventienduizend mensen in grote armoede. Er zijn gezinnen die volledig afhankelijk zijn van voedselpakketten. Bijna alle inwoners zijn getraumatiseerd.” Nederland heeft Bosnië jaren ruimhartig gesteund, maar vanaf 2003 is de geldkraan dichtgedraaid: van 33 miljoen euro in 2002 liep de hulp in 2003 terug naar 17,2 miljoen euro en is er dit jaar maar 9,7 miljoen voor heel Bosnië beschikbaar. De Nederlandse regering en het parlement worden in de open brief nog eens gewezen op de ‘speciale verantwoordelijkheid’ van Nederland voor Srebrenica, een verantwoordelijkheid die voortvloeit uit de mislukte ‘bescherming’ van de enclave door Nederlandse blauwhelmen. Onder de ondertekenaars van de open brief zijn organisaties als de Werkgroep Nederland-Srebrenica, Care Nederland, het IKV en Pax Christi.

Srebrenica herdacht met herbegrafenis

AP, Reuters, ANP SREBRENICA

Ruim twintigduizend personen hebben zondag in Srebrenica de begrafenis bijgewoond van 338 van de ruim zeventienduizend Bosnische Moslims uit de enclave die in juli 1995 door Bosnische Serviërs werden vermoord. Het was zondag negen jaar geleden dat Srebrenica viel. De overblijfselen van de slachtoffers — mannen en jongens — zijn af-

komstig uit massagraven die na het eind van de Bosnische oorlog zijn blootgelegd. Direct na de val van het stadje werden de mannelijke inwoners gescheiden van de vrouwelijke inwoners, naar later bleek om te worden vermoord. Nederlandse VN-militairen moesten in Srebrenica de Bosnische Moslimbevolking beschermen tegen de Bosnisch-Servische agressie. Zij slaagden er niet in de massamoord te voorkomen. De slachtoffers werden herbe-

graven op de begraafplaats die deel uitmaakt van het Srebrenica-herdenkingscentrum in Potocari. Tot nu toe zijn in massagraven vijftienduizend slachtoffers gevonden. Eerder werden er al 998 opnieuw begraven in Potocari. De Bosnische president, Sulejman Tihić, wees er bij de begrafenis op dat veel daders van de massamoord nog altijd vrij rondlopen. Hij zei dat het wantrouwen tussen Moslims en Serviërs niet kan worden weggenomen zolang de daders niet zijn berecht.

De Bosnische-Servische troepen die de mannelijke inwoners van Srebrenica vermoordden, stonden onder leiding van generaal Ratko Mladić, die wordt gezocht door het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag. De president van het Servische deel van Bosnië, Dragan Cavic, heeft pas onlangs erkend dat de massamoord in Srebrenica heeft plaatsgehad. In Den Haag kwamen gisteren ongeveer 120 mensen bijeen voor een herdenking op het Plein. Ze hielden een stille omgang rond het

mobiele herdenkingsmonument dat ze ieder jaar op 11 juli neerzetten. Het Politiek Comité Stari Most en het Interkerkelijk Vredesoverleg (IKV) organiseerden de negende herdenking van de val van de Moslimenclave. Als motto was dit jaar gekozen voor: ‘We stonden erbij en hebben gefaald. En weer willen we niet beschermen’. De organisaties doelen op het beleid van minister Verdonk. Onder de uitgeprocedeerde asielzoekers die zij wil uitzetten, zijn ook Bosniërs.

FOTO AP

Mehic vluchtte te laat uit Srebrenica

29 07 2002

Nog altijd vluchten er moslims van Srebrenica naar Nederland. Het zijn de overlevenden van de dramatische val van de moslim-enclave, die Dutchbat niet kon voorkomen. Na een lange zwerftocht proberen zij alsnog asiel in Nederland te krijgen. Maar ze zijn te laat.

in de zomer van 1995 en wist met een groep mannen de bossen in te vluchten. Onderweg werd hij alsnog geraakt door een Servische granaat, waarna hij door Servische soldaten werd opgepakt. Een halfjaar zat hij, zwaargewond, vast in een concentratiekamp, waar hij dagelijks werd gemarteld. Mehic kwam vrij bij een uitwisseling van gevangenen.

Terug naar Srebrenica kan niet meer. Mehic vestigt zich in Tuzla en gaat op zoek naar zijn moeder. Vanaf zijn vrijlating verhuist Mehic van woning naar woning. Het zijn huizen die tijdens de oorlog leeg zijn komen te staan. De gemeente wijst aan waar de rondzwerfende ontheemden mogen wonen. Zodra de oude eigenaar zich meldt moeten de nieuwelingen weer vertrekken. „We leefden van het pensioentje van mijn moeder”, vertelt Mehic. „We hadden eigenlijk niets, geen geld, geen werk, geen verzekering.” Als hij mei vorig jaar in Sarajevo weer uit zijn huis wordt gezet, besluit Mehic, inmiddels getrouwd en twee kinderen, naar Nederland te gaan.

Volgens de Nederlandse vreemdelingenwet komt Mehic te laat.

Hij mag dan door de oorlog getraumatiseerd zijn, maar als hij aanspraak had willen maken op een vluchtelingenstatus, dan had hij binnen een halfjaar na de oorlog asiel moeten aanvragen. „Ze hebben het te lang geprobeerd vol te houden”, zegt Bram Bregman van Start Most. „Nu wordt ze dat nagewezen.”

De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) was dan ook snel

Comité hoopt op nieuw pardon voor negentig asielzoekers

klaar met de beslissing. Over wat Mehic had meegemaakt was geen twijfel, alleen had hij op het moment dat hij naar Nederland kwam geen vervolging meer te vrezen in Bosnië. In 2000 streek het paarse kabinet nog de hand over het hart en kregen enkele honderden vluchtelingen, die de val van Srebrenica hadden meegemaakt, nog een verblijfsvergunning. Het comité hoopt op een tweede Cohen-regeling. Bregman: „We zijn in juni gaan zoeken naar de Srebrenica-vluchtelingen die er nog over zijn in Ne-

derland. Echt van Zeeland tot Groningen zijn we de centra afgelopen. We hebben een roodboek gemaakt, waarin de vluchtelingen hun eigen verhaal vertellen.” Het comité wil het boek zo snel mogelijk aanbieden aan de Tweede Kamer. Bregman: „Er is haast bij, want een aantal van de Srebrenica-vluchtelingen is uitgeprocedeerd en moet weg.”

Saloin Mehic heeft op medische gronden uitstel gekregen. Hij wordt psychiatrisch behandeld voor de trauma's die hij in het concentratiekamp opliep. Maar voor opvang komt hij niet meer in aanmerking. Sinds kort woont hij met zijn vrouw Zumreta en twee kinderen in een oude arbeiderswoning in Austerlitz. Het was Bregman, die dominee is bij de Samen-op-wegkerken in Austerlitz, die hem aan het huis hielp. Er hadden twee vrijgezelle broers gewoond, die kort na elkaar overleden. Een verre neef, die het huis erfde, wilde wel onderdak geven aan de ontheemde asielzoekers. „Hij vond het ook wel handig tegen krakers”, zegt Bregman. Een kerk in Barneveld betaalt leefgeld aan de familie. En toen gebeurde er nog iets

wonderlijks. „We gingen naar de goedkope super en daar kwamen we onze oude burens uit Srebrenica tegen”, vertelt Mehic. „We hadden ze sinds de oorlog niet meer gezien.” De burens kwamen helpen met de schoonmaak van het nieuwe huis van Mehic en brachten voor de familie een gasfornuis en een bed mee.

Maar de toekomst blijft onzeker. Bregman hoopt op een nieuw generaal pardon voor de negentig Srebrenica-asielzoekers. „Tijdens de val van de enclave hebben Nederlandse soldaten oog in oog gestaan met de slachtoffers. Premier Kok zei na het verschijnen van het Niod-rapport dat Nederland niet schuldig is aan wat daar is gebeurd, maar dat we wel een bijzondere verantwoordelijkheid hebben. Die betrokkenheid moet ook tot uitdrukking komen voor de slachtoffers die hier asiel aanvragen.”

Mehic is bezig te overleven. Moet Nederland hem opnemen omdat ze het in 1995 verprutst hebben in Srebrenica? „Nee, dat hoeft niet”, zegt Mehic. Maar de IND zou wel beter moeten luisteren naar wat hij al die jaren heeft meegemaakt, voegt hij eraan toe.

Vluchtelingen Srebrenica

Rita van Veen

AUSTERLITZ – Ze zijn zeker vijf jaar te laat naar Nederland gevlucht, de moslimvluchtelingen uit Srebrenica. Toch vindt het Politiek Comité Start Most dat Nederland de 'morele plicht' heeft hen om humanitaire redenen een verblijfsstatus te geven.

Saloin Mehic is een van de negentig overlevenden van Srebrenica die, na vele omzwervingen, naar Nederland vluchtten. Hij overleefde het Servische geweld

Compensatie voor 'Srebrenica'

GENÈVE, 13 JULI. Ruim zestig overlevenden van het bloedbad van Srebrenica – waar de Bosnische Serviërs in juli 1995 meer dan zeventuizend moslims vermoordden – eisen financiële compensatie van de VN. Srebrenica was indertijd een formeel door de VN beschermd 'veilig gebied' dat door de Nederlandse VN-soldaten „in de steek werd gelaten”, reden waarom de VN worden aangesproken, zo zei de Franse advocaat van de moslims. (AFP)

Schadeclaim VN over Srebrenica

SARAJEVO, 20 DEC. Nabestaanden van de slachtoffers van de massamoord op duizenden Bosnische moslims in Srebrenica, de door Nederlandse VN-militairen bewaakte moslim-enclave, hebben gisteren bij de Verenigde Naties een eis tot financiële compensatie ingediend. Bosnische advocaten hebben een strafklacht voorbereid namens 6.500 mensen. Vorige maand hebben overlevenden via Nederlandse advocaten ook al een klacht ingediend tegen de Nederlandse staat en de Verenigde Naties. (Reuters)

Nabestaanden Srebrenica vragen compensatie VN

SARAJEVO, 21-12-2002 Nabestaanden van slachtoffers van de massamoord onder Bosnische moslims uit Srebrenica hebben secretaris-generaal Kofi Annan van de Verenigde Naties in een brief gevraagd om een schadevergoeding van 1 miljard dollar, hebben advocaten bekendgemaakt. Al 7000 families hebben zich bij het verzoek aangesloten. Juridische stappen worden niet overwogen omdat de schadevergoeding waarschijnlijk niet is af te dwingen.

januari 2003

commentaar

Srebrenica

Srebrenica is weer volop in discussie. In een publieke schijnvertoning wordt gejongleerd met schuldvraag en kritiek t.a.v. politici en legerleiding. Al eerder werd voor de parlementaire enquêtecommissie een politieke uitwasoperatie uitgeoefend, waarbij de verantwoordelijke personen in een collectieve boetedoening woorden tekort kwamen hoe tragisch en traumatisch het voor Nederland allemaal was verlopen. Maar we konden niet anders, er moest iets gedaan worden!

Nu blijkt dat de Nederlandse bemoeienis met Bosnië het resultaat is van het lobbywerk van de Bosnische ambassadeur bij de VN, met zijn vriendin die nu genomineerd staat om aan te schuiven op het koninklijke bordes. Beide hadden nauwe contacten met leidende figuren in het Amerikaanse establishment en volgens het NIOD-rapport hadden zij invloed op de politieke besluitvorming in Den Haag.

Het feit dat een ambassadeur van een ander land invloed uitoefent op het Nederlandse regeringsbeleid is ongehoord. Nog ernstiger is het feit dat de betrokken ambassadeur één van de deelnemende partijen in de oorlog was.

De moslims in Bosnië beseften dat zij nooit de oorlog konden winnen zonder steun van de NAVO. Izetbegovic heeft openlijk verklaard dat, om die NAVO-steun te krijgen, een misdaad van grote omvang aan de publieke opinie moest worden getoond, waar de Serviërs voor verantwoordelijk konden worden gesteld. Hij noemde daarbij expliciet Srebrenica als moge-

lijke plek. Het lobbywerk van Mabel Wisse Smit en Sacirbey in ons land, is blijkbaar succesvol geweest.

De vraag die velen stellen, waarom juist Nederland zo nodig een 'mission impossible' wilde uitvoeren, lijkt te worden beantwoord. Nederland heeft zich aangeboden het vuile werk op te knappen om de Amerikanen een alibi te geven tot militair ingrijpen. Hun luchtsteun aan het Kroatische leger bij het verdrijven van 250.000 Serviërs uit de Krajina, was de eerste aanvalsoorlog buiten het NAVO-gebied, en de eerste stap in de uitvoering van de plannen die begin jaren negentig al klaar lagen: het bombarderen van geheel Joegoslavië.

De tragiek van de Nederlandse betrokkenheid ligt niet in het zogenaamd falen 'ondanks alle goede bedoelingen' bij het verhinderen van een Servische moordpartij, waar tot op de dag van vandaag nog geen bewijs voor op tafel is gelegd, maar dat op serviele wijze hand en spandiensten verleend worden bij de uitvoering van de Amerikaanse militaire agressie. Zoals overigens ook later in de oorlog tegen Joegoslavië is gebeurd. Volgens Amerikaanse generaals hebben de Nederlandse piloten uitgebonden bij de uitvoering van de bombardementen op civiele doelen.

Dit is de kern van de kwestie Srebrenica en het is van fundamenteel belang dat dit aan de orde wordt gesteld in de discussie die op dit moment wordt gevoerd.

Dutchbat werd terecht naar Srebrenica gestuurd

14-11-2002

Parlementaire enquête

Jaïr van der Lijn

Het is onvermijdelijk dat de bevindingen van de parlementaire enquêtecommissie Srebrenica de Kamer in staat stellen om op verscheidene punten negatief over het Nederlandse optreden te oordelen.

Bij het besluit tot uitzending en tijdens het verdere verloop van de VN-operatie in Srebrenica zijn fouten gemaakt, de

desastreuze gevolgen hiervan zijn alom bekend. Het is echter zaak om vanuit een *lessons-learned*-optiek te oordelen en te kijken naar wat er fout is gegaan, waar hiervoor de verantwoordelijk ligt en wat er in de toekomst anders zou moeten. Voorkomen dient te worden, dat – achteraf – een negatief oordeel wordt uitgesproken over de principiële bereidheid en de morele keuze om Nederlandse VN-soldaten naar Srebrenica uit te zenden.

Om te beginnen is dit geen goed signaal voor de toekomst, omdat men

minder snel gereageerd zal zijn om opnieuw voor de uitzending van vredes troepen te kiezen. Nog belangrijker is dat dit geen recht aan de situatie in het verleden zou doen en de waarschijnlijk negatieve gevolgen van een keuze om geen troepen naar Srebrenica uit te zenden over het hoofd ziet.

De keuze van regering en parlement om wel naar Srebrenica te gaan was voor een groot deel gebaseerd op een gevoel van morele verplichting om de bevolking van de enclave te beschermen. Nederland was hiermee het enige

land in de wereld dat op dat moment dit gevoel kende; de rest was reeds op voorhand niet bereid de vingers aan Srebrenica te branden. Het is daarom waarschijnlijk dat als Nederland niet deze taak op zich had genomen, de enclave volledig onbeschermd was gebleven. In een dergelijk geval zouden bij de uiteindelijke verovering van de enclave vrijwel zeker aanzienlijk meer slachtoffers zijn gevallen.

De principiële bereidheid en de morele keuze om Nederlandse blauwhelmen naar Srebrenica te zenden om

daar de burgerbevolking te beschermen mag niet negatief worden beoordeeld en was zeker niet fout. De fouten zijn bij de verdere invulling en uitvoering van dit besluit gemaakt. De eindconclusie van de enquêtecommissie en de publieke discussie moet dan ook zijn: 'een volgende keer opnieuw, maar anders' en niet 'nooit meer!'.

Jaïr van der Lijn is verbonden aan het Centrum voor internationaal conflict-analyse en -management van de Katholieke Universiteit Nijmegen.

Geen buitenlandse politiek zonder ethiek

16-11-2002

Srebrenica-enquête

Marcel Becker

Met de parlementaire enquête over Srebrenica staat de politiek van goede bedoelingen in het beklagenbankje. Dat leidt niet alleen tot een versimpeling van het drama, maar ook tot een verkeerde conclusie over de verhouding tussen ethiek en buitenlandse politiek.

De eerste dagen van de parlementaire enquête bevestigen voor velen het beeld dat Hans Achterhuis afgelopen zaterdag in *Trouw* schetste: de nobele principes moesten het afleggen tegen de harde werkelijkheid.

Inderdaad is in Srebrenica veel misgegaan door de hooggespannen ethische verwachtingen. Maar dat mag niet leiden tot een algemene conclusie over de Nederlandse buitenlandse poli-

तिक. Morele waarden staan niet in de marge daarvan, ze vormen haar fundamentele beginselen. Dat ontkennen getuigt van een slecht geheugen.

De buitenlandse politiek is al eeuwen bepaald door de uitgangspunten van de koopman en de dominee. Beiden zijn gebaat bij een internationale vreedzame orde. Het respectabele proefschrift hierover van Joris Voorhoeve (!) heet niet voor niets 'Peace, Profits and Principles'. Nederland heeft daarom eeuwenlang vooropgelopen in de ontwikkeling van het internationaal recht als middel om conflicten te beslechten. Hugo de Groot is daarvan de eerste uiting, het internationale Strafhof in Den Haag tot dusver de laatste. Eén uitglijder helpt dat niet om zeep.

Het Srebrenica-drama was bovendien zo uniek, dat er geen algemene les uit is te trekken. Wie het Niod-rapport leest, wordt getroffen door de vele uit-

eenlopende factoren die aan het drama hebben bijgedragen. Het rapport is niet voor niets zo dik. De Nederlandse krijgsmacht had sterke geldingsdrang haar nut te bewijzen maar verkeerde in een identiteitscrisis: zij 'dacht (Nederlands) groen' maar moest '(VN) blauw handelen'. Die VN bleken na de Koude Oorlog een speelbal van de grote mogendheden. Op al deze punten is lering getrokken. De Kamer heeft meteen na het Srebrenica-drama de geopolitieke situatie doordacht en nieuwe criteria ontworpen voor deelname aan vredesmissies. Over de rol van de VN maken we ons weinig illusies meer. En door de voltooidde gedaanteverandering van de krijgsmacht zijn uitgezonden militairen tegenwoordig wél goed voorbereid op hun werk.

Daarbij neemt de aandacht voor ethiek een belangrijke plaats in. Juist in de week voordat de parlementaire enquête begon, werd het 'Basisboek

morele dilemma's voor militairen' gepresenteerd. Tegenover de tragedie in Srebrenica staan de vele missies waarin Nederlandse militairen wél vanuit humanitaire motieven goed werk hebben verricht. In Angola, Cambodja, Haïti en Kosovo konden ze beter dan militairen uit andere landen (als bijvoorbeeld de VS) de-escalerend en pacificerend optreden. Ze toonden zich voorbeeldige vertegenwoordigers van de *Peace Profits and Principles*-traditie.

De marginalisering van de ethiek in de buitenlandse politiek is niet alleen oneerlijk maar ook gevaarlijk. Neem de bestrijding van het terrorisme. Vergeleken met de vijanden in de klassieke oorlog richt de terrorist relatief weinig schade aan. Toch is er een algehele consensus dat hij bestreden moet worden. De reden hiervoor is van morele aard. Het terrorisme tart onze democratische waarden. De politicus die dit vergeet, beschouwt de strijd puur in

machtspolitieke termen en pleit snel voor ongenueanceerd en bot optreden tegen alles wat verdacht is. Maar de politicus die de morele waarden voor ogen houdt, bestrijdt het terrorisme effectiever én beter. Effectiever omdat hij aan zijn landgenoten kan uitleggen waarvoor ze vechten. Beter omdat hij niet snel voor de verleiding zwicht om in deze strijd de beginselen van de rechtsstaat te verkwanselen. En hij zal méér oog hebben voor de structurele oorzaken van het terrorisme.

Morele beginselen en (buitenlandse) politieke werkelijkheid staan dikwijls op gespannen voet met elkaar. De verleiding is daarom groot om belangrijke waarden uit het oog te verliezen. Als we na het Srebrenica-drama voor die verleiding zwichten, maken we het drama groter dan het nu al is.

Marcel Becker is docent ethiek aan de Katholieke Universiteit Nijmegen.

"Srebrenica, 10 jaar later"

www.inkijkmuseum.nl

Srebrenica, 10 jaar later

1-7-2005

Op Vrijdag 1 Juli zal de er een nieuwe expositie in het InkiJKmuseum te zien zijn. Srebrenica, 10 jaar later. Als vooraankondiging op diverse activiteiten in Nederland ter herdenking van het drama dat 10 jaar geleden plaats vond en ook Nederland op zijn kop zette. In het InkiJKmuseum is tot 11 Juli, de dag van de val van Srebrenica, een verrassende, educatieve en ingetogen expositie te zien.

Dit programma wordt mede mogelijk gemaakt met ondersteuning van het fonds voor mondiale bewustwording van de gemeente Eindhoven en met ondersteuning van Service Bureau Bosnië-Herzegovina.

MEER INFORMATIE: WWW.INKIJKMUSEUM.NL | WWW.SREBRENICA2005.COM

Ander programma in het InkiJKmuseum:

Zomerpraktijken:

een serie programma's i.s.m Stroomhuis en TAC.

1 Mei: Tuinfeest

Relaxte zondag middag en avond na de Koninginnedag veldslag

13 Mei: Tuinfeest met verrassende wendingen

3 Juni: Zigeuner Tuinfeest

21 Juni: Jour de la Musique

In het kader van 'ook de leuke kant van Europese integratie' een dag waarop de hinderwetvergunning immuun is voor muziek.

Verder deze zomer? Wie weet?

Wordt lid en wees welkom bij ieder tuinfeest!

WWW.STROOMHUIS.NL | WWW.TAC.NL

Het verloren vaderland

Na Srebrenica is Nederland niet meer hetzelfde — maar als wanneer?

Henri Beunders

Nederland is niet meer hetzelfde. En wij weten het. Om precies te zijn: sinds 11 juli 1995 weten wij het. Srebrenica was geen bedrijfsongelukje. Het was het einde van een tijdperk. Het tijdperk van maakbaarheid van de samenleving en ontplooiing en onaanastbaarheid van het individu. Het tijdperk van de babyboomers wier motto, zoals Gerard Reve ooit zei, was: „Groots en meeslepend wil ik leven. Maar met behoud van maandsalaris”.

De handgranaat die een van die moslims, uit woede over de weigering van Dutchbat hen te beschermen, gooide naar dat eveneens onbeschermde pantservoertuig, heeft niet alleen een einde gemaakt aan het leven van soldaat Van Renssen. Die handgranaat heeft heel Nederland getroffen, heeft een einde gemaakt aan die misschien wel typisch Nederlandse illusie dat de wereld overzichtelijk in elkaar steekt, dat voor elk probleem een oplossing is als je maar wilt, dat er alleen *good guys* en *bad guys* zijn en dat wij zelf in de eerste categorie thuishoren. Al gaat de *morning after* gepaard met heftig gekisbis over de vraag wie de schuld heeft van het drama — ‘Dutchbat’, zeggen een paar toncelschrijvers, ‘Voorhoeve’, zegt de pers, ‘De VN’, zegt Voorhoeve — Nederland heeft de afgelopen herdenkingsweek afscheid genomen van deze illusies. En voelt zich nu verwarder, kleiner, eenzamer.

maar als wanneer? Moeilijke vraag. Van de meeste periodiseringen van tijdperken blijft, bij nader onderzoek, weinig heel, of helemaal niets. Neem de ‘decennium-dictatuur’: tegenwoordig beginnen de jaren zestig volgens de één ergens rond 1965, volgens de ander rond 1955.

Als er een knal van een gebeurtenis plaatsvindt die de gebruikelijke orde van zijn sokkel licht, dan is het gemakkelijk de datum ervan te onthouden. De Duitsers weten bijvoorbeeld dat 11 november 1989 het einde van het ene tijdperk inluidde en het begin van een nieuw. De val van de Muur was voor een blad vol goede bedoelingen als *Die Zeit*, dat zoals de Westduitse sociaal-democratie, de Deling had aanvaard en zelfs toegejuicht als het beste voor Duitsland en de wereld, aanleiding om zich achter de oren te krabben. Waarom hebben wij ons zo vergist? Hoe kwamen wij aan onze, gelogenstrafte, illusies over Duitsland en de wereld? Wanneer werden die geboren?

Voor Nederland werd het breukjaar 1995. Waarom hebben wij ons zo vergist over wat we in voormalig Joegoslavië konden uitrichten? Hoe kwamen wij aan onze illusies?

In deze krant beschreef F.G. de Ruiter deze week de *sentimental journey* die hij met zijn vrouw sinds mensheugenis maakt naar het Franse provinciestadje La Courtine. Daar was hij in 1959 gelegerd geweest, en verliefd geworden op de vrouw in de bar ook nog. Het liedje dat Rijk de Gooyer destijds zong over La Courtine — tekst: Eli Asser — speelde voortdurend door zijn hoofd.

even stoom afblazen achter zijn pc. Dat mocht niet, hij moest koken, praten en spelen met de kinderen. Hij deed dat allemaal. Maar kreeg er niet veel voor terug. „Ik ben in mijn huwelijk negen keer met haar naar bed geweest, waarvan acht keer met ruzie.” Zij: „Hij was zo dik en zo zwaar. Zijn hoofd liep helemaal paars aan als hij bezig was. Ik voelde me verpletterd, machteloos”. Maar de twee kinderen die ze wilde, kwamen er, en daarna vroeg ze echtscheiding aan. Het einde van het liedje was dat hij toch weer thuis kwam, dwars door de voordeur, zwaaiend met een hamer. Nu zat hij aangeslagen op de bank, gebukt onder loonbeslag, levend van 275 gulden in de week. Alle speelgoed ten spijt, zag hij zijn kinderen nog zelden.

Dit was een aflevering van Bosnië in zakformaat. Hierin hadden Ter Beck, die Dutchbat wegens ‘de eer’ naar Bosnië stuurde, en daarna Voorhoeve, die Dutchbat daar liet omdat ‘wegrijden laf zou zijn’, kunnen zien waar het op de Balkan eigenlijk allemaal om draaide. Om burens en beminde die om welke redenen dan ook — machtstrijd, *incompatibilité d'humeur*, kinnesinne — langzaam maar zeker afdaalden van de hemel van de huwelijksdag naar de hel op aarde.

Een goede buur is beter dan een verre vriend, zegt het Hollandse spreekwoord. Daar kan sinds Srebrenica een spreekwoord bij: je buurman, je naaste, je geliefde is, als het verkeerd gaat, je grootste vijand. Met de multi-culturele samenleving die Bosnië was, en Nederland inmiddels is, is het niet anders. Het multi-culturalisme is een verrijking van de cultuur en de beschaving, maar het kan, dankzij democratie, emancipatie

We waren the good guys — tot de val van Srebrenica. Nederland heeft de afgelopen herdenkingsweek afscheid genomen van typisch Hollandse illusies, meent historicus Henri Beunders. Waarom hebben wij ons zo vergist?

B-7-96

heb ik naast elkaar op de vloer gelegd. Af en toe heb ik de tv aangezet, en ik kan tot geen andere conclusie komen.

Maandag. Sorgdrager stelt celstraf ter discussie. Volgend jaar zal Nederland, met 33 per honderdduizend inwoners, de meeste gedetineerden van West-Europa hebben. Nederland? Waar men vroeger de leegste gevangnissen had van de wijde omtrek? Afscheid van veilig Nederland.

Ook maandag. Eeuwige roem en fortuin voor Richard Krajicek, winnaar van Wimbledon, die wordt geëerd in Den Haag maar als belastingvluchtige woonachtig is in Monte Carlo. Afscheid van patriotisme en amateurisme.

Dinsdag. De Erasmus Universiteit mag de briljante gymnasiaste Meike Vernooij, ondanks haar negens en tieners, niet toelaten. Ze moet gewoon met de meute meeloten. Op last van Ritzen, de verdediger van het Nederland van gisteren. Hij voert een vergeefse strijd: de Universiteit van Utrecht begint aan een elite-opleiding. Afscheid van egalitair Nederland.

Woensdag. De werkgevers willen verhoging van de pensioenleeftijd tot 67 jaar om de AOW in de toekomst betaalbaar te houden. Er is niemand onder de veertig die gelooft dat hij überhaupt nog AOW zal krijgen. Afscheid van het Nederland van Drees.

Het gaat niet meer om de waarheid maar om de geloofwaardigheid

Donderdag. 'Vrees voor imago verjaagt Heincken uit Birma'. Afscheid van de soevereine macht van de multinationals, nieuwe overwinning voor de publieke opinie en de media, beide dubbeltzinnige fenomenen met veel mogelijkheden tot hypocrisie.

En elke dag een nieuw document, een nieuwe onthulling, een nieuwe aanklacht dan wel apologie over Srebrenica. In deze week van herdenking stonden de kranten er bol van en eiste het Joegoslavië-tribunaal opnieuw de onmiddellijke arrestatie en berechting van de oorlogsmisdadigers Mladić en Karadžić. Srebrenica, Dutchbat, und kein Ende.

Nederland is niet meer hetzelfde —

*Ik ben nou een kettingroker
Ik speel heel goed vals met poker
Ik zit hartstikke vol littekens
En ik slaap met 'n pistool onder de dekens.*

Dit zijn de eerste twee coupletten van dit liedje over de eerste naoorlogse buitenlandse ervaring van Jan Soldaat (Indië was immers nog binnenland):

*Ik ben nou een kettingroker
Ik speel heel goed vals met poker
Ik zit hartstikke vol littekens
En ik slaap met 'n pistool onder de dekens.*

*Daarom ouders, lieve Ine
'k Zit nu één week in La Courtine
Maar ik kan je nu al schrijven:
'k Zou hier best m'n hele leven willen blijven.*

Op elk couplet volgde studio-gelach, dat het gevoel voor het absurde — want onvoorstelbare — moest versterken. Het ingeblikte lachen gaf de houding weer van de Nederlanders tegenover de krijgsmacht in het algemeen: belachelijke instelling. Ons 'laatste kleine oorlogje' op Nieuw-Guinea, drie jaar later, versterkte het operette-karakter van Nederland in oorlog. Militair krijgsvotoon werd bestempeld als een idioot trucje van het establishment.

Het lachen om 'La Courtine' is ons in Srebrenica wel vergaan. Is Srebrenica het logische gevolg van het lacherige anti-militarisme dat in La Courtine begon en met de egoïstische weiger-yuppen eindigde?

Deze week kwam ook een einde aan de documentaire-serie op de tv van Frans Bromet. 'Gescheiden' geheten, over ex-echtgenoten en het persoonlijke relaas van hun mislukte huwelijk. Het was *reality-tv* van de schaarse soort: integer en zeer verhelderend over hoe je in onmogelijke situaties verzeild kunt raken, over hoe je bewust en onbewust tegelijk naar een Griekse tragedie toewerkt waarvan het slot alleen maar verliezers telt.

Sommigen konden jaren later nog om alle ellende en misverstanden lachen. Ik herinner me één man, tot op het bot woest en gefrusteerd, die dat niet kon. Jarenlang was hij, zei hij, getreiterd door zijn vrouw. Als ie thuis kwam van zijn werk, wilde hij altijd

de hand vappen. Omroepen in oorlog en apartheid. Hoe meer gelijkheid, hoe meer strijd.

De grote vraag van Srebrenica blijft deze: hadden we dit drama kunnen voorzien? Hadden we het moeten voorzien? Ja, we hadden het kunnen voorzien en we hadden het moeten voorzien. Het probleem is dat we het niet hebben willen zien: een jaar geleden leefde Nederland nog in het tijdperk van de betrokkenheid en de illusie.

Er kwam laatst een vriendin langs, terug uit Cuba. Ze had twee cadeautjes bij zich uit het land waar Fidel Castro in dat jaar de rechtse dictator Batista verdreef en de linkse revolutie aan de macht hielp. Het ene kadootje bestond uit twee poppetjes, verpleegstertjes, vervaardigd uit het primitiefste plastic op aarde. Het was, zo begreep ik, de grootste cultureel-industriële prestatie van de bijna dertig jaar oude revolutie. Het andere cadeautje was een munt, met de kop van Che Guevara erop. Had ze gekocht van een jongetje in Havana die fluisterend zei dat het een schaarse herdenkingsmunt betrof. Hij vroeg drie dollar. Zij pingelde af tot één dollar, en voelde zich trots. De volgende dag ontdekte ze dat de munt gewoon pasgeld was, en dat die drie pesos die er op stond inderdaad drie pesos waard was, 24 cent ongeveer.

Naïveteit heeft zijn mooie kanten, maar hoe naïef mag je zijn? Te veel naïveteit leidt via bittere teleurstelling tot cynisme en afstomping. Dat laatste toonde donderdag het NOS-Journaal. Het toonde beelden van een demonstratie in Den Haag naar aanleiding van deze eerste Srebrenica-herdenkingsbijeenkomst. Vroeger zagen we duizend demonstranten, tienduizend demonstranten, honderdduizend demonstranten, een half miljoen demonstranten, voor of tegen wat ook. Nu waren het een handjevol Nederlanders die in de residentie stonden te gedenken, te demonstreren, of wat ze daar ook deden. Ik was daar niet verbaasd over. Wie wil demonstreren tegen zichzelf?

Srebrenica heeft in één klap de

vraag, die de cultuurpessimisten van de jaren vijftig en daarvoor al stelden, op ieders bord gelegd: waar ligt de grens van alle vrijheid en blijheid? Wanneer worden de goede bedoelingen verdreven door hun akelige, averechte gevolgen? „De ramp is gewoon te afgrijselijk voor positieve conclusies”, sprak Voorhoeve op de besloten herdenkingsbijeenkomst donderdag op zijn ministerie.

Geldt dat ook voor de hele periode

sinds het vorige nationale trauma, de periode sinds 1945? Voorhoeve noemde de enclave Srebrenica 'een glazen huis'. Geldt dat ook voor het Nederland dat vorm kreeg in de optimistische jaren van Wederopbouw? Eén steen, en het hele huis van illusies ligt aan gruzelementen?

Waarom hebben zovelen geloofd in die revolutie van Castro? Terwijl het op die munt, rond die kop van Che Guevara, toch duidelijk staat: 'Patria

Handgranaat Uit: Jane's infantry weapons 1994-95, redactie Ian V Hogg

o muerte', het vaderland of de dood. Waarom hebben wij die heldhaftigheid voor hen gereserveerd, en niet voor onszelf? Dan hadden die vierhonderd Dutchbatters zich in Srebrenica misschien doodgevochten voor het vaderland van de menselijkheid. Net als Leonidas, de koning van Sparta en opperbevelhebber van de Griekse troepen die in 480 voor Christus de

Vervolg op pagina 2

Plein 2
Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
Telefoon 070-3182211
Fax 070-3182797

voorzitter

Tweede-Kamerfractie Partij van de Arbeid

N.M.P. Steijnen
Couwenhoven 52- 05
3703 ER Zeist

Den Haag, datum poststempel

Geachte heer of mevrouw Steijnen,

Hiermee bevestig ik de ontvangst van uw brief van 19 november 2002.

Gezien het onderwerp heb ik deze doorgestuurd naar onze beleidsmedewerker de heer Hans van Oort die terzake kundig is en aandacht aan uw brief zal besteden.

Met vriendelijke groet,

Jeltje van Nieuwenhoven
voorzitter

Nieuw in Den Haag: lof en eer voor Dutchbat

Acht jaar na de val van Srebrenica heeft de Tweede Kamer vrijwel louter lof voor de rol van Nederlandse militairen daar.

Door onze redacteur
FLORIS VAN STRAATEN

DEN HAAG, 19 JUNI. Het diepe onbehagen van Tweede Kamer en kabinet over de Nederlandse rol bij het drama van juli 1995 in Srebrenica is acht jaar later grotendeels verdampt. Nederland geneert zich niet langer voor zijn optreden in de Bosnische enclave. Dat bleek gisteren bij het slotdebat van de Kamer met het kabinet over het rapport van de parlementaire enquêtecommissie Srebrenica.

Minister Kamp (Defensie) kwam met een onverholen lofzang op de militairen van Dutchbat. Ze hadden in onmogelijke omstandigheden hun uiterste best gedaan te redden wat er te redden viel, vond Kamp. „Ik heb diep respect voor de militairen van Dutchbat 1, 2 en 3”, aldus de minister. „Ik ben trots op u en hoop dat u in de toekomst kunt rekenen op respect in plaats van misprijzen, op waardering in plaats van onbegrip. Dat heeft u meer dan verdiend.”

Zelfs voor de eens zo verguisde

bataljonscommandant Karremans en diens plaatsvervanger Franken had Kamp warme woorden bij het debat, dat beoogde een „finaal politiek oordeel” te vellen over de Nederlandse rol in Srebrenica. Ook zij verdienden volgens hem respect. „Zij hebben zware beproevingen doorstaan. Karremans had een beter lot verdiend dan te worden verketterd.”

Eerder had premier Balkenende al nadrukkelijk laten weten dat er geen sprake van kon zijn dat het kabinet excuses zou aanbieden aan de nabestaanden van de ruim 7.000 vermoorde moslims. Dat veronderstelde immers schuld en

Nederland was zelf helemaal niet schuldig aan de massamoord geweest, meende de premier. Dat waren de Bosnische Serviërs onder aanvoering van generaal Mladić en president Karadžić.

Ook oud-premier Kok had zich vorig jaar, kort na het aftreden van zijn kabinet naar aanleiding van het NIOD-rapport over Srebrenica, al in die geest uitgelaten. Balkenende worstelde er echter zichtbaar minder mee dan zijn voorganger. Ook wees de premier erop dat Nederland als een der weinige landen toch maar zijn nek had durven uitsteken door troepen naar Bosnië te sturen, toen daar de nood hoog was.

De Kamer ging vrijwel zonder slag of stoot akkoord met de volledige rehabilitatie van Dutchbat. Alleen het Kamerlid Vos van GroenLinks sputterde nog wat tegen en hield Kamp voor dat de Nederlandse militairen wellicht generieuzer hadden kunnen zijn door meer vluchtelingen tot de compound van Dutchbat toe te laten. Geërgerd wees Kamp deze „aantijging” van de hand.

De verdamping van het trauma van Srebrenica bleek ook uit het feit dat vrijwel geen Kamerleden de moeite namen het debat bij te wonen. Ook de openbare tribune was nagenoeg leeg.

[• Vervolg SREBRENICA: pagina 3]

‘Geen zondebok Srebrenica’

Door een onzer redacteurs

DEN HAAG, 5 JUNI. De parlementaire-enquêtecommissie Srebrenica heeft gisteren geweigerd aan te geven in hoeverre individuele politici verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor het drama van 1995 in de Bosnische enclave.

Enkele fracties, in het bijzonder die van CDA, VVD, SP en GroenLinks, hadden commissievoorzitter Bakker (D66) daarom nadrukkelijk gevraagd. Ze wilden met name weten of oud-minister van Defensie Ter Beek (PvdA) niet ernstig tekort was geschoten bij de besluitvorming over de uitzending naar Srebrenica. Deze zou de Tweede Kamer in 1993 onvoldoende hebben gewezen op de risico's van de missie. Ter Beek zelf was daar door militaire adviseurs op gewezen.

Bakker weigerde echter Ter Beek als zondebok aan te wijzen. „Wij denken dat het gaat om een collectieve tekortkoming in de besluitvorming waarvoor de politiek in hoge mate de verantwoordelijkheid draagt”, zo betoogde Bakker. „De tekortkoming is zo algemeen en zo ernstig dat de hele politiek zich die moet aanrekenen.”

Volgens Bakker werd Ter Beek evenals zijn collega's in het kabinet en de Tweede-Kamerleden beheerst door „een soort groepsproces”. Allen waren er op grond van humanitaire overwegingen zeer op gebrand een bijdrage aan de vredesmissie in Bosnië te leveren, zonder al te veel oog voor de praktische bezwaren die daaraan kleefden. Bakker sprak van „een zekere uitzendingsdwang”.

Tor teleurstelling van vooral GroenLinks en ChristenUnie wilde Bakker evenmin spreken over een Nederlandse schuld aan de moord op duizenden moslims. Dat begrip wordt volgens hem te sterk geassocieerd met een schuld in juridische zin, waaruit aansprakelijkheid zou kunnen voortvloeien. Liever sprak hij van verantwoordelijkheid. De commissievoorzitter stelde overeenkomstig zijn eigen enquête-rapport dat het tweede kabinet-Kok terecht is afgetreden omdat het zich medeverantwoordelijk achtte voor de gebeurtenissen in Srebrenica.

Voorzitter Bakker: „Dat er tekortkomingen waren en dat je moet erkennen dat er sprake was van een onmogelijke missie waarop Nederland zich heeft laten stunen, maar ook zichzelf heeft getuurd, staat wat mij betreft buiten kijf.”

Laatste rustplaats doden Srebrenica

SREBRENICA, 1 APRIL. In Potocari, nabij Srebrenica, zijn gisteren de eerste zeshonderd slachtoffers van de massamoord van juli 1995 op achtduizend moslim-mannen en -jongens uit Srebrenica herbegraven op een begraafplaats die als permanent monument voor de slachtoffers moet gaan dienen.

Tienduizend nabestaanden van de slachtoffers waren voor de plechtigheid naar Potocari gekomen. De begraafplaats ligt vlakbij de plek vanwaar de Serviërs de duizenden mannen in juli 1995 wegvoerden, de dood tegemoet. Dat gebeurde nadat zij de door Nederlandse VN-militairen 'beschermde' enclave in het oosten van Bosnië zonder veel moeite hadden ingenomen.

Van de achtduizend slachtoffers zijn er inmiddels in vele tientallen massagraven in de Servische Republiek in Bosnië vijfduizend teruggevonden. Daarvan zijn er bijna achthonderd geïdentificeerd - onder wie de zeshonderd die gisteren een laatste rustplaats kregen bij het stadje waar

ze vandaan kwamen of waar ze heen waren gevlucht. Op 11 juli, precies acht jaar na de val van Srebrenica, zullen nog enkele honderden slachtoffers van het bloedbad worden begraven.

De plechtigheid van gisteren werd bijgewoond door Paddy Ashdown, de Britse politicus die Bosnië namens de internationale gemeenschap bestuurt, en de ambassadeurs van 22 landen, onder wie die van Nederland. Nederland heeft één miljoen euro gegeven voor de begraafplaats en het herdenkingsmonument. Ashdown las een brief voor van de VN-secretaris-generaal, Kofi Annan.

In Bosnische mortuaria liggen nog 12.000 lijkzakken met stoffelijke resten van niet-geïdentificeerde doden uit talrijke plaatsen in Bosnië, inclusief Srebrenica. Onlangs zijn drie nieuwe laboratoria geopend van de Internationale Commissie voor Vermisten. Verwacht wordt dat het identificatieproces nu sneller zal verlopen dan de afgelopen jaren het geval was. (AFP, ANP)

Bill Clinton onthult Srebrenica-monument

SARAJEVO - De voormalige Amerikaanse president Bill Clinton opent op 20 september de begraafplaats en het monument voor de genocide in het Oost-Bosnische Srebrenica. Het monument in het dorpje Potocari herdenkt de slachtpartij die Bosnisch-Servische militairen in juli 1995 aarzelend onder de Moslimbeveling, nadat zij de door Nederlandse VN-militairen bewaakte enclave hadden ingenomen. (ANP)

Muchteling Srebrenica Verdient beter

Het Srebrenica-debat gaat vandaag als een nachtkars uit, betoogt **Bram Bregman**. Zelfs voor de lotsverbondenheid met de Srebrenica-slachtoffers is nog nauwelijks aandacht.

Fen 'onppgemerkt' als het Nederlandse begin van het drama-Srebrenica was – de discussies en besluiten vanaf voorjaar '95 –, is nu ook het einde. Weggedrukt tussen ander nieuws, kleine berichten in de krantenkolommen over het slotdebat op 17 en 18 juni, in de Tweede Kamer over het rapport *Missie zonder vrede* van de Enquêtecommissie Srebrenica.

Geen enkele journalistieke aandacht op de televisie voor dit moment waarop, acht jaar na dato, door Nederland een punt wordt gezet achter het drama Srebrenica. De grootste massamoord in Europa na '40-'45.

Vreemd eigenlijk, nadat er de afgelopen jaren bij elk groter of kleiner feit dat aan de doofpot ontsnapte, er wel steeds grote ophef ontstond in de media. Zijn de media dan toch alleen maar geïnteresseerd in rellen en sensatie? In de tragedie zelf, de precieze waarheid en het trieste lot van de overlevenden, lijkt nu niemand meer geïnteresseerd. Ook parlement en regering niet.

De opdracht van de parlementaire enquêtecommissie Srebrenica was: 'de Kamer in staat te stellen een definitief politiek oordeel te vellen'. Alleen over de Nederlandse rol bij de gebeurtenissen in Srebrenica. De commissie heeft daarom ook geen Bosnische nabestaanden willen horen. Zij nam wel kennis van gepubliceerde persoonlijke getuigenissen van overlevenden.

De weinige woorden die minister-president Balkenende aan het einde van het debat uitsprak, waren zeer teleurstellend. Onluisterend zelfs, gezien de ontstellende omvang van de moordpartij. Hij had 'gemengde gevoelens'.

Balkenende was positief over het goede dat Nederland had willen doen, negatief over het grote leed dat de slachtoffers hadden geleden. Balkenende zei dat Srebrenica levend moet blijven, en dat het boek niet kan worden gesloten. Hij onderschreef 'in belangrijke mate' de conclusies van de enquêtecommissie, maar wilde niet verder gaan dan het overnemen van de woorden: 'we zijn te kort geschoten'.

Excuses, zoals gevraagd in een motie van GroenLinks, horen bij schuld, en daar is wat Dutchbat betreft geen sprake van.

Expliciet ging de minister-president nog in op de *Lijst van Stari Most*, een groep van ongeveer 200 'late' Srebrenica-vluchtelingen. Balkenende moest de twee moties, die tot doel hebben deze groep in Nederland een verblijfsvergunning te schenken, ontvragen. De nieuwe minister Verdonkden. De nieuwe minister Verdonk mag alleen haar discretionaire bevoegdheid gebruiken om de ernstigste gevallen asiel te verlenen. Vandaag komen de moties, die ook betrekking hebben op de re-habilitatie van Dutchbat, financie-

le hulpverlening in Bosnië, Europese druk om Karadzic en Mladic te arresteren en over verbetering van toekomstige vredesmissies, in stemming.

Voor de voorgangers van Balkenende, de premiers Lubbers en Kok, was Srebrenica hun 'zwartste bladzijde'. Dat Kok aftrad en zijn kabinet liet vallen in verband met het NIOD-rapport, krijgt in het licht van dit eenzijdig op de Nederlandse rol gefixeerde slotdebat, nieuw gewicht.

De nabestaanden vinden in het toen gekozen woord 'medeverantwoordelijkheid' méér erkenning dan het nu ogenschijnlijk zo gemakkelijker herhaalde: 'we zijn te kort geschoten'. Waarom ook niet gewacht op een volle Tweede Kamer, of een nationale verklaring op televisie?

De Lijst van Stari Most betreft 200 mannen, vrouwen en kinderen. Hun ervaringen in Srebrenica voor de val, tijdens de val en hun pogingen na de val ergens in de Bosnische federatie hun leven op-nieuw op te bouwen, zijn allen verzameld in het zogeheten *Roodboek*. Verhalen die van alle denkbare verschrikkingen aan elkaar hangen. Terugkeren in Srebrenica is vrijwel onmogelijk: wie wil als minderheid wonen temidden van zijn beulen, verkrachters en de moordenaars van zijn naaste familie?

Door de opstelling van CDA, VVD en LPF is er vermoedelijk geen meerderheid te vinden om deze mensen nu genevens in Nederland een verblijfsvergunning te schenken. Wat rest is een 'Schindlers Lijst'-scenario: minister Verdonk zal in een herbeoordeling de zwaarte van het trauma laten bepalen of zij een aantal mensen en gezinnen zal 'helpen'.

Anders dan voor alle andere asielzoekers uit de rest van de wereld – en dat wordt eigenlijk door alle partijen erkend – heeft Nederland voor Srebrenica-mensen een 'bijzondere verantwoordelijkheid'. Het is ontstellend te bedenken dat voor deze groep overlevenden, Nederland wederom in relatie wordt gebracht met onmenselijkheid.

Deze regering moet minimaal een boodschap hebben aan de slotanbeveling van de enquêtecommissie: 'Nederland zal in elk geval ten nauwste betrokken moeten blijven bij het lot van de nabestaanden en daarnaast een actieve bijdrage moeten leveren aan de verbetering van hun positie'.

Rehabilitatie van Dutchbat, dat inuiterst moeilijke omstandigheden gedaan heeft wat ze kon, is prima. Maar de gevoelloosheid voor de, bijna zonder uitzondering, getraumatiseerde slachtoffers is onmenselijk.

Bram Bregman is lid van het Politiek Comité Stari Most dat het afgelopen jaar actie voerde voor de groep 'late' Srebrenica-vluchtelingen.

Jenny Ligtenberg
Krijtmolen 3
1703 NJ Heerhugowaard
tel./fax 072-5740273

H.H.W. 20/11/02

Lezers aan het woord:

Parlementaire Enquete.

Opgelucht kon Karremans onder ede meer kwijt dan hij ooit deed. Nieuw was zijn verhaal over de Bosnische strijders waar hij geen hoge pet van op had. Hoe zij zich niet lieten ontwapenen ook de bevolking niet, dat er zelfs meer wapens binnenkwamen. Dat zij de demarcatielijn bleven schenden en 's nachts op rooftocht gingen, moeizaam in de samenwerking waren. De luchtsteun die beloofd was, uitbleef. Militair gezien meer respect had voor de Serven, nooit gedacht dat zij zouden gaan moorden. Waar, bleven de vragen naar de KERN v.d.zaak door P.E.?

b.v. Was Srebrenica wel een safe haven met zoveel wapentuig en waar kwamen die nieuwe vandaan? Hoe konden deze binnenkomen en het voedsel niet? Waar ging dat leger op rooftocht? Waarom kwam geen luchtsteun? Waarom twijfel bij Karremans over die moorden? Dutchbat III heeft de Nobelprijs voor de Vrede verdiend!! Die dagen Julie 1995 toen zij in de drek stonden vierden de Regering afscheid met een barbeque op het Hofplein van weer een jaar 'lamlendig' regeren. Geen oog en OOR voor HUN situatie! En...de 'vrouwen van Srebrenica'? Dienen een aanklacht in TEGEN DutchbatIII!! Ongelofelijk!

Er lopen miljoenen 'vrouwen van Srebrenica' rond in v.h. Joegoslavië! Die 'rooftochten' telden ongeveer 3000 Servische BURGER-slachtoffers. Beroofd en afgrijselijk vermoord door Oric en zijn islam fundamentalisten in omliggende dorpen. (weinig aandacht in NIOD rapp.) Waarom (kon)gaf Boutros Ghali op 't Catshuis geen garantie voor luchtsteun? vlg.Hr.Biegman. (verdween als Sekret.Gener.bij de VN?? Wat was de reden van Clinton?) Waarom blijft bij VN de 'zwarte doos Srebrenica' gesloten?? De mythe Srebrenica? Een complot dat als rookgordijn moest dienen voor de deportatie van 1/4 miljoen Serven uit de Krajina terwijl diezelfde dagen de wereld geschokt en verbijsterd (moest) reageren op het 'falen' van Karremans en zijn mannen. Maar...? Camp Bondsteel de grootste Amerika militaire bases in Kosovo ligt langs de oliepijpleidingen klaar te zijn op 400 hectare gestolen landbouwgrond v.d.deelstaat Kosovo van Servie. Achter 84 km. prikkeldraad vergaan de mensen van bittere armoede. In New-York zetelt het AMBO=Albanie, Macedonie, Bulgarije, Olie v.d.Trans Balkan oliepijpleidingen. Amerika, is een SCHANDE! Dáárom moest Servie MET OPZET gedemoniseerd en vernietigd worden met behulp van fascist Tudjman, islam fundamentalist Izetbegovic en de Taliban met Osama Bin Laden die een Bosnisch paspoort had!! Nooit geen 40-45 meer riep Kok maar steunde sluwe vos Amerika zijn HOLOCAUST in Oost-Europa! In Irak hetzelfde smoesje: bommen om de OLIE! Vrede en veiligheid?? Dood en verderf OM de hegemonie v.d DICTATORS in het Witte Huis c.s. Of...het begin van hun einde? De grootste vijand van Democratie is MACHT. Dictaturen vergaan.

Handwritten signature and scribbles at the bottom of the page.

Jenny Ligtenberg
Krijtmolen 3
1703 NJ Heerhugowaard.
tel./fax 072-5740273.

Heerhugowaard 21 Juni '03.

Geachte Regering en Leden v.d. Tweede Kamer,

Ingesloten mijn ervaringen en bevindingen over deze:
'UNIEKE MISDAAD'

De zondebokken in de talloze, nooit bewezen verhalen Srebrenica kunt U vinden in het complot Clinton, Albright en Izetbegovic. Albright was de eerste die zwaaide met satellietfoto's om haar 'genocide uitvinding' aan de wereld bekend te maken. 'Proof positive'. De hele wereld stond op zijn kop, Srebrenica werd een mythe zoals de geschiedenis er nog een kent na de operatie Barbarossa uit WOII. Later achterhaald en teruggedraaid. 5 Febr. j.l. toen Powell bewijsmateriaal (??) aanvoerde i.v.m. Irak w.o. eveneens satelietphotos vertoond werden kwam de vraag, of men hiermee kan manipuleren. Oud Nederl.VN ambassadeur de Heer v. Kappen, in de studio aanwezig: 'O ja. Toen Albright met die satellietfoto's van Srebrenica kwam zat ik in New York. Haarscherp kon je elk grassprietje tellen, later, zag je niet één grassprietje meer zo wazig..' Ik kreeg de indruk dat hij zich versprak; voor mij de zoveelste bevestiging. De wereld? MOEST geloven!! Geloofde ALLE bedrog! In die dagen 1995 schreef een OVSE/Historicus/Journalist in de Drentse courant: Waarom wegen de GERUCHTEN van Srebrenica zwaarder dan de WAARHEID van Novi Varos?? NOOIT vernoemd!

Lord Carrington had gelijk: de oorlog is aan Servie opgedrongen. 'Wij of jullie waren de klos geweest wanneer onze Landen op die strategische plek gelegen had' zei 'n blauwhelm in Sarajevo. Men praat over een burgeroorlog maar deze smerige oorlog is reeds vanaf 1948 gepland door Genscher het fascisme nog in de gene en de CIA die van Hitler veel overgenomen hebben zoals eveneens Het Witte Huis. Slim, sluw en meedogenloos.

Het Intern.Strafhof wordt niet erkend door Amerika. Vanzelf niet want wat zou het aanklachten regenen tegen die mensen die de volle verantwoording van de 'Firma list en bedrog' op zich genomen hebben n.l. Clinton, Albright en hun meelopers.

Waarom geen luchtsteun kwam? Omdat supermacht Amerika informatie met OPZET achterhield. Het 'Albright scenario Srebrenica' later 'Racak/Kosovo/Rambouillet' kon geen risico's verdragen. Wat, is er gebeurd in de Bandera Driehoek?? Met klem verboden terrein zelfs voor UNPROFOR?? Anders? Nog meer doden Dutchbats? Artikelen die U verder kunnen informeren:
Prof.Cees Wiebes, Universiteit Amsterdam: 'Intelligence and the war in Bosnia 1992-1995.'
Prof.R.J Aldrich, University of Nottingham: 'The hidden hand: Britain, America and Cold War Secret Intelligence.'

Onze dappere jongens Dutchbat verdienen voorgedragen te worden voor de Nobelprijs voor de Vrede!

Vriendelijke groeten,

Claim tegen staat om Srebrenica

Door een onzer redacteurs

ROTTERDAM, 10 NOV. De 'moeders van Srebrenica' gaan een schadeclaim indienen van een miljard dollar (875 miljoen euro) tegen zowel de Nederlandse regering als de Verenigde Naties. Dat hebben de advocaten van de 'moeders van Srebrenica' zaterdag in Sarajevo bekend gemaakt. De moeders houden de VN en Nederland medeverantwoordelijk voor de dood van duizenden moslims na de val van de enclave van Srebrenica in juli 1995.

Deze eis staat los van de rechtszaak tegen de Staat der Nederlanden van november 2002 werden de staat en de Verenigde Naties door de 'vrouwen van Srebrenica', de tolk van Dutchbat, Hasan Nuhanovic, en nog een andere partij die aangehouden worden, aansprakelijk gesteld voor de materiële en immateriële schade die is ontstaan. De precieze omvang van de schade moet nog worden opgemaakt.

Deze drie partijen verwijten de Staat na de val van de enclave Srebrenica op 11 juli 1995 niets te hebben ondernomen om de moslimvluchtelingen in veiligheid te brengen. Na de oververing van Srebrenica door de Serviërs zijn ongeveer zeventuizend moslims vermoord door de Serviërs. Binnenkort beslist de rechtbank in Den Haag of vijftien gesche moslims en internationale hulpverleners worden opgeroe-

pen. Daaronder zijn oud-minister Jan Pronk van Ontwikkelingssamenwerking, Cees Nicolaï in 1995 brigadegeneraal chef-staf op het hoofdkantoor van de VN-vredesmacht in Sarajevo en Ad van Baal toenmalig plaatsvervangend landmachtbevelhebber.

„Wij hebben nog geen juridische stappen ondernomen”, zei vanmorgen Semir Guzin in een telefonische toelichting vanuit Sarajevo. Guzin is een van de raadslieden van de 'moeders van Srebrenica'. „Wij zijn met de Nederlandse regering in overleg over een schadeclaim. Kunnen we dat niet binnen een paar maanden afronden dan dagen we de regering voor de rechtbank.” Volgens de landsadvocaat, die het woord er niet onderhandeld over een schadeclaim.

Guzin zegt dat er al „ontzettend veel materiaal” is verzameld voor een mogelijk rechtszaak. Zo wel de bewijsvoering als de juridische onderbouwing zijn volgens hem „al bijna afgerond”.

De 'moeders van Srebrenica' zullen zich laten vertegenwoordigen door een internationale ploeg juristen, onder wie Amerikaanse en Nederlandse experts. Guzin wil geen namen noemen. „Nederlandse advocaten worden door de staat onder druk gezet, wanneer ik namen kan noemen. We hebben het wel over een mogelijke rechtszaak tegen de Staat”, aldus zijn motivatie.

Bosnische slachtoffers eisen voor de Haagse rechtbank een schadevergoeding van de Staat der Nederlanden vanwege de val van Srebrenica in 1995.

FOTO ARIE KIEVIT

Nabestaanden zijn nog nergens gehoord

Reportage | Slachtoffers Srebrenica stellen Nederlandse staat aansprakelijk

Minister Pronk nam als een van de weinigen het woord schuld in de mond bij het Srebrenica-drama. Maar of er boete volgt, in de vorm van een schadevergoeding?

derlanden donderdag tegenover elkaar. De Bosniërs eisen een schadevergoeding voor het leed dat hun is aangedaan. Ze stellen de overheid aansprakelijk. Het waren indies Nederlandse VN-militairen die een bloedbad niet konden voorkomen, na de val van de moslimenclave Srebrenica in de zomer van 1995.

„Ik heb geen idee hoe het proces afloopt”, zegt Hasan Nuhanovic, destijds tolk bij Dutchbat. Drie familieleden werden door Bosnisch-Servische troepen vermoord. De tolk heeft de wijze waarop Nederland het trauma probeert te verwerken op de voet gevolgd. Hij werd gehoord door het Nederlands Instituut voor

Oorlogsdocumentatie (NIOD), en luisterde naar de openbare verhooren door de parlementaire enquêtecommissie. Nuhanovic is een van de mensen voor wie 'het boek-Srebrenica nooit gesloten zal worden', zoals Kamerleden plechtig zeiden nadat de zaak dit jaar politiek werd afgedaan.

Advocate Lisbeth Zegveld, die het voor de nabestaanden heeft opgenomen: „De vluchtelingen, de slachtoffers zijn nauwelijks aan het woord geweest. Bij het NIOD, Zegveld zit in de rechtszaal stille noch in het parlement.” Achter tjes een oudere vrouw. Haar man, als elektricien werkzaam bij Dutchbat, staat te boek als vermist. Vermoed dus. Volgens het

NIOD had de man gered kunnen worden, als hij niet door een Nederlandse militair was weggevoerd van de door vluchtelingen overspoelde legerbasis.

Rechtbank beslist of de getuigen mogen praten

Deze Dutchbatter is een van de zestien getuigen die advocate Zegveld wil oproepen. Onder hen zijn enkele generaals en oud-minister Jan Pronk. De PvdA'er heeft, als een van de weinige Nederlandse

politici, het woord schuld in de mond genomen. Op schuld zou boete moeten volgen, in de vorm van een schadevergoeding. Zo ver is het nog lang niet. Eerst wel getuigen worden opgeroepen.

Advocaat G.J.H. Houtzagers, sprekend namens de staat, is te derd mensen gehoord, de enquêtecommissie 43, en het Joegoslavië-tribunaal honderd in de zaak-Kristic (een sleutelfiguur in de moordpartij, red.).

Nederland is volgens Houtzagers niet aansprakelijk. Als er al een instantie blaam treft, dan is het de VN, die de falende vredesmissie leidde. „De Nederlanders stonden onder VN-bevel”.

Grootste massagraf in Bosnië blootgelegd

Reuters, AP, AFP, ANP CRNI VRH/DEN HAAG

Forensische deskundigen zijn maandag in het oosten van Bosnië begonnen met het openen van het massagraf van Crni Vrh. Daarin liggen mogelijk zeventienhonderd Moslim-mannen begraven, onder wie slachtoffers van de moordpartij in de Moslim-enclave Srebrenica. Het gaat waarschijnlijk om het grootste massagraf dat tot dusver in Bosnië is aangetroffen.

Het hoofd van de Commissie voor Vermiste Personen, Amor Masovic, zei gisteren dat het onduidelijk is of de begraafplaats een 'primaire' of 'secundaire' graf is. „Het kan beide zijn”, zei Masovic. In dat geval liggen er vermoedelijk ook slachtoffers van de executies bij de stad Zvornik, aan het begin van de oorlog in 1992.

Bosnisch-Servische autoriteiten hebben hun slachtoffers geregeld opgegraven uit hun oorspronkelijke, primaire graf, om ze op andere plekken te herbegraven. Zij deden dit met het doel bewijsmateriaal te verzamelen voor het Joegoslavië-Tribunaal, waar tientallen oorlogsmisdadigers uit de recente Balkanoorlogen terechtstaan.

Bulldozers verwijderden gisteren de bovenste laag van het graf, dat ongeveer zo groot is als een tennisbaan en in een afgelegen bebost gebied ligt. Bij de werkzaamheden kwamen menselijke botten tevoorschijn. Het graf werd ontdekt na tips van het Joegoslavië-Tribunaal. Dat had informatie gekregen van iemand die had gezien hoe de lijken werden begraven.

De rechtszaak tegen de Joegoslavische oud-president Milosevic, die bij het VN-Hof in Den Haag terechtstaat wegens genocide en oorlogsmisdaden, moest gisteren opnieuw worden stilgelegd wegens ziekte van de verdachte. Milosevic kampt geregeld met hoge bloeddruk en hartproblemen, waardoor het proces al weken vertraging heeft opgelopen.

Servië levert Bosnië ex-premier uit

BELGRADO, 21 JUNI. Servië heeft ex-premier Gojko Kljickovic van de Servische Republiek in Bosnië uitgeleverd aan Bosnië, dat hem wil vervolgen wegens oorlogsmisdaden en corruptie. Kljickovic was premier van 1996 tot 1998. In dat jaar werd hij gearresteerd. Hij vluchtte naar Servië toen hij op borgtocht vrij kwam. (AP)

Opgravingen massagraf bij Srebrenica

NOVA KASABA, 23 JULI. Onderzoekers van het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië zijn in het Bosnisch-Servische plaatsje Nova Kasaba begonnen met het delven van een massagraf met naar verwachting 1.500 tot 2.500 lijken.

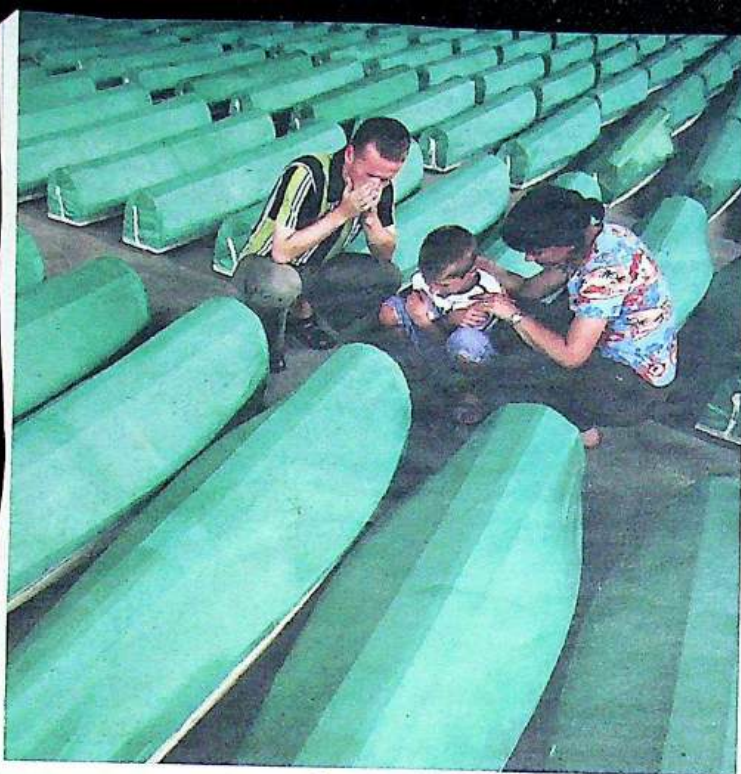
Nova Kasaba ligt ongeveer 30 kilometer ten noordwesten van Srebrenica, de voormalige moslim-enclave in Bosnisch-Servisch gebied die vorig jaar juli werd ingenomen door troepen onder leiding van generaal Ratko Mladic, de Bosnisch-Servische legerleider.

Nova Kasaba was, zo heeft onderzoek door het VN-tribunaal uitgezocht, een verzamelaarsplaats van moslims die door de Bosnische Serviërs gevangen werden genomen in de enclave zelf en in de bossen in de omgeving van het dorp.

Bij de val van Srebrenica vluchtten 15.000 voornamelijk jonge moslimmannen de bossen rond Srebrenica in met het doel Tuzla te bereiken. Troepen van Mladic onderschepten vele duizenden van deze jonge moslims. Ze werden volgens getuigen meteen vermoord (onder meer langs de weg bij Cerška, waar de onderzoekers van het tribunaal de afgelopen weken de restanten van 154 mensen hebben opgegraven) of afgevoerd en later geëxecuteerd.

Duizenden mannen verbleven geruime tijd op het voetbalveld bij Nova Kasaba alvorens op transport te worden gesteld naar executieplaatsen in de buurt van het dorp zelf, maar ook naar het noordoostelijker gelegen Karakaj en Piliča. Mladic is door getuigen ten minste één keer gesignaleerd op het voetbalveld van Nova Kasaba, waarbij hij aankondigde dat de moslims op korte termijn zouden vrijkomen bij een uitwisseling van gevangenen tussen moslims en Bosnische Serviërs.

Bij een eerste onderzoek in mei van dit jaar troffen onderzoekers in Nova Kasaba de restanten aan van drie mensen, die met de handen op de rug gebonden een kogel in het hoofd hadden gekregen. Bij de aanvang van het onderzoek gisteren werden al snel drie andere lijken gevonden die relatief dicht onder de oppervlakte begraven lagen. De bewaking van de onderzoekers door IFOR-troepen is opgevoerd, na dreigementen door de plaatselijke bevolking. (AP, Reuter)

Srebrenica 11-7-2007 Lijken slachtoffers herbegraven

In Bosnië worden vandaag de overblijfselen van 465 slachtoffers van de massamoord in Srebrenica tijdens een herdenkingsceremonie herbegraven. De lichamen zijn gevonden in massagraven bij Srebrenica, door DNA-analyse geïdentificeerd en afgelopen maandag aan de familieleden overgedragen. Een van de slachtoffers is een vrouw van 74 jaar, de andere zijn allemaal mannen tussen de 13 en 77. Naar verwachting wonen vandaag meer dan 30.000 mensen de begrafenis bij. Ook Carla del Ponte, hoofdaanklaagster van het Joegoslaviëtribunaal geeft acte de présence. Het Joegoslaviëtribunaal vervolgt verdachten van misdaden tijdens de oorlog in Bosnië

van 1992 tot 1995. Meer dan 1.000 agenten zijn vandaag op de been om gewelddadigheden te voorkomen. FOTO REUTERS

WOENSDAG 11 JULI 2007

BUITENLAND

Herdenken en begraven

Nog steeds worden slachtoffers van Srebrenica gevonden

SREBRENICA — Op de begraafplaats van het herdenkingscentrum in Potocari vlak bij Srebrenica worden vandaag 465 moslims begraven, slachtoffers van de genocide in 1995.

Twaalf jaar na de massamoord op duizenden moslims uit Srebrenica worden in Bosnië nog steeds slachtoffers gevonden in massagraven. De in de afgelopen twaalf maanden geïdentificeerde stoffelijke overschotten worden elk jaar in een gezamenlijke ceremonie begraven op 11 juli, de datum van de val van de enclave Srebrenica in 1995. Dit gebeurt tijdens een emotionele religieuze ceremonie in de open lucht, waaraan jaarlijks tienduizenden mensen deelnemen.

De Nederlandse VN-militairen van Dutchbat onder het commando van overste Karremans bleken in 1995 niet in staat de moslims uit de enclave Srebrenica te beschermen tegen het Bosnisch-Servische leger, met zeker 7000 doden als gevolg. Het herdenkingscentrum met inmiddels al zo'n 3000 graven ligt pal tegenover het voormalige Dutchbat-hoofdkwartier in het dorp Potocari.

In Den Haag worden vanmiddag de slachtoffers van de tragedie van

Bosnische forensische experts werken bij een gevonden massagraf in het dorp Budak, een paar honderd meter van het herdenkingscentrum Potocari bij Srebrenica.

FOTO: AFP

Srebrenica herdacht met een stille omgang op het Plein voor het gebouw van de Tweede Kamer. Daar-

bij worden de namen voorgelezen van de 465 slachtoffers die op dat moment in Bosnië worden begraven.

Na het gebed van een imam zullen 465 witte ballonnen worden opgelaten met naamkaartjes van de doden die op dat moment in Bosnië worden begraven.

In Bosnië staat de jaarlijkse Srebrenica-herdenking in het teken van nieuwe politieke spanningen. Na de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof dat in februari vaststelde dat in Srebrenica genocide (volkenmoord) is gepleegd, eisten moslimpolitici een speciale status voor Srebrenica, dat krachtens het vredesakkoord van Dayton uit 1995 behoort tot Republika Srpska, de Servische entiteit binnen Bosnië. Servische politici willen echter niet tornen aan de huidige situatie. (ANP/RTR)

heeft zijn doden geteld: 97.207

97.207

SARAJEVO, 22 JUNI. Bosnië heeft zijn doden geteld; het zijn er 97.207.

Dat meldde gisteren na een studie van vijf jaar het in Sarajevo gevestigde Centrum voor Onderzoek en Documentatie (IDC). Jarenlang heeft over de Bosnische oorlog (1992-1995) een geschat dodental van 'meer dan 200.000' de ronde gedaan. De afgelopen jaren is dat teruggebracht naar 100.000 tot 120.000. Het IDC stelde gisteren dat het definitieve dodencijfer nog zal stijgen, omdat het onderzoek nog voortraat, maar het sloot gisteren uit dat het aantal nog met meer dan tienduizend stijgt. Het cijfer 97.207 betreft bewezen sterfgevallen en vermisten; er worden in Bosnië nog regelmatig massagraven gevonden.

Van de doden was 65 procent moslim, 25 procent Servier en acht procent Kroaat. 40.000 van de doden waren burgers — 83 procent van hen was moslim (33.000), tien procent (4000) Servier en bijna 5,5 procent (2163) Kroaat.

Bij de militairen en leden van milities die omkwamen maakten moslims met 53,8 procent van de meerderheid uit; 36 procent van de gesneuvelde soldaten en militairen was Servier en 9,8 procent Kroaat. Het eerste oorlogsjaar, 1992, was het bloedigste van de oorlog. Het was het jaar met de omvangrijkste etnische zuiveringen: 45.000 doden vielen in dat eerste jaar.

De in de oorlog het zwaarst getroffen regio is Podrinje, de oostelijke helft van wat nu de Servische Republiek in Bosnië is, waarin steden als Srebrenica en Zvornik liggen. 30 procent van alle doden en 45 procent van de omgekomen burgers werd hier gedood. Van de burgers die in deze regio stierven was 94,8 procent moslim en 4,9 procent Servier. Srebrenica is met 7711 doden de zwaarst getroffen stad, maar de regio telt vele 'kleine Srebrenica's', waar moslims in het kader van de etnische zuivering werden vermoord, meestal al in 1992, zoals Zvornik (4127 doden), Bratunac (3.604), Vlasenica (2.934) en Foca (2.805). In Sarajevo vielen 14.011 doden, in Prijedor, in het noordwesten, in Prijedor, in het noordwesten, waar de Bosnische Serviërs belangrijke gevangenkampen hadden, werden 5.209 mensen gedood of vermoord.

Het onderzoek, gevoerd onder de titel 'Het Bosnische Dodenboek' is voornamelijk gefinancierd door de Noorse regering, maar ook de Amerikaanse en de Nederlandse regering en organisaties als het Zweedse Helsinki Comité hebben bijgedragen. Honderdvijftig vrijwilligers en talrijke buitenlandse experts hebben aan het onderzoek meegewerkt. Over elk slachtoffer zijn 21 verschillende gegevens verzameld, waaronder de omstandigheden van zijn of haar dood. (BBC, AFP, AP)

Srebrenica herbegraaft slachtoffers genocide

11-7-2007
▶ Twaalf jaar na de moord worden nog steeds massagraven ontdekt ▶ Vandaag herdenken tienduizenden hun omgekomen geliefden

ANP
SREBRENICA/SARAJEVO/DEN HAAG
Op de begraafplaats van het herdenkingscentrum in Potocari vlakbij Srebrenica worden vandaag 465 moslims begraven, slachtoffers van de genocide in 1995.

Twaalf jaar na de massamoord op duizenden moslims uit Srebrenica worden in Bosnië nog steeds slachtoffers gevonden in massagraven. De in de afgelopen twaalf maanden geïdentificeerde stoffelijke overschotten worden elk jaar in een gezamenlijke ceremonie begraven op 11 juli, de datum van de val van de enclave Srebrenica in 1995. Dit gebeurt tijdens een emotionele religieuze ceremonie in de open lucht, waaraan jaarlijks tienduizenden mensen deelnemen.

De Nederlandse VN-militairen van

Dutchbat onder het commando van overste Karremans bleken in 1995 niet in staat de moslims uit de enclave Srebrenica te beschermen tegen het Bosnisch-Servische leger, met zeker 7000 doden als gevolg. Het herdenkingscentrum met inmiddels al zo'n 3000 graven ligt pal tegenover het voormalige Dutchbat-hoofdkwartier in het dorp Potocari.

In Den Haag worden woensdagmiddag de slachtoffers van de tragedie van Srebrenica herdacht met een stille omgang op het Plein voor het gebouw van de Tweede Kamer. Daarbij worden de namen voorgelezen van de 465 slachtoffers die op dat moment in Bosnië worden begraven. Na het gebed van een imam zullen 465 witte ballonnen worden opgelaten met naamkaartjes van de doden die

op dat moment in Bosnië worden begraven.

In Bosnië staat de jaarlijkse Srebrenica-herdenking in het teken van nieuwe politieke spanningen. Na de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof dat in februari vaststelde dat in Srebrenica genocide is gepleegd, eisten moslimpolitici een speciale status voor Srebrenica, dat krachtens het vredesakkoord van Dayton uit 1995 behoort tot Republika Srpska, de Servische entiteit binnen Bosnië. Servische politici willen echter niet tornen aan de huidige situatie.

Het conflict kan nog een harde dobber worden voor de Slowaak Miroslav Lajcak, de nieuwe Hoge Vertegenwoordiger van de internationale gemeenschap in Bosnië. Lajcak zette dinsdag 35 Bosnisch-Servische agenten op non-actief, die mogelijk betrokken waren bij de genocide. Een hoge Bosnisch-Servische politiefunctionaris is ontslagen.

Nerma volgt alle verdachten

11-7-2007

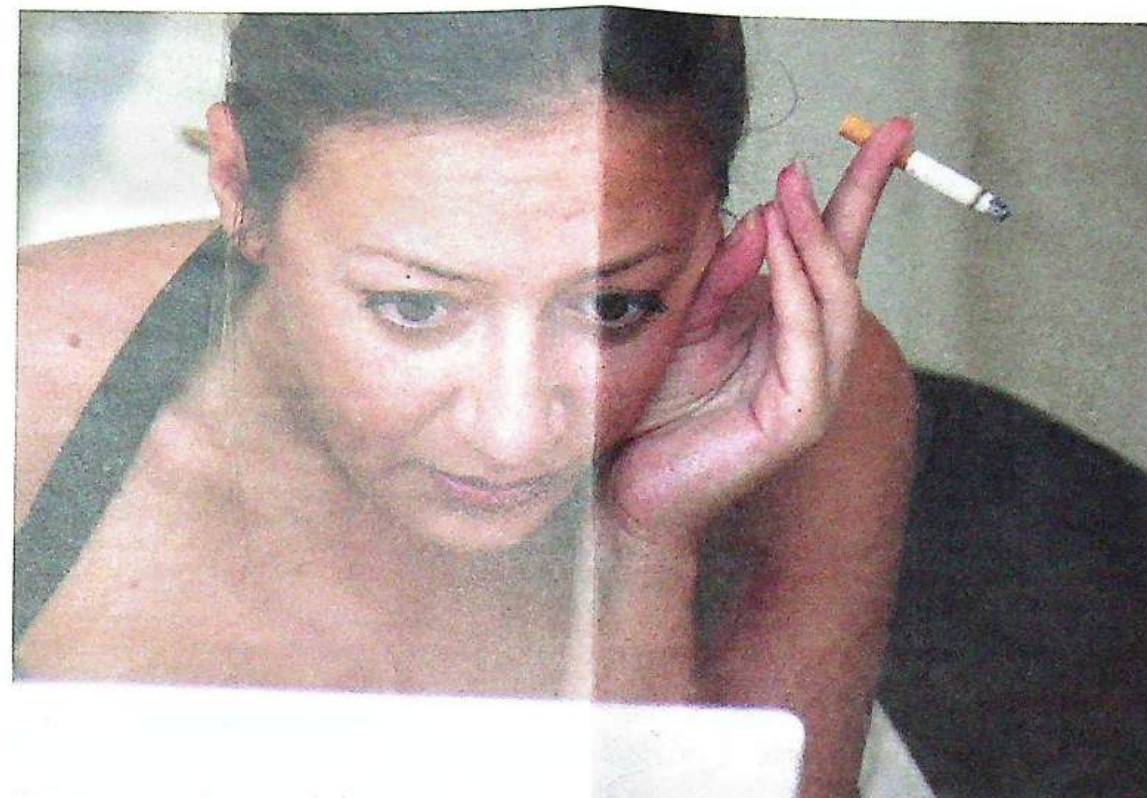
Vandaag wordt voor de twaalfde keer de moordpartij in Srebrenica herdacht. Intussen zijn in Bosnië en Herzegovina 38 processen aan de gang tegen oorlogsmisdadigers van wie u wellicht nooit hebt gehoord.

SARAJEVO

...
Een getuige van de aanklager, bekend onder het pseudoniem K019, beweert dat ze verscheidene keren is verkracht tijdens haar verblijf in de gevangenkampen van Keraterm en Omarska. 'Tijdens mijn verblijf in Omarska gebeurde dit zeven keer gedurende de nacht en twee keer overdag. De cipier die me altijd mee naar buiten nam, was van gemiddelde lichaamslengte, had een snor en rode kaken. Andere vrouwen vertelden me dat het Pavelic was, die bekend stond als 'Postar' (de postbode), 'Lugar' (de boswachter) of 'Sumar' (de houthakker).'

Zo ziet een bericht van het persagentschap Justice Report, een gespecialiseerde persagentschap onder leiding van journaliste Nerma Jelacic, eruit. De stijl is ingehouden, zoals Nerma zich meestal ook voordoet. Tot de emoties 's avonds een uitweg zoeken. Dan trekt de 30-jarige vrouw naar haar stamkroeg in het centrum van Sarajevo. Ze drinkt er meestal een glas bourbon, of twee. Nerma probeert sinds kort minder te roken. Niet meer dan twee pakjes per dag. Maar ze heeft haar rantsoen voor vandaag bijna opgebruikt. Nerveus betast ze de enige sigaret die ze nog heeft. Zal ze die nu oproken? Of straks voor ze gaat slapen?

Vijftien jaar geleden werd Nerma tijdens een warme voorjaarsnacht plotseling wakker. Door de gordijnen van haar kamer waren lichtflitsen te zien. Ze hoorde knetterende geluiden. Toen ze voorzichtig keek, zag ze

Nerma Jelacic werkt dag en nacht aan haar rechtbankverslagen. LOUË DESMET

dat tientallen huizen in haar buurt in brand stonden en dat de mannelijke bewoners ervan op straat bijeen waren gedreven door een groep mannen in uniform. Sommigen zou ze later bont en blauw geslagen terug zien. Van anderen werd nooit meer iets vernomen.

Nerma: 'Mensen werden als levende fakkels opgesloten in hun huizen. Dat was wat mijn moeder deed besluiten dat we weg moesten. We vluchtten eerst naar een vakantiehuisje in de bergen. Een paar dagen later sloten we ons aan bij een groep

van ongeveer tweehonderd andere vluchtelingen. In het donker van de nacht trokken we als een kudde schapen langs veldwegen en door dichte bossen, tot we 's ochtends door een legerpatrouille werden opgemerkt en omsingeld. Ze brachten ons naar een open plek en scholden ons de huid vol. Vrouwen en kinderen werden gescheiden van de mannen. Mijn vader en mijn broer moesten in een rij tegenover ons gaan staan. Ik vreesde het ergste. Maar die dag waren ze mild en ze lieten ons gaan.'

Enkele weken later arriveerde ze als tienermeisje van vijftien in Groot-Brittannië. 'Ik herinner me de schaamte die ik voelde toen we door cameraploegen en reporters met radiomicrofoons werden omringd: vluchtelingen!'

Ver van de oorlog kon Nerma in Engeland haar studie weer oppakken. Ze studeerde journalistiek en kon aan de slag bij de Britse kranten *The Observer* en *The Guardian*.

Maar drie jaar geleden werd de drang om naar haar geboorteland te

rug te keren te sterk. Nerma richtte in Sarajevo een gespecialiseerd nieuwsagentschap op. Ze volgt de vele processen, die op dit moment in Bosnië en Herzegovina aan de gang zijn tegen oorlogsmisdadigers van een lagere rang dan degenen die in Den Haag zitten opgesloten, op de voet.

De lokale rechtbanken verzetten meer werk dan Den Haag

Nerma en haar vijf vrouwelijke verslaggevers willen er een journalistieke waakhondfunctie mee vervullen en ervoor zorgen dat de processen grondig worden gevoerd. Daartoe verricht haar agentschap veel parallel onderzoek naar de feiten die op de processen worden gepresenteerd, zodat geen detail wordt gemist.

Nerma: 'In de oorlog was gerechtigheid het eerste slachtoffer. De pro-

cessen moeten het vertrouwen van de bevolking in de rechtspraak herstellen. Daarom is het belangrijk dat ze secuur worden gevoerd. En daar willen wij op toezien.'

Anderzijds heeft dat speurwerk ook een puur menselijk doel: de vermisten van wie nooit meer iets is gehoord op de een of andere manier toch weer thuisbrengen ... met de naam van een dader of de plaats van een graf bijvoorbeeld.

Nerma: 'Ik ken te veel mensen die de afschuwelijkste misdaden overleefden en zich nu met de moed der wanhoop verder slepen met maar één doel voor ogen: de beenderen terugvinden van hun kinderen, echtgenoten, ouders.'

Volgens het recent uitgebrachte *Bosnische Boek van de Doden* kwamen tussen 1991 en 1995 in Bosnië 97.207 mensen om het leven. Is het realistisch om te hopen dat de vele tienduizenden slachtoffers van de Bosnische oorlog ooit gerechtigheid zullen krijgen?

Nerma: 'Met rechtszaken alleen komen we er niet. Er zijn gewoon te veel wreedheden begaan. Als die allemaal tot een rechtszaak moeten leiden, zijn we nog tientallen jaren bezig. Een waarheidscommissie zou een oplossing kunnen bieden. Omdat die ervoor kan zorgen dat feiten ten minste officieel voor het nageslacht worden vastgelegd en dat er schuldigen worden aangewezen, ook al worden ze niet bestraft, zoals tijdens een proces gebeurt.'

Het *Bosnische Boek van de Doden* telde 66 procent doden aan de zijde van de Bosnische moslims en 25 procent aan de kant van de Serviërs, maar 90 procent van de lokale processen hebben Serviërs op het beklagdenbankje zitten.

Volgens Norma duidt dat niet op 'etnische' rechtspraak. 'De lokale gerechtshoven doen hun best. De bevolking waardeert dat. De gerechtshoven hebben in achttien maanden meer werk verzet dan tien jaar Den Haag...'

© U kunt Justice Report op www.bim.ba bekijken.

Nabestaanden houden foto's van oorlogsslachtoffers omhoog. AP

Van: "R Despotovic" <despot@tiscali.nl>
 Aan: "Nico en Neeltje" <nico.s@slobodan-milosevic.org>; "Jenny Ligtenberg"
 Verzonden: woensdag 28 februari 2007 23:47
 Onderwerp: Lies of the vigilantes

Genocide, Bosnia and the ICTY
<http://leninology.blogspot.com/2007/02/genocide-bosnia-and-icty.html>

Homeland Security: Serb=Atrocity
<http://politicalmavens.com/index.php/2007/02/25/homeland-security-serbatrocity/?print=1>

Lies of the vigilantes
<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/story/0,,2023025,00.html>

~~~~~
 In conjunction with the International Court of Justice recent decision on "genocide" in Bosnia, I offer the following excerpt from:
 "Mass Deception on Mass Violence: The Case of Serbs" by Piotr Bein, paper accepted to the Genocide Research Project, Hiroshima Peace Institute, Hiroshima City University, 2006
 I am looking for a website that would upload this 40-page paper.

Piotr Bein

=====
 ICTY and the term genocide

Relativization of the term and its substitution with "Holocaust" have surfaced in the ICTY proceedings on the alleged massacre in Srebrenica. Three years after the "genocide" without corpses in Srebrenica, George Pumphrey wrote that "if this becomes the international legal norm of jurisprudence, no national legal system [...] will withstand the pressure of such a totalitarian judicial system [...] Humanity will find itself being juridicially set back to the standards of the era of the inquisition." [1]

Seven years later Srebrenica Research Group wrote [2]: "The term genocide, once reserved for the most horrific crime, the planned extermination of a particular group, was manipulated by the ICTY to justify indictments that preceded any serious investigation of events related to the capture of Srebrenica."

In the judgement on Bosnian Serb general Radislav Krstic that found him guilty of "genocide" the ICTY faced the problem of contradicting evidence. If the Serbs intended genocide of Bosnian Muslims, then why:

- they transported Bosnian Muslim women and children to safety by busses;
- did not surround the town before its capture to prevent thousands of males from escaping to safety;
- the Muslim soldiers willingly left their women, children and wounded to the mercies of the Serbs; and
- 10,000 mainly Muslim residents of Zvornik sought refugee from the civil war in Serbia itself? [3]

The ICTY undermined the first argument by suggesting PR show-off on the Serb side. Srebrenica Research Group: "failing to do some criminal act despite your desire is called "not committing a crime"."

Killing many males in a group to reduce its future population, endangers its viability in that area, i.e. it is genocide, ICTY judges ruled. Prosecution-friendly judges can make genocide of any case of killing enemy soldiers. The Serbs killed Muslim military war criminals to prevent future killings of Serbs. Were the Serbs trying to eliminate all the Muslims in Srebrenica, Bosnia, or globally? ICTY judges suggested that pushing them out of the Srebrenica area was itself genocide, thus equating genocide with ethnic cleansing.

Pumphrey concluded: "the objective of the tribunal is to trivialize and thereby relativize the category of crimes that fall under the term "genocide" [...] By their arbitrary interpretation of the terms, they created not only a new precedent and new standards, they also created a new international definition of the term genocide." [4]

...che of Bosnian Muslims as victims, the ICTY demonstrated a double standard in discerning military from civilian casualty. Florence Hartmann, the spokesperson for ICTY's Office of the Prosecutor (OTP) reacted to the 2005 publication of the number of Bosnian Serbs killed in the Srebrenica area: "the OTP is always very careful in the use of the word "victim". Military or Police casualties from combat should not be considered victims in a criminal investigation context, in the same way people are victims from war crimes, such as summary executions." [5]

Serb Republic (BiH) authorities submitted the evidence of Oric's war crimes to the ICTY in 1996. To ICTY, Oric was only defending himself and engaged in "defense" and "self-defense", but killing Muslim soldiers by Serb forces in combat and execution of criminal POWs is genocide.

For ICTY the Croat ethnic cleansing of 250,000 Krajina Serbs is not "genocide" either, even though many women, children, the elderly and infirm were killed, and the cleansing was done on a much larger scale than in Srebrenica. Together, Croat repressions since 1990, and Operations Lightning and Storm in 1995 killed several thousand civilians and brutally expelled several hundred thousand Serbs from Croatia. [6]

[1] George Pumphrey, Srebrenica: 3 Years Later, <http://globalresistance.com/articles/pumphrey/Srebrenica.html>.

[2] www.srebrenica-report.com/conclusions.htm.

[3] ICTY prosecution witness Borisav Jovic.

[4] Pumphrey, op. cit.

[5] Quoted in: Carl Savich, Srebrenica: Executions and Mass Murders, www.serbianna.com/columns/savich/065.shtml

[6] www.veritas.org.yu

No virus found in this incoming message.

Checked by AVG Free Edition.

Version: 7.5.446 / Virus Database: 268.18.3/700 - Release Date: 24-2-2007 20:14

van holst en steijnen

From: Paul Davidson <p.davidson@btinternet.com>
To: <Undisclosed-Recipient:;>
Sent: maandag 15 april 2002 05:11
Subject: Milosevic cleared of blame for massacre

THE TIMES (London)
 April 11, 2002

Milosevic cleared of blame for massacre

By Daniel McGrory

THE long-awaited investigation into the worst atrocity of the Bosnian War appeared yesterday to exonerate Slobodan Milosevic of ordering the murder of 7,500 boys and men at the United Nations haven in Srebrenica.

The five-year inquiry commissioned by the Dutch Government also excused the UN and the Dutch peacekeeping troops who were supposed to protect the town. Families of some victims who had gathered in The Hague for the report's publication howled their disapproval, threw the report on the floor and stamped on it.

Even some of the Dutch soldiers who served with the 200-strong UN contingent in Srebrenica in July 1995 later described it as a whitewash.

The 7,600-page report is sure to be seized on by lawyers helping the former Yugoslav President to defend a charge of genocide at Srebrenica before the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia. After a five-year investigation, The Netherlands Institute for War Documentation says it can find "no proof that orders for the slaughter came from Serb political leaders in Belgrade".

Investigators also say that they can find no direct link to Radovan Karadzic, the wartime leader of the Bosnian Serbs, who is also indicted by the tribunal. Instead, the report blames General Ratko Mladic, the Bosnian Serb military leader, who is still on the run. The family representatives who had travelled to The Netherlands shouted their protests. Hassan Nuhanovic, a translator for the Dutch battalion, whose father and brother were among the dead, walked out while the investigators explained the findings. Munira Subesic, who lost her husband and son, said: "After all this wait we are told nobody is facing justice for mass murder. It pains our souls."

These survivors had come hoping to learn why the UN stood by and watched as they were separated from their loved ones at gunpoint. The women and children who were among 25,000 people seeking sanctuary inside the Dutch camp were herded on to buses and driven from their homes in what came to be known as "ethnic cleansing".

Their menfolk, including boys older than 14, were marched away by Bosnian Serb gunmen. Over that weekend an estimated 7,500 were shot, then buried in mass graves.

The report concludes that the lightly armed Dutch contingent were sent on an impossible mission. It argues that the UN gave this ill equipped force muddled orders and says that Dutch commanders could not have predicted the slaughter that followed after they handed over the civilian population to General Mladic.

Dutch politicians are criticised for trying to boost

their international prestige by sending troops on such a hopeless task.

British politicians and other European leaders are blamed for not having the will to order airstrikes to stop the havens from being over-run.

The report says that if the Dutch troops had tried to fight, it would have provoked a bloodbath and that "concern about their own survival in this hell will have meant more to them than the fate of the Muslim men".

Few survivors have dared to return to their homes in Srebrenica, 45 miles northeast of the capital, Sarajevo. Among them is Azija Sehomerovic, 61, who lost her husband. She remains convinced that Dutch peacekeepers could have done more. "When we saw the peacekeepers running away from their positions, then we knew we had to run, too," she said. "Right before the massacre, I saw one Dutch soldier sitting and crying. It seemed that he knew what would happen to us. But they failed."

Dutch commanders saw the bodies of some of the first to be murdered but did not intervene. Wim Dijkema, 53, who was with the UN contingent, said: "Believe me, what happened should never have been possible. It is a serious mistake."

The report's harshest criticism is reserved for the UN high command for leaving their havens without proper protection. But General Bernard Janvier, the French commander, is cleared of the accusation that he made a secret deal with the Bosnian Serbs to halt airstrikes in exchange for their freeing UN soldiers taken hostage in May 1995.

At the war crimes tribunal yesterday, in an unrelated decision, Richard May, the presiding judge, gave prosecutors a year to conclude their case against Mr Milosevic.

Nenad Banovic, one of twin Bosnian Serb brothers charged with beating prisoners to death at a Serb-run camp during the Bosnian war, will be released for lack of evidence, the Hague war crimes court said.

letters@thetimes.co.uk

Sagittarius

Van: "R Despotovic" <despot@tiscali.nl>
Aan: "Andy Wilcoxson" <andywilcoxson@comcast.net>; "Nico Varkevisser" <nico.v@slobodan-milosevic.org>; "Nico en Neeltje" <nico.s@slobodan-milosevic.org>
Verzonden: zondag 10 juli 2005 4:26
Onderwerp: E-mail met bijlage (attachment): showarticle.htm

[ZNet Top](#)

Recent Europe

[London Bombings Why London, Why Now? London Bombings Our Enron? More Europe](#)

Recent Herman

[Newspeak Election Propaganda Susan Douglas On Pacifica](#)

[Search Z Magazine Z Blogs Watches Resources Languages Parecon Sustainers Purchases About Us](#)

The Politics of the Srebrenica Massacre*

by Edward S. Herman July 07, 2005

[Printer Friendly Version](#)

[EMail Article to a Friend](#)

"Srebrenica" has become the symbol of evil, and specifically Serb evil. It is commonly described as "a horror without parallel in the history of Europe since the Second World War" in which there was a cold-blooded execution "of at least 8,000 Muslim men and boys." [1] The events in question took place in or near the Bosnian town of Srebrenica between July 10 and 19, 1995, as the Bosnian Serb army (BSA) occupied that town and fought with and killed many Bosnian Muslims, unknown numbers dying in the fighting and by executions. There is no question but that there were executions, and that many Bosnian Muslim men died during the evacuation of Srebrenica and its aftermath. But even though only rarely discussed there is a major issue of how many were executed, as numerous bodies found in local grave sites were victims of fighting, and many Bosnian Muslim men who fled Srebrenica reached Bosnian Muslim territory safely. Some bodies were also those of the many Serbs killed in the forays by the Bosnian Muslims out of Srebrenica in the years before July 1995.

The Srebrenica massacre has played a special role in the politics of Western treatment of the restructuring of the former-Yugoslavia and in Western interventionism more broadly, and it is receiving renewed attention and memorialization at its tenth anniversary in July 2005. It is regularly cited as proof of Serb evil and genocidal intent and helped justify a focus on punishing the Serbs and Milosevic and NATO's 1999 war on Serbia. It has also provided important moral support for the further Western wars of vengeance, power projection, and "liberation," having shown that there is evil that the West can and must deal with forcibly.

However, there are three matters that should have raised serious questions about the massacre at the time and since, but didn't and haven't. One was that the massacre was extremely convenient to the political needs of the Clinton administration, the Bosnian Muslims, and the Croats (see Section 1 below). A second was that there had been (and were after Srebrenica) a series of claimed Serb atrocities, that were regularly brought forth at strategic moments when forcible intervention by the United States and NATO bloc was in the offing but needed some solid public relations support, but which were later shown to be fraudulent (Section 2). A third is that the evidence for a massacre, certainly of one in which 8,000 men and boys were executed, has always been problematic, to say the least (Sections 3 and 4).

1. Political Convenience

The events of Srebrenica and claims of a major massacre were extremely helpful to the Clinton administration, the Bosnian Muslim leadership, and Croatian authorities. Clinton was under political pressure in 1995 both from the media and from Bob Dole to take

more forceful action in favor of the Bosnian Muslims, [2] and his administration was eager to find a justification for more aggressive policies. Clinton officials rushed to the Srebrenica scene to confirm and publicize the claims of a massacre, just as William Walker did later at Racak in January 1999. Walker's immediate report to Madeleine Albright caused her to exult that "spring has come early this year." [3] Srebrenica allowed the "fall to come early" for the Clinton administration in the summer of 1995.

Bosnian Muslim leaders had been struggling for several years to persuade the NATO powers to intervene more forcibly on their behalf, and there is strong evidence that they were prepared not only to lie but also to sacrifice their own citizens and soldiers to serve the end of inducing intervention (matters discussed further in Section 2). Bosnian Muslim officials have claimed that their leader, Alija Izetbegovic, told them that Clinton had advised him that U.S. intervention would only occur if the Serbs killed at least 5,000 at Srebrenica. [4] The abandonment of Srebrenica by a military force much larger than that of the attackers, and a retreat that made that larger force vulnerable and caused it to suffer heavy casualties in fighting and vengeance executions, helped produce numbers that would meet the Clinton criterion, by hook or by crook. There is other evidence that the retreat from Srebrenica was not based on any military necessity but was strategic, with the personnel losses incurred considered a necessary sacrifice for a larger purpose. [5]

Croatian authorities were also delighted with the claims of a Srebrenica massacre, as this deflected attention from their prior devastating ethnic cleansing of Serbs and Bosnian Muslims in Western Bosnia (almost entirely ignored by the Western media), [6] and it provided a cover for their already planned removal of several hundred thousand Serbs from the Krajina area in Croatia. This massive ethnic cleansing operation was carried out with U.S. approval and logistical support within a month of the Srebrenica events, and it may well have involved the killing of more Serb civilians than Bosnian Muslim civilians killed in the Srebrenica area in July: most of the Bosnian Muslim victims were fighters, not civilians, as the Bosnian Serbs bused the Srebrenica women and children to safety; the Croats made no such provision and many women, children and old people were slaughtered in Krajina. [7] The ruthlessness of the Croats was impressive: "UN troops watched horrified as Croat soldiers dragged the bodies of dead Serbs along the road outside the UN compound and then pumped them full of rounds from the AK-47s. They then crushed the bullet-ridden bodies under the tracks of a tank." [8] But this was hardly noticed in the wake of the indignation and propaganda generated around Srebrenica with the aid of the mainstream media, whose co-belligerency role in the Balkan wars was already well-entrenched. [9]

The International Criminal Tribunal for Yugoslavia (ICTY) and UN also had an important role to play in the consolidation of the standard Srebrenica massacre narrative. From its inception the ICTY served as an arm of the NATO powers, who created it, funded it, served as its police arm and main information source, and expected and got responsive service from the organization. [10] The ICTY focused intensively on Srebrenica and provided important and nominally independent corroboration of the massacre claims along with citable "judicial" claims of planned "genocide." The UN is less thoroughly integrated into NATO-power demands, but it is highly responsive and in the Srebrenica case it came through just as the United States and its main allies desired. [11]

This political interest in the Srebrenica massacre hardly proves that the establishment narrative is wrong. It does, however, suggest the need for caution and an awareness of the possibility of falsification and inflated claims. That awareness has been entirely absent from mainstream treatment of Srebrenica.

2. The Serial Lying Before and After Srebrenica

At each stage in the dismantlement of Yugoslavia, its ethnic cleansing, and before and during the NATO war over the Kosovo province of Serbia in 1999, propaganda lies played a very important role in forwarding conflict and anti-Serb actions. There were lies of omission and lies that directly conveyed false impressions and information. An important form of lie of omission was the regular presentation of Serb misbehavior as unique to the Serbs, not also characteristic of the behavior of the Muslims and Croats or of the conflict overall. In case after case the media would report on Serb attacks and atrocities, having neglected to report the prior assaults on Serbs in those same towns and making the Serb behavior seem like unprovoked acts of aggression and barbarity.

This was evident from the very start of the serious fighting in 1991 in the republic of Croatia. In their treatment of the Eastern Croatian city of Vukovar, for example, the media (and ICTY) focused exclusively on the federal Yugoslav army's capture of the town in the fall of 1991, completely ignoring the prior spring and summer's slaughter by Croatian National Guard troops and paramilitaries of hundreds of ethnic Serbs who had lived in the Vukovar area. According to Raymond K. Kent, "a substantial Serb population in the major Slavonian city of Vukovar disappeared without having fled, leaving traces of torture in the old Austrian the spring catacombs under the city along with evidence of murder and rape. The Western media, whose demonization of the Serbs was well underway, chose to overlook these events..." [12] This selective and misleading focus was standard media and ICTY practice.

Lies of omission were also clear in the attention given Bosnian Serb prison camps like Omarska, which the media focused on intensively and with indignation, when in fact the Muslims and Croats had very similar prison camps-at Celebici, Tarcin, Livno, Bradina, Odzak, and in the Zetra camp in Sarajevo, among other sites-[13] with roughly comparable numbers, facilities, and certainly no worse treatment of prisoners; [14] but in contrast with the Serbs, the Muslims and Croats hired competent PR firms and refused permission to inspect their facilities-and the already well-developed structure of bias made the media little interested in any but Serb camps.

ild allegations of Auschwitz-like conditions in Serb "concentration camps" were spread by "journalists of attachment" who lapped up propaganda handouts by Muslim and Croat officials and PR hirlings. Roy Gutman, who won a Pulitzer prize jointly with John Burns for Bosnia reporting in 1993, depended heavily on Croat and Muslim officials and witnesses with suspect credentials and implausible claims, and he was a major source of inflated, one-sided, and false "concentration camp" propaganda. [15] John Burns' Pulitzer award was based on an extended interview with Boris Herak, a captured Bosnian Serb supplied to him and a Soros-funded film-maker by the Bosnian Muslims. Several years later Herak admitted that his extremely implausible confession had been coerced and that he had been forced to memorize many pages of lies. Two of his alleged victims also turned up alive in later years. In reporting on Herak, John Burns and the New York Times (and the Soros-funded film) suppressed the credibility-damaging fact that Herak had also accused former UNPROFOR commandant, Canadian General Lewis Mackenzie, of having raped young Muslim women at a Serb-run bordello. [16] These scandalous awards are symptomatic of the media bias that was already overwhelming in 1992 and 1993.

In a recent development of interest, on a visit to the dying Alija Izetbegovic, Bernard Kouchner asked him about the Bosnian Serb concentration camps, whereupon Izetbegovic, surprisingly, admitted that these claims had been inflated with the aim of getting NATO to bomb the Serbs. [17] This important confession has not been mentioned in the U.S. or British mainstream media.

One of the most important propaganda lies of the 1990s featured the Serb-run Trnopolje camp, visited by Britain's ITN reporters in August 1992. These reporters photographed the resident Fikret Alic, showing him emaciated and seemingly inside a concentration camp fence. In fact, Fikret Alic was in a transit camp, was a sick man (and was sick with tuberculosis long before reaching the camp), was not in any way representative of others in the camp, and was soon able to move to Sweden. Furthermore, the fence was around the photographers, not the man photographed. [18] But this hugely dishonest photo was featured everywhere in the West as proving a Serb-organized Auschwitz, was denounced by NATO high officials, and helped provide the moral basis for the creation of the ICTY and its clear focus on Serb evil.

In the case of the siege of Sarajevo, as with conflict around many "safe haven" towns, the Bosnian Muslim government engaged in a steady program of provoking the Serbs, blaming them for the ensuing response, lying about casualties, and trying-usually successfully-to place the blame on the Serbs. As Tim Fenton has said, "Massacre allegations by the Bosnian Muslims followed any reported conflict as night followed day: most notoriously Muslim Prime Minister Haris Silajdzic claimed the UN was responsible for the deaths of 70,000 in Bihac in early 1995, when in fact there had barely been any fighting and casualties were small." [19]

A remarkable feature of the Bosnian Muslim struggle to demonize the Serbs, in order to get NATO to come to Bosnian Muslim aid with bombs, was their willingness to kill their own people. This was most notable in the case of the ruthless bombing of Sarajevo civilians in three massacres: in 1992 (the "Breadline Massacre"), 1994 (the Markale "Market Massacre") and a "Second Market Massacre" in 1995. In the standard narrative the Serbs were responsible for these massacres, and it is admittedly not easy to believe that the Muslim leadership would kill their own for political advantage even if the evidence points strongly in that direction. But these massacres were all extremely well timed to influence imminent NATO and UN decisions to intervene more forcibly on behalf of the Bosnian Muslims. More important, numerous UN officials and senior Western military officials have claimed that the evidence is strong in all three cases that the actions were planned and executed by Bosnian Muslims. [20] U.S. Army officer John E. Sray, who was on the scene in Bosnia during these and other massacres and was head of the U.S. intelligence section in Sarajevo, even suggested that the incidents, and probable Bosnian Muslim official connivance in these atrocities, "deserve a thorough scrutiny by the International War Crimes Tribunal." [21] Needless to say no such scrutiny was forthcoming. In short, this view of the three massacres is not conspiracy theory, it is a conclusion based on serious and substantial evidence, but not even debated in the party-line dominated accounts of recent Balkan history. [22]

Both before and after Srebrenica lying about numbers killed was also standard practice, helpful in sustaining the dominant narrative. For Bosnia, in December 1992 the Bosnian Muslim government claimed 128,444 deaths of their forces and people, a number which grew to 200,000 by June 1993, rising to 250,000 in 1994. [23] These figures were swallowed without a qualm by Western politicians, media, and intellectual war-campaigners (e.g., David Rieff), with Clinton himself using the 250,000 figure in a speech in November 1995. Former State Department official George Kenney has long questioned these figures and marveled at media gullibility in accepting these claims without the least interest in verification. His own estimate ran between 25,000 and 60,000. [24] More recently, a study sponsored by the Norwegian government estimated the Bosnian war dead as 80,000, and one sponsored by the Hague Tribunal itself came up with a figure of 102,000 dead. [25] Neither of these studies has been reported on in the U.S. media, which had regularly offered its readers/listeners the inflated numbers.

A similar inflation process took place during the 78-day NATO bombing war in 1999, with high U.S. officials at various moments claiming 100,000, 250,000 and 500,000 Serb killings of Kosovo Albanians, along with the lavish use of the word "genocide" to describe Serb actions in Kosovo. [26] This figure gradually shrank to 11,000, and has remained there despite the fact that only some 4,000 bodies were found in one of the most intense forensic searches in history, and with unknown numbers of those bodies combatants, Serbs, and civilian victims of U.S. bombing. But the 11,000 must be valid because the NATO governments and ICTY say it is, and Michael Ignatieff assured readers of the New York Times that "whether those 11,334 bodies will be found depends on whether the Serb military and the police removed them." [27]

This record of systematic disinformation certainly does not disprove the truth of the standard narrative on the Srebrenica massacre. It does, however, suggest the need for a close look at the claims, which have proved so convenient, a close look that the mainstream has steadily refused to provide.

The Problematic Massacre Claims

By the time of the Srebrenica events of July 1995 the stage had been well set for making massacre claims effective. The serial lying had been largely unchallenged in the mainstream, the demonization process and good-versus-evil dichotomy had been well established, the ICTY and UN leadership were closely following the agenda of the United States and its NATO allies, and the media were on board as co-belligerents.

In this environment, context-stripping was easy. One element of context was the fact that the "safe area" concept was a fraud, as the safe areas were supposed to have been disarmed, but weren't, and with UN connivance. [28] They were therefore used by the Bosnian Muslims in Srebrenica and other safe havens as launching pads for attacks on nearby Serb villages. In the three years prior to the massacre well over a thousand Serb civilians were killed by Muslim forces in scores of devastated nearby villages; [29] and well before July 1995 the Srebrenica Muslim commander Nasir Oric proudly showed Western reporters videos of some of his beheaded Serb victims and bragged about his killings. [30] Testifying before the Tribunal on February 12, 2004, UN military commander in Bosnia in 1992 and 1993, General Philippe Morillon, stated his conviction that the attack on Srebrenica was a "direct reaction" to the massacres of Serbs by Nasir Oric and his forces in 1992 and 1993, massacres with which Morillon was closely familiar. [31] Morillon's testimony was of no interest to the Western media, and when the ICTY finally got around to indicting Nasir Oric on March 28, 2003, very possibly to create the image of judicial balance, he was charged with killing only seven Serbs who were tortured and beaten to death after capture, and with the "wanton destruction" of nearby villages. Although he openly bragged to Western reporters of slaughtering Serb civilians, the ICTY reportedly "found no evidence that there were civilian casualties in the attacks on Serb villages in his theater of operations." [32]

When the Bosnian Serbs captured Srebrenica in July 1995, it was reported that the 28th regiment of the Bosnian Muslim Army (BMA), comprising several thousand men, had just fled the town. [33] The media failed to ask how such a large force could have been present in a disarmed "safe area." Having also succeeded in ignoring the prior abuses emanating from the safe area, this allowed them to follow a quickly established party line of a planned "genocide" and inexplicable brutality rather than the vengeance which the media allow as semi-exoneration of violence by "worthy" victims (e.g., Kosovo Albanians driving out and killing Serbs and Roma after the NATO takeover of Kosovo).

A second element of context was the possible political basis for the surrender of Srebrenica by a force in a good defensive position, outnumbering the attacking BSA by a 6-1 or 8-1 ratio, but retreating in advance of the assault, their leaders having been withdrawn previously by order of the Bosnian Muslim leadership. [34] This left the population unprotected, and made the BMA cadres vulnerable as they retreated in disarray toward Bosnian Muslim lines. Could this have been another self-sacrificing maneuver by the leadership to produce victims, perhaps designed to help meet the Clinton 5,000 target and induce more forcible NATO intervention? These questions never arose in the mainstream media.

The Srebrenica events had a number of features that made it possible to claim 8,000 "men and boys" executed. One was the confusion and uncertainty about the fate of the fleeing Bosnian Muslim forces, some reaching Tuzla safely, some killed in the fighting, and some captured. The 8,000 figure was first provided by the Red Cross, based on their crude estimate that the BSA had captured 3,000 men and that 5,000 were reported "missing." [35] It is well established that thousands of those "missing" had reached Tuzla or were killed in the fighting. [36] but in an amazing transformation displaying the eagerness to find the Bosnian Serbs evil and the Muslims victims, the "reaching safety/killed-in-action" basis of being missing was ignored and the missing were taken as executed! This misleading conclusion was helped along by the Red Cross's reference to the 5,000 as having "simply disappeared," and its failure to correct this politically biased usage and claim despite its own recognition that "several thousand" refugees had reached Central Bosnia. [37]

It was also helped along by the Bosnian Muslim leadership's refusal to disclose the names and numbers of those reaching safety, [38] but there was a remarkable readiness in the Western establishment not only to ignore those reaching safety, but also to disregard deaths in fighting and to take dead bodies as proving executions. The will to believe here was limitless: reporter David Rohde saw a bone sticking up in a grave site near Srebrenica, which he just knew by instinct was a remnant of an execution and serious evidence of a "massacre." [39] It was standard media practice to move from an asserted and unproven claim of thousands missing, or a report of the uncovering of bodies in a grave site, to the conclusion that the claim of 8,000 executed was thereby demonstrated. [40]

With 8,000 executed and thousands killed in the fighting there should have been huge grave sites and satellite evidence of both executions, burials, and any body removals. But the body searches in the Srebrenica vicinity were painfully disappointing, with only some two thousand bodies found in searches through 1999, including bodies killed in action and possibly Serb bodies, some pre-dating July 1995. The sparseness of these findings led to claims of body removal and reburial, but this was singularly unconvincing as the Bosnian Serbs were under intense military pressure after July 1995. This was the period when NATO was bombing Serb positions and Croat/Muslim armies were driving towards Banja Luka. The BSA was on the defensive and was extremely short of equipment and resources, including gasoline. To have mounted an operation of the magnitude required to exhume, transport and rebury thousands of corpses would have been far beyond the BSA's capacity at that time. Furthermore, in carrying out such a program they could hardly hope to escape observation from OSCE personnel, local civilians, and satellite observations.

On August 10, 1995, Madeleine Albright showed some satellite photos at a closed session of the Security Council, as part of a

annunciation of the Bosnian Serbs, including one photo showing people--allegedly Bosnian Muslims near Srebrenica--assembled in a stadium, and one allegedly taken shortly thereafter showing a nearby field with "disturbed" soil. These photos have never been publicly released, but even if they are genuine they don't prove either executions or burials. Furthermore, although the ICTY speaks of "an organized and comprehensive effort" to hide bodies, and David Rohde claimed a "huge Serb effort to hide bodies," [41] neither Albright nor anyone else has ever shown a satellite photo of people actually being executed, buried, or dug up for reburial, or of trucks conveying thousands of bodies elsewhere. This evidence blank occurred despite Albright's warning the Serbs that "We will be watching," and with satellites at that time making at least eight passes per day and geostationary drones able to hover and take finely detailed pictures in position over Bosnia during the summer of 1995. [42] The mainstream media have found this failure to confirm of no interest.

There have been a great many bodies gathered at Tuzla, some 7,500 or more, many in poor condition or parts only, their collection and handling incompatible with professional forensic standards, their provenance unclear and link to the July 1995 events in Srebrenica unproven and often unlikely, [43] and the manner of their death usually uncertain. Interestingly, although the Serbs were regularly accused of trying to hide bodies, there has never been any suggestion that the Bosnian Muslims, long in charge of the body search, might shift bodies around and otherwise manipulate evidence, despite their substantial record of dissembling. A systematic attempt to use DNA to trace connections to Srebrenica is underway, but entails many problems, apart from that of the integrity of the material studied and process of investigation, and will not resolve the question of differentiating executions from deaths in combat. There are also lists of missing, but these lists are badly flawed, with duplications, individuals listed who had died before July 1995, who fled to avoid BSA service, or who registered to vote in 1997, and they include individuals who died in battle or reached safety or were captured and assumed a new existence elsewhere. [44]

The 8,000 figure is also incompatible with the basic arithmetic of Srebrenica numbers before and after July 1995. Displaced persons from Srebrenica--that is, massacre survivors--registered with the World Health Organization and Bosnian government in early August 1995, totalled 35,632. Muslim men who reached Muslim lines "without their families being informed" totaled at least 2,000, and some 2,000 were killed in the fighting. That gives us 37,632 survivors plus the 2,000 combat deaths, which would require the prewar population of Srebrenica to have been 47,000 if 8,000 were executed, whereas the population before July was more like 37-40,000 (Tribunal judge Patricia Wald gave 37,000 as her estimate). The numbers don't add up. [45]

There were witnesses to killings at Srebrenica, or those who claimed to be witnesses. There were not many of these, and some had a political axe to grind or were otherwise not credible, [46] but several were believable and were probably telling of real and ugly events. But we are talking here of evidence of hundreds of executions, not 8,000 or anything close to it. The only direct participant witness claim that ran to a thousand was that of Drazen Erdemovic, an ethnic Croat associated with a mercenary group of killers whose members were paid 12 kilos of gold for their Bosnian service (according to Erdemovic himself) and ended up working in the Congo on behalf of French intelligence. His testimony was accepted despite its vagueness and inconsistencies, lack of corroboration, and his suffering from mental problems sufficient to disqualify him from trial--but not from testifying before the Tribunal, free of cross-examination. Within two weeks of this disqualification from trial. This and other witness evidence suffered from serious abuse of the plea-bargaining process whereby witnesses could receive mitigating sentences if they cooperated sufficiently with the prosecution. [47]

It is also noteworthy how many relatively impartial observers in or near Srebrenica in July 1995 didn't see any evidence of massacres, including the members of the Dutch forces present in the "safe area" and people like Henry Wieland, the chief UN investigator into alleged human rights abuses, who could find no eyewitnesses to atrocities after five days of interviewing among the 20,000 Srebrenica survivors gathered at the Tuzla airport refugee camp. [48]

4. Anomalies

One anomaly connected with Srebrenica has been the stability of the figure of Bosnian Muslim victims--8,000 in July 1995 and 8,000 today, despite the crudity of the initial estimate, the evidence that many or most of the 5,000 "missing" reached Bosnian Muslim territory or were killed in the fighting, and the clear failure to produce supportive physical evidence despite a massive effort. In other cases, like the 9/11 fatality estimate, and even the Bosnian killings and Kosovo bombing war estimates, the original figures were radically scaled down as evidence of body counts made the earlier inflated numbers unsustainable. [49] But because of its key political role for the United States, Bosnian Muslims and Croats, and an almost religious ardour of belief in this claim, Srebrenica has been immune to evidence. >From the beginning until today the number has been taken as a given, a higher truth, the questioning of which would show a lack of faith and very likely "apologetics" for the demon.

Another anomaly also showing the sacred, untouchable, and politicized character of the massacre in Western ideology has been the ready designation of the killings as a case of "genocide." The Tribunal played an important role here, with hard-to-match gullibility, unrestrained psychologizing, and incompetent legal reasoning, which the judges have applied to Serb-related cases only. On gullibility, one Tribunal judge accepted as fact the witness claim that Serb soldiers had forced an old Muslim man to eat the liver of his grandson; [50] and the judges repeatedly stated as an established fact that 7-8,000 Muslim men had been executed, while simultaneously acknowledging that the evidence only "suggested" that "a majority" of the 7-8,000 missing had not been killed in combat, which yields a number substantially lower than 7-8,000. [51]

The Tribunal dealt with the awkward problem of the genocide-intent Serbs bussing Bosnian Muslim women and children to safety by arguing that they did this for public relations reasons, but as Michael Mandel points out, failing to do some criminal act despite

ur desire is called "not committing a crime." [52] The Tribunal never asked why the genocidal Serbs failed to surround the town before its capture to prevent thousands of males from escaping to safety, or why the Bosnian Muslim soldiers were willing to leave their women and children as well as many wounded comrades to the mercies of the Serbs; [53] and they failed to confront the fact that 10,000 mainly Muslim residents of Zvornik sought refugee from the civil war in Serbia itself, as prosecution witness Borislav Jovic testified. [54]

Among the other idiocies in the Tribunal judges' argument, it was genocide if you killed many males in a group in order to reduce the future population of that group, thereby making it unviable in that area. Of course, you might want to kill them to prevent their killing you in the future, but the court knows Serb psychology better-that couldn't be the sole reason, there must have been a more sinister aim. The Tribunal reasoning holds forth the possibility that with only a little prosecution-friendly judicial psychologizing any case of killing enemy soldiers can be designated genocide.

There is also the problem of definition of the group. Were the Serbs trying to eliminate all the Muslims in Bosnia, or Muslims globally? Or just in Srebrenica? The judges suggested that pushing them out of the Srebrenica area was itself genocide, and they essentially equated genocide with ethnic cleansing. [55] It is notable that the ICTY has never called the Croat ethnic cleansing of 250,000 Krajina Serbs "genocide" although in that case many women and children were killed and the ethnic cleansing applied to a larger area and larger victim population than in Srebrenica. [56] (On August 10, 1995, Madeleine Albright cried out to the Security Council that "as many as 13,000 men, women and children were driven from their homes" in Srebrenica.) [57] Perhaps the ICTY had accepted Richard Holbrooke's comic designation of Krajina as a case of "involuntary expulsions." [58] The bias is blatant; the politicization of a purported judicial enterprise is extreme.

Media treatment of the Srebrenica and Krajina cases followed the same pattern and illustrates well how the media make some victims worthy and others unworthy in accord with a political agenda. With the Serbs their government's target, and their government actively aiding the massive Croat ethnic cleansing program in Krajina, the media gave huge and indignant treatment to the first, with invidious language, calls for action, and little context. With Krajina, attention was slight and passing, indignation was absent, detailed reporting on the condition of the victims was minimal, descriptive language was neutral, and there was context offered that made the events understandable. The contrast is so gross as to be droll: the attack on Srebrenica "chilling," "murderous," "savagery," "cold-blooded killing," "genocidal," "aggression," and of course "ethnic cleansing." With Krajina, the media used no such strong language-even ethnic cleansing was too much for them. The Croat assault was merely a big "upheaval" that is "softening up the enemy," "a lightning offensive," explained away as a "response to Srebrenica" and a result of Serb leaders "overplaying their hand." The Washington Post even cited U.S. Ambassador to Croatia Peter Galbraith saying the "the Serb exodus was not 'ethnic cleansing'." [59] The paper does not allow a challenge to that judgment. In fact, however, the Croat operations in Krajina left Croatia as the most ethnically purified of all the former components of the former Yugoslavia, although the NATO occupation of Kosovo has allowed an Albanian ethnic cleansing that is rivalling that of Croatia in ethnic purification.

Another anomaly in the Srebrenica case is the insistence on bringing all the criminals (Serb) to trial and getting the willing executioners (Serb) to admit guilt as necessary for justice and essential for reconciliation. A problem is that justice cannot be one-sided or it ceases to be justice, and shows its true face as vengeance and a cover for other political ends. Ethnic cleansing in Bosnia was by no means one-sided, and deaths by nationality were not far off from population proportionality; [60] the Serbs claim and have documented thousands of deaths at the hands of the Bosnian Muslims and their imported Mujahedin cadres, and by the Croats, and they have their own group examining and trying to identify bodies at an estimated 73 mass graves. [61] This victimization has hardly been noticed by the Western media or ICTY-the distinguished Yugoslav forensic expert Dr. Zoran Stankovic observed back in 1996 that "the fact that his team had previously identified the bodies of 1,000 Bosnian Serbs in the [Srebrenica] region had not interested prosecutor Richard Goldstone." [62] Instead, there is a steady refrain about the Serbs tendency to whine, whereas Bosnian Muslim complaints are taken as those of true victims and are never designated whining.

Rather than producing reconciliation the steady focus on Srebrenica victims and killers makes for more intense hatred and nationalism, just as the Kosovo war and its violence exacerbated hatred and tensions there and showed that Clinton's claimed objective of a tolerant multi-ethnic Kosovo was a fraud. In Kosovo, this one-sided propaganda and NATO control has unleashed serious and unremitting anti-Serb-along with anti-Roma, anti-Turk, anti-dissident-Albanian-- violence, helped along by the willingness of the NATO authorities to look the other way as their allies-the purported victims-take their revenge and pursue their long-standing aim of ethnic purification. [63] In Bosnia and Serbia the Serbs have been under steady attack, humiliated, and their leaders and military personnel punished, while the criminals among the Bosnian Muslims, Croats, and NATO powers (e.g., Clinton, Blair, Albright, Holbrooke) suffer no penalties [64] and may even be portrayed as dispensers of justice (Clinton et al.).

It is clear that the objectives of the retribution-pushers are not justice and reconciliation-they are to unify and strengthen the position of the Bosnian Muslims, to crush the Republica Srpska, and possibly even eliminate it as an independent entity in Bosnia, to keep Serbia disorganized, weak and dependent on the West, and to continue to put the U.S. and NATO attack and dismantlement of Yugoslavia in a favorable light. The last objective requires diverting attention from the Clinton/Bosnian Muslim role in giving Al Qaeda a foothold in the Balkans, Izetbegovic's close alliance with Osama bin Laden, his Islamic Declaration declaring hostility to a multi-ethnic state, [65] the importation of 4,000 Mujahaden to fight a holy war in Bosnia, with active Clinton administration aid, and the KLA-Al Qaeda connection.

These aspects of the siding with the Bosnian Muslims have always been awkward for the war propagandists, and they became more so after 9/11-the U.S. 9/11 Commission Report claims that two of the 19 hijackers, Nawaf al Hazmi and Khalid al Mihdhar,

and a "mastermind" of the attack, Khalid Sheikh Mohammed, "fought" in Bosnia, and that bin Laden had "service" offices in Zagreb and Sarajevo. [66] Despite the huge focus on 9/11 and Al Qaeda these links have not been featured in the mainstream media and have not influenced Bosnian proconsul Paddy Ashdown, who attended Izetbegovic's funeral and continues to push Bosnian Muslim interests. The Serbs, of course, were complaining about the brutality (and beheadings) of the Mujahaden in 1993, but the media and ICTY were not interested then and remain uninterested. Let's just talk about Srebrenica, the Bosnian Muslims as unique victims, and Clinton's and the West's generous if belated service to those victimized underdogs.

But didn't the Bosnian Serbs "confess" that they had murdered 8,000 civilians? This has been the take of the Western media, but again demonstrating their subservience to their leaders' political agenda. The Bosnian Serbs actually did put out a report on Srebrenica in September 2002, [67] but this report was rejected by Paddy Ashdown for failing to come up with the proper conclusions. He therefore forced a further report by firing a stream of Republica Srpska politicians and analysts, threatening the RS government, and eventually extracting a report prepared by people who would come to the officially approved conclusions. [68] This report, issued on June 11, 2004, was then greeted in the Western media as a meaningful validation of the official line—the refrain was, the Bosnian Serbs "admit" the massacre, which should finally settle any questions. Amusingly, even this coerced and imposed report didn't come near acknowledging 8,000 executions (it speaks of "several thousand" executions). What this episode "proves" is that the Western campaign to make the defeated Serbia grovel is not yet terminated, and the media's continuing gullibility and propaganda service.

Conclusion

The "Srebrenica massacre" is the greatest triumph of propaganda to emerge from the Balkan wars. Other claims and outright lies have played their role in the Balkan conflicts, but while some have retained a modest place in the propaganda repertoire despite challenge (Racak, the Markale massacre, the Serb refusal to negotiate at Rambouillet, 250,000 Bosnian dead, the aim of a Greater Serbia as the driving force in the Balkan wars), [69] the Srebrenica massacre reigns supreme for symbolic power. It is the symbol of Serb evil and Bosnian Muslim victimhood, and the justice of the Western dismantling of Yugoslavia and intervention there at many levels, including a bombing war and colonial occupations of Bosnia-Herzegovina and Kosovo.

But the link of this propaganda triumph to truth and justice is non-existent. The disconnection with truth is epitomized by the fact that the original estimate of 8,000, including 5,000 "missing"—who had left Srebrenica for Bosnian Muslim lines—was maintained even after it had been quickly established that several thousand had reached those lines and that several thousand more had perished in battle. This nice round number lives on today in the face of a failure to find the executed bodies and despite the absence of a single satellite photo showing executions, bodies, digging, or trucks transporting bodies for reburial. The media have carefully refrained from asking questions on this point, despite Albright's August 1995 promise that "We will be watching."

That Albright statement, and the photos she did display at the time, helped divert attention from the ongoing "Krajina massacre" of Serbs in Croatian Krajina, an ethnic cleansing process of great brutality and wider scope than that at Srebrenica, in which there was less real fighting than at Srebrenica, mainly attacks on and the killing and removal of defenseless civilians. At Srebrenica the Bosnian Serbs moved women and children to safety, and there is no evidence of any of them being murdered; [70] whereas in Krajina there was no such separation and an estimated 368 women and children were killed, along with many too old and infirm to flee. [71] One measure of the propaganda success of the "Srebrenica massacre" is that the possibility that the intense focus on the Srebrenica massacre was serving as a cover for the immediately following "Krajina massacre," supported by the United States, was outside the orbit of thought of the media. For the media, Srebrenica helped bring about Krajina, and the Serbs had it coming. [72]

The media have played an important role in making the Srebrenica massacre a propaganda triumph. As noted earlier, the media had become a co-belligerent by 1991, and all standards of objectivity disappeared in their subservience to the pro-Bosnian Muslim and anti-Serb agenda. Describing the reporting of Christine Amanpour and others on a battle around Goradze, U.S. Army Lieutenant Colonel John Sray wrote back in October 1995 that these news reports "were devoid of any semblance of truth," that Americans were suffering from "a cornucopia of disinformation," that "America has not been so pathetically deceived" since the Vietnam War, and that popular perceptions of Bosnia "have been forged by a prolific propaganda machine...[that has] managed to manipulate illusions to further Muslim goals." [73]

That propaganda machine also conquered the liberals and much of the left in the United States, who swallowed the dominant narrative of the evil Serbs seeking hegemony, employing uniquely brutal and genocidal strategies, and upsetting a previous multi-cultural haven in Bosnia—run by Osama bin Laden's friend and ally Alija Izetbegovic, and with rectification brought belatedly by Clinton, Holbrooke and Albright working closely with Iran, Turkey and Saudi Arabia! The liberal/left war coalition needed to find the Serbs demons in order to justify imperial warfare, and they did so by accepting and internalizing a set of lies and myths that make up the dominant narrative. [74] This liberal/"cruise missile left" (CML) combo was important in helping develop the "humanitarian intervention" rationale for attacking Serbia on behalf of the Kosovo Liberation Army, and in fact preparing the ground for Bush's eventual basing of his own wars on the quest for "liberation." [75] The Srebrenica massacre helped make the liberals and CML true believers in the crusade in the Balkans and gave moral backup to their servicing the expanding imperial role of their country and its allies.

Former UN official Cedric Thornberry, writing in 1996, noted that "prominently in parts of the international liberal media" the

osition is "that the Serbs were the only villains," and back at UN headquarters in the spring of 1993 he was warned: "Take cover the fix is on." [76] The fix was on, even if only tacit and built-in to the government-media-Tribunal relationship. It helped make the Srebrenica massacre the symbol of evil and, with the help of Tribunal "justice," and support of liberals and CML, provided a cover for the U.S.-NATO attack on and dismantling of Yugoslavia, colonial occupations in Bosnia and Kosovo, and justification for "humanitarian intervention" more broadly. What more could be asked of a propaganda system?

Notes:

*This paper is partly drawn from and cites chapters in a forthcoming book on the Srebrenica massacre, *Srebrenica: The Politics of War Crimes*, written by George Bogdanich, Tim Fenton, Philip Hammond, Edward S. Herman, Michael Mandel, Jonathan Rooper, and George Szamuely. This book is referred to in the notes below as *Politics of War Crimes*. The author and his colleagues are indebted to Diana Johnstone, David Peterson, Vera Vratusa-Zunjic, Milan Bulajic, Milivoje Ivanisevic, Konstantin Kilibarda, and George Pumphrey for advice. Johnstone's *Fools Crusade* is a fine basic statement of an alternative perspective on the Balkan Wars; George Pumphrey's "Srebrenica: Three Years Later, And Still Searching," is a classic critique of the establishment Srebrenica massacre narrative and repeatedly hit the target with facts and analyses still not rebutted.

1. "Bosnia: 2 Officials Dismissed for Obstructing Srebrenica Inquiry," AP Report, New York Times, April 17, 2004; Marlise Simons, "Bosnian Serb Leader Taken Before War Crimes Tribunal," New York Times, April 8, 2000; UN, *The Fall of Srebrenica (A/54/549)*, Report of the Secretary-General pursuant to General Assembly resolution 53/35, November 15, 1999, par. 506 (<http://www.un.org/News/ossg/srebrenica.pdf>)

2. See Ivo Pukanic, "US Role In Storm: Thrilled With Operation Flash, President Clinton Gave the Go Ahead to Operation Storm," *Nacional (Zagreb)*, May 24, 2005.

3. Barton Gellman, "The Path to Crisis: How the United States and Its Allies Went to War," *Washington Post*, April 18, 1999

4. "Some surviving members of the Srebrenica delegation have stated that President Izetbegovic also told that he had learned that a NATO intervention in Bosnia and Herzegovina was possible, but could occur only if the Serbs were to break into Srebrenica, killing at least 5,000 of its people. President Izetbegovic has flatly denied making such a statement." *The Fall of Srebrenica (A/54/549)*, Report of the Secretary-General pursuant to General Assembly resolution 53/35, November 15, 1999, par. 115, (<http://www.haverford.edu/relg/sells/reports/UNSrebrenicareport.htm>)

The UN report does not mention that there were nine others present at that meeting, and that one of them, Hakija Meholic, former Srebrenica chief of police, has stated that eight of them (all those living) "can confirm" the Clinton suggestion. (Dani, June 22, 1998: <http://cdsp.neu.edu/info/students/marko/dani/dani2.html>)

5. *Politics of War Crimes*, Bogdanich, chapter 2, "Prelude to Capture," and Fenton, chapter 3, "Military Context." See also Tim Ripley, *Operation Deliberate Force* (Center for Defence and Security Studies: 1999), p. 145.

6. In his *Balkan Odyssey*, Lord David Owen stated that "By acquiescing in the Croatian government's seizure of Western Slavonia, the Contact Group had in effect given the green light to the Bosnian Serbs to attack Srebrenica and Zepa" (pp. 199-200). Owen was mistaken; the Contact Group was serving one side only, and the media's failure to report on and criticize the approved aggression made it possible to present the takeover of Srebrenica as a unique and unprovoked evil.

7. Veritas estimated that 1,205 civilians were killed in Operation Storm, including 358 women and 10 children. In the graves around Srebrenica through 1999, among the 1,895 bodies only one was identified as female. See "Croatian Serb Exodus Commemorated," *Agence France Press*, Aug. 4, 2004; also, Veritas at www.veritas.org.yu.

8. Ripley, *Operation Deliberate Force*, p. 192. See also footnotes 56 and 70.

9. The co-belligerency role was described by Peter Brock in "Dateline Yugoslavia: The Partisan Press," *Foreign Policy*, Winter 1993-94. A forthcoming book by Brock, on *Media Cleansing: UNcovering Yugoslavia's Civil Wars*, shows this partisanship in greater and effective detail. In his autobiography, U. S. Secretary of State James Baker says that he instructed his press secretary, Margaret Tutweiler to help Bosnian Foreign Minister Haris Silajdzic utilize the Western media to further the Bosnian Muslim cause, noting that he "had her talk to her contacts at the four television networks, the Washington Post and the New York Times." James A. Baker, *The Politics of Diplomacy* (Putnam: 1995), pp. 643-4.

10. As NATO PR spokesman Jamie Shea stated on May 16, 1999, when asked about NATO's vulnerability to Tribunal charges, he was not worried. The prosecutor, he said, will start her investigation "because we will allow her to." Further, "NATO countries are those that have provided the finance," and on the need to build a second chamber "so that prosecutions can be speeded up...we and the Tribunal are all one on this, we want to see war criminals brought to justice."

<http://www.nato.int/kosovo/press/p990516b.htm>

See Michael Mandel, *How America Gets Away With Murder* (London: Pluto, 2004), chaps. 4-5; Edward Herman, "The Milosevic Trial, Part 1," *Z Magazine*, April 2002.

1. See Politics of War Crimes, chap. 7, Bogdanich, "UN Report on Srebrenica-A distorted Picture of Events."
12. Raymond K. Kent, "Contextualizing Hate: The Hague Tribunal, the Clinton Administration and the Serbs," Dialogue (Paris), v. 5, no. 20, December, 1996 (as posted to the Emperor's Clothes website, <http://www.emperors-clothes.com/misc/kent.htm>)
13. Carl Savitch, "Celebici," <http://www.serbianna.com/columns/savich/047.shtml>.
14. It would be hard to surpass the savagery of the Bosnian Muslims at the Celebici camp, described in *ibid.* See also, Diana Johnstone, *Fools' Crusade* (Pluto: 2002), pp. 71-72.
15. See the two works by Peter Brock, note 9 above; also Johnstone, *Fools' Crusade*, pp. 70-83.
16. For details and citations see Brock's article and book (note 9 above).
17. Bernard Kouchner, *Les Guerriers de la Paix* (Paris: Grasset, 2004), pp. 372-4.
18. Johnstone, *Fools' Crusade*, pp. 72-73; Thomas Deichmann, "Misinformation: TV Coverage of a Bosnian Camp," *Covert Action Quarterly*, Fall, 1998, pp. 52-55.
19. In a private communication dated November 21, 2003.
20. For a good summary of the case that these were "Self-Inflicted Atrocities," with further references, see the Senate Staff Report of January 16, 1997, on "Clinton Approved Iranian Arms Transfers Help Turn Bosnia Into Militant Islamic Base," <http://www.senate.gov/%7Terpc/releases/1997/iran.htm#top>. See also Cees Wiebes, *Intelligence and the War in Bosnia, 1992 - 1995*, London: Lit Verlag, 2003, pp. 68-69: http://213.222.3.5/srebrenica/toc/p6_c02_s004_b01.html).
21. John E. Sray, "Selling the Bosnian Myth to America: Buyer Beware," *Foreign Military Studies*, Fort Leavenworth, Kansas, October, 1995, <<http://fmso.leavenworth.army.mil/documents/bosnia2.htm>>.
22. For exceptions to this rule, Leonard Doyle, "Muslims 'slaughter their own people.'" *The Independent*, Aug. 22, 1992; Hugh Manners, "Serbs 'Not Guilty' of Massacre," *The Sunday Times* [London], Oct. 1, 1995. David Binder was unable to get his own paper, the *New York Times*, to publish analyses of possible Muslim involvement in Sarajevo massacres; he had to publish these elsewhere. See David Binder, "The Balkan Tragedy: Anatomy of a Massacre," *Foreign Policy*, No. 97, Winter, 1994-1995; David Binder, "Bosnia's Bombers," *The Nation*, October 2, 1995
23. For a good summary, Srdja Trifkovic, "Une spectaculaire revision de chiffres," *Balkan Infos* (B.I.), February 2005.
24. George Kenney, "The Bosnian Calculation," *New York Times Magazine*, April 23, 1995.
25. See Trifkovic, *supra* note 23; also, <http://grayfalcon.blogspot.com/2004/12/death-tolls-part-3.html>.
26. See Edward Herman and David Peterson, "The NATO-Media Lie Machine: 'Genocide' in Kosovo," *Z Magazine*, May 2000: <http://www.zmag.org/ZMag/articles/hermanmay2000.htm>
27. Michael Ignatieff, "Counting Bodies in Kosovo," *New York Times*, November 21, 1999.
28. *Politics of War Crimes*, Bogdanovich, chap. 2, "Prelude to Capture."
29. Detailed evidence was presented to the UN on "War Crimes and Crimes of Genocide in Eastern Bosnia (Communes of Bratunac Skelani, and Srebrenica) Committed Against the Serbian Population from April 1982 to April 1993," by the Yugoslav Ambassador to the UN; see also Joan Phillips, "Victims and Villains in Bosnia's War," *Southern Slav Journal*, Spring-Summer 1992.
30. Bill Schiller, "Muslims' hero vows he'll fight to the last man," *Toronto Star*, January 31, 1994; John Pomfret, "Weapons, Cash and Chaos Lend Clout to Srebrenica's Tough Guy," *Washington Post*, February 16, 1994.
31. Carl Savich, "Srebrenica and Naser Oric: An Analysis of General Philippe Morillon's Testimony at the ICTY," <http://www.serbianna.co>.
32. "No Evidence of Civilian Casualties in Operations By Bosnian Commander," *BBC Monitoring International Reports*, April 11, 2003; for a review of Oric's operations and a critical analysis of the ICTY decision, Carl Savitch, "Srebrenica: The Untold Story," <http://www.serbianna.com/columns/savich/o51.html>.
33. *Politics of War Crimes*, chaps 2-3. The UN estimated that there had been 3-4,000 Bosnian Muslim soldiers in Srebrenica just

before its fall.

34. Ibid.

35. Politics of War Crimes, chap. 2.

36. "Conflict in the Balkans, 8000 Muslims Missing," AP, New York Times, Sept. 15, 1995.

37. One Red Cross official told a German interviewer that the Muslims who reached safety "cannot be removed from the list of missing... because we have not received their names," quoted in Pumphrey, "Srebrenica: Three Years Later, And Still Searching." See also, "Former Yugoslavia: Srebrenica: help for families still awaiting news," International Committee of the Red Cross, September 13, 1995 <http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/iwpList74/7609D560283849CFC1256B6600595006>

38. Ibid.

39. Johnstone, Fools' Crusade, p. 76.

40. This jump from a few bodies to 8,000 was recently illustrated in the treatment by Tim Judah and Daniel Sunter in the London Observer of the video of six killings of Bosnian Muslims, given heavy publicity in June 2005-it is the "smoking gun,... the final, incontrovertible proof of Serbia's part in the Srebrenica massacres in which more than 7,500 Bosnian Muslim men and boys were murdered." ("How the video that put Serbia in dock was brought to light," June 5).

41. ICTY, Amended Joinder Indictment, May 27, 2002, Par. 51: <http://www.un.org/icty/indictment/english/nik-ai020527c.htm>; David Rohde, "The World Five Years Later: The Battle of Srebrenica Is Now Over The Truth," New York Times, July 9, 2000.

42. Steven Lee Meyers, "Making Sure War Crimes Aren't Forgotten," New York Times, September 22, 1997. In fact, one U.S. official acknowledged in late July 1995 that "satellites have produced nothing." Paul Quinn-Judge, "Reports of Atrocities Unconfirmed So Far: U.S. Aerial Surveillance Reveals Little," Boston Globe, July 27, 1995.

43. The web site of the International Commission on Missing Persons in the Former Yugoslavia acknowledges that the bodies "have been exhumed from various gravesites in northeast HiH," not just in the Srebrenica region; quoted in a 2003 Statement by ICMP Chief of Staff Concerning Persons Reported Missing from Srebrenica in July 1995, Gordon Bacon.

44. Politics of War Crimes, Rooper, chap. 4, "The Numbers Game."

45. Ibid.

46. Ibid.; also, Politics of War Crimes, Szamuely, chap. 5, "Witness Evidence."

47. Szamuely, "Witness Evidence."

48. Tim Butcher, "Serb Atrocities in Srebrenica are Unproven," The Daily Telegraph, July 24, 1995.

49. Politics of War Crimes, Rooper, chap. 4, "The Numbers Game."

50. This claim appears in the November 1995 indictments of Radovan Karadzic and Ratko Mladic; it was recounted by the French policeman, Jean-Rene Ruez, and first surfaced at the ICTY in early July, 1996, during a seven-day publicity-stunt-type hearing into the charges against Karadzic and Mladic. As Associated Press reported Ruez's liver-eating testimony at the time (Jennifer Chao, July 3, 1996):

"Amid the feverish mass murder was throat-gagging sadism. Ruez cited an incident where a soldier forced a man to cut open his grandson's stomach and eat part of his liver. "He took the old man and put a knife in his hand ... and cut open the stomach of the little boy and then with the tip of his knife took out an organ from the inside of the child's stomach and he forced the man to eat part," Ruez told the court."

51. Politics of War Crimes, Mandel, chap. 6, "The ICTY Calls It 'Genocide'."

52. Ibid.

53. Chris Hedges, "Bosnian Troops Cite Gassing At Zepa," New York Times, July 27, 1995.

m
15

54. Jovic testified in the Milosevic trial on November 18, 2003-www.slobodan-milosevic.org- November 18, 2003.
55. Politics of War Crimes, Mandel, chap. 6; also, Michael Mandel, How America Gets Away With Murder (Pluto: 2004), pp. 157-8.
56. Carlos Martins Branco, a former UN military observer in Bosnia, contended that it was in Krajina rather than Srebrenica that one can identify a pre-meditated genocidal process "when the Croatian army implemented the mass murder of all Serbians found there. In this instance, the media maintained an absolute silence, despite the fact that this genocide occurred over a three month period. The objective of Srebrenica was ethnic cleansing and not genocide, unlike what happened in Krajina, in which, although there was not military action, the Croatian army decimated villages." "Was Srebrenica A Hoax? Eye-Witness Account of a Former UN Military Observer in Bosnia," <http://globalresearch.ca/articles/BRA403A.html>
57. Madeleine Albright, again before the Security Council (The Situation in the Republic of Bosnia and Herzegovina (S/PV.3564), UN Security Council, August 10, 1995, 5.30 p.m., pp. 6-7):
58. Richard Holbrooke, on The MacNeil/Lehrer NewsHour, Transcript #5300, August 24, 1995.
59. "U.N. Report: Bosnian Serbs Massacred Srebrenica Muslims," Washington Post, Aug. 12, 1995; John Pomfret, "Investigators Begin Exhuming Group of Mass Graves in Bosnia," Washington Post, July 8, 1996. Biggest "upheaval" is in "Softening Up The Enemy," Newsweek, Aug. 21, 1995.
60. See the evidence drawn from the Norwegian study of Bosnia casualties in: <http://grayfalcon.blogspot.com/2004/12/death-tolls-part-3.html>.
61. Slavisa Sabijic, "The Trade in Bodies in Bosnia-Herzegovina": <http://www.serbianna.com/press/010.html>; Joan Phillips, "Victims and Villains in Bosnia's War," Southern Slav Journal, Spring-Summer 1992.
62. "Yugoslav Forensic Expert Says No Proof About Srebrenica Mass Grave," BBC Summary of World Broadcasts, July 15, 1996.
63. Kosta Christitch, "Les veritable raisons d'une faillite," B.I., March 2005. As Diana Johnstone has said, "by endorsing every accusation against Serbs, and ignoring crimes against Serbs, the United States and its NATO allies have given carte blanche to violence against them. Ethnic Albanian children are growing up in the belief that nobody really blames them for hunting down elderly 'Skrinje' (the ethnic slur for Serbs) and beating them to death." "The OSCE Report: Things Told and Things Seen," ZNet Commentary, Dec. 26, 1999.
64. There have been a modest number of exceptions, mainly Muslim and Croat small fry, usually indicted at a time when the imbalance appeared exceptionally gross and some PR offset was needed. None of the leaders of Croatia or Bosnia were indicted, although it was alleged that indictments were near soon after Tudjman's and Izetbegovic's deaths, although the long delays were never explained. No leader or anybody else in NATO was ever indicted. For a good discussion of the deep bias, Mandel, How America Gets Away With Murder, Part II.
65. In his 1970 Islamic Declaration, never repudiated by him, Izetbegovic said: "There is neither peace nor coexistence between the 'Islamic religion' and non-Islamic social and political institutions... Having the right to govern its own world, Islam clearly excludes the right and possibility of putting a foreign ideology into practice on its territory." Quoted in Johnstone, Fools' Crusade, p. 58.
66. The 9/11 Commission Report, Final Report of the National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, Official Government Edition, pp. 58, 146-147, 155, 238-239.
67. Documentation Centre of Republic of Srpska, Report About Case Srebrenica (The First Part), (Banja Luka, Sept. 2002).
68. Gregory Copley, "US Official Implicated With Bosnian High Representative Ashdown in Attempting to Force Fabricated Report on Srebrenica," Defense & Foreign Affairs Daily, September 8, 2003: <http://www.slobodan-milosevic.org/news/ssi09082003.htm>; Nebojsa Malic, "Srebrenica Revisited: Reports, Confessions and the Elusive Truth," Antiwar.com, June 24, 2004: <http://antiwar.com/malic/?articleid=2865>
69. On the fallacies of the claims regarding Racak, Rambouillet and the Serb drive for a Greater Serbia as a reality and causal force, see Johnstone, Fools' Crusade, and Mandel, How America Gets Away with Murder.
70. Only one body found around Srebrenica in the graves explored through 1999 was identified as female.
71. See note 7 above. Tim Ripley says that "Thousands of people, those too old or infirm to flee,... remained behind. UN patrols soon found hundreds had been murdered by Croat soldiers and civilians. Almost every home had been looted." (p. 192).

72. Serb refugees in Srebrenica in 1997 are explained as "coming from neighborhoods elsewhere that Croat and Muslim armies emptied in retaliation for the Srebrenica atrocities and other such killings." Dana Priest, "U.S. Troops Extend a Hand To Refugees Tainted by War," Washington Post, Feb. 18, 1997.

73. Sray, "Selling the Bosnian Myth."

74. For an account and critique of these humanitarian interventionists, see Edward Herman and David Peterson, "Morality's Avenging Angels: The New Humanitarian Crusaders," in David Chandler, ed., *Rethinking Human Rights* (Palgrave: 2002). For a more extensive dismantling of their arguments, see Johnstone's *Fools' Crusade* and Mandel's *How America Gets Away With Murder*.

75. On the meaning and application of "cruise missile left" (my phrase), see my "The Cruise Missile Left: Aligning with Power," *Z Magazine*, November, 2002; and "The Cruise Missile Left (part 5): Samantha Power And The Genocide Gambit," *ZNet Commentaries*, May 17, 2004.

76. Cedric Thornberry, "Saving the War Crimes Tribunal; Bosnia Herzegovina," *Foreign Policy*, September 1996.

Sagittarius

Van: "R Despotovic" <despot@tiscali.nl>
Aan: "R Despotovic" <despot@tiscali.nl>; "Nico en Neeltje" <nico.s@slobodan-
Verzonden: dinsdag 12 juli 2005 1:59
Onderwerp: novatv
http://www.novatv.nl/index.cfm?cfid=37955366&cftoken=47369735&ln=nl&fuseaction=nieuws.details&kolumn_id=6154

10 juli 2005

Srebrenica-nabestaanden klagen staat aan

Familieleden van twee slachtoffers van Srebrenica slepen de Nederlandse staat voor de rechter. De nabestaanden eisen een schadevergoeding omdat Nederland medeschuldig zou zijn aan genocide op de twee moslims. De twee slachtoffers waren een tolk en een elektricien.

De tolk en de elektricien werkten allebei voor Dutchbat. Na de val van Srebrenica werden zij echter uit het VN-kamp gezet. Volgens de advocaat van de nabestaanden was dat onterecht. De twee hadden recht op bescherming omdat ze waren ingehuurd door Dutchbat, stelt hij. Nadat ze werden weggestuurd uit het VN-kamp is er nooit meer iets van de tolk en de elektricien vernomen.

De nabestaanden geloven dat de twee moslims zijn vermoord door het Bosnisch-Servische leger, dat na de val van de enclave Srebrenica een bloedbad aanrichtte onder gevluchte moslims. Volgens de familie had een simpel identiteitspasje het leven van de tolk en de elektricien kunnen redden.

Dutchbat-commandant Karremans en plaatsvervangend commandant Franken zijn bij de rechtbank in Den Haag als getuige ondervraagd. Volgens de advocaat van de nabestaanden erkennen zij nu dat er grove fouten zijn gemaakt. Mede op basis van die verklaringen zijn de nabestaanden gesterkt in hun besluit een schadevergoeding te eisen van de Nederlandse staat. Onduidelijk is nog hoe hoog de claim zal zijn.

Maandag is het exact tien jaar geleden dat de de moslim-enclave viel. Dat wordt uitgebreid herdacht in de Bosnische plaats. Vanmiddag begonnen de eerste plechtigheden ter herdenking van de genocide. De voormalige Poolse oud-premier Tadeusz Mazowiecki kreeg een onderscheiding uitgereikt van de Moeders van Srebrenica, een organisatie van overlevenden.

Er wordt maandag een grote herdenkingsceremonie gehouden. De organisatoren verwachten dan 50.000 mensen bij het herdenkingsmonument. Ruim zeshonderd geïdentificeerde slachtoffers van de massamoord zullen tijdens de plechtigheid een waardige begrafenis krijgen.

(Bron: NOS)

De herdenking van de val van Srebrenica wordt morgen rechtstreeks uitgezonden. Van 11.10 tot 14.00 uur op Nederland 2. De uitzending is ook te volgen via www.journaal24.nl.

Sagittarius

Van: "R Despotovic" <despot@tiscali.nl>
Aan: "Nico en Neeltje" <nico.s@slobodan-
Verzonden: maandag 11 juli 2005 20:55
Onderwerp: Fw: Unfinished Balkan Business

— Original Message —

From: Darkita
To: minja@vlada.ca ; kumasi@wanadoo.es ; r_rozoff@yahoo.com ; antic.miroslav@gmail.com ;
milan.kasic@3web.net ; despot@tiscali.nl ; 1branka@tiscali.co.uk
Sent: Monday, July 11, 2005 8:30 AM
Subject: Unfinished Balkan Business

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/07/08/AR2005070801690.html>

The Washington Post

washingtonpost.com > [Columns](#)

Unfinished Balkan Business

By R. Nicholas Burns

Sunday, July 10, 2005; Page B07

Ten years ago this month, United Nations peacekeepers in Bosnia were chained to bridges by Bosnian Serbs, humiliated and unable to do anything to defend a helpless population. The entire international community was held hostage, incapable of summoning the will to stop the carnage. The region was in catastrophic conflict. Hundreds of thousands of innocent people had been killed. Millions more were displaced as Yugoslavia disintegrated. The Balkans were our top foreign policy priority, just as the war on terrorism is today, and for a fundamentally similar reason: the need to stop savage human rights abuses, stand against tyranny and defend the values at the heart of our democracy.

The Balkan wars ended because the United States and NATO finally acted. But 10 years later the region has still not secured the full peace and security needed to put its bloody past behind it. The United States has an opportunity this year to help the people of Bosnia, Kosovo and Serbia take the final steps to a full peace. They want and need American diplomatic energy and leadership to help them get there.

Tomorrow marks the 10th anniversary of the massacre by Bosnian Serb forces of nearly 8,000 Muslim men and boys at Srebrenica. The United States is sending a presidential delegation to mourn the victims of this war crime. An important question is, who will represent the Serbs? Serbian President Boris Tadic has offered to attend, along with leaders of his country. A clear statement of contrition on behalf of the Serbs would be the best step toward regional reconciliation. An even more dramatic and fitting gesture would be the arrest and extradition to the War Crimes Tribunal in The Hague of Gen. Ratko Mladic, who ordered the murders. I told President Tadic and Prime Minister Vojislav Kostunica in Belgrade recently that the United States is prepared to undertake a new and expanded relationship if they capture Mladic. They say they are willing. Let us all hope so. I also told them that until he is brought to justice in The Hague, the United States will not support their wish to join NATO's Partnership for Peace. The Balkans cannot return to normality until the stain of Srebrenica is wiped away.

Later this year there will be another significant anniversary for the region. It was in November 1995 that the U.S.-inspired Dayton Accords were signed, in effect ending the war in Bosnia. That brilliant achievement of Richard Holbrooke, Chris Hill and other American officials was a diplomatic triumph. We hope all Bosnians will mark the anniversary by accelerating their efforts to overcome remaining differences and build a secure and durable state. The Dayton Accords have helped keep the peace for a decade and can serve the people of Bosnia well into the future.

But the Bosnian Serbs will not be able to put the past behind them until they find and extradite to The Hague another man responsible for unleashing hatred and war: Bosnian Serb leader Radovan Karadzic. The Bosnian Serbs also need to put aside their obstructionism on defense and police reform. Bosnia-Herzegovina is today a more peaceful and hopeful place than 10 years ago, but it is still in need of greater tolerance and a commitment to create a truly multiethnic state.

The year 2005 is not just about remembering the past; it must also be a year of change and progress in Kosovo. Six

years after the United States and NATO intervened there to stop Slobodan Milosevic's ethnic cleansing, the status quo is no longer sustainable. Kosovars have been living as wards of the international community. They have been given no realistic vision of what their future holds. If the U.N. envoy, Kai Eide, determines this summer that Kosovo has made sufficient progress in meeting standards of responsible self-governance, the United States will support U.N.-sponsored final-status talks to determine its future. We will continue to insist that any possible solution must be one that promotes regional stability and allows all minorities to live in a multiethnic society.

In 1999 the United States intervened to stop Serb ethnic cleansing. Now it is time to show tolerance for the dwindling numbers of Kosovar Serbs, who have every right to stay. If progress is to be made this year, the Albanian majority must signal that a future Kosovo will be tolerant and open to all minorities who still call it home.

President Bush and Secretary of State Condoleezza Rice are working with our European allies to fit the last piece of the puzzle – a peaceful Balkans – into our larger aim of a democratic peace in Europe. We are committed to use American determination to push for peace.

The writer is undersecretary of state for political affairs.

28-6-2005

Srebrenica, tien jaar na dato

Leslie Woodhead, die het Srebrenica-drama reconstrueerde in *A Cry from the Grave*, keerde terug om te zien hoe het drie nabestaanden nu vergaat. Te zien bij de VPRO in *Srebrenica: Never Again?*

DOOR MAARTEN VAN BRACHT

BINNENKORT is het tien jaar geleden dat in Srebrenica, door de Verenigde Naties uitgeroepen tot 'veilige enclave', onder de ogen van VN-bataljon Dutchbat en de 'internationale gemeenschap' minstens 8000 moslims door Bosnische Serviërs werden vermoord. Onlangs zond de Servische televisie voor het eerst beelden uit die het bewijs leveren dat ook Serviërs betrokken waren bij de moorden op moslims in Srebrenica. Dit leidde tot ongeloof en commotie in het land waar Karadzic en Mladic, door het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag gezocht op verdenking van oorlogsmisdaden, door velen nog steeds als nationale helden worden vereerd. 't Geeft tien jaar na dato nieuw voedsel aan de hoop dat er alsnog schot in de zaak komt; dat Servië schuld bekent en dat de moordenaars en hun opdrachtgevers berecht zullen worden.

Enige tijd later verklaarde Joris Voorhoeve, minister van Defensie tijdens de val van Srebrenica, in *NRC Handelsblad*: 'Ik had beter meteen kunnen aftreden'. Maar naar zijn zeggen liet hij zich toen door premier Kok ervan weerhouden om op te stappen. Zeven jaar later - voortschrijdend inzicht? - trad Kok zelf af, met zijn kabinet, officieel vanwege de uitkomst van het zoveelste onderzoek naar het Nederlandse doen en laten met betrekking tot Srebrenica. Toch waren in dat rapport (van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdokumentatie uit 1992 - red.) geen nieuwe feiten boven water gekomen.

Anno 2005 zijn veel vragen rond dit nationale trauma nog steeds niet hardop geformuleerd, laat staan beantwoord. Zoals ook de vraag in hoeverre hooggeplaatste politici en VN-functionarissen mede verantwoorde-

lijk zijn te houden voor het drama Srebrenica is gesmoord in hun stilzwijgen of bureaucratistische nietszeggendheid.

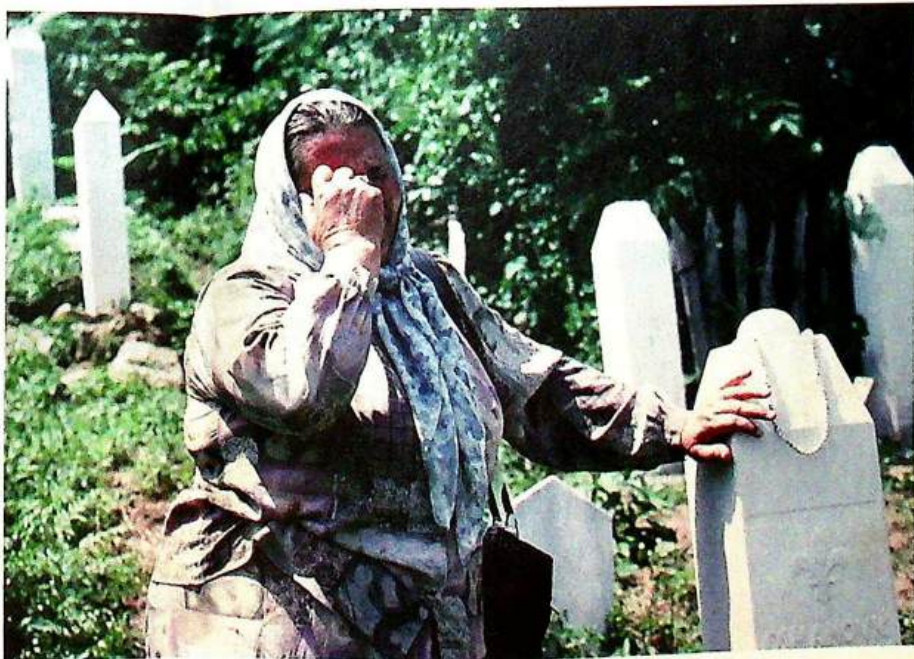
Vroegere vijanden

In Belgrado, Den Haag, New York of waar dan ook - dit trieste hoofdstuk kan niet worden afgesloten zolang aan de nabestaanden van de massamoord, de grootste in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog, niet op enige wijze recht is gedaan. Net zoals hun vermoorde verwanten destijds in de steek werden gelaten, voelen de overlevenden en de vluchtelingen zich tot op heden aan hun lot overgelaten. Een grote moeilijkheid daarbij vormt het feit dat oorlogsvluchtelingen niet kunnen of willen terugkeren naar hun vroegere woongebieden omdat de hele regio volgens etnische scheidingslijnen is opgedeeld. Dat was de inzet van de oorlogen op de Balkan, en de uitkomst van alle etnische 'zuiveringen' is achteraf in zekere zin goedgekeurd. Zo bestaat de bevolking van Srebrenica nu voor tachtig procent uit Serviërs, van wie velen zelf weer uit Sarajevo gevlucht zijn. Voor de nabestaanden van de vermoorde moslims en de teruggekeerde vluchtelingen is het een enorme belasting om te moeten leven temid-

den van hun vroegere vijanden, onder wie zich ongetwijfeld ook ongemoeid gelaten moordenaars van hun verwanten bevinden. Bovendien heerst er grote werkloosheid omdat de economie in de regio er beroerd voor staat.

In de aanloop naar het 'jubileum' op 11 juli leeft de aandacht voor (de nasleep van) Srebrenica weer op. Nederland was en is vooral bezig met het eigen doen en laten in Srebrenica, met het achterhalen van de feiten en het beoordelen van de eigen verantwoordelijkheid, waardoor het internationale perspectief vaak naar de achtergrond werd gedrongen. Het is waarschijnlijk geen toeval dat de eerste tv-documentaire waarin de zaken rond de val van Srebrenica pregnant op een rijtje werden gezet van Britse makelij was: *A Cry from the Grave* uit 1999 van Leslie Woodhead. Deze veelvuldig bekroonde re-

De overlevenden en de vluchtelingen voelen zich tot op heden aan hun lot overgelaten

Saliha Osmanovic verloor haar man en beide zoons

Hasane Nuvanovic kampt met schuldgevoel

constructie, met schokkende videobeelden en getuigenissen, toonde ook de wanhoop bij de moslimbevolking en de frustratie en onmacht bij de Dutchbatters. Beelden uit *A Cry from the Grave* zijn zelfs als bewijsmateriaal gebruikt tijdens het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag.

Toast

Vijf jaar later keerde Woodhead terug naar Bosnië om te zien hoe het de overlevenden inmiddels verging. Drie van hen worden geportretteerd in *Srebrenica: Never Again?*, dat nu wordt uitgezonden in *VPRO's Import*. Het 'never again?' refereert aan wat na 1945 wereldwijd over de concentratiekampen van de nazi's werd gezegd: nooit meer Auschwitz, nooit meer genocide. Woodhead vertelt hoe het begrip genocide na 1945 door Raphael Lemkin werd gemunt en hoe deze er bij de VN op aandrong genocide voortaan te voorkomen en bestrijden. Waarna zich zoals bekend nieuwe volkenmoorden aandienen, Woodhead somt ze op: Cambodja, Rwanda, en ook Bosnië. En dat Darfur volgens de VN geen genocide is, betekent niet dat het minder erg is en deze massamoord

niet bestreden hoeft te worden. De toon van de regisseer blijft die van een grimmige aanklacht. Aan het begin van de film wordt het Srebrenica drama met een snelle opeenvolging van bekende sensistieke beelden weer opgeroepen: Karremans' toas met Mladic, ten dode opgeschreven moslims op de vlucht, moslimmannen die met Dutchbat-assistentie van vrouwen en kinderen worden gescheiden, enzovoorts. Daarna neemt Woodhead de tijd om drie overlevenden te portretteren die ook al in *Cry from the Grave* figureerden: Hasane Nuhanovic, Saliha Osmanovic en Zumra Sekhomerovic.

Hasane's hele familie werd in zijn aanwezigheid weggestuurd en daarna vermoord, zelf mocht hij blijven omdat hij VN-tolk was. Hij woont nu in Serajevo. Als overlevende kampt hij met een permanent schuldgevoel omdat zijn familie niet heeft gered. Verbeten zocht hij al die jaren gerechtigheid en hij

heeft enig succes geboekt: er loopt nu een zaak bij het Joegoslavië-Tribunaal.

Saliha verloor haar man en beide zoons in Srebrenica. Sindsdien probeert ze de draad van haar leven weer op te pakken. Pogingen om weer een dak op haar vroegere woning te krijgen strandden op het feit dat individuele 'gevallen' geen hulp krijgen. Na een frustrerend jaar krijgt ze eindelijk goed nieuws.

Zumra ten slotte heeft haar man niet meer gezien sinds hij in juli 1995 door Bosnisch-Servische soldaten werd meegevoerd. Duizenden moslimmannen staan nog steeds te boek als vermist. Samen met andere weduwen van Srebrenica wil ze eindelijk zekerheid in de eindeloze zoektocht naar de overblijfselen van haar man. Door DNA-materiaal met het bloed van verwanten te vergelijken kunnen veel lijken alsnog worden geïdentificeerd.

VPRO's Import:

Srebrenica: Never Again?

► DONDERDAG, NED 3, 23.35-0.30 UUR

'Je kon de dood van de Moslims ruiken'

Dutchbat had aanwijzingen dat er in Srebrenica op grote schaal Moslimmannen zouden worden vermoord. Maar militairen moesten daar later over zwijgen, zo bleek gisteren tijdens de eerste dag van de verhoren van de parlementaire enquêtecommissie.

Door onze redacteurs
STEVEN DERIX

en FLORIS VAN STRAATEN

DEN HAAG, 12 NOV. „Jij wilt ook verder in dit bedrijf”, liet brigade-generaal Van der Wind weten aan Dutchbat-luitenant Van Duijn. En dus zou het „niet verstandig” zijn als Van Duijn een jaar na de val van Srebrenica alsnog naar buiten zou brengen dat hij had gezien hoe de Bosnische Serviërs paspoorten van Moslimmannen aan het verbranden waren – een belangrijke aanwijzing dat de mannen zouden worden vermoord.

„Van der Wind zei dat hij mij geen spreekverbod op kon leggen”, zo verklaarde Van Duijn gisteren tegen de parlementaire enquêtecommissie 'Srebrenica'. „Maar hij zei dat het slecht zou zijn voor het bataljon, voor de landmachttop en voor de minister.”

En zo leverde de eerste dag van verhoren meteen een aanwijzing op dat er bij de landmachttop niet alleen sprake was van 'onwil', zoals het NIOD-rapport

concludeerde, maar dat de landmacht ook actief heeft geprobeerd de doofpot te hanteren. Van der Wind had de leiding van de 'grote' debriefing in Assen in het najaar van 1995. Maar hoewel Van Duijn tegen de debriefers had verteld over de paspoorten, vermeldde het zogeheten Debriefingsrapport slechts dat „persoonlijke bezittingen” van de mannen werden afgenomen. Daardoor werd niet duidelijk dat de Dutchbatters een belangrijke aanwijzing hadden gehad voor de aanstaande genocide.

Pas maanden later, tijdens een 'voorgesprek' met een voorlichter voor een interview met het NOS-journaal kwam het verschil aan het licht, vertelde Van Duijn gisteren. Enkele weken later werd hij met een brief bij Van der Wind ontboden. „In de brief stond dat het onderwerp mij bekend was.” Hij besloot niets te zeggen. Enkele maanden later kwam de omissie in het Debriefingsrapport

toch aan het licht, toen Van Duijn officieel toestemming kreeg om zijn verhaal te doen tegen de Amerikaanse journalist

val van Srebrenica nog eens goed duidelijk. Toenmalig kapitein Jelte Groen vertelde over zijn *mission impossible*, het stoppen van de Servische opmars door middel van *blocking positions* – zes witte pantserwagens midden op de weg.

Zo mogelijk nog lastiger werd de situatie na de val, toen Dutchbat opgescheept raakte met tienduizenden Moslim-vluchtelingen in en om de basis in Potocari. Luitenant-kolonel Rob Franken, destijds plaatsvervangend commandant van Dutchbat III, gaf gisteren op de hem eigen cynische toon aan dat de vluchtelingen hoe dan ook zo snel mogelijk naar elders geëvacueerd moesten worden. Maar hij stond voor buitengewoon moeilijke keuzes. Moest hij zich vooral bekommeren om de overgebleven mannen of kregen de talloze vrouwen en kinderen voorrang? „Dat betekent: ik kies bewust voor de 25.000 vrouwen en kinderen”, aldus Franken. Het

riscio dat het slecht zou aflopen met de mannen nam hij op de koop toe.

Toenmalig luitenant Rutten had de enquêtecommissie echter juist verteld over zijn woede, toen hij zag hoe Van Duijn met Frankens instemming de afvoer van vluchtelingen organiseerde door de mannen te helpen scheiden van de vrouwen en de kinderen. Rutten was de ochtend van 13 juli bij het zogeheten Witte Huis in Potocari geweest, waar Moslimmannen door Servische militairen hardhandig werden ondervraagd. In de tuin zag hij „hoppen identiteitspapieren”, waaronder paspoorten. Binnen trof hij een Moslim aan die boven een trap bungelde. Ook zag hij in de nabijheid negen doodgeschoten mannen, die hij fotografeerde op het roemruchte fotrollerje, dat later verloren ging. „Ik zei: je kunt de dood ruiken”, aldus Rutten gisteren voor de commissie.

Voor Rutten was het duidelijk waarom de Serviërs de mannen van de vrouwen en kinderen scheiden: er werden daadwerkelijk mannen afgemaakt. Juist daarom vond hij dat Dutchbat niet aan de scheiding in het kamp moest meewerken. Daarover kreeg hij ruzie met Van Duijn, die hem vertelde dat hij zeker niet mee moest bemoeien. Zo ging de scheiding gewoon door en bleven er busen uit Potocari vertrekken, waarbij de Nederlanders niet langer wisten welk lot de inzittenden wachtte, want ze ver-

Morgen verhoord: ex-chefstaf Van der Vlis

Voor morgen staat onder meer het verhoor op de agenda van de parlementaire enquêtecommissie van de voormalige Chef Defensiestaf Arie van der Vlis. Deze speelde een belangrijke rol in de beginfase van de Nederlandse deelname aan de vredesoperatie in het voormalige Joegoslavië in het begin van de jaren '90. Hij was toentertijd de rechterhand op het departement van Defensie van de toenmalige PvdA-minister Ter Beek. De uitzending van Nederlandse militairen was destijds ook op het departement omstreken. Van der Vlis ging in augustus 1994 overigens met pensioen.

Ook zullen morgen enkele Tweede-Kamerleden worden verhoord, onder wie de huidige minister van Buitenlandse Zaken, Jaap de Hoop Scheffer destijds Kamerlid voor het CDA. De parlementariërs hebben nooit eerder in het openbaar verantwoording hoeven af te leggen over de wijze waarop ze destijds besloten Nederlandse militairen naar Bosnië af te vaardigen, ook al vielen er destijds veel waarschuwend stemmen te beluisteren van mensen die wezen op de grote risico's, die aan de missie waren verbonden.

Behalve De Hoop Scheffer, die morgenochtend als eerste aantreedt, zal de commissie ook het Kamerlid Blaauw (VVD horen en de oud-Kamerleden Ger-

A. van der Vlis (Foto Leo van Velzen)

koop (ChristenUnie). De laatste zat eerder dit jaar ook een tijdelijke commissie voor, die de vragen inventariseerde waarover een enquêtecommissie zich zou moeten buigen, mede in het licht van het in april verschenen Srebrenica-rapport van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie.

De verklaring van toenmalige luitenant Van Duijn, gisteren, is niet de enige aanwijzing dat de landmacht heeft geprobeerd informatie over Srebrenica achter te houden. Documenten die door de commissie-Van Kemenade in 1998 geanonimiseerd naar buiten zijn gebracht, laten zien hoe toenmalig minister Voorhoeve verkeerd werd geïnformeerd.

Op 12 juli spreekt brigade-generaal Onno van der Wind met Van Duijn. Daarbij maakte Van der Wind geen aantekeningen, zo verklaarde de Dutchbat-luitenant gisteren onder ede tegenover de enquêtecommissie. Toch maakt Van der Wind een uitgebreid verslag dat nog het meest lijkt op een proces-verbaal. Hierin laat hij Van Duijn verklaren dat de

na de val van de enclave „een groot aantal persoonlijke bezittingen waaronder paspoorten” aantroef.

Hierna rapporteert Van der Wind aan L. Casteleijn, waarnemend directeur Algemene Beleidszaken van Defensie, dat hij het verhaal van Van Duijn slechts beschouwt als „een precisering van de debriefing-verklaring” die de Dutchbatter in 1995 heeft afgelegd. Van der Wind ziet dan ook geen reden om nader onderzoek in te stellen. Van der Wind ziet „geen reden om alsnog de officieren te horen tegenover wie Van Duijn zijn zorg (dat de mannen vermoord zouden worden, red.) heeft geuit”, zo rapporteert Casteleijn aan defensie-

PARLEMENTAIRE
ENQUÊTE

SREBRENICA

David Rohde. Op de eerste dag van de verhoren werd de onmogelijke situatie waarin Dutchbat zich bevond tijdens de

BRIEVEN

Srebrenica 13-11-2008

In de discussie over de rol van de media bij de besluitvorming van de Nederlandse regering om Dutchbat naar Srebrenica te sturen bestaat grote verwarring over het begrip 'militair ingrijpen'. Ik was van 1984 tot 1995 correspondent in Joegoslavië en heb de hele oorlog in letterlijke zin van dichtbij meegemaakt. Ik maakte deel uit van misschien een dozijn andere vaste westelijke correspondenten in dat land en de overgrote meerderheid daarvan constateerde in toenemende mate de absolute besluiteloosheid en daden-angst van de westelijke wereld. Die meerderheid was voor 'militair ingrijpen'.

Het grote misverstand bij de huidige discussie is, dat wij-voorstanders – daarmee het sturen van machteloze eenheidjes naar safe havens bedoelden. Niets is minder waar. Dat sturen betekende in onze ogen precies het tegendeel: het was militair niet-ingrijpen. Met militair ingrijpen bedoelden wij gewapenderhand en met volle sterkte (ik heb in 1992/1993 in verschillende radiodiscussies het getal van 80.000 tot 100.000 man genoemd) het Bosnisch-Servische leger, wat de facto qua uitrusting een onderdeel van het Joegoslavische Volksleger was, terug te dringen uit de gebieden die ze op de machteloze Kroaten en nog machteloze moslims hadden veroverd.

Sterker: dat had al moeten ge-

beuren toen dat leger Kroatië bezette. Als de westelijke wereld meteen in 1991, toen Milošević daarmee bezig was, militair had ingegrepen, maar dan ook werkelijk militair had ingegrepen, had de oorlog zich zeer waarschijnlijk niet tot Bosnië uitgebreid. Wij, correspondenten in Joegoslavië die voor onze ogen al dat onrecht zagen gebeuren, vonden de schijnbewegingen van de VN met dat safe haven-gedoe juist een lachertje en slechts een aanmoediging voor de Bosnisch-Servische leiding om nog verder te gaan. Er bestond een wapenembargo voor alle partijen. Het absurde was dat dit in het voordeel werkte van de aanvallers: de zwaarbewapende Bosnische Serven.

Dat embargo zou theoretisch zin hebben gehad als de VN-troepen de taak van verdediger tegen die aanvallers hadden overgenomen, dat wil zeggen: militair hadden ingegrepen. Dat deden ze nu juist niet. Dit betekende dat de Kroaten en vooral de moslims aan de goden werden overgeleverd. Werkelijk internationaal gewapend verzet van meet af aan zou tienduizenden mensenlevens hebben gered en miljoenen vluchtelingen hebben voorkomen.

Ik vraag niemand het met deze stelling eens te zijn. Maar wek niet de indruk dat de voorstanders van 'militair ingrijpen' het VN-gestuntel à la Srebrenica voor ogen hadden.

DICK VERKIJK,
oud-correspondent in Belgrado

Insigne voor Srebrenica schokt nabestaanden

DEN HAAG – Nabestaanden en overlevenden van de massamoord in Srebrenica hebben geschokt gereageerd op het voornemen van Defensie om personeel van Dutchbat-3 te onderscheiden voor hun deelname aan de vredesoperaties in voormalig Joegoslavië. De 850 militairen krijgen op 4 december een draaginsigne van minister Kamp van Defensie. Het Interkerkelijk Vredesberaad noemt het voornemen in *Trouw* pijnlijk en stuitend.

IKV: 10 procent lijken Bosnië geïdentificeerd

ONDERZOEKERS hebben tot nu toe ongeveer 2000 van de ruim

20.000 stoffelijke overschotten uit massagraven in Bosnië geïdentificeerd, aldus het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV). De overledenen zijn slachtoffers van de burgeroorlog die van 1992 tot 1995 in voormalig Joegoslavië woedde. De Internationale Commissie voor Vermiste Personen (ICMP) probeert de onbekende oorlogsslachtoffers te identificeren naar aanleiding van kleding, documenten en DNA.

ANP

Nieuw massagraf met slachtoffers Srebrenica

ANP, AFP
BANJA LUKA

In het noordoosten van Bosnië-Herzegovina is een massagraf ontdekt met lichamen van meer dan honderd slachtoffers van de moordpartijen in Srebrenica in 1995. Dat hebben Bosnische experts donderdag bekendgemaakt.

Het massagraf ligt in het dorp Liplje, vlakbij de stad Zvornik. Volgens Murat Hurtic, van de Bosnische commissie voor vermiste personen, gaat het om een secundair massagraf. Dat wil zeggen dat de lichamen eerst elders begraven lagen, maar later zijn verplaatst. De opgraafwerkzaamheden zullen naar verwachting drie weken in beslag nemen.

De Bosnische Serviërs vermoordden in 1995 ongeveer achtduizend mannen in het moslimenclave Srebrenica. De stad stond onder bescherming van drieduizend Nederlandse blauwhelmen, die de moordpartij niet wisten te voorkomen. Het Joegoslavische Tribunaal heeft de slachtpartij bestempeld als volkenmoord.

Srebrenica-verdachte Popovic geeft zich over

DEN HAAG – Srebrenica-verdachte Vujadin Popovic (48) heeft zich donderdag overgegeven aan het Joegoslavische Tribunaal. De Bosnisch-Servische luitenant-kolonel was plaatsvervangend chef veiligheid van het Bosnisch-Servische Drina-Korps, dat op 11 juli 1995 de moslimenclave Srebrenica veroverde. Hij werd gezocht in verband met de moord op duizenden moslims. (ANP)

'Srebrenica kon worden gered'

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 13 NOV. Minister De Hoop Scheffer (Buitenlandse Zaken) heeft vanmorgen verklaard dat de Bosnische enclave Srebrenica in 1995 vermoedelijk niet zou zijn gevallen, als er niet alleen Nederlandse, maar ook troepen van een groter land, zoals Frankrijk, gelegerd waren geweest in de omringelde enclave.

„Het had dan heel anders kunnen lopen met de luchtschepen”, aldus De Hoop Scheffer vanmorgen voor de parlementaire enquêtecommissie 'Srebrenica'. De CDA'er was destijds als Kamerlid bij de besluitvorming over de uitzending van Nederlandse troepen naar Bosnië betrokken. Indien de VN luchtsteun hadden verleend zou de Bosnisch-Servische generaal Mladic'er naar de mening van De Hoop Scheffer voor zijn teruggeschrokken Srebrenica in te nemen.

De Hoop Scheffers visie werd vanmorgen gedeeld door het voormalige Kamerlid Valk (PvdA). „Nederland is marginaal in vergelijking met Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk”, stelde de PvdA'er in dit verband. Volgens De Hoop Scheffer was het een groot gemis dat Nederland, ondanks zijn substantiële militaire bijdrage, geen deel uitmaakte van de contactgroep van grote landen, die

overlegden over de toestand in Bosnië. „Dat had wel gemeeten.”

Beiden zeiden dat ze er destijds op grond van afspraken in VN- en NAVO-verband van uitgingen dat Dutchbat zou kunnen rekenen op luchtsteun van grotere bondgenoten als de nood aan de man kwam in de enclave. „Ik dacht dat er een verzekering was waarvoor we voldoende premie hadden betaald”, aldus De Hoop Scheffer. Hij zei „in die verwachtingen diep teleurgesteld” te zijn. Ook Valk kende vooraf geen twijfels over zulke steun. „Ik ging ervan uit dat andere naties, de NAVO, dat niet over hun kant zouden laten gaan.”

Zowel De Hoop Scheffer als Valk zei nog steeds de overtuiging te zijn toegedaan dat Nederland destijds geen andere keus had dan mee te doen aan de UNPROFOR-missie in Bosnië. De Hoop Scheffer sprak in dit verband van een „humanitair imperatief”. Ook toen de situatie ter plaatse snel verslechterde en de internationale gemeenschap minder hielp dan was aangenomen, was terugtrekking van de Nederlandse troepen niet aan de orde. „Dat was politiek niet acceptabel”, zo stelde de huidige minister van Buitenlandse Zaken.

• MORGEN VERHOORD: pagina 2
• WWW.NRC.NL:
dossier Srebrenica

LETTER & GEEST

Machiavelli in Srebrenica

door Hans Achterhuis

Wie de verslagen over Srebrenica leest komt het begrip 'doormodderen' om de haverklap tegen. Dit doormodderen komt volgens de filosoof Hans Achterhuis voort uit te veel moraal en te veel IKV-emotie. 'Hard, gericht en duidelijk optreden à la Machiavelli had het voormalige Joegoslavië ongetwijfeld minder te gronde gericht dan de politiek van appeasement die nu werd gevolgd.'

Het is belangrijk onderscheid te maken tussen het morele gedrag van individuen en het politieke gedrag van staten. Individuen kunnen op redelijkheid en menselijkheid worden aangesproken. Maar in de relaties tussen staten draait het om macht en invloed. Wie hier te gemakkelijk grote morele woorden gebruikt, draait zichzelf en anderen een rad voor ogen. Wie al te snel op grond van morele waarden intervenieert in de politieke werkelijkheid, bereikt vaak het omgekeerde van wat hij beoogde.

Dit essentiële onderscheid tussen moraal en politiek is door Machiavelli het best verwoord. Hieraan dankt deze zestiende-eeuwse Florentijn zijn bij ons nog steeds slechte naam. Het is immers pijnlijk om geconfronteerd te worden met de naakte machtsstrijd tussen staten en politici en de immoraliteit die daarbij hoort. Toch verdient Machiavelli het om, zeker na 1989, aandachtig te worden bestudeerd. Want de uiteenvallende wereld waarin wij na het einde van de Koude Oorlog zijn beland, lijkt in veel opzichten op het verbrokkelde Italië dat hij in 'De Vorst' heeft beschreven. En bij de bestudering van zijn andere meesterwerk – de 'Discorsi' – wordt de lezer getroffen door de parallellen tussen de opkomst van de wereld-

op interventie aan. Met het volgens het Niod dramatische tegengestelde gevolg van wat men wilde bereiken. Laat ik een simpel voorbeeld van Machiavelli nemen. In het zeventiende hoofdstuk van 'De Vorst' heeft hij het over de politieke effecten van wreedheid en barmhartigheid. Voor wreedheid staat de weinig scrupuleuze Cesare Borgia model, die dankzij hard en krachtig ingrijpen orde op zaken stelde in de Romagna waar hij weer 'eenheid, vrede en trouw bracht'. Dit verschilt sterk van de barmhartigheid van Florence dat niet echt wilde ingrijpen in het door burgertwisten verscheurde Pistoia. Het doormodderen en bemiddelen van de Florentijnen richtte Pistoia uiteindelijk te gronde. Machiavelli trekt er de les uit dat op hardhandige wijze ingrijpen door een voorbeeld te stellen beter uitpakt dan het 'door een teveel aan barmhartigheid laten voortbestaan van chaotische toestanden die doodslag of plundering tot gevolg hebben'. Geldt deze les niet ook voor de uit compassie voortkomende humanitaire interventie? Wie de verslagen over Srebrenica leest komt het begrip 'doormodderen' om de haverklap tegen. Het was duidelijk, zo erkent iedereen, dat er geen politieke wil aanwezig was om beslissend en hard in te grijpen. Maar als dit echt zo was en als dit 'doormodderen' op een catastrofe dreigde uit te lopen, dan is de verantwoordelijkheid groot van degenen die dit in de publieke opinie als een grote en verheven morele opdracht verkochten. Wat is een politieke belofte over 'een veilig gebied' waard als er geen militaire consequenties aan verbonden worden – en die kunnen reiken van een intensief gebruik van het luchtwapen tot inzet van de landmacht. Hard, gericht en duidelijk optreden à la Machiavelli had het voormalige Joegoslavië ongetwijfeld minder 'te gronde gericht' dan de politiek van *appeasement* die nu werd gevolgd.

Met betrekking tot de achtergrond van de Nederlandse humanitaire interventie klemmen bovenstaande verwijten des te meer als we er een andere observatie van

De algemene politieke les is dat idealen minder dan vier procent van het politiek bedrijf moeten uitmaken.

perd dat niet alleen Wim Kok maar ook Mient Jan Faber een goede reden had om af te treden, een suggestie die trouwens al eerder door Maarten Huygen in *NRC Handelsblad* (16 april) was gedaan. Mijn verwijten aan het IKV had ik eerder vooral naar aanleiding van de Kosovo-interventie in mijn 'Politiek van goede bedoelingen' verwoord. Ik wil ze hier herhalen en toelichten omdat ze in essentie ook op het Nederlands optreden in Srebrenica slaan.

Het IKV heeft met kracht opgeroepen tot de Navo-interventie in Kosovo. Daarbij speelde hetzelfde moralistische zwart-witdenken een rol als in Bosnië. Men moest de slachtoffers – de Albanese Kosovaren in dit geval – te hulp komen en de agressors – de Serviërs – bestrijden. Dat ook in dit geval de Kosovaren met provocaties het steeds gewelddadiger optreden van de Serviërs in de hand werkten, werd vanuit het medeleven met de slachtoffers veronachtzaamd. Het Navo-ingrijpen leidde in eerste instantie ook hier tot het omgekeerde van wat men beoogde. De Kosovaren werden massaal verdreven en er vonden talloze moordpartijen plaats. Dit had vooral te maken met de aard van de interventie waarbij alleen van het best-

als je roept dat je het zo niet had gewild? Het IKV bepleitte hetzelfde doel dat de Navo officieel voor ogen had: een multi-etnische Kosovaarse samenleving. Het tegendeel werd bereikt. Toen de Albanese Kosovaren de Serviërs massaal verdreven, riep het IKV op om de Navo-wapens tegen de Albanese te richten. Zij moesten met geweld gedwongen worden vreedzaam met de Serviërs samen te leven. Weer lag het volstrekt in de lijn van de politiek-militaire logica dat de Navo geen gehoor gaf aan deze oproep. En weer werd de indruk gewekt dat het IKV schone handen hield doordat men in elk geval deze etnische zuivering niet gewild had. Maar weer vraag ik met Machiavelli of degene die over morele interventies droomt die nog nooit hebben bestaan in de politieke werkelijkheid, niet verantwoordelijk wordt voor de negatieve gevolgen van de werkelijk plaatsvindende interventies die hij heeft bepleit.

De derde grote draai die het IKV vervolgens maakte, getuigt misschien nog wel het meest van politiek realisme. In september 1999 bepleitte Faber vooral de ondersteuning van de democratische opbouw van een etnisch gezuiverde Albanese natie. Impliciet werd hiermee erkend dat de hooggestemde doelen rond de humanitaire interventie geen van alle bereikt waren en dat men er nu maar het beste van moest zien te maken. Ook hier doormodderen, in plaats van het nieuwe tijdperk van humanitair geïnspireerde oorlogvoering dat Faber aanvankelijk had geprofeteerd toen de Navo-acties van start gingen. Een teveel aan moraal, een te snel beroep op medelijden – volgens de Amerikaanse filosoof Rorty de centrale deugd van de moderne mens – kan een effectief politiek beleid onmogelijk maken. Mijn verwijt aan het IKV is dat het hier mede verantwoordelijk voor is.

Michael Ignatieff onderstreept in een recent interview (*De Humanist*, sept./okt. 2002) ten aanzien van Srebrenica precies de gevoeligheid kan vol-

niet omheen draaien: het is allerminst zeker dat zo'n elementair beginsel van goed beleid verenigbaar is met de mate waarin onze maatschappij beheerst wordt door de media. De druk van de samenleving op politici die besluiten moeten nemen is zo groot dat men er niet zeker van kan zijn dat de politici weerstand kunnen bieden aan de verleiding resoluties aan te nemen om maar 'iets te doen' – resoluties waarvan de uitvoering opnieuw buitengewoon moeilijk kan blijven en zelfs aan het begin kan staan van drama's."

Moraal en idealen kunnen een leidend perspectief bieden aan de politiek, maar zullen in de praktijk helaas vaak ondergeschikt zijn aan de eisen van macht en politieke realiteit. Idealen zullen, zo stelde Michael Ignatieff afgelopen zomer in zijn *Thomas More-lezing* over 'mensenrechten en terreur', vaak millimeter voor millimeter moeten worden bereikt. Het grote gebaar en de symboolpolitiek helpen ze om zeep. Alleen via een nauwgezette en geduldige analyse van de werkelijkheid kunnen ze een beetje dichterbij worden gebracht.

Het voorbeeld van Machiavelli laat dit fraai zien. Hij koesterde één groot ideaal: de eenwording van Italië. Om dat te bereiken bestudeerde hij de politieke werkelijkheid van zijn tijd. Vijfentwintig hoofdstukken van 'De Vorst' gaan hier aan op. Pas in het zesentwintigste en laatste hoofdstuk volgt zijn oproep om Italië 'uit handen van de barbaren te bevrijden' en te verenigen. Het duurde meer dan drie eeuwen voordat dit ideaal werd gerealiseerd. Al die tijd werd het, mede dankzij het werk van Machiavelli, levend gehouden. De algemene politieke les die ik hieruit trek, is dat idealen minder dan 4 procent van het politiek bedrijf moeten uitmaken, maar dat ze wel degelijk richtinggevend mogen zijn.

Ook voor de slachtoffers zelf die men wil helpen, kan een te snelle en te grote na-

druk op het individuele geweten averechtse gevolgen hebben. Als die slachtoffers geen dankbaarheid tonen, kan door een ook uit de psychotherapie bekend mechanisme het slachtoffer veranderen in een schuldige of zelfs een vijand. Idealisme slaat dan om in een gemoedstoestand die, zo stelt Pieter Hilhorst met recht, 'erger is dan onverschilligheid': in weerzin en afkeer. Ignatieff heeft het over 'de verleiding van de morele afkeer'. Bij Dutchbat is daar zeker sprake van geweest. Zij vertrokken volgens de in het Niod-rapport geciteerde humanistische raadsman B. Hetebrij met 'de verwachting dat de moslims hen wel geweldig zouden vinden'. Toen de ontvangst door de slachtoffers eerder kil en vijandig dan hartelijk was, veranderden de moslims al gauw in 'dat geitenvolkje' en zelfs in 'dat vee'. Wat voor Dutchbat in extreme mate gold, zien we ook met een breder publiek gebeuren. De duidelijke omslag in de publieke opinie ten aanzien van politieke vraagstukken die het eigen nationale belang overstijgen, kan niet los gezien worden van de te hoog gestemde idealen uit het recente verleden.

Premier Kok benadrukte bij het aftreden van het kabinet zijn integriteit. 'Ik kan iedereen recht in de ogen kijken.' In de politiek gaat het echter niet primair om persoonlijke integriteit, maar om de feitelijke uitkomsten van een bepaald beleid. Kok beseft dat hij 'de schijn' tegen had met zijn terugtreden. Paars liep op zijn laatste benen, Pronk deserteerde al half, het gezamenlijk aftreden leek een groots maar leeg gebaar. Weer viel Kok op zijn integriteit terug. 'Wie mij een beetje kent, weet dat ik een honderd procent eigen, integere afweging heb gemaakt.' Het zou flauw zijn om hier met Hannah Arendt op te merken dat 'de duisternis van het eigen hart' voor de betrokkene zelf vaak niet erg doorzichtig is. Belangrijker is dat het in de politiek niet om het zijn, maar om het schijnen gaat, om dat wat voor iedereen zichtbaar is. Er is geen 'echte' werkelijkheid die verborgen is om al dan niet via een bekentenis zichtbaar

van de Verenigde Staten. Zelf heb ik in elk geval bij mijn pogingen om in mijn boek 'Politiek van goede bedoelingen' tot een oordeel te komen over de humanitaire interventie in Kosovo, Machiavelli gelezen als tegenwicht tegen de maatschappelijke consensus die het Navo-optreden op morele gronden toejuichte.

Die maatschappelijke consensus was rondom de *peacekeeping*-operatie in Srebrenica nog veel sterker. Het Niod-rapport heeft het in dit verband met recht over 'te veel moraal, te weinig feiten, te weinig analyse, te veel emotie', die de media beheersten. Op grond van de moraal en de emoties drong men in het algemeen zonder al te veel kennis van zaken

machievelen aan. 'Een heboen zich', zo stelt hij in het vijftiende hoofdstuk van 'De Vorst', 'staten en machtsposities voorgesteld die men in werkelijkheid nooit gezien of gekend heeft.' Als mensen dit doen, als ze hun gedroomde ideële werkelijkheid verwarren met de bestaande politieke realiteit, gaan ze volgens Machiavelli eerder hun ondergang dan hun redding tegemoet. In het laatste decennium van de twintigste eeuw hebben velen zich ook humanitaire interventies voorgesteld 'die men in werkelijkheid nooit gezien of gehoord heeft'. Met deze valse morele voorstelling hebben zij eerder de ondergang dan de redding van anderen bewerkstelligd. Ik besef dat dit een hard verwijt is. In een interview in *Vrij Nederland* heb ik op grond hiervan al eens half serieus geop-

wapen en met van ge. Ondat de gebruik werd gemaakt. Ik ben mij ervan bewust dat het IKV van meet af aan een inzet van landstrijdkrachten had bepleit. Het IKV sprak zelfs smalend over het 'body-bag-syndroom': de angst voor gesneuvelde soldaten aan eigen kant. Dat klinkt stoer, maar toch vraag ik mij af of vanuit een realistisch politieke inschatting niet duidelijk had kunnen worden dat alleen de luchtmacht zou worden ingezet. Het is veilig en gemakkelijk om voor een andere humanitaire interventie te pleiten, maar met Machiavelli zeg ik dan dat je die kunt dromen maar dat die in werkelijkheid niet bestaat. Is wie dan vanaf de morele zijlijn oproept tot interventie niet verantwoordelijk voor het leed dat wordt aangericht en voor de eventuele averechtse gevolgen? Of houd je echt schone handen

gens hem 'de blik vertroebelen en averechtse effecten hebben. Vooruitkijken, risico's inschatten, verdomd goed weten of je mensen ook echt kunt beschermen, zulke inzichten staan juist door de mensenrechten onder druk'. Het drama van Srebrenica heeft volgens hem aangetoond waar 'morele gevoeligheid zonder de juiste analyse en middelen' toe kan leiden. Dat het hier om een blijvend ernstige zaak gaat, blijkt onder andere uit een aanbeveling van de Franse onderzoekscommissie van verleden jaar. Deze stelt met nadruk dat in de toekomst de VN pas aan een operatie moeten beginnen als ze vastgesteld hebben dat ze ook de mogelijkheid hebben om deze uit te voeren. Dit klinkt als een open deur, het lijkt een elementair beginsel van de politiek. Maar, stelt de commissie, 'we moeten er

te worden. Er zijn politieke handelingen met hun manifeste gevolgen en die moeten beoordeeld worden. Dat proces van oordelen zal nooit worden afgesloten zolang het drama van Srebrenica ons land achtervolgt; het boek Srebrenica kan niet simpel op grond van beter en meer gedocumenteerd feitenmateriaal worden dichtgedaan, zoals Bert Bakker, de voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie, hoopt. Bakker meent dat de enquête 'een finaal oordeel' kan opleveren. Het zou al heel wat zijn als ze vanuit het perspectief van het parlement een politiek oordeel opleverde over de verantwoordelijkheden van vooral de politiek en het leger. Het debat over de verantwoordelijkheid van andere maatschappelijke actoren, waaronder het IKV, verdient het voortgezet te worden.

Weer viel Kok op zijn integriteit terug. 'Wie mij een beetje kent, weet dat ik een honderd procent eigen, integere afweging heb gemaakt.'

FOTO AP

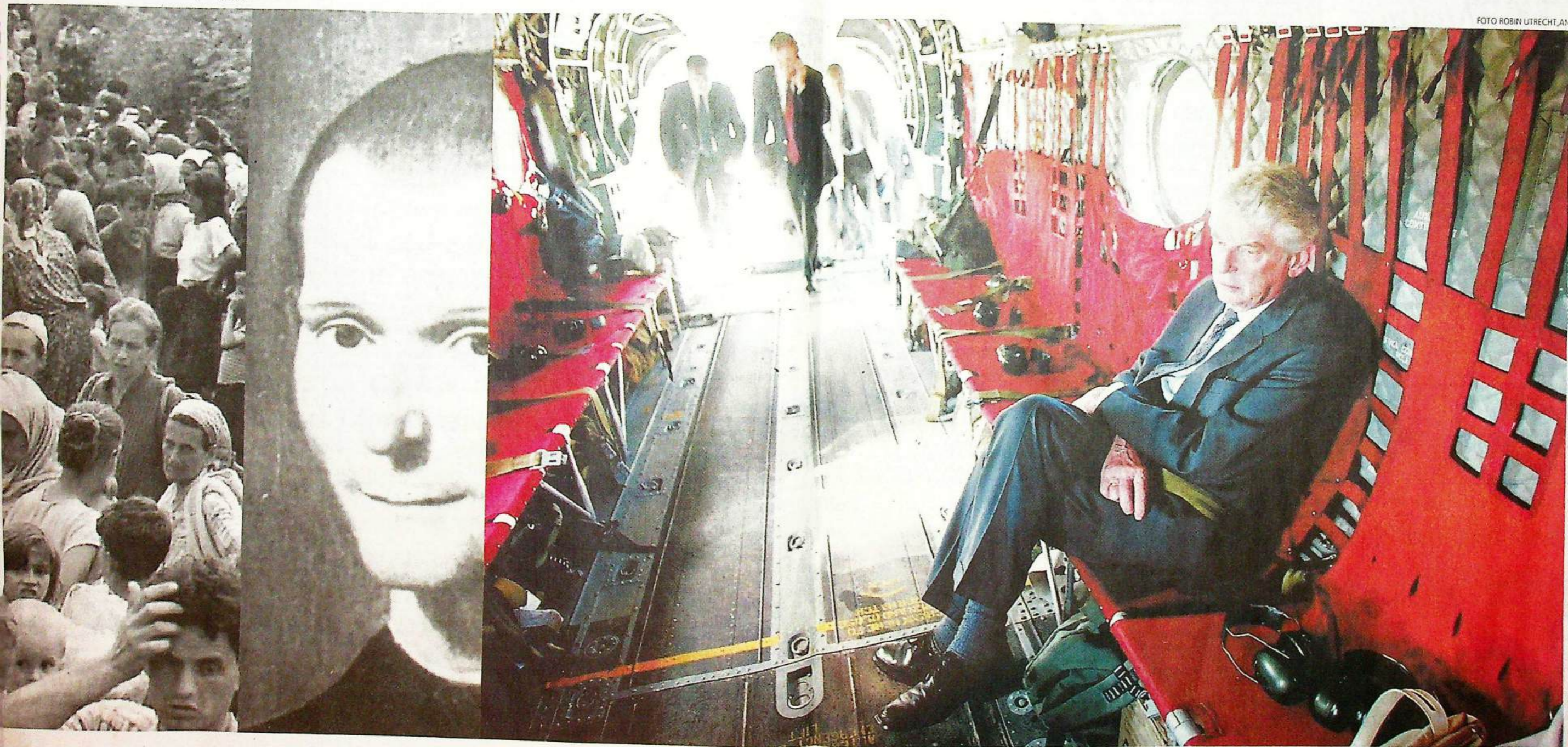

FOTO ROBIN UTRECHT, ANP

11-11-2002

Voormalig Dutchbat-compagniescommandant Jelte Groen legt de eed af voor de parlementaire commissie die de val van de enclave Srebrenica onderzoekt. Op de voorste rij, tegenover Groen, enkele commissieleden: vlnr A. Mosterd (CDA), B. de Vries (VVD), griffier T. de Lange, F. Vergeer (SP) en B. Koenders (PvdA). (Foto Roel Rozenburg)

'Debriefing Dutchbat was te laat'

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 11 NOV. Het was achteraf bezien een grote fout dat het ministerie van Defensie pas weken later, na een verlofperiode, overging tot een grote debriefing van de Dutchbat-militairen die de gebeurtenissen in Srebrenica van nabij hadden meegemaakt. Daardoor kon een onjuist beeld ontstaan over de toedracht van het drama in de moslim-enclave van juli 1995. Dit heeft kapitein J. Groen, destijds commandant van de B-compagnie van Dutchbat-III, vanmorgen verklaard tijdens het eerste openbare verhoor van de parlementaire enquêtecommissie naar het drama van Srebrenica en de nasleep daarvan. In de tijd na de val van de enclave probeerden de media zelfstandig vast te stellen wat

er precies was gebeurd, waardoor volgens Groen „de zaken heel anders zijn voorgespiegeld dan wij ze ter plaatse hebben beleefd”. Hij vindt het logisch dat de media niet wilden wachten, maar constateerde dat Defensie hierdoor op een achterstand in de publieke opinie kwam te staan. Tijdens zijn verhoor legde Groen er sterk de nadruk op dat Dutchbat ter plaatse niet in een positie verkeerde om veel terug te doen tegen het geweld van vooral de Bosnische Serviërs. Zo stond hij, op verzoek van de enquêtecommissie, uitgebreid stil bij het verlies van de acht man sterke observatiepost 'Echo' bij Srebrenica, op 3 juni. „Als 60 tot 70 man aanvalen, wordt het een beetje zelfmoordachtig als je je met acht man

verzet.” Daardoor zou je volgens Groen gemakkelijk én je man schappen én je post zijn kwijtgeweest. Groen, inmiddels majoor, wees er verder op dat de Dutchbatters er, overeenkomstig het mandaat van de Verenigde Naties, steeds op gericht waren geweest zoveel mogelijk te voorkomen dat de situatie escaleerde, ook al hadden zij op zichzelf het recht om geweld te gebruiken: als ze onder vuur kwamen of als ze merkten dat er geweld tegen de burgerbevolking werd aangewend. Dutchbat wilde echter volgens Groen uit alle macht een situatie vermijden waarbij het zijn bijzondere VN-status zou verliezen en als een van de strijdende partijen zou worden beschouwd.

Met zijn geringe middelen kon Dutchbat hoe dan ook slechts 'symbolisch' verzet bieden, stelde hij. Hij bevestigde dat Britse en vooral Franse blauwhelmen doorgaans eerder bereid zijn om geweld te gebruiken dan Nederlandse. De voormalige Dutchbat-commandant verklaarde voorts dat hij gedurende zijn periode in Bosnië steeds slechts over beperkte informatie had kunnen beschikken. Groen had bij UNPROFOR, de vredesmacht van de Verenigde Naties, meermaals tevergeefs verzocht om luchtfoto's. Die hadden hem een beter inzicht kunnen geven omtrent de locaties van de verschillende troepeneenheden in het te bewaken gebied. [• Vervolg SREBRENICA: pagina 3]

Nabestaanden slachting Srebrenica 'Nederland en VN zijn aansprakelijk'

Door een onzer redacteurs
AMSTERDAM, 15 NOV. Nabestaanden van slachtoffers van de massamoord in Srebrenica hebben daarvoor zowel de Nederlandse staat als de Verenigde Naties aansprakelijk gesteld. In een brief aan de staat eisen zij schadevergoeding.

De nabestaanden vinden dat het in Srebrenica aanwezige Nederlandse VN-bataljon Dutchbat onvoldoende in de bres is gesprongen voor de moslimvluchtelingen in de enclave toen deze in juli 1995 in handen viel van de Bosnische Serviërs.

Hoewel Dutchbat onder VN-commando opereerde, is ook de Nederlandse staat aansprakelijk gesteld. Volgens de advocate van de nabestaanden, mr. L. Zegveld, had Nederland een eigen verantwoordelijkheid en heeft Dutchbat verzuimd gevolg te geven aan expliciete orders van de VN: „De Nederlanders hebben, ondanks de opdracht van de VN, geen bescherming geboden aan de vluchtelingen, ook niet ná de val van de enclave. Hoewel er overtuigende signalen waren dat er een genocide van de moslimmannen dreigde, is nagelaten de moslims te evacueren.”

Zij wijst er verder op dat Dutchbat met instemming van het Nederlandse kabinet de deportatie van de moslimbevolking door de Bosnische Serviërs heeft mogelijk gemaakt: „Ook toen, terwijl de mannen nota bene apart werden afgevoerd, liet men na bescherming te bieden.”

commissie naar de val van Srebrenica verklaarde vanmorgen commodore Hilderink, destijds hoofd van het Defensie Coördinatie en Beleidscentrum (de 'bunker') in Den Haag, dat hij van minister Voorhoeve van Defensie opdracht kreeg om aan de Nederlandse UNPROFOR-officieren in Sarajevo over te brengen dat op geen enkele wijze mocht worden meegewerkt aan het scheiden van de mannen en de vrouwen. Dit was geen bevel, wel werd „de uitdrukkelijke wens van de minister” overgebracht.

Zowel chef-staf generaal Nicolai in Sarajevo als zijn assistent, kolonel De Ruiter, was er destijds echter van overtuigd dat zich nauwelijks mannen onder de vluchtelingen bevonden. Ze gaven de 'wens' van de minister niet door aan Dutchbat-commandant Karremans. „Vanuit Sarajevo kregen wij steeds te horen dat het een non-verhaal was”, verklaarde Hilderink vanochtend. In werkelijkheid werden honderden mannen vanaf de Nederlandse basis in Potočari door de Serviërs afgevoerd en vermoord. [• Vervolg SREBRENICA: pagina 2]

Voor de parlementaire enquête-

WWW.NRC.NL: dossier Srebrenica

Tussen helpen en collaboreren

12-11-2002

Enquête Srebrenica

Cees van der Laan en Teun Lagas

DEN HAAG – Is het begeleiden van moslimvluchtelingen naar bussen voor evacuatie uit Srebrenica humanitaire hulpverlening of collaboratie met de Bosnisch-Servische veroveraars? De toenmalige luitenant Leen van Duijn en Ron Rutten stonden gisteren voor de parlementaire enquêtecommissie Srebrenica recht tegenover elkaar bij dit duivelse dilemma.

Beiden hebben een rol gespeeld in het drama Srebrenica. Beiden bekommerden zich om de moslimbevolking maar kwamen tot verschillend inzicht. Van Duijn kreeg op de dag dat de enclave viel (11 juli 1995) de opdracht met veertig soldaten orde in de chaos te scheppen in en rond de Dutchbat-compound, waar zo'n 30 000 tot 35 000 vluchtelingen zaten.

Dutchbat had een beperkte voorraad medicijnen, eten en drinken, de paniek onder de moslims was groot. „Men zat letterlijk in de eigen ontlasting, vrouwen begonnen spontaan te baren. De situatie was onhoudbaar”, zei Van Duijn gisteren.

Voor hem was er geen andere overweging dan de vluchtelingen te begeleiden bij de evacuatie naar het voor moslims veilige Tuzla.

Daarmee werd feitelijk meegewerkt aan etnische zuivering, bevestigde plaatsvervangend Dutchbat-commandant Rob Franken gisteren. „Ja, dat deden we vanaf het moment dat de VN ons de opdracht gaf de evacuatie te ondersteunen.”

Van Duijn had nog een reden de vluchtelingen te helpen. Vrouwen en kinderen dreigden in de run op de bussen te worden platgedrukt of onder de voet te worden gelopen. De Servische militairen waren niet zachtzinnig. Met vier pantserwagens creëde Van Duijn een 'shuis' naar de bussen.

Voor de commissie herhaalde de luitenant diverse malen dat hij steeds protesteerde als mannen uit de vluchtelingen werden gehaald. Volgens hem kreeg hij meermalen gehoor als het ging om jongens en oudere mannen.

hoefden te rekenen volgens de Conventie van Genève.

's Middags wordt hij angesproken door collega Ron Rutten. Die toont zich bezorgd over het lot van de mannen. Ze krijgen ruzie. Van Duijn: „Hij reageerde emotioneel. Waarom werk jij mee aan het scheiden van de mannen en de vrouwen, vroeg hij. Ik zei dat er geen andere optie was. We moesten wel meewerken, ondanks bezwaren en protesten. We moesten bescherming bieden door aanwezig te zijn.” Rutten: „Van Duijn zei dat ik me er niet mee moest bemoeien.”

Rutten spreekt dan een Servische officier aan die hij nazipraktijken verwijt. De situatie dreigt te escaleren en Van Duijn stuurt Rutten terug naar de compound, evenals enkele Dutchbatters die als 'rampiroeristen' vluchtelingen fotograferen.

Rutten herhaalde gisteren waarom hij zo bezorgd was. Tegenover de compound was hij in een huis, waar zo'n 300 moslims zaten opgesloten. „Je kon de dood ruiken.” Ook had Rutten de melding gekregen dat er vlak bij negen lijken lagen van vermoorde mannen. In zo'n situatie mag je nooit faciliteiten bieden voor het scheiden van mannen en vrouwen, want dat is collaboratie, meende Rutten. Het alternatief: „Langs de kant zitten en waarnemen wat je ziet”. Majoor Franken meende dat Dutchbat koos voor 25 000 vrouwen en kinderen 'ten koste wellicht van 700 mannen’.

Beide luitenants hebben jaren last gehad van hun optreden in de enclave. Van Duijn ervoer in de media de aanvallen van onder anderen Rutten als laster en smaad. Hij liep een baan mis bij de maréchausee omdat aan hem een imago kleefde van oorlogsmisdadiger. Pas later kon hij de overstap maken. Rutten vond dat zijn waarmeningen en getuigenissen nooit serieus zijn genomen. Aangifte tegen Van Duijn heeft hij nooit willen doen.

De enquêtecommissie hoort morgen de politici De Hoop Scheffer (CDA), Valk (PvdA), Blaauw (VVD), Van Middeloop (ChristenUnie) en generaal b.d Van der Vlis over de beslissing Dutchbat uit te zenden.

verhoor door de enquêtecommissie dat hij zich nog steeds 'erg veel zorgen' maakt over het welzijn van de soldaten.

Op verzoek van de enquêtecommissie is Korrelatie Ir Utrecht beschikbaar voor mensen die naar aanleiding van de verhalen in geestelijke nood raken. De commissie maakt omwille van haar onafhankelijke positie bewust geen gebruik van het hulpverleningsaanbod van Defensie. Korrelatie verwijst militairen zondig wel door naar de landmacht of het Veteraneninstituut.

Rustig bij hulpverleners Nazorg Dutchbat

Enquête Srebrenica

van onze correspondent

DOORN – Leden van Dutchbat-III hebben in de aanloop naar de parlementaire enquête geen extra beroep gedaan op de hulpverlening.

Defensie heeft alle 800 (ex-)militairen vanwege de enquête een brief gestuurd met een centraal telefoonnummer voor hulpverlening. „Als mensen behoefte hebben om over hun ervaringen te praten, kunnen ze terecht voor

een gesprek of worden ze doorverwezen”, aldus een defensiewoordvoerder.

Het centrum van de Bond van Nederlandse militaire oorlogsen dienstslachtoffers (BNMO) in Doorn organiseert in samenwerking met het Veteraneninstituut op de donderdagen 'inloopavonden' voor Dutchbatters. De respondenten is tot nu toe niet groot, „maar dat hadden we ook niet verwacht”, zegt woordvoerder J.

Schoeman van het Veteraneninstituut. „De inloopavonden zijn een vangnet. Veel Dutchbatters vangen elkaar op en dat is mis-

schieën wel de beste vorm van hulpverlening.”

De enquête maakt vooralsnog op Dutchbatters weinig indruk.

„Het brengt voor ons helemaal niets nieuws, alleen dat de gebeurtenissen weer boven water worden gehaald”, zegt A. Dekker, ziekenverzorger bij Dutchbat-III. Voor veel betrokken (ex-)militairen geldt het Niod-rapport als een keerpunt in de waardering van het verguisde Dutchbat.

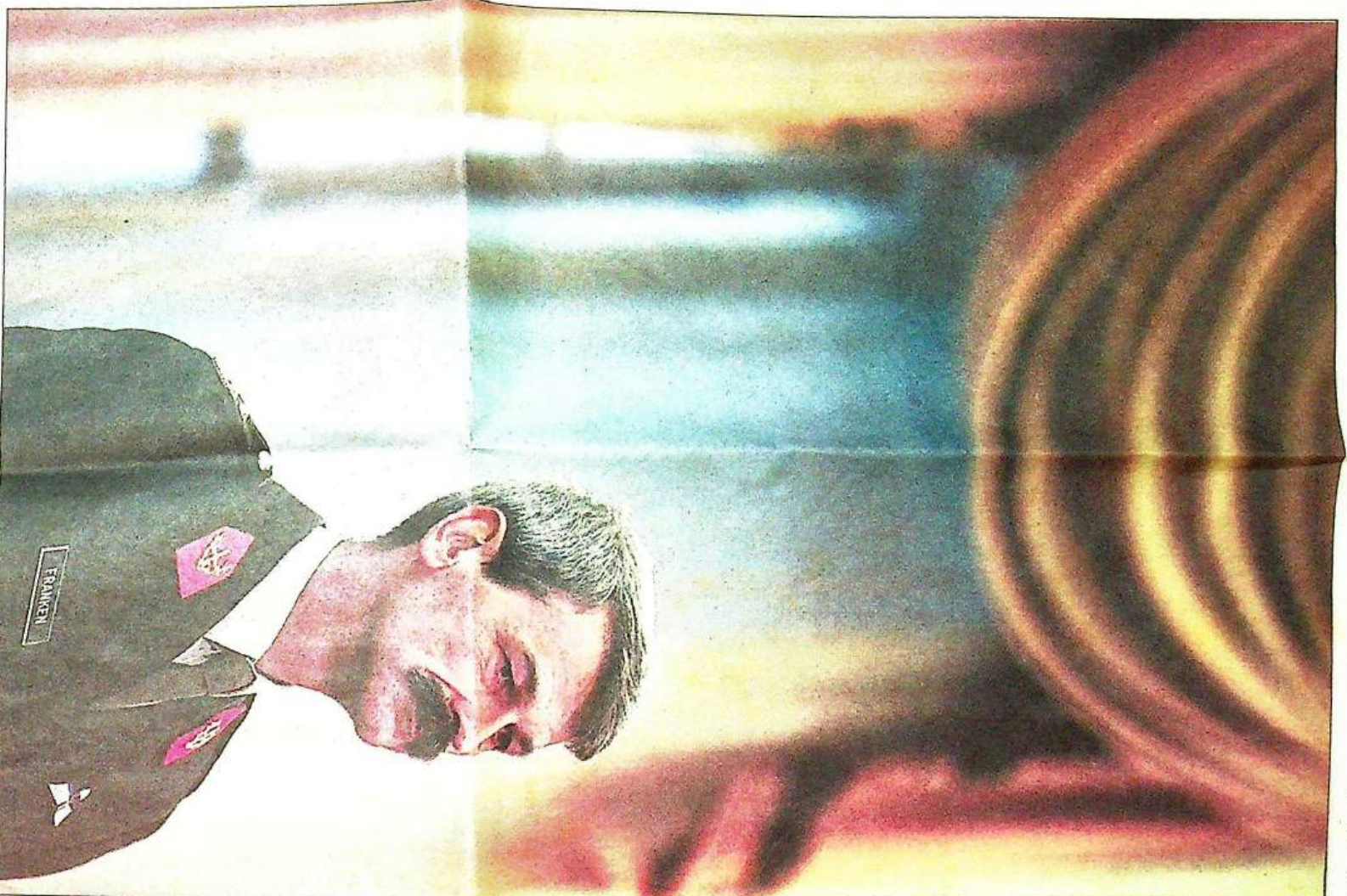
Tot grote opluchting van het bataljon kwam het Nederlands instituut voor oorlogsdocumentatie in april dit jaar tot de conclu-

sierting dat de moord op duizenden moslimmannen niet aan Dutchbat kan worden verweten. Het oordeel van het Niod wordt be-

leefd als eerherstel. Militairen van Dutchbat-III hebben twee keer zo vaak last van posttraumatische stressstoornis als collega's van andere afdelingen. De afdeling individuele hulpverlening van de landmacht heeft sinds 1995 zo'n 100 militairen psychische hulp geboden. Op de nazorg door Defensie is veel kritiek geuit. Voormalig pelotoncommandant L.

van Duijn zei gisteren tijdens het

FOTO ROGER DOHMEN

„Maar je wist dat bij een twintiger in camouflagedoktersprotesteren geen zin had.” Van Servische officieren krijgt Van Duijn te horen dat de mannen ver-

Plaatsvervangend Dutchbat-commandant, toen majoor, Franken voor de commissie.

hoord zouden worden over oorlogsmisdaden.

Op de ochtend van 13 juli weet Van Duijn ook mannen de bussen in te krijgen, omdat de

sierting dat de moord op duizenden moslimmannen niet aan Dutchbat kan worden verweten. Het oordeel van het Niod wordt be-

leefd als eerherstel. Militairen van Dutchbat-III hebben twee keer zo vaak last van posttraumatische stressstoornis als collega's van andere afdelingen. De afdeling individuele hulpverlening van de landmacht heeft sinds 1995 zo'n 100 militairen psychische hulp geboden. Op de nazorg door Defensie is veel kritiek geuit. Voormalig pelotoncommandant L.

van Duijn zei gisteren tijdens het

Dutchbatters moesten zwijgen over massamoord

Enquête Srebrenica

redactie politiek

DEN HAAG – Ook toen al duidelijk was dat er bij de Bosnisch-Servische inval in Srebrenica massamoord werd gepleegd, bleef de top van de Nederlandse landmacht nog geruime tijd Dutchbatters tegenwerken die daarover in het openbaar wilden praten.

De huiver van de generaals om na juli 1995 alle feiten op tafel te leggen over de val van de moslim-enclave en de benarde positie van Nederlandse VN-soldaten, bleek gisteren tijdens de eerste verhoordag van parlementaire enquête-commissie Srebrenica. Een Dutchbat-militair vertelde dat hij in 1996, bij de verjaardag van het drama, werd gewaarschuwd dat zijn carrière gevaar liep als hij in het NOS-Journaal zou vertellen over gevoelige details tijdens de inval.

Het verbod kwam van generaal Van der Wind, die dat jaar verantwoordelijk was geweest voor het vergaren van informatie onder de Dutchbat-militairen, de zogenaamde debriefingsoperatie. De betrokken militair, luitenant Van Duijn, hield zijn mond toen zijn bazen hem te verstaan gaven dat openbaarheid 'slecht zou zijn voor Dutchbat, slecht voor de landmachtleiding en slecht voor minister Voorhoeve'. Van Duijn begreep ook dat hij 'niet verder zou kunnen in het bedrijf' wanneer hij wel ging praten.

De luitenant wilde een belangrijk detail vertellen over het begin van de massamoord. De Dutchbatter, die meewerkte aan de evacuatie van de moslims,

doorzag plotseling dat de Serviërs uit waren op executie van de moslimmannen die 'voor verhoor' apart werden gezet. Van Duijn zag een slordige hoop paspoorten van moslims liggen en begreep dat ze daarmee hun identiteit kwijt waren.

De huiver van de landmachttop om te praten over de eerste aanwijzingen van genocide die Dutchbat had, bleek al eerder. Landmachtbevelhebber generaal Couzy ontkende in 1995 direct na de terugkeer van de blauwhelmen dat er sprake was van massamoord. Dat dat wel zo was, gaf minister Voorhoeve (defensie) kort daarna toe.

De enquête Srebrenica, waarvan de openbare verhoren bijna drie weken duren, moet onder meer duidelijk maken wat de landmacht precies wilde verzwijgen en wie daarvoor verantwoordelijk was.

Drie ex-generaals, Couzy, Van der Wind en Warlicht verzekerden vorige week dat zij nimmer feiten voor hun politieke bazen verborgen hielden.

Bij de eerste getuigenverhoren verklaarden verschillende Dutchbatters dat Srebrenica niet te verdedigen viel tegen de troepen van generaal Mladic. Er klonk kritiek op Den Haag en de VN-bazen in Zagreb. De op één na hoogste officier, majoor Franken, zei dat zijn chef Karremans tijdens de inval zo vaak gebeld werd door Defensie in Den Haag, de Nederlandse VN-generaal Nicolai in Sarajevo en VN'ers in Tuzla, dat hij niet meer aan leidinggeven toekwam. „Hij werd storend veelvuldig gebeld.”

PAGINA 3: TUSSEN HELPEN
EN COLLABOREREN
www.trouw.nl/srebrenica

Srebrenica-enquête

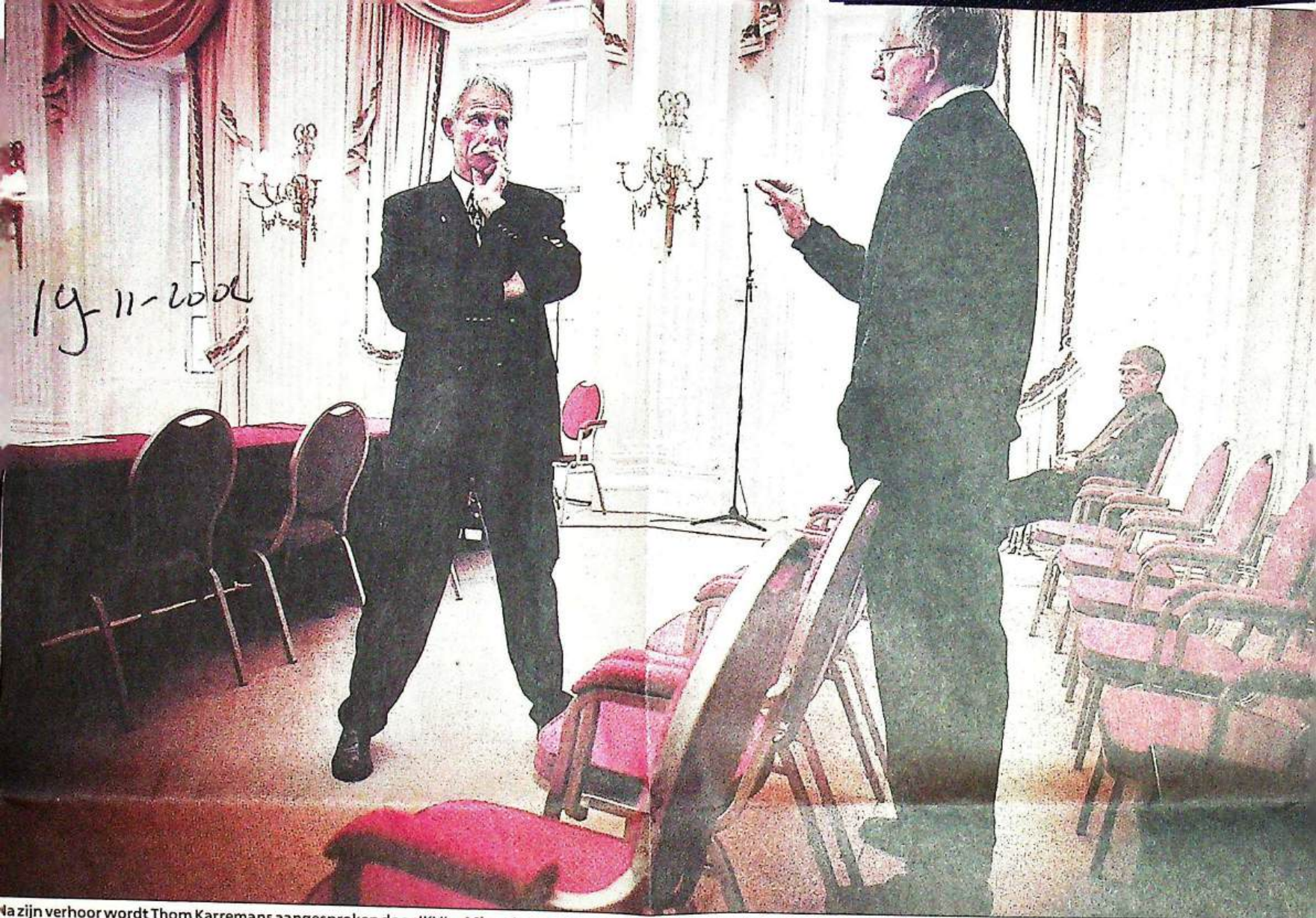
11-11-2002
OP HET EERSTE GEZICHT lijkt de parlementaire enquête naar de val Srebrenica weinig zinvol. In de zeven jaren die sinds 1995 zijn verstreken, is het fiasco van de Nederlandse vredesmacht uit en te na onderzocht. Waarom begint de Tweede Kamer dan toch met een enquête om een „politiek oordeel” te vellen? Aan oordelen ontbrak het de laatste jaren immers niet. De reden is dat geen van die rapporten een politiek oordeel opleverde over de regering, de krijgsmacht, de ambtelijke top en de volksvertegenwoordiging gezamenlijk.

Eerst was er het debriefingsrapport van de top van Defensie. Deze debriefing bleek niet adequaat te zijn, maar had al dan niet bewust relevante vragen omzeild. Vervolgens boog de commissie-Van Kemenade zich onder meer over de raadselachtig vernietigde filmrolletjes. Ze deed dat zo snel dat ook haar rapportage de toets der kritiek niet kon doorstaan. Intussen behandelde een parlementaire commissie het beleid rond de uitzendingen naar brandhaarden in bredere zin. De val van Srebrenica was voor deze commissie hooguit de aanleiding voor haar werkzaamheden, niet het doel. En afgelopen voorjaar publiceerde het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) uiteindelijk ook zijn drieduizend pagina's tellende rapport *Srebrenica: een 'veilig' gebied*. Het oordeel van het NIOD was hard. Srebrenica was vanaf het begin geen 'veilig gebied' en kon dat ook niet worden door er blauwhelmen heen te sturen die met handen en voeten waren gebonden aan een inadequaat mandaat en politieke belangen van derden. De regering had dat moeten en kunnen weten, maar ze was zo verblind door de behoefte aan morele zuiverheid dat ze amper oog had voor de praktische consequenties. De rapportage van het NIOD had grote politieke implicaties. Premier Kok nam de verantwoordelijkheid voor de zaken waarvoor hij als minister van Financiën en minister-president betrokken was geweest, en trad met zijn hele kabinet af.

HET NIOD-RAPPORT en de reactie daarop van het kabinet-Kok zijn de directe reden voor de parlementaire enquête die vandaag in het openbaar is begonnen. Het gaat daarbij niet in de eerste plaats om waarheidsvinding. Want hoewel het NIOD ongetwijfeld niet alle feiten boven water heeft gehaald en de interpretatie ervan eveneens ter discussie mag staan, is het rapport een immens werkstuk dat niet hoeft te worden overgedaan.

Van belang is vooral dat alle participanten uit de regering, de departementen en de volksvertegenwoordiging nu onder ede kunnen worden gehoord en alle eerdere rapportages zodoende naar een politiek niveau worden opgetild. Door zijn ontslag aan te bieden, heeft Kok weliswaar rekenschap afgelegd voor alle betrokken kabinetten, maar niet voor alle betrokken politici.

Er komt nog iets bij. Sinds de moord op Fortuyn en de daarop volgende verkiezingen is Srebrenica in het collectieve geheugen weggezaakt. Nederland, dat zich vroeger zo liet voorstaan op zijn internationale oriëntatie, is in zichzelf gekeerd. Dat is begrijpelijk. Maar de wereld draait wel door. De enquête kan daarom niet alleen leiden tot een politieke bevestiging van Srebrenica, maar leidt er wellicht ook toe dat de Nederlands binnenlandse politiek weer met haar neus op de Nederlandse feiten wordt gedrukt.

14-11-2002

Na zijn verhoor wordt Thom Karremans aangesproken door IKV'er Mient Jan Faber. Faber volgt de verhoren regelmatig op de publieke tribune.

FOTO JOEL VAN HOUD

Karremans wilde veiligheid Dutchbat riskeren

in het langste verhoor ooit bij een parlementaire enquête vertelde Dutchbat-commandant Thom Karremans, na jaren zwijgen, wat voor keuzes hij maakte bij de val van Srebrenica. De Nederlandse VN-soldaat schiet niet snel terug, maar dat heeft niks te maken met lafheid.

Enquête Srebrenica

van der Laan en Teun Lagas

IN HAAG - Na uren uitleg aan een parlementaire enquêtecommissie over de 'shit' waarin de Nederlandse en Amerikaanse soldaten samen met Nederlandse blauwhelmen

in Srebrenica zaten, krijgt Thom Karremans de vraag: „Voelt u zich door de VN in de steek gelaten?” De commandant van Dutchbat 3 aarzelt geen seconde. „Ja, totaal.”

Op dat moment is Karremans, in het bijna vijf uur durende verhoor, beland bij de gevechtsvliegtuigen die nooit zijn gekomen om zijn 'veilige enclave' te verdedigen tegen de aanvallende Bosnisch Servische troepen.

De commandant legt uit dat hij niet lichtvaardig vroeg om Navo-luchtsteun. Hij was zich in juli 1995 goed bewust van de terughoudendheid die daarover op het VN-hoofdkwartier in Zagreb bestond. Ook Karremans kende de bloedige Servische reacties elders op de Balkan nadat de Verenigde Naties, eerder dat jaar, de Navo luchtaanvallen liet doen. Hij wist dat vijftig van zijn Dutchbatters inmiddels achter

de Servische linies waren geraakt, en min of meer waren gegijzeld. Toch achtte hij op die tiende juli het moment gekomen om vanuit de lucht 'een grote klap uit te delen' aan de troepen van generaal Mladic. Terug kijkend voor de enquête-

Commandant nam represailles na luchtsteun voor lief

commissie: „Ik had het liefst dat alles wat rond de enclave stond te vuren, uitgeschakeld zou worden”. Dat luchtsteun zware represailles kon uitlokken, nam hij bij zijn aanvraag voor lief. „Je had de kans toen kunnen doen keren, al was dat evengoed jammer van de slachtoffers die zouden moeten vallen onder

mijn mannen en onder de bevolking.” Dutchbat kreeg nooit de vliegtuigbommen waar het om vroeg, op één kleine aanval van twee (Nederlandse) F16's na.

Zo fors als Karremans vanuit de lucht wilde optreden tegen de Drina-brigade van Mladic, zo omzichtig liet hij zijn mannen optreden op de grond. Hun vingers moesten zo lang mogelijk van de trekkers afblijven, Dutchbat schoot nauwelijks terug toen de Serviërs de eerste aanvallen deden en richting Srebrenica trokken. Dat was niet uit lafheid, legde de commandant gisteren aan de kamerleden uit die hem de vraag stelden 'Hadden de Nederlandse blauwhelmen meer kunnen doen?’.

Karremans voelde zich destijds nadrukkelijk thuis in de typisch Nederlandse school van VN-soldaten die het moesten hebben van neutraal en voor-

zichtig optreden jegens strijdende partijen. Liever praten dan schieten. Nederlandse blauwhelmen waren juist behendig met 'improvisatievermogen'. De Dutchbatcommandant: „De cultuur van de Nederlandse militair is anders dan die van de Brit of de Fransman. De Fransen hadden destijds op de Balkan nogal wat gesneuvelden waar ik persoonlijk nogal vraagtekens bij had. En ook de Britten waren trigger happy. Maar nee, wij zijn niet te voorzichtig geweest.”

Zolang mogelijk neutraal blijven en probeer te de-escaleren, hield Karremans zijn Dutchbatters voor toen de aanval begon. Wanneer VN-soldaten gericht terug schieten moeten ze tevoren goed nadenken welk effect ze willen beogen, aldus Karremans. **VERVOLG OP PAGINA 3 DE VERDIEPING, PAGINA 15: EEN DAVEREND APPLAUS IN SREBRENICA**

Meer weten? Anti-oorlogscomitÚ Leiden, tel. 071- 5220296.
Postbus 2228,
2301 CE Leiden
Balkan Vredescoalitie, Internet: http://www.geocities.com/vrede_nl

-----

Herman de Tollenaere

My Internet site on Asian history and "new" religions:

<http://stad.dsl.nl/~hermantl/>

See also SIMPOS, information on occult tendencies' impact on society:

<http://www.stelling.nl/simpos/simpoeng.htm>

's-Gravenhage, 3 december 2002

De heer mr. N.M.P. Steijnen
Couwenhoven 52-05
3703 ER ZEIST

Ons kenmerk: Sreb-02-142
Uw brief van: --

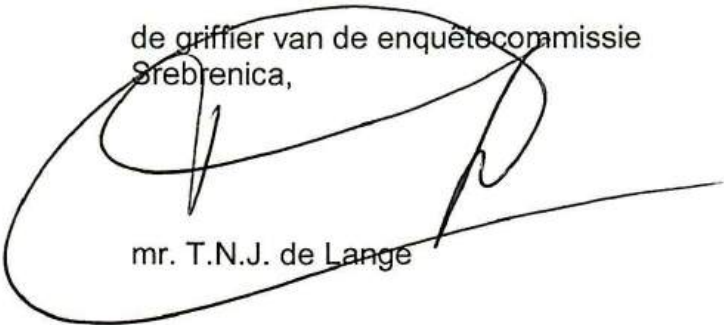
Geachte heer Steijnen,

Namens de Enquêtecommissie Srebrenica dank ik u hartelijk voor de toezending van uw bovenvermelde brief.

De leden van de commissie zullen de inhoud van uw brief bij hun werkzaamheden betrekken.

Hoogachtend,

de griffier van de enquêtecommissie
Srebrenica,

mr. T.N.J. de Lange

Enquêtecommissie Srebrenica

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Postbus 20018, 2500 EA Den Haag
tel: 070 318 5087, fax: 070 318 5090, email:srebrenica@tk.parlement.nl

Vergunning voor asiel kan binnen een gezin verschillen

31-11-2006

Van onze verslaggeefster
AMSTERDAM

Minister Verdonk voor Vreemdelingenzaken erkent dat in een gezin verschillend kan worden geoordeeld over de verblijfsvergunning. Dat schrijft ze in een brief naar de Tweede Kamer.

Hiermee reageert ze op het onderzoek van de oud-journalist Freek van Workum, die de dossiers van 170 inwoners van Srebrenica heeft vergeleken die hier tussen 2000 en 2001 asiel hebben aangevraagd. Vorige week concludeerde hij dat de beoordeling van deze 'late' asielzoekers uit Srebrenica willekeurig en onzorgvuldig was.

Verdonk ontkent dat ten stelligste. Volgens haar kunnen de beoordelingen van asielaanvragen binnen een familie of zelfs een gezin verschillend zijn, maar 'dat maakt de beoordeling niet onzorgvuldig'. Volgens haar beoordeelt de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) bijvoorbeeld op het tijdstip dat iemand het land heeft verlaten en dat kan per familie- of gezinslid verschillen.

Wel zegt ze de Kamer toe onderzoek te laten doen naar rechterlijke uitspraken. Volgens Van Workum hebben 65 Srebrenica-vluchtelingen alsnog een verblijfsvergunning gekregen nadat de IND en Verdonk zelf naar de zaken hebben gekeken. Zij kregen deze na een gang naar de rechter.

De Tweede Kamer heeft de minister verzocht 'ruimhartig' naar 'late' asielzoekers uit Srebrenica te kijken. De minister beoordeelde zelf de dossiers en gaf na eigen onderzoek 17 personen, vier mannen, een verblijfstatus.

Ze wijst erop dat asielzoekers zich op een status beroepen volgens een trauma, binnen zes maanden na die ervaring moeten zijn gevlucht. De nadruk ligt dan op de gebeurtenissen vlak voor het vertrek. Dat verklaart volgens haar dat veel 'late' Srebrenica-vluchtelingen bij de IND niet konden praten over de val van de enclave.

P E R S O O N L I J K ! I N H A N D E N S T E L L E N V A N !

Geacht Kamerlid,

Misschien is het goed dat u zich, als lid van de parlementaire enquête-commissie Srebrenica, of als gewoon Kamerlid dat straks zijn oordeel moet geven over het komend rapport van deze parlementaire enquête-commissie, zich ook eens verdiept in een anderstalige visie op de zaak-Srebrenica.

Zoals hieronder weergegeven.

hoogachtend,

N.M.P. Steijnen _

SREBRENICA - ZONDER IDEOLOGIE

Hoe lang kan ideologie in politieke kwesties het beeld blijven bepalen, zonder dat men bereid is om de onmiskenbare feiten hun werkelijke plaats toe te kennen ?

Srebrenica vormt het, tot op heden, ultieme testobject voor beantwoording van deze vraag.

Dat antwoord moet zijn: hoe ongerijmd ook de ideologische fixaties, als maar voldoende maatschappelijke krachten zich daarmee verknoopt hebben, dan kan die ideologische bepaaldheid vrijwel onbeperkt doorgaan.

De ideologische lading blijft immers, als vooronderstelling en als ijkpunt, bij elk nieuwe studie fier intact. En overleeft zo, als een ongenaakbare rots in de branding, moeiteloos elk hernieuwd onderzoek. Of het nu een NIOD-onderzoek betreft, of een parlementaire enquête.

Toch nog maar eens een goedbedoelde poging ondernomen om een bres te slaan in de dijk van ideologische preoccupaties rondom de feiten van Srebrenica. Die dijk waaraan het overgrote deel van het maatschappelijk spectrum zo lang en zo noest heeft gebouwd.

De ideologie die rond Srebrenica gevlochten is, bevat onder meer de volgende componenten:

1. In Srebrenica hebben de Serviërs zich op de weerloze Moslimse burgerbevolking gestort;
2. Dutchbat, althans de internationale gemeenschap, had deze grootste genocide in het Europa van na de Tweede Wereldoorlog moeten voorkomen, of in elk geval meer moeten doen dan gedaan is;
3. In plaats van op daartoe tenminste pogingen te ondernemen, heeft Dutchbat nota bene meegewerkt aan het scheiden van de mannen en de vrouwen !;

4. Zo zijn uiteindelijk 7000-8000 onschuldige burgers afgeslacht, waarmee de Serviërs hun reputatie van de *bad guys* onontkoombaar bevestigd hebben.

Wat het eerste punt betreft: de vele Srebrenica-rapporten, die inmiddels het daglicht hebben gezien, spreken hier duidelijke taal. Van een 'weerloze' moslim-bevolking was in de enclave Srebrenica geen sprake. Er bevonden zich daar duizenden manschappen van het geregelde Bosnische leger en van para-militaire eenheden. Het VN-rapport over Srebrenica noemt een cijfer van vermoedelijk ruim 4000 man. De aanwezigheid hiervan was lijnrecht in strijd met de voorwaarden, zoals vastgelegd in de betrokken Veiligheidsraadsresolutie en zoals ook toegezegd aan de Bosnische Serviërs. Waarbij een totale demilitarisering van de enclave vooropgesteld was.

Deze Bosnische troepen gedroegen zich ook allerminst onschuldig. Vast staat dat zij de enclave gebruikten als uitvalsbasis voor militaire acties en voor strooptochten in omringend Servisch gebied. Waarbij vooral hun commandant Nasser Oric zich onderscheidde door moordpartijen en beestachtigheden op grote schaal, gericht op de Servische burgerbevolking in de dorpen in de wijde omtrek. Volgens de Bosnische Serviërs zijn bij zulke militaire acties, gebruik makend van Srebrenica als 'safe haven', in de loop van de tijd zeker 2500 Servische burgers gedood. Ieder westers onderzoek naar deze claim is tot op heden achterwege gelaten, hoewel vaststaat dat er op grote schaal wreedheden vanuit Srebrenica werden bedreven.

Een voor de hand liggende vraag, die niettemin niemand opwerpt, is dan ook waarom Dutchbat, toch de militaire macht in de enclave, er niets aan gedaan heeft respectering van de Veiligheidsraadsresolutie op dit punt te verzekeren en demilitarisering af te dwingen.

Mladic heeft altijd gezegd dat de belangrijkste reden om Srebrenica als enclave te veroveren, gelegen was in de niet-nakoming van de verplichtingen van de betrokken Veiligheidsraadsresolutie om de enclave te demilitariseren en in de noodzaak om een einde te maken aan de gewapende acties vanuit dit door de Bosnische eenheden als militaire voorpost benutte 'eiland' in Bosnisch-Servisch gebied.

Waarom dan ook op 'de internationale gemeenschap', of meer speciaal op Dutchbat, de verplichting zou hebben gerust om de val van de enclave te voorkomen, is een open vraag. We hebben het hier dan over de tweede component van het ideologische complex. Met andere woorden: onduidelijk is waarom 'de internationale gemeenschap', of een handvol Nederlandse militairen, moreel gehouden zouden zijn geweest een 'safe haven' te verdedigen die, systematisch en op grote schaal, in strijd met de volkenrechtelijke afspraken, door de Bosnische regering werd misbruikt als militaire uitvalsbasis voor duizenden troepen.

Des te meer is dat een open vraag, omdat vast staat dat het overgrote deel van deze duizenden geregelde militaire en para-

militaire eenheden zich al voordat de enclave viel uit de voeten hadden gemaakt voor het oprukkende Bosnisch-Servische leger. Waarom zouden 'de internationale gemeenschap', dan wel enkele honderden Hollandse militairen, de enclave hebben moeten verdedigen, terwijl duizenden Bosnische troepen op de vlucht waren geslagen? Nadat zij eerst zelf de wraak over de enclave hadden afgeroepen door stelselmatige militaire incursies in omringend Bosnisch-Servisch gebied. Wat een onsmakelijke verdwazing van Kok en zijn regerings-kornuiten, om bij de val van het kabinet-Kok zelfs te treuren om niet-betoonde lotsverbondenheid tussen Dutchbat en de moslim-mannen!

Na de massale uittocht van Bosnische militaire en para-militaire eenheden vielen er uiteindelijk - hoe daar verder ook over gedacht wordt - voor Dutchbat niet zoveel mannen meer van de vrouwen te scheiden. Nederlandse militairen schatten, voor de enquête-comissie, dat aantal op enkele honderden; zelfs als daarbij in de verwarring veel mannen over het hoofd zouden zijn gezien, een beperkt aantal in vergelijking met de het aantal mannen dat zich uit de voeten had gemaakt. Indien 'Nederland' dan al op enigerlei wijze verantwoordelijk zou kunnen worden gehouden voor het lot van de mannen in Srebrenica, dan toch in elk geval alleen voor deze eerstbedoelde groep mannen, d.w.z. een paar honderd in getal. En niet voor de vele duizenden die al eerder de enclave hadden verlaten en zich daarmee al op voorhand onherroepelijk aan elke mogelijke beïnvloeding van hun lot door Dutchbat hadden onttrokken.

De steeds maar voortwoekerende suggestie dat Dutchbat eerst de mannen van de vrouwen heeft gescheiden en dat vervolgens als resultaat hiervan 7000-8000 Bosnische mannen zijn vermoord, is dan ook even brutaal als stuitend.

Over het immer gehanteerde cijfer van 7 tot 8 duizend tenslotte nog dit. Het betreft hier het aantal administratief vermisten. Ook als al deze in het administratief chaotische Bosnië als vermist bekend staande personen inderdaad als dood beschouwd moeten worden, dan zijn ze zeker niet allemaal vermoord. Vast staat dat er zware gevechten zijn geleverd tussen de uitgebroken Moslim-eenheden en het Bosnisch-Servische leger. Waarbij grote aantallen slachtoffers zijn gevallen, volgens meldingen vele honderden tot zelfs duizenden. Het Joegoslavië tribunaal heeft het in de zaak tegen de Bosnisch-Servische generaal Krstic niet aangedurfd om hen die in deze gevechten zijn omgekomen als slachtoffer van oorlogsmisdaden te boekstaven.

Het Bosnische leger gaat er prat op dat er veel eenheden in geslaagd zijn om zich een weg te vechten naar hun veilig gebied. Niettemin staat vast dat er veel moslim-mannen gevangen genomen zijn. Hoeveel dat er waren en hoeveel er daarvan vervolgens zijn vermoord, blijft onbekend. Beperken we ons tot de aanklacht van het Joegoslavië tribunaal tegen generaal Krstic, dan ging het hier om een aantal van ongeveer 3500, dat ten laste werd gelegd. Krstic heeft, om procestechnische redenen, op dit punt geen verweer gevoerd.

Het vermoorden van grote aantallen moslim-mannen is vanzelfsprekend een onvoorstelbare gruweldaad. Evenals het vermoorden van grote aantallen Bosnische Serviërs, in militaire akties vanuit de enclave Srebrenica, een onvoorstelbare gruweldaad vormde. Voor eenzijdige verontwaardiging is niet langer plaats.

Om eenzijdige anti-Servische emoties op te kloppen, daarvoor bestaat trouwens ook politiek geen enkele noodzaak meer. De Bosnische Serviërs zijn al lang geleden door ons, westerse krachten, verslagen en 'gepacificeerd'. Ook Servië zelf is allang mores geleerd en voorzien van een pro-westerse regering. En Milosevic zit nu, als een trofee van de NAVO, gevangen in Den Haag.

Er is dan ook geen enkele reden meer voor om het ideologische staketsel van 'Srebrenica', inmiddels gevaarlijk uitgehold door de harde feiten, als het ultiem bewijs van de Servische moordzucht en schuld overeind te houden.

Dat dient geen enkel politiek doel meer.

Maar desalniettemin zal het, als een soort ritueel, nog wel lang in stand blijven. Totdat de wind van historie dit uitgeholde staketsel eenvoudig omver zal blazen.

N.M.P. Steijnen

Mr. N.M.P. Steijnen

Advocaat en Prokureur
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist

tel. 030-6956867

P E R S O O N L I J K ! I N H A N D E N S T E L L E N V A N !

Geacht Kamerlid,

Misschien is het goed dat u zich, als lid van de parlementaire enquête-commissie Srebrenica, of als gewoon Kamerlid dat straks zijn oordeel moet geven over het komend rapport van deze parlementaire enquête-commissie, zich ook eens verdiept in een anderstalige visie op de zaak-Srebrenica.

Zoals hieronder weergegeven.

hoogachtend,

N.M.P. Steijnen _

SREBRENICA - ZONDER IDEOLOGIE

Hoe lang kan ideologie in politieke kwesties het beeld blijven bepalen, zonder dat men bereid is om de onmiskenbare feiten hun werkelijke plaats toe te kennen ?

Srebrenica vormt het, tot op heden, ultieme testobject voor beantwoording van deze vraag.

Dat antwoord moet zijn: hoe ongerijmd ook de ideologische fixaties, als maar voldoende maatschappelijke krachten zich daarmee verknoopt hebben, dan kan die ideologische bepaaldheid vrijwel onbeperkt doorgaan.

De ideologische lading blijft immers, als vooronderstelling en als ijkpunt, bij elk nieuwe studie fier intakt. En overleeft zo, als een ongenaakbare rots in de branding, moeiteloos elk hernieuwd onderzoek. Of het nu een NIOD-onderzoek betreft, of een parlementaire enquête.

Toch nog maar eens een goedbedoelde poging ondernomen om een bres te slaan in de dijk van ideologische preoccupaties rondom de feiten van Srebrenica. Die dijk waaraan het overgrote deel van het maatschappelijk spectrum zo lang en zo noest heeft gebouwd.

De ideologie die rond Srebrenica gevlochten is, bevat onder meer de volgende componenten:

1. In Srebrenica hebben de Serviërs zich op de weerloze Moslimse burgerbevolking gestort;
2. Dutchbat, althans de internationale gemeenschap, had deze grootste genocide in het Europa van na de Tweede Wereldoorlog moeten voorkomen, of in elk geval meer moeten doen dan gedaan is;
3. In plaats van op daartoe tenminste pogingen te ondernemen, heeft Dutchbat nota bene meegewerkt aan het scheiden van de mannen en de vrouwen !;

Vragen rezen toen Dutchbat al weg was

Nederland liep langzaam in een fuik op de Balkan. De enquête-commissie wil weten: wanneer bereikten de beslissers in 1993 het *point of no return*?

Don

Door onze redacteurs STEVEN DERIX en FLORIS VAN STRAATEN

DEN HAAG, 15 NOV. De uitdrukking laat zich moeilijk in het Nederlands vertalen. Vandaar dat de zinsmede in het oude gebouw van de Tweede Kamer door de parlementaire enquêtecommissie 'Srebrenica' voortdurend in het Engels klokt: *point of no return*. Het ging om het achteraf gezien rampzalige besluit in 1993 om Dutchbat naar Srebrenica te sturen.

Oud-minister van Buitenlandse Zaken Peter Kooijmans, oud-minister van Defensie Reus ter Beek, topambtenaar Joris Vos en topdiplomat Niek Blegman, allen werd door de commissie onder leiding van D66-Kamerlid Bakker dezelfde vraag voorgelegd: wanneer vond u dat het *point of no return* was bereikt?

Er was een reden om de vraag teken te herhalen. De besluitvorming rond Srebrenica was een 'sluipende' besluitvorming, waarbij Nederland steeds verder in het moeras zakte. In het voorjaar van 1993 had Nederland al ruim 1.700 militairen in voormalig Joegoslavië, verbindingsstroepen en een transportbataljon, bijna allemaal dienstplichtige vrijwilligers. Maar de politiek, veronvaardigd over het humanitaire leed op de Balkan, vond dat er meer moest worden gedaan.

En zo werd gisteren tijdens de verhoren nogmaals duidelijk hoe het kon gebeuren dat Nederland stap voor stap in een fuik liep vanuit het zich niet kon bevrijden. Harde Nederlandse voorwaardelijke inzet in enclaves, en alleen na een vredesregeling - voor inzet van de keerszede beroeps militairen van de luchtmobiele brigade werden afgezwakt tot 'wensend'. En toen de missie in Srebrenica uiteindelijk onafwendbaar werd, baseerde de politiek zich op een wapen waarvan ze wist dat de inzet eigenlijk niet keihard door de VN kon worden gegarandeerd: luchtstroom door vliegtuigen van de NAVO.

Het eerste bedrijf van het drama begon op 23 juni 1993, toen premier Lubbers op een EU-top in 1993 een logistiek bataljon van dienstplichtigen aanbood voor operaties in Bosnië. Nederland liep daarbij als klein land voorop. Behalve Nederland stelde alleen Frankrijk troepen in het vooruitdend meer had gerekend van andere EU-staten, noemde dat, een biterre teleurstelling. Maar Nederlandse politiek, aangevoerd door CDA-buitenland-woordvoerder De Hoop Schaffer, dachten al aan professionele gevechtstroepen: een bataljon van de luchtmobiele brigade, dat aan het einde van 1993 inzetbaar zou zijn. In september van dat jaar besluit Nederland inderdaad in te zetten op de Balkan. De luchtmobiele brigade aan te bieden - volgens Ter Beek, 'in de volledige verwachting' dat dat zou zijn voor de implementatie van het vredesplan Vance-Owen en niet voor zogeheten *safe areas*.

Volgens Ter Beek was de beschikbare troep van het luchtmobiele bataljon het *point of no return*. Nadat het vredesplan was gesneuveld, was er voor Nederland zonder prestigeverlies niet echt een weg terug. In oktober van dat jaar kreeg Nederland het verzoek van het bataljon in te zetten in één van de *safe areas*, de veilige gebieden die volgens de geringe bereikbaarheid van Europese landen om troepen te leveren moesten worden verdedigd door *détachement by presence* - afschrikking door aanwezigheid aanwezig te zijn.

Zo ver was de besluitvorming inmiddels voortgeschreden dat de brief van Ter Beek begin december 1993 niet de mededeling dat het Srebrenica was geworden - militair gezien de slechtste optie - door de ministeraad slechts voor kennisgeving werd aangenomen. Het Srebrenica-debat is nooit gevoerd', zei Ter Beek gisteren. Pas in februari van het volgende jaar werd hij naar de Kamer geroepen. Dutchbat was toen al onderweg naar de enclave.

Van Baal eist eerherstel

Landmachttop hield volgens generaal geen informatie achter

18-11-2002

Enquête Srebrenica
redactie politiek

DEN HAAG - Generaal Van Baal is gisteren voor de parlementaire enquêtecommissie Srebrenica in de aanval gegaan tegen de bevindingen van het Instituut voor Oorlogsdocumentatie (Niod). Hij noemt de conclusies als gevolg waarvan hij moest aftreden als bevelhebber 'absoluut onjuist, niet onderbouwd, zeer suggestief en zeer kwetsend'.

Het Niod constateerde onwil bij de toenmalige landmachttop om het kabinet naar waarheid te informeren over het Srebrenica-drama. Het kabinet trad mede daarom af. Van Baal eist dat deze conclusie van tafel gaat. 'Het Niod onderbouwt deze conclusie niet. Ik ben het er absoluut mee eens. Mensen die hun leven willen geven beschuldigen van onwil is zeer kwetsend. Onbetrouwbaarheid is het ergste wat je over een officier kunt zeggen.'

Volgens Van Baal heeft Niod-directeur Blom hem gezegd dat hij als persoon niets misdaan heeft, maar dat hij in 1995 als waarnemend bevelhebber nu eenmaal deel uitmaakte van de landmachttop die feiten achterhield. Blom maakte niet duidelijk wie tot de top behoorde. 'Ik heb in ieder geval geen feiten achtergehouden', verklaarde Van Baal gisteren. Hij hield niet de eer aan zichzelf toen hij in april aftrad als bevelhebber, maar vertrok in het belang van de landmacht.

Van Baal noemde diverse oorzaken waardoor de landmacht in de nasleep van het Srebrenica-drama onder vuur kwam te liggen. 'Bij de Koninklijke Landmacht was toen weinig ervaring met politieke gevoelige zaken. Militairen willen problemen oplossen en juist niet op het bordje leggen van de politiek.' Haagse ambtenaren op het departement die de minister moesten informeren waren afhankelijk van een gesloten landmacht-bastion. In het Srebrenica-drama liepen twee lijnen naar de Balkan: de landmacht was verant-

woordelijk voor Dutchbat en het departement onderhield contacten met VN-kantoren in Sarajevo en Zagreb. Bovendien speelde de animositeit tussen de toenmalige landmachtbevelhebber Couzy en minister Voorhoeve een rol, zei Van Baal. 'De spanningen, druk vanuit de media en de irritaties hebben bijgedragen tot de uiteindelijke situatie.'

De val van de enclave noemde de generaal gisteren een humanitaire nederlaag. Dat gerichte luchtaanvallen om de enclave te redden op 10 juli zijn uitgebleven, lag volgens hem volledig aan VN-bevelhebber Janvier. 'Het was geen kwestie of er wel of geen luchtsteun gegeven kon worden, maar of Janvier destijds wilde geven.' Hij heeft destijds ook persoonlijk aan hem gevraagd wat zijn beweegredenen waren en een 'onacceptabele verklaring' gekregen, zegt hij.

Dat Nederland zo heeft geworsteld met de schuldvraag in het Srebrenica-drama heeft volgens Van Baal vooral te maken met een Nederlandse karaktertrek: 'Neder-

land is een pacifistisch land, wij weten niet om te gaan met geweld'.

Dutchbat-commandant Karremans had alle militaire middelen ingezet om de bevolking te beschermen als hij daartoe de opdracht had gekregen, zei hij gisteren in een ruim vier uur durend verhoor. Dutchbat bekommerde zich zoveel mogelijk om de vluchtelingen. 'Wij voelden ons verbonden met de bevolking.' Hij stelde zich vierkant op achter zijn luitenant Van Duijn, die meehielp de vluchtelingen naar de bussen te begeleiden. 'De mensen werden de bussen in geramd. We hadden ook vanuit Sarajevo de opdracht de evacuatie zo humanitair mogelijk te begeleiden.'

In zijn nawoord gaf de nuchter overkomende Karremans, vele malen uitgeroepen tot Nederlands nationale zondebok, aan dat Dutchbat vooral op basis van emoties is veroordeeld. 'Eerst de feiten leren kennen en dan pas oordelen. Dat zeg ik ook in uw richting', zei hij tegen de enquêtecommissie.

Generaal te ziek voor verhoor

DEN HAAG - De parlementaire enquêtecommissie Srebrenica zal de vroegere chef van de defensiestaf, generaal H. van den Breemen, niet als getuige in het openbaar verhoren. Van den Breemen die van 1994 tot 1998 die functie vervulde, is te ziek om te worden verhoord. Wel heeft de commissie de inmiddels gepensioneerde generaal schriftelijk een aantal vragen gesteld.

Op 11 juli 1995, de dag dat de enclave Srebrenica viel, voerde Van den Breemen met generaal A. van Baal, de toenmalige plaatsvervangende bevelhebber van de landstrijdkrachten, overleg met de Franse VN-generaal Janvier.

Als hij opdracht gekregen had, was Karremans gaan vuren

Enquête Srebrenica
VERVOLG VAN PAGINA 1

Zelf had Karremans tijdens een vroegere missie in Libanon wel eens voor terugvuren gekozen toen zijn Unifil-eenheid werd beschoten. 'Toen ben ik achter een punt-vijftig gekropen en begonnen met vuren. Het bleef vervolgens anderhalve maand rustig.' Lafheid? Als generaal Janvier, de bevelhebber van de vredes troepen op de Balkan, hem tijdens de inval in Srebrenica had gebeld met de opdracht om voluit te gaan vuren, dan had hij dat laten doen. 'Zegt Janvier: luister

Karremans, het wordt tijd dat we iets gaan doen, ga aan de trekker hangen. Dan gaan we aan die trekker hangen.'

Nog wat misverstanden wilde Karremans uit de wereld hebben. Het moreel onder de Dutchbat-soldaten is in zijn ogen geen moment slecht geweest. Hij omschreef ze als typisch Nederlandse VN'ers die actiever met humanitaire hulp werden naarmate de vluchtelingen 'verder in de shit kwamen'. Het gerucht van jaren geleden dat hij na de inval te ziek was om leiding te geven, noemde hij onzin. Darmklachten hadden hem kort uitgeschakeld, 'luttele uren voor een hazenslaapje'.

Het was zinloos om te stoppen met de 'hulp' bij de voor evacuatie gereedstaande bussen, ook toen bleek dat de Serviërs de jonge mannen onder de vluchtelingen begonnen te scheiden van de vrouwen. Dat liep uit op massaeffecties, waar Karremans hoopte dat de mannen naar krijgsgevangenkampen zouden gaan.

'Hadden we bij de bussen toen met de armen over elkaar moeten gaan staan? Dat was geen optie. Dan waren de Serviërs gewoon om ons heen gelopen. Dat is achteraf gepraat vanuit het pluche van de leunstoel. De enige andere optie zou zijn geweest snelle militaire hulp van buiten.'

Vaandelvluucht Kok baart overbodige Srebrenica-enquête

9-11-2002

Vrijwel alle vragen rond Srebrenica zijn beantwoord. Alleen over de consequenties in het kabinet van Voorhoeve's 'uitzichtloosheid' is nog onduidelijkheid. Maar dat rechtvaardigt geen nieuwe enquête.

Bosnie

Peter van der Heiden

In de politieke commotie rond de val van alweer *de* kabinet-zouden we bijna vergeten dat er dit jaar al eerder een kabinet tot een voortijdig einde kwam. Het kabinet-Kok trad in april *af* na de vershijning van het rapport van de Nederlandse Instituut voor Oorlogsdocumentatie (Niod) over de val van Srebrenica. Volgende week begint, ruim zeven jaar na dato, het openbare deel van de parlementaire enquête over hetzelfde onderwerp.

De val van deze *zelfde* *area* resulteerde in duizenden vermoorde moslims. Hoewel de oppositie al vrij snel aandrong op een parlementaire enquête, was hier geen kamerveerdenheid voor te vinden. In plaats daarvan verleden het kabinet in 1996 het Niod een opdracht voor een historische studie naar het drama. Niet eerder dan in april van dit jaar presenteerde het Niod zijn rapport. Ondertrussen was er al een rapport van de Verenigde Naties verschenen en had Frankrijk een parlementaire onderzoek verricht.

In 2000 onderzocht de Tweede Kamer, ongeduldig geworden, de uitblijven van militairen voor vredensmissies. En dan is er nog het rapport-Riber van het IKV, waarin het loslaten van het begrip 'lotsverbondenheid' met de moslims centraal staat. Er liggen dus al vijf rapporten over de val van Srebrenica en de uitzending van Nederlandse militairen. Wat voor nieuws kan een parlementaire enquête naar hetzelfde parlementaire enquête brengen?

Onderwerp van de onderzoekscommissie Bestreding van de enquêtecommissie derwerpen van de enquêtecommissie stemt wat dat betreft weinig hoopvol.

De commissie-Bakker richt zich voornameeljk op de besluitvorming rond de uitzending van Dutchbat, de invulling van het VN-mandaat, de consequenties van het kabinet uit de constatering van van het kabinet dat de situatie in minister Voorhoeve's 'uitzichtloosheid'.

Het gros van deze vragen is allang beantwoord. Problemen zijn al uitputzende van militairen door de Tijdelijke Commissie Besluitvorming Uitzending in kaart gebracht en de beleidscoördinatoren, de doofpot te vinden in het

Niod-rapport, de ontoereikendheid van het VN-mandaat en de invulling daarvan zijn onderwerp van studie van zowel het Niod-rapport, het VN-rapport als het Franse rapport, terwijl de lotsverbondenheid in het rapport-Riber wordt beschreven. De enige nog niet beantwoorde vraag betreft die naar de consequenties in het kabinet van Voorhoeve's 'uitzichtloosheid'. Het lijkt wat zwaar daarvoor een parlementaire enquête te starten.

Het is des te vreemder omdat het hoofdargument voor een historisch onderzoek juist was dat een onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek veel meer informatie boven water zou kunnen krijgen dan een enquête. Hoofrolspelers in het drama zouden eerder geneigd zijn in de relatieve anonimiteit van het historisch onderzoek te geruigen, dan in openbare verhoren voor een enquêtecommissie, waar getuigen ook nog onder ede staan.

De selectieve vergeetachtigheid die met name politici en topambtenaren bij eerdere enquêtes ten toon spreiden, lijkt dat idee te staven. Toen eenmaal was besloten tot het Niod-onderzoek, werden initiatieven om alsnog

Betrokken politici moesten eerst van het toneel

Dutchbatcommandant Ton Karremans.

een parlementaire enquête te houden onder verwijzing naar dat Niod-onderzoek afgehouwen. Om nu alsnog over te gaan tot een enquête, is niet alleen een diskwalificatie van het Niod-rapport, maar bestempelt de gang van zaken ook tot een grote uitsteloperatie.

Blijkbaar was het voor een Kamermeerderheid opportuun om met een parlementaire enquête te wachten tot alle betrokken bewindslieden van het politieke toneel waren verdwenen.

Dat moment brak aan met het aftreden van het tweede kabinet-Kok. Enkele dagen na de presentatie van het Niod-rapport diende Kok het ontslag van het kabinet in. Hij nam – in zijn eigen woorden – de verantwoordelijkheid voor het falen van de internatio-

nale gemeenschap, en Nederland als lid daarvan, bij de bescherming van de moslimenclave. De internationale gemeenschap kon niet aftreden, het Nederlandse kabinet wél. Hoewel het nemen van verantwoordelijkheid voor een zo dramatische gebeurtenis op zichzelf toe te juichen is, vallen er bij het moment waarop wel wat vraagtekens te zetten. Kok nam zijn verantwoordelijkheid te laat én te vroeg.

Het gros aan feiten over de genocide in Srebrenica was eind 1995 bekend. Toen was al duidelijk dat de internationale gemeenschap, en Nederland als mandaathouder van die gemeenschap, gefaald had in de bescherming van het 'veilige gebied'. Was dat niet het aangewezen moment geweest om verantwoordelijkheid te nemen, of op zijn minst een parlementair onderzoek te starten om te kijken hoe de verantwoordelijkheden lagen? Het aftreden van het kabinet kwam daarnaar kijkend zes jaar te laat.

Hoewel een kabinet constitutioneel gezien alle recht heeft om zelf te besluiten ontslag aan te vragen, kwam het aftreden van het kabinet ook te vroeg. Kok nam wel zijn verantwoordelijkheid, maar legde geen verantwoordelijkheid af. De Kamer moest het doen met Koks uitspraak dat het kabinet de hoofdlijnen van het Niod-rapport onderschreef en ook de epiloog *grosser modo* voor zijn rekening nam.

Gevraagd naar een schriftelijke, inhoudelijke reactie van het kabinet op het rapport gaf Kok aan dat hij eventueel dezelfde woorden wel op papier wilde zetten. Het doet in de vorm, hoewel in dit geval niet studentikoos lollig bedoeld, wat denken aan het briefkaar-tje met 'groeten uit de Tréveszal' van Balkenende, waarin legthema vragen uit het parlement ook niet adequaat werden beantwoord.

Het is deze vaandelvluucht van het kabinet, het nemen van verantwoordelijkheid voordat verantwoording is al gelegd, die aan de basis staat van alweer een parlementaire enquête. Om moet er een bijna rituele afsluiting van Nederlands grootste naoorlogse trauma komen? Het lijkt ondenkbaar dat voor een relatieve trivialeit als de bouwfrande wel het zwaarste parlementaire instrument wordt gebruikt, terwijl de moord op ruim zeventienduizend onder Nederlandse bescherming verkerende moslims zonder enquête wordt afgesloten.

Een zware inhoudelijke reden voor de parlementaire enquête is er niet. De openstaande vragen van de enquêtecommissie hadden immers heel wel beantwoord kunnen worden in een normaal debat met de regering. De feiten zijn allang bekend, het gaat nu nog 'slechts' om de politieke verantwoordelijkheid. En dan niet voor het falen van de internationale gemeenschap, maar voor het door het kabinet gevoerde beleid. Dáárvoor is nog geen verantwoordelijkheid genomen, laat staan verantwoording afgelegd.

Peter van der Heiden is parlementair historicus en freelance journalist.

N.M.P. Steijnen
Couwenhoven 52-05
3703 ER Zeist

F. Vergeer- Mudde
J Haydnlaan 63
2324 AR Leiden
Tweede Kamer SP

Leiden, 24-11-02

Betreft: Srebrenica

Geachte heer Steijnen,

Dank voor uw brief en krantenartikelen.
Ik zal een en ander in de enquêtemissie aan de orde stellen.

In verband met de voortgang van ons onderzoek kan ik helaas niet inhoudelijk op uw informatie reageren.

Voor het standpunt van de SP ten tijde van Unprofor, wil ik u attent maken op onze site
www.sp.nl.

Mijn dank voor uw bijdrage,

Met vriendelijke groeten,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'F. Vergeer', with a horizontal line underneath it.

Fenna Vergeer

— 10 mei 1995: Herms Medelink meldt in een conatium:
'Hoe nu fute lere

↑
Twinning in ogen

→ Oge KAAD EN KWA

Praxis B.

— Samen met bijeen at stude
reuzen!

June 2007

▲ Puco Danilovich, projectleider Zuidoost-Europa

Van militair tot vredesman

Wie de Balkan zegt, denkt al gauw aan Joegoslavië, een land dat uit elkaar spatte door etnische conflicten. Een Europese oorlog, die zich zo dicht bij ons afspeelde, het drama van Srebrenica, waarin ook Nederlandse vredessoldaten een aandeel hadden. Achterdocht en haat zijn nog steeds aanwezig in alle landen van ex-Joegoslavië. Projectleider Puco Danilovich komt uit Derventa, een stadje in Noord-Bosnië en is in Nederland 'herboren'. Hij vluchtte in 1992 naar Nederland en is 8 jaar geleden bij het IKV en inmiddels IKV Pax Christi gaan werken. Hij maakte een opmerkelijke carrière switch, van soldaat van Tito naar bevlogen vredesactivist.

Puco: "Het was mijn kindrewens om piloot te worden en daarom ben ik op mijn 13e naar de luchtmachtschool gegaan. Mijn ouders waren apetrots dat ik op deze school zat. Het was nooit mijn roeping om militair te zijn. Ik wilde eigenlijk niet opgeleid worden om iemand te doden. Uiteindelijk werd ik luchtmachttechnicus en repareerde ik MIG 21 straaljagers. Onze vliegbasis

was vlakbij een klein stadje. Om de verhouding tussen burgers en militairen goed te houden, organiseerden we sportieve en culturele activiteiten. In dat soort nevenactiviteiten was ik hyperactief."

Haat en achterdocht

Het leger was een plaats waar Puco mensen uit andere bevolkingsgroepen

ontmoette. Zelf komt hij uit een gemengd huwelijk: vader Servisch, moeder Kroatisch. Hij trouwde een moslimvrouw, dus zijn eigen twee zonen zijn ook gemengd. Toen de oorlog uitbrak werd het voor Puco onmogelijk om één kant te kiezen. Puco: "Mijn besluit stond vast, ik moest weg. Maar dat was heel moeilijk, omdat ik in het leger zat. Ik ben niet gedeserteerd, maar ik heb officieel

ontslag gekregen. Desondanks was het natuurlijk heel moeilijk om de grens over te gaan. Omdat mijn broer al in Nederland was, ben ik ook met mijn vrouw en zonen, die toen 3 en 10 jaar oud waren, naar Nederland gevlucht." Het waren niet alleen de persoonlijke omstandigheden die het voor Puco onmogelijk maakten om langer in Joegoslavië te blijven. "Ik vond het onvoorstelbaar dat mensen zich zo op lieten zwepen door nationalistische partijleiders die haat en achterdocht predikten. Sinds mijn dertiende heb ik permanent geleefd met mensen uit alle delen van Joegoslavië. We waren als broers. Dat was geen nep."

Waarheidsvinding en gerechtigheid

"Achterdocht leidt tot woede, dat weer tot waanzin leidt, tot je uitkomt bij verwoesting. De huidige etnische verdeeldheid van Bosnië-Herzegovina blijft de haat voeden. Ik voel aan de vrouwen van Srebrenica dat ze zich onveilig voelen. Er lopen daar nog Serviërs rond die betrokken zijn geweest bij de genocide. Dat ik met mijn Servische achternaam toch heel goed met hen om kan gaan, daar ben ik heel blij om. Wel vind ik het moeilijk om met de vrouwen van Srebrenica te praten, omdat ze nog veel achterdocht en haat in hun hart hebben. Daarom is waarheidsvinding en gerechtigheid zo noodzakelijk. Het is belangrijk dat alle etnische groepen zich confronteren met deze vragen. Daarom ben ik blij dat we

als IKV Pax Christi een bijdrage kunnen leveren aan de normalisatie van het gebied waar mijn 'vorige leven' was. Samen met het Forum of Tuzla Citizens organiseren we debatten over waarheid en gerechtigheid. Als IKV Pax Christi kun je onder de oppervlakte van conflicten duiken. Oorzaken en gevolgen proberen te doorgronden en in een groter geheel te plaatsen. Je moet dat grondig en consequent doen."

Voetbal

Ook organiseert Puco een reunie van voetballende oud-luchtmacht-officieren. Op 23 juni komen ze voor het eerst sinds de oorlog weer bij elkaar om tegen de veteranen van het vermaarde Partizan Belgrado te spelen. "Voetbal was mijn

redding. Niet alleen daar, maar ook hier in Nederland. Het was een grote stap richting integratie. Daardoor kwam ik in contact met gewone Nederlanders." Mensen bij elkaar brengen door

"Voetbal was mijn redding. Niet alleen daar, maar ook hier in Nederland."

middel van sport is een stap in het bevorderen van vrede. Veel van het vredeswerk waar projectleider Danilo-vich verantwoordelijk voor is, is het bij elkaar brengen van mensen. Soms in vergaderzalen, maar soms ook op het voetbalveld. <

▲ Puco als voorzitter van de militaire jeugdafdeling voor sociale activiteiten

IKV Pax Christi heeft contacten in

Servië
Kosovo
Montenegro
Bosnië-Herzegovina
Kroatië
Macedonië

Het programma richt zich vooral op: goed bestuur, minderhedenbeleid, interetnische en interreligieuze dialoog en waarheidsvinding. Er worden initiatieven op plaatselijk niveau en landenoverstijgende projecten ondersteund. Het programma combineert maatschappijopbouw en lobby en beleids-

beïnvloeding. De praktijkervaringen uit 'het veld' geven beleidsbeïnvloeding meer geloofwaardigheid en gewicht. Andersom voeden de regionale initiatieven op hun beurt weer ideeën en impulsen waar de lokale projecten uit kunnen putten.

Joegoslavië en wij: een vergelijking

De publicist en politiek analist Paul Scheffer reisde naar Servië en Kosovo om te kijken hoe het debat over integratie van minderheden daar gevoerd wordt. IKV Pax Christi partnerorganisatie Fractal organiseerde ontmoetingen voor hem. Hij gaf een aantal lezingen op universiteiten en andere debatcentra, waarin hij de Servische en Kosovaarse toehoorders vroeg om na te denken over identiteit en zelfkritiek. Over verlies en slachtofferschap en over etniciteit en democratie. Hieronder volgt in vogelvlucht een verkenning van zijn hand.

Het zijn meestal slaperige dorpen die het geweten wakker schudden. Dan is het te laat en heeft de catastrofe al plaatsgevonden en vraagt men zich verbijsterd af hoe het zover heeft kunnen komen. Elke oorlog heeft zijn eigen emblemen: plaatsen die tot in lengte van dagen nooit meer onschuldig kunnen worden genoemd. Ouradour, My Lai en inderdaad Srebrenica. Een lijst zonder begin en naar men mag aannemen zonder einde.

Falen Europa

De betrokkenheid van de Nederlandse vredeshandhavers bij de val van de 'safe haven' heeft Srebrenica tot samenvatting gemaakt van de humanitaire pretenties van parlement, regering én bevolking in ons land. Het is wrang, maar helaas niet toevallig, dat de uitersten elkaar hier hebben geraakt: wat een heldere scheidslijn tussen goed en kwaad wilde zijn, werd tot een hopeloze verwarring van beide.

“Degene die denkt dat hem iets is aangedaan zal zich niet snel verantwoordelijk voelen”

Het falen van Europa bracht ons oog in oog met de burgeroorlog in het voormalige Joegoslavië. Ook al ligt de primaire verantwoordelijkheid voor het uitbreken van het geweld bij de daders, toch mag nooit worden vergeten dat de beloften van de Europese Unie om een bemiddelende rol te spelen halfhartig zijn nageleefd.

Drie kwesties

Het gaat om drie wezenlijke kwesties: hoe kunnen oude haatgevoelens tussen buurlanden worden overwonnen, hoe kunnen samenlevingen het vreedzaam samenleven van mensen met uiteenlopende godsdiensten en etnische achtergronden organiseren en tenslotte hoe moet worden omgegaan met het verlies van historische grootheid? Er is een relatie tussen de dekolonisering en de eenwording van Europa. Het is geen toeval dat de landen die hun koloniën net hadden verloren of op het punt stonden te verliezen, in het gemeenschappelijke project van Europa een compensatie dachten te vinden. Een land als Frankrijk heeft enorm geworsteld met het wegvallen van een invloedssfeer in onder meer Afrika. Maar ook Nederland dat dacht 'Indië verloren, rampspoed geboren', verloor zijn status als koloniale mogendheid met de onafhankelijkheid van Indonesië, maar herwon zijn status als deel van de Europese Gemeenschap.

Europese eenwording

Er is veel voor te zeggen dat de stabiliteit op de Balkan enkel gevonden kan worden in de bredere omgeving die de Europese eenwording biedt. Wat ooit

Pedja Petricevic was aanwezig bij de ontmoeting die Paul Scheffer had in debatcentrum Kinoteka met inwoners van Belgrado. Hij beschrijft Paul als een warm mens die als een moderne Socrates vragen durft te stellen die daadwerkelijk aanzetten tot reflectie.

De opmerkingen van Scheffer over het verlies van Kosovo deed de gemoederen hoog oplopen. Aansluiting bij de EU als compensatie voor het verlies van Kosovo, werd niet door iedereen als een goeie oplossing gezien. Om het nu al als een historisch verlies te betitelen, vonden ze bovendien ongepast. Het argument dat de EU pas mogelijk werd toen Europese mogendheden hun koloniën opgegeven hadden, was controversieel.

Over het punt van de Servische verantwoordelijkheid in de oorlog was meer overeenstemming. De Nederlandse regering is gevallen over Srebrenica, maar de Servische politici zitten er nog allemaal.

Het belangrijkste dat Paul Scheffer voor elkaar kreeg, was dat hij het Servische publiek ervan overtuigde dat de problemen van Servië Europese problemen zijn. Hij heeft het publiek op een andere manier laten kijken naar zichzelf. Hoe verhit de discussie ook was, mensen slaagden erin met elkaar van mening te verschillen zonder met de vuist op tafel te slaan.

gold voor Frankrijk en Duitsland geldt in onze tijd voor onder meer Servië, Kroatië, Kosovo en Bosnië. Misschien is dat voor vooral Servië een belangrijk gegeven. Het is onmiskenbaar dat het land veel heeft verloren met het uiteenvallen van Joegoslavië, de afscheiding van Montenegro en de vergaande autonomie en wie weet straks onafhankelijkheid van Kosovo. Na de traumatische gebeurtenissen van de laatste twee decennia kan iedereen begrip opbrengen voor de gelatenheid onder de burgers in Servië. Het gevoel door iedereen in de steek te zijn gelaten, de gedachte dat de hele wereld zich tegen het land heeft gekeerd, komen niet uit de lucht vallen. Want de vraag naar de verantwoordelijkheid voor het uiteenvallen van Joegoslavië is veel te eenzijdig beantwoord. De schuld ligt niet alleen bij Milosevic en de zijnen.

Zelfonderzoek

Als de Serven blijven steken in slachtofferschap, zal het niet goed komen. Dat staat haaks op burgerschap.

Degene die denkt dat hem iets is aangedaan, die werkelijk overtuigd is geraakt van zijn machteloosheid, zal niet snel zich verantwoordelijk voelen. Het enige democratische project dat Servië zich, in navolging van Slovenië en Kroatië, redelijkerwijs kan stellen is een modernisering die het land dichterbij Europa brengt. Dat zal nog veel zelfonderzoek vergen, maar het vraagt ook inzicht bij de huidige lidstaten van de Unie dat de aanvaarding van het verlies tijd zal kosten. Ook Nederland of Frankrijk hebben grote moeite om de zwarte bladzijden van hun eigen geschiedenis onder ogen te zien, om nog maar te zwijgen van Turkije of Spanje. Toch zal zonder dat zelfonderzoek de eenwording van Europa nooit slagen. <

Paul Scheffer heeft onder andere Het land van Aankomst (2006) geschreven en Het Multiculturele Drama (2000). Beide boeken zijn ook in het Engels vertaald en verkrijgbaar in Servië en Kosovo.

Sagittarius

Van: "R Despotovic" <despot@tiscali.nl>
Aan: "Nico & Neeltje" <sagitar@hetnet.nl>; "Hans Hupkes" <hans.hupkes@planet.nl>; "Jenny Ligtenberg" <jenny1@scarlet.nl>
Verzonden: vrijdag 14 maart 2008 23:51
Bijlage: x.gif
Onderwerp: De leegte achter ons laten: een geschiedenis van de vrouwen van Srebrenica
Selma Leydesdorff

Selma Leydesdorff is historicus en hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en geldt als vooraanstaand onderzoeker op het gebied van de 'orale geschiedenis'. Haar onderzoeksgebied is "geschiedenis en traumata", waarbinnen ze onderzoek doet naar de individuele en collectieve beleving van gebeurtenissen.

Deze week verschijnt haar boek 'De leegte achter ons laten: een geschiedenis van de vrouwen van Srebrenica'. Daarin heeft ze de verhalen opgetekend van de vrouwen uit Srebrenica die achterbleven nadat hun mannen in 1995 werden vermoord.

Selma Leydesdorff, 'De leegte achter ons laten: een geschiedenis van de vrouwen van Srebrenica' uitgeverij Bert Bakker, ISBN 90 351 3257 3

naar onze boekenrubriek

Selma Leydesdorff - De leegte achter ons laten: een geschiedenis van de vrouwen van Srebrenica

14-03-08

Selma Leydesdorff schrijft boek over de vrouwen van Srebrenica

"Het gaat niet om Dutchbat, maar om de slachtoffers en de overlevenden"

Niet de slachtoffers maar de soldaten van Dutchbat staan centraal in de Nederlandse beleving van Srebrenica. Dat moet anders, aldus de historica Selma Leydesdorff in haar boek over de vrouwen van Srebrenica dat volgende week verschijnt.

Onze tevergeefse aanwezigheid in Srebrenica mag gerust een van de grootse naoorlogse trauma's genoemd worden. We schaamden ons ervoor, want heel de wereld had het falen van onze soldaten kunnen zien. Er kwam een ontstellend dik NIODrapport over, dat op de valreep toch nog een kabinet deed struikelen. En uiteindelijk bleven we zitten met de vraag: had het anders gekund, en: waren onze jongens niet de klos omdat de Verenigde Naties het zo gewild hadden.

Nederland staart zich blind op zichzelf, als gevolg van ons onverbetelijk provincialisme, julst inzake Srebrenica, zei de historicus H.W. von der Dunk er ooit over. Niet de slachtoffers, maar de Dutchbatters staan ten onrechte centraal in de Nederlandse omgang met drama, aldus de historica Selma Leydesdorff in haar nieuwe boek over de vrouwen van Srebrenica, dat aanstaande dinsdag uitkomt.

In haar boek, getiteld, 'De leegte achter ons laten', schrijft Leydesdorff dat Nederland lijdt aan twee obsessies inzake Srebrenica. Allereerst blijven we 'ons' maar bezighouden met onze jongens die - illustratief voor onze fixatie - in 2006 alsnog een militaire penning kregen voor hun optreden. En verder is er vanaf het begin een soort geheimzinnigheid rond het onderwerp Srebrenica geschapen.

Leydesdorff wil met haar boek ons een beetje van beide obsessies afhelpen. De aandacht moet naar waar die hoort: naar de slachtoffers en de overlevenden. De moeders en vrouwen dus, die hun mannen en zonen verloren, en die nog altijd wachten op een excuus van Nederland.

In haar boek heeft ze hun schrijnende verhalen opgetekend, waarbij, inderdaad het verdriet van Dutchbat relatief wordt. Een moeder legt er uit hoe ze haar zoon voorstelde na de Servische inname van Srebrenica, maar op de zaken vooruit te lopen en gezamenlijk zelfmoord te plegen. Een andere vrouw vertelt hoe ze een NIOD - medewerker ervan moest overtuigen dat haar kind daadwerkelijk vermoord was.

En zo zijn er meer onluisterende verhalen te vinden in het boek van Leydesdorff. Zolang de vrouwen van Srebrenica geen geschiedenis krijgen, hun verhalen niet beschreven zijn, zal ook Nederland niet van het trauma afkomen, aldus Leydesdorff.

Zondag in OVT, om 10.05 uur een interview met Selma Leydesdorff

Protest tegen urennorm
Scholieren vinden onderdak in dierentuin

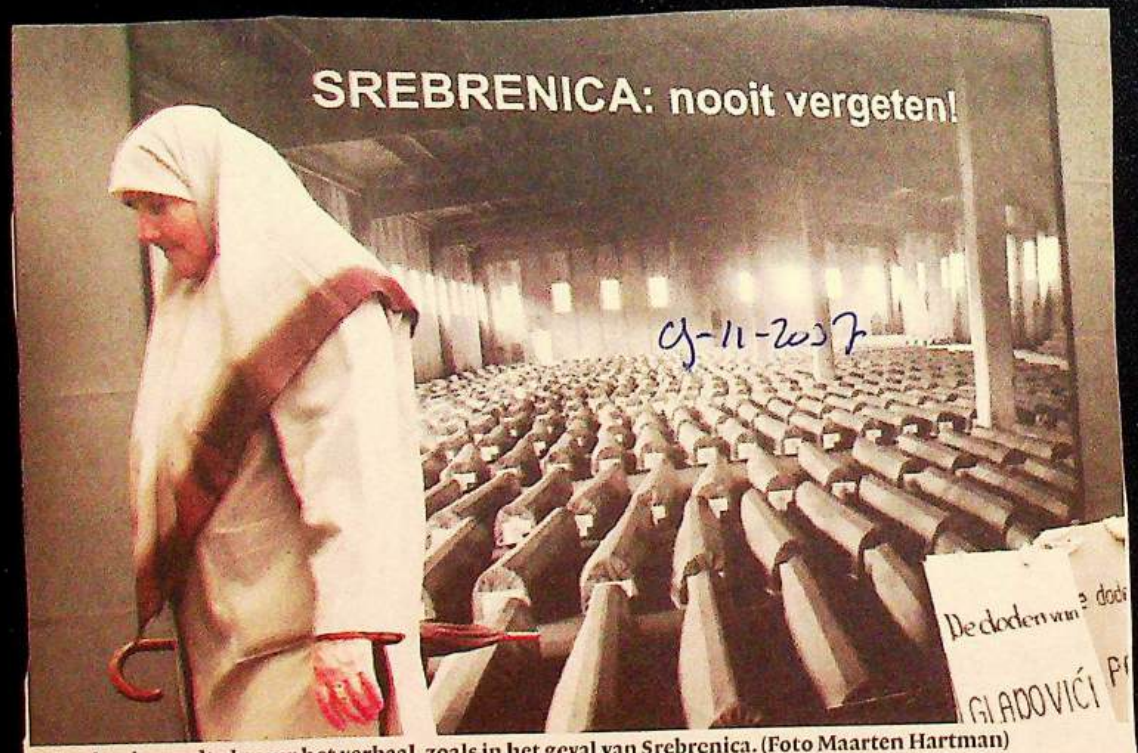
Bezoekers van Artis kijken naar scholieren, waar normaal gesproken de fazanten zitten. Zo protesteren ze tegen de 'ophokplicht'. Door de 1040-urennorm moeten leerlingen vaak zonder docent in een lokaal blijven, vertelt vwo-5 scholiere Arianne Breure (16). 'Je kunt niets vragen, dus mijn wiskunde schiet dan echt niet op.' Staatssecretaris Marja van Bijsterveldt deelde al boetes van ruim twee ton uit, ook aan scholen die goed presteren. Desondanks houdt ze vast aan de norm, zo bleek gisteren in de Tweede Kamer. **FOTO: RONALD BAKKER**

Verrijking PvdA-voorzitter noemt optreden 'ongelukkig'
Gêne voor diva Herfkens

Oud-minister voor Ontwikkelings-samenwerking Eveline Herfkens wekt enorme weerzin in haar partij omdat zij arrogant verdedigt dat zij als VN-diplomate veel meer geld inde dan waar zij recht op had.

Kustaw Bessems
 AMSTERDAM

'Ik zou geen traan laten als zij geen lid meer was van de PvdA en uit de partij zou worden gezet', zegt PvdA-Kamerlid Hans Spekman. 'Ik baal hier enorm van. Dit soort types is schadelijk voor de politiek en voor de partij. Gelukkig zijn wij trouwens niet de enige partij met dit soort sujetten.' Herfkens ontving als armoedebestrijder bij de VN boven op haar salaris van 160.000 dollar netto een maandelijkse huurvergoeding van de Nederlandse staat à 7.000 dollar. Dat

Het plaatje wordt al gauw het verhaal, zoals in het geval van Srebrenica. (Foto Maarten Hartman)

V. in Met p de we

Peter De Pt
 In zijn toespraak bij de begrafenis van Telegraaf-commentator Kees Lunshof zei Ferry Mingelen dat politieke journalistiek een manier van leven is. Na drie lege weken was dinsdagmiddag het kerstreces eindelijk voorbij, de Tweede Kamer in bedrijf. Rond lunchtijd konden we Ferry zingend het Binnenhof zien betreden. Daar kreeg ik een goed humeur van.

In het persbuffet zat de hele club van het Journaal bij elkaar, lachend, wijzend, zwaaiend. Op de verdieping liep ik de fotograaf Evert tegen het lijf, ook vandaag zou hij zijn opdrachtgevers weer eens laten zien wat hij onder eigen initiatief verstond. Op de wandelgang was het drukker dan ooit. Iedereen was er. We hadden elkaar gemist.

De men ontloope realisee eigenlij

Ook in de Kamer zelf zat de sfeer meteen weer in. Farshad Bashir werd beëdigd, net twintig geworden, het jongste Kamerlid ooit. Er werden spoeddebatten aangevraagd, agenda's ingevuld, men sprak over de film van Wilders, met de slordige omgang met persoonsgegevens door vervoersbedrijven zou het...

Vooraf delen van lijken in Bosnisch massagraf

12-10-2007
SARAJEVO - Forensisch deskundigen hebben in een massagraf in het oosten van Bosnië 226 lichamen opgegraven van in 1995 omgebrachte moslims uit Srebrenica. Slechts 34 van de gevonden lijken waren compleet. Ze zijn vermoedelijk uit een oorspronkelijk massagraf verplaatst, in een poging sporen van de moord te wissen. Omdat dit mogelijk met bulldozers is gebeurd, zijn lijken incompleet.

WOENSDAG 11 JULI 2007

Twaalf jaar na 'Srebrenica'
Bosnië: politie van Serviërs aangepakt

SARAJEVO, 11 JULI. De nieuwe Bosnië-bestuurder, Miroslav Lajčák, heeft gisteren een hoge politiefunctionaris van de Bosnische Serviërs ontslagen en 35 agenten geschorst wegens hun mogelijke betrokkenheid bij de massamoord van Srebrenica, die vandaag precies twaalf jaar geleden begon.

Lajčák heeft ook gelast dat de paspoorten van 93 Bosnische Serviërs worden ingenomen. Ze komen voor op een lijst van 810 Serviërs die volgens een twee jaar oud onderzoek van de Serviërs zelf betrokken zijn geweest bij de genocide van Srebrenica. De 93 Serviërs bekleden nog steeds overheidsposities in de Servische Republiek in Bosnië.

Lajčák heeft ook de strafwet van de Servische Republiek laten aanpassen. De aanpassing maakt het innemen van paspoorten mogelijk. Ook is het nu mogelijk bewijsmateriaal dat door speciale onderzoekers is vergaard, in een proces te presenteren. Tot nu toe kon dat niet.

De ontslagen politiemann is Dragomir Andan, voormalig plaatsvervangend politiechef in de Servische Republiek. Hij werd wegens zijn betrokkenheid bij 'Srebrenica' eerder uit die functie verwijderd, maar bekleedde nog steeds een hoge functie bij de politie. Lajčák zei gisteren dat Andan is ontslagen om te verhinderen dat hij „zijn positie misbruikt als lid van het criminele netwerk“ dat verdachten van oorlogsmisdaden in staat stelt uit handen van de justitie te blij-

ven. De justitie van de Servische Republiek begint een onderzoek naar de 93 geschorste agenten.

De Slowaak Lajčák, die pas tien dagen geleden is aangetreden als internationale Bosnië-bestuurder, nam de maatregelen één dag voor de herdenking van het bloedbad van juli 1995. Op 11 juli van dat jaar namen de Bosnische Serviërs de moslimenclave Srebrenica in. De mannen en jongens werden in de dagen daarna weggevoerd en vermoord - in totaal volgens de laatste officiële cijfers 7711. Vandaag worden tijdens een plechtigheid in Srebrenica 465 onlangs geïdentificeerde slachtoffers herbegraven. De politie van de Servische Republiek bewaakt die plechtigheid met duizend agenten. Vorig jaar klaagden overlevenden dat ze onder de agenten mensen hadden herkend die aan het bloedbad hebben deelgenomen.

Carla Del Ponte, hoofdaanklager van het Joegoslavië-tribunaal, preec Lajčák gisteren nadat ze hem in Sarajevo had gesproken. „Hij is de eerste Hoge Vertegenwoordiger die ik hier heb gezien die zich al na een paar dagen bewust is van de hele situatie, de uitdagingen en de problemen.“ (Reuters, AP)

Konvooi op weg naar Srebrenica

10-7-2007
SARAJEVO, 10 JULI. Vanuit de Bosnische hoofdstad Sarajevo is gisteren onder grote publieke belangstelling een konvooi met de lichamen van 465 slachtoffers van de massamoord in Srebrenica vertrokken. De lichamen zijn van slachtoffers - 464 mannen en jongens en één bejaarde vrouw - die pas onlangs zijn geïdentificeerd. Ze zullen morgen, precies twaalf jaar nadat de moslimenclave door de Bosnische Serviërs werd veroverd en de massamoord op moslimmannen en -jongens begon, worden bijgezet op de begraafplaats voor de doden van Srebrenica. Daar liggen al 2400 van de in totaal 7711 slachtoffers. (AFP)

Srebrenica: hogere straffen geëist

10-7-2007
BELGRADO, 18 SEPT. Voor het Servische Hooggerechtshof zijn gisteren hogere straffen geëist tegen drie oud-paramilitairen die zijn veroordeeld wegens moord op inwoners van Srebrenica in 1995. De drie kwamen met een aantal andere daders voor op een video van de moord op zes Bosnische moslims die vorig jaar in Servië opdook. Twee van hen kregen eerder dertien en vijf jaar gevangenisstraf, terwijl de derde werd vrijgesproken. De openbare aanklager wil hogere straffen. Twee andere betrokkenen, de commandant van de milizie en zijn plaatsvervanger, werden tot twintig jaar cel veroordeeld; tegen die vonnissen is geen hoger beroep aangetekend. (AP)

Groep Dutchbatters terug in Srebrenica

10-7-2007
SARAJEVO - Twaalf Nederlandse militairen zijn gisteren na ruim twaalf jaar voor het eerst terug in Srebrenica, waar zij destijds de machteloze getuigen waren van het meest dodelijke bloedbad in Europa sinds de Tweede Wereldoorlog. Achtduizend moslims, mannen en jongens, werden door Bosnisch-Servische strijders genadeloos en systematisch over de kling gejaagd. Tijdens het driedaagse bezoek zullen de twaalf de bewuste plek aandoen en weduwen ontmoeten van de slachtoffers. (AP)

Sagittarius

Van: "Mick" <cirqueminime@club-
Aan: "Mick Collins" <mickcoll@mac.com>
Verzonden: woensdag 30 januari 2008 13:53
Bijlage: smlink.gif
Onderwerp: 'October Surprise' in Serbia or Russia?

CirqueMinime/Paris

☐

URL: <http://cirqueminime.blogcollective.com/bl>

http://cirqueminime.blogcollective.com/blog/_archives/2008/1/30/3487417.html

Beware the October Surprise--esp. in January [Reposting: SREBRENICA: {1}3 YEARS LATER, and STILL SEARCHING by George Pumphrey

[Trying to keep up with the course of International Justice, both in Arusha (ICTR--Tribunal for Rwanda) and The Hague (ICTY--Tribunal for Yugoslavia--and the rest of those international shyster showcases, like the ICJ and ICC, also in The Hague), is getting to be a bit like trying to play Pebble Beach or Spyglass Hill, in the middle of a summer squall, while totally faced on some of Neil's (the world-famous dinner-shift bartender at The 19th Hole Lodge at Poppy Hills) Bug Juice (151 rum) and Moke Sperm (pineapple juice) Kailua Killers (7 to 1, with a Robitussin back, on request). Like they keep digging new traps, building more fairways over the bay, and moving the pins around--while you're lining up your putt.

The more hard evidence comes in to trash the maudlin mainstream versions of the popular genocide narratives--just as with the toxic science of HIV/AIDS, the tpxic humanism of Western military degeneracy, or the toxic mendacity of the Aman/Mossad Arab Terrorism/911 model--the more the waste culture resorts to pimped-out theatricals like 'Never Again' Memorials with the re-burial of victims that were never found, campaigns to Save Pagan Babies (whether they need it or not), or these war crimes tribunals gracelessly trampling history and due process in pursuit of 'victims justice'. And all this is in an attempt to hide the Great Powers' own primal crimes, their unprovoked, shocking and awful military aggressions, and the subsequent acquisitive occupations and terror-based exploitations of strategic resources and trade routes.

As Spencer Tracy, Burt Lancaster and Dick Widmark made clear in Stanley Kramer's 'Judgment at Nuremberg' (the Rock Musical): 'It's the Aggression, stoopid'--and the Aggression is about power--and not just political power, but gaz and electricity, petroleum and nuclear energy power. Current geopolitical analyses are becoming more and more shrill and sentimental about the Victims of power, and less and less willing and able to come to grip with its origins. In the early stages of the Bolshevik Revolution, Communism equalled the electification of the Soviet Union; Hitler took Selesia for the coal and then tried to capture Baku for the oil; nuclear energy is an cheap alternative to carbon feuls and a source of independence for small nations from the great powers, and the principal weapon of (political) mass destruction in the Western arsenal; but these days, while the Fascists have little left to bargain with besides their military menace, Russia still has title to its energy resources, the real source of its power--and these riches are being consolidated in the interests of the Russian people.

So if Democracy is about power from and to the people, and that power is expressed in and through elections: then whose is the more genuine Democracy? A nation that, through an incomprehensible and chaotic system of alienating the electorate from the election--because this system is unbound by any informed sense of history or decent respect for politics, or even for Reality, itself--, chooses its leaders from a pathetically limited catalogue of barely literate hucksters, moral deviates, charlatans, gutless weenies and

admitted war criminals--twice or thrice-recycled sales reps for the giant producers of poison, pornography and pointless, petty greed? Or one that elevate[*] the chairman of the national gaz company to lead its government? [*--I'm not sure whether Mr Medvedev's going from chairman of Gazprom to president of the Russian Federation is really a step up--seems more like a lateral move.]

But to reestablish the peoples relation to state power is why we have all these elections: it's extraordinary how different elections are in places like Serbia and Russia from elections here in France or in the US, where the promotion of a Disneyland Democracy is most cynically used to justify military aggression.

Right after the Serbian Radical Party's Tomislav Nikolic finished (39%) ahead of incumbent Boris Tadic (35%) in the first round of presidential elections, Serbia signed a \$2.2B gaz deal with Russia (i.e., Gazprom). What's up with this deal? The two candidates share the Kosovo-is-Serbia position in opposing any Western intervention to foist an impossible independence on that destitute, crime-ridden US military outpost on the frontiers of Europe and the Middle East. They diverge primarily in their degrees of deference to Russian spheres of commercial and financial influence: Tadic is all about standing with the US/EU, that erased a goodly part of Serbia's democratic principles in order to bring him to power; Nikolic is much more openly insistent on maintaining Serbia's longstanding favored trade relations with Russia--esp. where energy is concerned.

Is this \$2.2B deal, which involves Gazprom's acquisition of the Serbian oil company, NIS, as well as rights for the Russian gaz monopoly (and state-owned investment company) to run a pipeline through Bugaria and into Italy,--is this a reassertion of Serbia's ancient ties to Russia? A coup for the Nikolic camp? Or is it a sort of 'October Surprise' (albeit in January), which will one-up Nikolic's russophilic proclamations and accrue international credibility to the Tadic government, thereby keeping the Serbian presidency firmly in the hands of these new Slavic compradors and those Western Business lackies running their hustles behind the protection of the current US/NATO military occupation of the Balkans?

You remember the 'October Surprise', right? Wm Casey? Wild Willy was a spooky Wall St. shyster and crony of the Dulles brothers, Allen and John Foster, themselves spooky bankers associated with the Bush crime family and whose financial dealings became the very nervous system of post-war global Fascism. Casey coined this term, 'October Surprise', for a shocking, untimely political event (like the outbreak of peace in Vietnam or the premature freeing of the Iranian hostages) that would throw an election into the hands of one's opponent. He was a walk-on to the 1968 Richard Nixon team and got it together for the Tricky One to put the monk of LBJ's peace talks with the North Vietnamese in Paris. Not only did sweet Wm deprive the Humphrey campaign of a 'surprise peace deal', but he actually managed to prolong the agony of that 20-year war another seven bloody years and another million or so dead on all sides. For his timely services, Nixon put Casey in charge of the SEC.

The mighty Casey then repeated this neat trick as Reagan's campaign manager when he sent an envoy to Tehran to talk the Ayotollah's people into hanging on to 'Jimmy's kids', the 52 US hostages Carter had labored so fecklessly to spring, until after the already-demented old Gipper was comfortably bedded down in the White House. The pay-off to Iran on this deal, besides thawing out \$8B in their own frozen assets and lifting trade sanctions, was a lot Israeli-delivered arms to fight the US-armed forces of Saddam Hussien's Iraq in a war between Western proxies where more than a million lives were wasted on both sides over 8 years. When one talks about The Genocidaires Hall of Shame, there are few, even in the fascist drawing rooms of Davos or the Green Room over at CNN, that can carry Bill Casey's jock.

But October Surprises are only possible where the electorate is sufficiently mystified as to their true interests and who best represents them. In the US, elections are always toss-ups because of the pure confusion generated during the campaigns--this confusion stemming not from the complexity of the issues being discussed, but from the absence of any substance at all to these issues. E.g., which US candidate, from which party, would end The War on Terrorism? Who would revive the moribund economy by nationalizing the defense industries (in the way Putin has renationalized much of Russia's natural wealth), or in the name of the American people but a lien on the assets of Big Pharma, or the large insurance companies and the banks? Who would vote to regulate unto abolish financial speculation? Who would reestablish workers' rights by curtailing the savagery of Waste Capital? Yeah, it's a tough call with Western Democracy. Last year 53% of

France voted against their own best interests because the media told them that the owning class could take better care of them, and the Left did nothing to prove them wrong--but, then, collaboration with vertically challenged Fascists is about as French as long noses. And, sad to say, Serbia might have gone too far down the Western road to shame and perdition to avoid falling for this kind of political chicanery.

In Russia, the numbers are too clear and the lights are burning much brighter than they have in a couple generations. There will be no Surprises, October or January, February or March Surprises. Because Russia owns the power, its the wholesaler, it's holding the package, and the rest of Europe is just trying to cut the kind of deal that will allow them to step all over the Russian product and triple or quadruple their money (why gaz and electricity rates have doubled and tripled in Europe). And that, as they say, is just in the nature of business.

But to hide all this avaricious aggression and UnReason, the West has gone to extreme lengths to bury History, and then retell it in the most lurid and brazenly self-serving spun-out sort of way. The fattest and nastiest front in use today is the Genocide Show. The staging and replaying of this tawdry vaudeville has become the chief occupation of the intellectually halt and morally bereft professional whiners for victims rights and international justice. But, by now, you know all about this shuck.

We're reposting Prof Pumphrey's debunking of the Srebrinica hoax--not because we think there might be one or two of you out there who'd copped a nod when Ed Herman did such a fine job on it a couple years back--we're bringing Prof Pumphrey's piece out of its banishment to the dankness of EmpsClots back-up web site, Globalresistance, where it was cast by that fat, flatulent, master-agent-baiting, bottle-breathing, boorish Boston Zionist flack, for sympathizing with an alleged anti-Semitic friend of Russia, Israel Shamir--a crime with which we, too, have been bogusly charged--we're reclaiming this early (1998), lucid example of fact-based analysis because George Pumphrey has served to brighten our days in the past.
[see: Three Types of Terrorism and 911, by George Pumphrey,

http://cirqueminieme.blogcollective.com/blog/_archives/2005/7/17/1039393.html]

The evidence--just the evidence furnished by President Milosevic in his trial at The Hague and my friend Chris Black in the Military II trial of General Ndindiliyimana et alia in Arusha-- of this mawkish, maudlin but monstrous hypocrisy is by now overwhelming. But as long as the US, the EU, Israel and the UN continue to collaborate in hiding the real history of their hideous aggressions in pursuit of profit and the power to destroy EVERYTHING, including themselves--for what else but a kind of 'You just try and fucking stop me, copper!' attitude could explain the wanton destruction visited on places like Yugoslavia, Iraq, Afghanistan, Palestine, the Caucasus and Congo?--as long as the run away train of Western waste production continues to plunge the world into perpetual pain: Russia may be the force of last resort for resurrecting the Truth of History and Justice. --mc]

*****

In the Bible, faith is defined as "the substance of things hoped for, the evidence of things not seen." This seems a very appropriate description of the Tribunal's handling of the US satellite and U-2 "evidence." It was on the basis of these photos that the Security Council and tribunal accused the Serbian leadership of having committed a massacre. The Tribunal's indictments against Karadzic and Mladic were primarily based on faith in the journalists' faith in the Security Council's faith in the CIA and its spy photos. Neither the press nor the tribunal were given access to all of the photos, yet both take it for granted that the Bosnian leaders are "guilty as charged.

Srebrenica: 3 Years Later, And Still Searching

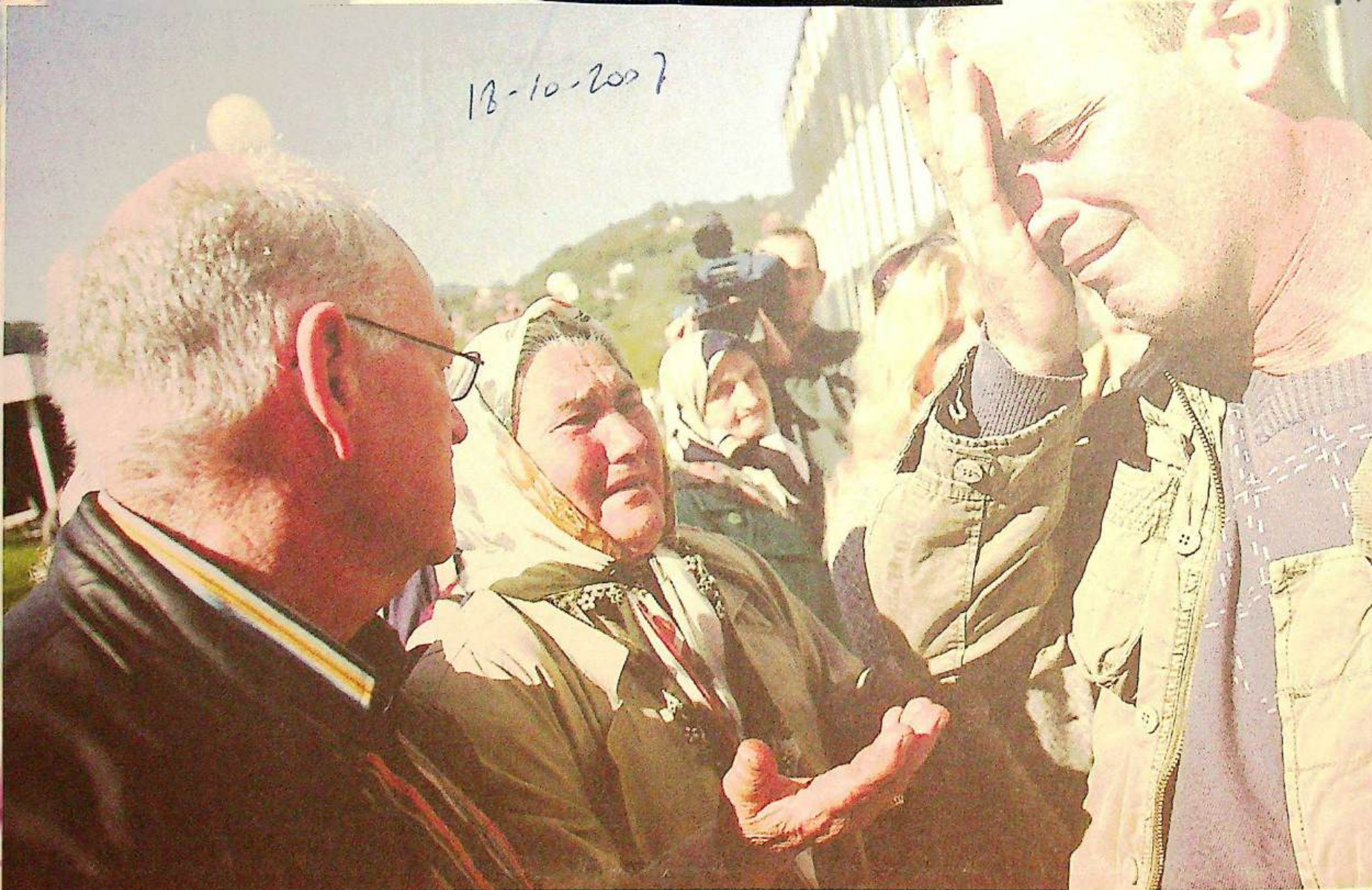
By George Pumphrey

The third anniversary of the takeover of Srebrenica by Bosnian-Serb troops on July 11, 1995 has come and

gone. The significance of this takeover determined not only the outcome of the Bosnian civil war, but reached far beyond the Balkans.

It was the events around Srebrenica, and the subsequent indictments against the Bosnian Serb political leader, Radovan Karadzic and the Bosnian Serb military Commander, Radko Mladic on charges of genocide and crimes against humanity, that changed the political constellation at the negotiation table at Dayton. With its leadership under indictment, the Bosnian Serb side had to content itself with being represented by Slobodan Milosevic, president of a, by then, foreign state. . . .

More at: http://cirqueminime.blogcollective.com/blog/_archives/2008/1/30/3487417.html

18-10-2007

Dutchbatters terug in Srebrenica

POTOCARI, 18 OKT. De voormalige Nederlandse Dutchbatter Henry van der Belt ontmoet overlevenden en nabestaanden van slachtoffers van de massamoord in Srebrenica. In juli 1995 werden daar, volgens de laatste officiële cijfers, 7.711 moslimmannen en -jongens door Bosnische Serviërs vermoord. Gisteren was een groep van twaalf voormalige Neder-

landse VN-blauwhelmen terug op hun oude legerbasis vlakbij Srebrenica, in het oosten van Bosnië, om de weduwen en moeders van de vermoorde mannen te ontmoeten. De Nederlanders konden twaalf jaar geleden niet voorkomen dat de Serviërs de moslimenclave innamen en de mannen voor hun ogen wegvoerden. (Foto Reuters)

Pardonregeling onder Srebrenica-Bosniërs

DEN HAAG — De meeste Bosniërs uit de moslimenclave Srebrenica die in Nederland nog wachten op een verblijfsstatus, vallen onder de pardonregeling voor uitgeprocedeerde vreemdelingen. Dat heeft staatssecretaris Nebahat Albayrak van Justitie gisteren aan de Tweede Kamer geschreven.

Het gaat om een kleine veertig Bosnische moslims. Het gros van de overige Bosniërs die de val van Srebrenica meemaakten, heeft eerder al een verblijfsvergunning gekregen. Daarnaast zijn enkelen vrijwillig uit Nederland vertrokken of anderszins uit het oog verdwenen. (ANP)

△ Rob van Vliet (rechts) laat foto's zien

Dutchbatter Rob van Vliet terug in Srebrenica

17 dec 2007

Dit nooit meer

Twaalf jaar na de val van Srebrenica bezocht een aantal Dutchbatters voor het eerst weer Srebrenica. Er kwamen veel meer nabestaanden van de slachtoffers van de genocide van 1995 naar de ontmoeting met Dutchbatters dan verwacht. In korte tijd wilden ze allemaal hun vragen kwijt. Het gesprek leidde uiteindelijk tot een duidelijke toenadering tussen de Nederlanders en de vrouwen van Srebrenica. Hier het persoonlijke verhaal van een van de Dutchbatters, Rob van Vliet.

Samen met mijn vriendin ben ik half oktober terug gegaan naar Srebrenica. Ik had al langer het idee om een keer terug te keren naar de plaats waar ik van januari 1995 tot juli 1995 ben geweest. Het is een plaats geworden waar Nederland een nationaal trauma aan over gehouden heeft. Voor mij was het in ieder geval een indrukwekkende periode.

Verwerking

Ook als Dutchbatters kenden we elkaar niet allemaal. Eenmaal aangekomen in Sarajevo hebben we onszelf de vraag gesteld wat we hier kwamen doen. Wat mij vooral opviel was dat er toch een aantal bij waren die een bijzondere missie hadden. Veelal had dat te maken met verwerking, zoals van iemand die

vertelde dat haar man na de uitzending eigenlijk nooit meer degene is geweest die zij voor de uitzending kende. Ze vertelde dat ze de reis vooral wilde om haar man terug te krijgen.

Begraafplaats

In Srebrenica gingen we naar de begraafplaats om respect voor de overledenen

te betonen. De vrouwen van Srebrenica wilden eerst met ons praten; het bezoek aan de begraafplaats waar we bloemen zouden leggen werd uitgesteld. Er hadden zich zeventig in plaats van tien vrouwen verzameld en allemaal wilden ze horen wat we kwamen doen. We kregen veel naar ons hoofd geslingerd: waarom hebben jullie niet ingegrepen en waarom een medaille voor de uitzending.... Dat de vrouwen heftig reageerden, kon ik begrijpen, er waren vrouwen bij die 95 familieleden waren kwijtgeraakt tijdens de val van Srebrenica. Op het kerkhof waren wel 3000 graven. Destijds terug in Nederland kwam ons het bericht ter ore dat er 8000 vermiste en vermoorde mannen waren. Als je dan nu op zo'n immens grote begraafplaats staat, krijgt een getal ineens een andere betekenis...

Uitwisseling

Nadat we te kennen gaven dat we kwamen om respect te tonen en te laten blijken dat we Srebrenica niet vergeten waren, werden de vrouwen rustiger en konden we naar buiten gaan. In kleine groepjes hebben we foto's uitgewisseld om te kijken of er mensen op stonden die zij persoonlijk kenden. Toen kwamen ook verhalen los van andere vrouwen die blij waren dat we er waren. Persoonlijke vragen en bedankjes voor wat Dutchbatters voor hen hadden betekend.

Observatiepost

De hele week was een bijzondere belevenis. De groep werd steeds hechter. Er werd openlijk gepraat over wat ons bezig hield. Iedereen had wel een speciale plek in de enclave waar voor hem of haar iets was gebeurd. Voor mij was dat de observatiepost in het noorden van de enclave. Hier heb ik als commandant samen met tien soldaten de meeste tijd doorgebracht. Het huis waar de observatiepost stond, was er nog, alleen nu wel helemaal opgeknapt. 's Avonds in de bar van het hotel kwam ik toevallig de eigenaar tegen van dat huis. We hebben samen een tijd zitten praten over zijn huis en mijn observatiepost.

△ Bloemen leggen bij de begraafplaats

Nooit meer

Als ik terug kijk, denk ik aan een zeer geslaagde reis. Wij hadden zelf het gevoel een begin te hebben gemaakt van het ver-

werken van een nationaal trauma. Er zijn nog steeds mensen die naar voormalige kampen gaan uit de Tweede Wereldoorlog. 'Dit nooit meer' geldt ook voor Srebrenica. <

Het waren de Dutchbatters zelf die Kamp Westerbork verzochten een reis naar Srebrenica te organiseren. Kamp Westerbork op zijn beurt vroeg om de ondersteuning van IKV Pax Christi, voor de contacten met de Bosnische samenleving en in het bijzonder voor de gesprekken met de overlevenden en nabestaanden. Wij hebben gehoor gegeven aan dat verzoek, omdat het om een integere wens gaat van mensen die nog dagelijks door de gebeurtenissen van ruim twaalf jaar geleden achtervolgd worden. Zij wilden die plekken in en om Srebrenica nog eens zien en hadden een serieuze behoefte om de overlevenden te ontmoeten en respect te betuigen. De overlevenden op hun beurt hadden aangegeven dat ze de Dutchbatters graag wilden ontmoeten. Natuurlijk was de ontmoeting emotioneel en kwamen er veel verwijten. Het had niet anders gekund. Maar er was ook erkenning van de positie van de individuele Dutchbatters. Samen kunnen de overlevenden en Dutchbatters ook op zoek naar de antwoorden op talloze vragen, waar zij allemaal mee worstelen.

Na de Parlementaire Enquete-Commissie Srebrenica in juni 2003 hoopten de Nederlandse politici het boek Srebrenica te kunnen sluiten. Zoals de moedige Dutchbatters het gesprek met de vrouwen aandurfden, zo zou de Nederlandse regering ook de vrouwen van Srebrenica moeten horen en serieus nemen.

Identification Card of SREBRENICA

2007-03-29 10:48:15

BEOGRAD (SINA) – INTRODUCTION

Recent judgment by International court of Justice, appointed Republic Srbska army as possible genocide over Muslim people in Srebrenica. Though Serbia was released from indictment of conspiracy in, at least local, genocide, that did or didn't happened in Srebrenica, between all kind of politic proponent about guilty that has been allotted to Serbia, rules preconception that Serbian parliament must underlie to the idea of Declaration of Congress, that is equal to public apologue why Serbia in time of rule by Slobodan Milosevic didn't stop the crime in Srebrenica, and why it didn't then or after, made an afford to please all needs of International crime tribunal for former Yugoslavia in Hague, with arresting and delivering every accused men that Tribunal claimed from Serbia.

Publicist and researcher of war crimes in former Bosnia & Herzegovina, magister Milivoje Ivanisevic, in experiment „Researching for the truth”, proves that there are at least two sides (as he calls them „Identification cards” or shorten ID"s) of city Srebrenica, bounded to the events in May of 1995. First ID of Srebrenica is, as it was signed by Bosnian lider in Srebrenica - genocide happened. That opinion points out that judgment of International court of Justice did not compatibly punished guilty side.

Other side is signed by magister Milorad Dodik and government of RS, who claimed that in Srebrenica, did happened war crime, but not genocide. Those two ID"s shows up that Srebrenica lawsuit isn't and could not be easily finished.

Research experiment magister Ivanisevic pleads in favor of War „Identification Card” of Srebrenica, which windrow genocide.

Without getting involved in discussion or comments about Srebrenica sides, we will show our readers this interesting experiment by Milivoje Ivanisevic, as a tribute to possible discussion about Serbian Congress Declaration.

Privately Mr. Ivanisevic believes that Serbian Congress will not and cannot vote for Declaration that could describe RS as possible creator of genocide. He appoints his believes whit very interesting proves.

SERBIAN SUFFERING UNTIL APRIL 1993.

Since Serbs came back to Srebrenica, the same way they were dislodged, on July 11, 1995. with guns, started to circle around stories about large number of killed Muslims, and above all - innocent Muslim civilians, old man, woman and children. Those numbers, in time, continuously multiplied and finally reached those measurements that today – not only in Hague Tribunal, Muslim religious and civil domain, which is logically expected – but also in authorities from other countries, often talked about genocide.

Also, including many of Sarajevo and Belgrade"s non-government organizations who always keep these theses in focus of public interest. Dead Muslim soldiers of Srebrenica now are finally became, as it is said in Serbian „nor guilty nor debited”, by standers in situations of different combinations by those who never didn't know them and who, today all the time, and without any emotional base, are adopting and „Defending” them. Enforced „cult” of Srebrenica simes to still be watching over our ounces and becoming a metaphor for almost unbelievable, and at the top of all, even genocide crime of Serbians, over innocent citizens of that Bosnian ravine and in impenetrable town.

According to sequestered documents from B&H military, that we will probably mention few times, it was literally written „ By the end of January and at beginning od February in 1993. in

zone of responsibility 8. Operation Group (OG) it has been created great connected free territory with center in Srebrenica which comprehended 95 percent area of Srebrenica county, 90 percent of area of Bratunac county, 60 percent area of Vlasenica county nad 50 percent area for Zvornik county. Also, it has been maintained direct physical connection with OS region called Zepa .../1

At that time, according to the same source, in mentioned counties Muslims took over 850 square kilometers of the territory. That uncontested military success enterprise produced almost complete destruction of Serbian places and extermination of Serbian public that lived there.

Only in counties of Srebrenica and Bratunac, if you count from 93 places where Serbs lived, 82 of them were destroyed (except villages Crvica, Lijesca, Petrica and Seklani in Srebrenica county). And in county of Bratunac, beside city it self, there were also saved villages Dubravica, Jelah, Krasanovic, Pobrđe, Polom, Rekovac, Repovac and Slapashnica. /2. To that, number should be added and about 20 destroyed Serbian villages and area around them in county Vlasenica and Zvornik. / 3 From 9.390 Serbs that lived in that same area - in Srebrenica, at homes, after this Muslim attack, there were only 860 or 9 percent left, and in Bratunac from 11.500 Serbians left only 5.391 or 47 percent total, and finally mostly thanks to Serbian people placed in county center, left 3.201 people.

Muslims successes mostly contribute illegal, and beforehand, organization of paramilitary-armed formations that were supplied with guns from spare military force and territorial defense (TO) storage. Beside that, many of them, approximately 10.000 soldiers from B&H were guided and trained in Education center of Republic Croatia. Illegally in to Croatia and from this neighbor about thousand men left. Letter to Executive department of political party SDA is a direction to send candidates to the mentioned training. It was said that everyone have to had „initiation of party” and etc. That means that this was formatted party - a military formation. / 4 So, on February 1992. from storage of TO fabric that produced accumulator, Muslims took out and pulled in villages one tree piped anti-aircraft gun, with caliber 22 mm. One part of infantry armament was bought with money from recourses of National Loan, that has been made in B&H so it would increase number of available working places. Speaking the truth, this was done in secret and only in firms where executives were Muslims.

Since withdrew of Yugoslavian army (JNA) from B&H on May, 19th 1992. until formatting Drina"s army corps of Republic Srbska on 1st November same year, Serbian defense was left out to the villagers who were not able to effectively defend against incomparably stronger Muslim formation. Created Muslim superior, at that time, comparing to Serbian armed formations, was attended at all time during this war. Therefore, the same way that Muslims took guns from police and TO storage, Serbs also got, sometimes using force, a significant part of armory, vehicles, minifies, sanitary and engineering equipment, other technical material and radio-station from JNA formations.

Muslims foray on Serbian villages has been some kind of their „all nation movement”.

Following military forces, something like second and third echelon, to villages rushed in soldiers" cousins, neighbors and friends, so called civilians, women, children and old men with all kind of crafts, rushed in Serbian homes all took all that could be carried out.

According to statistics of Cattle Fond in particular villages and testimony of refugees, in these conquests Muslims robbed around 7.200 beeves, 16.200 sheep and 38.000 fowl. It was unknown how much of wheal and corn was taken, but it was with certainty established that there was enough for winter and, also, for next seeding.

Beside, it was easily seen on spring of 1993. only by looking at the seeded fields/5. Hunger could only jeopardize robbed Serbian villages and refugees.

Captured Serbs got worst of those actions. They were mostly old and sick, spiritually and physically handicapped, sometimes immovable and wounded people, but their destiny, almost

without exception, always was the same. They were beaten down by Muslim „civilians” with all kind of tools that they carried out to use in robbing houses akses, bars and clubs... Some victims had been burned together what houses in which they got overtake. Despite that, and beside great tribulation of Serbs, at that time Srebrenica was already under a strong pressure of propaganda, because that way it was easy to hide Muslim crimes.

SREBRENICA`S MOSLEMS ARE WITHDRAWING

After creation and consolidation of commands and units of Drina"s corps, during first months of 1993. year Serbian counteroffensive started and overturned the war situation that caused one after another Moslem"s defeats.

It was, in fact, extorted Serbian action, aiming to liberate lost villages and make it possible for refugees to comeback. Despite the little number of soldiers at the dispose of corps and almost all brigades, the success was due to educated command personnel, who secured official use of available armament and excellent planning actions. /6 In April 1993. the dangers threatened to crash and, possible, finally exterminate Moslem"s military formation. It was the direct reason why, in the form of „the protection of civilian population”, Srebrenica was placed under the supervision of the UN.

Moslems and their defenders were very hit by the defeat and deportation, experienced on the largest part of area they conquered during the previous years. When Serbs came back to their villagers it could be seen better the scope of their destruction and sufferings. During a period of April 1992. to April 1993. had been killed more than thousands of local Serb residents.

More than two third of them died from side arms, or were burned and massacred. The Yugoslav government about that informed The General Assembly and The Security Council of the UN, by special Memorandum delivered by the ambassador Dragomir Djokic. However, Memorandum related only to municipalities (Bratunac and Srebrenica and to Srebrenica"s village Skelani with vicinity) and to cited number of more than thousand killed and 2.800-3.200 wounded persons. On that occasion were missing sufferings for Serbs in the margin regions of Vlasinac and Zvornik municipalities, on which territories acted the same Moslem"s units as in the little town Srebrenica itself.

During the mass grave diggings on Glodjane hill and other localities in Zvornik`s county it had come to dramatic discoveries. /8 Moslems there killed, extremely cruelly, in Islamic „holly warriors” way, ritually, as it"s known in Dzihad"s way, mainly with side arms, around 250 civilians and prisoners from the surrounded Serbian villages, and mostly from Serbian hamlets Kamenica. /9 for that accomplishment their commander Hasan Oric, both with his nine prominent fellow soldiers was decorated, by the decree of president Bosnia and Herzegovina Alija Izetbegovic, with „Golden lily”, the highest medal of the B&H army.

The final list of Serbian victims in Srebrenica"s district, which is called Birac, and it was the zone of responsibility of 8. tactical group B&H Army with the headquarters in Srebrenica and under command of Naser Oric, had been established later („A book of the dead Serbs”, The center for investigation of crimes over the Serbian people, 2006), and was published on tenth anniversary of the liberation of Srebrenica, that actually happened twice. First in special supplement of Belgrade"s newspaper „Vecernje novosti” (trans. „The evening news”) on June 13th 2005. afterwards in a later edition, aimed only for B&H, printed in the whole sum of 400.000 copies.

At the same time, in an edition of „The Center for investigation of crimes over the Serbian people” it was printed a special booklet with the identical names of the victims and it was

delivered to more than thousand addresses, mostly various foreign missions and international organizations in B&H and Serbia.

The cited list contains 3.262 Serbian victims' names. According to today's evidences about 27 percentage or about 880 killed were the members of military and police formations. The rest or 73 percentage, more exactly 2.382 victims were civilians. No name was denied during a year and a half. The list is indisputable in addition to everything else because those deceased persons were frequently buried late, along with appropriate religious ritual and their names are in the evidences of priests who buried them. The pictures of the most Serbian victims in Srebrenica's locality, precisely in Birca, were exposed in memory-rooms of those municipal centers that are on the territory of Republic Srpska. The monuments or memory panels were built in some economic organizations with the names of local Serbian victims.

THE INVISIBLE PROTECTOR

When of Moslem's conquests and crimes in Srebrenica's vicinity and that part of Srednje (trans. Middle) Podrinje, at the beginning of spring 1993. come the end, there were a panic and fear among their civilians and even more among their fighters. They were frightened mostly that it could be returned in kind. At that time appeared the „mighty protector”, and saved them from the final defeat. It also set them free from the committed crimes and soon afterwards, in the face of world public opinion, transforms them in innocent, hungry martyrs, shelter less and bread eager. It was launched with a false report, precisely with advertising pamphlet of British doctor Simon Mardela, from the World health organization, that published how daily in Srebrenica dies around 20-30 percentage of people. /10 It would mean that hundreds a month, but Moslems had not so many soldiers and civilians all together from the beginning of the war until those April's days 1993. year.

Even Naser Oric in his book cites that during those two and a half years they had only 1.912 dead. /11 General Phillip Morion, commander of the UNPROFOR finely had to remove mentioned doctor from Srebrenica because of the false reports, which he launched over the amateur radio stations. The Serbian side, aware of the deceit and efforts to be secured the Moslem army, but not the population, agreed to stop its armed actions. The Security Council adopted on April 16th 1993. the resolution 819, and proclaimed Srebrenica to the „protected zone”. At the same day the president of Republic Srpska Radovan Karadzic stated the order "to cease all actions of the Republic Srpska's army on Srebrenica and around Srebrenica, except those in self defense". /12 Unfortunately, such an order had never came from the President of B&H or the General staff of the B&H Army. (It could be interpreted as a first signal that Moslems wouldn't respect the resolution and agree with disarmament). A Canadian formation of UNPROFOR entered the town on next day. The strength of one company was 143 soldiers.

THE AGREEMENT MLADIC - HALILOVIC

Two days after adoption of Resolution 819 SC (April 18th 1993) general Ratko Mladic, from the Serbian side, and Sefer Halilovic, from Moslems side, after hard and long negotiations, which lasted without interruptions almost 14 hours, agreed that Moslems after all shouldn't deliver their arms to the units of ARS, what was the original request of general Ratko Mladic, but toward UNPROFOR, and at the latest 72 hours after the arrival of Canadians to Srebrenica.

It was agreed, as well, to change prisoners of war and that Serbs allow Moslems to evacuate by helicopters, around 500 of their wounded and sick. /13 This gesture was another proof of

tolerance on Serbian side, without any response on Moslems side. On the contrary, the next day after negotiated armistice and proclamation of that area as a protected zone, Moslems killed fraudulently in ambush six Serbian fighters and more of them wounded on two different locations./14 General Ratko Mladic, however, despite of this treacherous act, remain stuck to his earlier order that Moslems from Srebrenica"s area could without restriction evacuate their wounded and sick fighters.

Generals Ratko Mladic and Sefer Halilovic established in document which signed on May 8th 1993. that the border of the territory of the demilitarized zone had remained „in the frame lines of confrontation” and it was, according to a state on the ground, approximately about five and a half long and two and a half kilometers wide./15 Such a territory could be efficiently protected and controlled by the UNPROFOR units, average strength of one combined infantry-mechanical battalion. (The document envisaged a smaller unit „at least one company with headquarters and logistic”.)

In the same document was stipulated: „The delivery of arms (Moslem, of course, the author"s remark) would be observed by the team of three officers of both sides in common with the officer of the UNPROFOR, who would determine a place where the delivery ought to be carried out./16 It was defined, as well, that: „No soldier (refers to both sides, the author"s remark) who is already in or wants to come into DMZ, except the members of the UNPROFOR, dare to have arms, explosive or ammunition./17

But, not respecting the attained agreement from the May 8th 1993. Moslems have never agreed to form a commission which would supervise the disarmament, nor forbidden the carrying of firearms, even the usage of weapons in the demilitarized zone. The UNPROFOR became deaf, too. Moslems refused to obey inside the established borders. They held under their control and even widened the territory which stretched about 150 square kilometers and which beside Srebrenica encircled partially or on the whole villages Babuljice, Bajramovici, Bostahovine, Brakovci, Bucinovici, Bucje, Donji and Gornji Potocari, Dimnici, Dobrak, Fojhar, Gladovici, Karacici, Krusev Do, Kuituzero, Likari, Lipovac, Luka, Ljeskovnik, Medje, Miholjevine, Milacevici, Mocevici, Opetci, Osatica, Osmace, Pale, Palez, Pecista, Podgaj, Postolje, Poznanovici, Psohici, Radjenovici, Skenderovici, Slatina, Suceska, Staroglavice, Sulice, Subin, Tokoljak, Zedansko.

Besides cited purely or mostly Moslems villages, they held under their authority or better to say under occupation more Serbian or mostly Serbian villages and hamlets: Cicevci, Gostilj, Mala Daljegosta, Medje, Mocevici, Osredak, Obadi, Postolje, Podravanje, Pribidoli, Pustumlici, Radosevici, Ratkovici, Viogor, Radovcici, Sase. To that zone were attached more villages of Bratunac municipality: Pirici, Jaglici, Bljeceva, Zagoni, Zapolje... In Serbian villages there weren"t almost settled Moslems, but they were under the control of their armed formations and it was not possible for Serbs to come back. In other words, Moslems behaved themselves as they wish and it was suitable for them. The whole time they tried to be protected, but not disarmed at all.

For control and protection of such a large territory it was not enough a unit size of battalion, but a considerable numerical armed formations which the UNPROFOR was not able or didn"t want to secure. After all, it was absurd that somebody protects so strong and numerous Moslem armed formations. Probably was the same the estimate of the UNPROFOR`s command. It was known that in occupied Serbian villages everything was destroyed, but it wasn"t known why Serbs weren"t permitted the possibility to return. That what Moslems occupied and held Serbian villages didn"t provoke reaction of the UNPROFOR command nether the High commissioner UN for Bosnia and Herzegovina. The occupation and holding

of Serbian settlements in the protected area was unexplainable to civilian and military authorities of Republic Srpska and outside the all stipulated norms. It got an impression that zone was protected from the Serb"s return to their villages and homes.

MANIPULATIONS AT THE UN

Contrary to international institution and UN, for which was assumed that were neutral, it was known that states member of NATO alliance, presenting in public as international community, at all times supported secessionist movement. Surprise was also the knowledge that UN was not neutral and that they support Muslim side. To that discovery journey was long, almost ten years, and in constant doubt is it possible that this could be the truth. Without entering the motives and inducement for this behavior, we will stay put only on few of actual cases bounded to Srebrenica happenings.

THE SECRET MESSAGE BY K. ANNAN

The UNPROFOR commander and Swedish general Valgren announced in Zagreb on April 21st 1993, only five days after Srebrenica had been proclaimed as a protected zone of the UN, that demilitarization has been finished. „Based on report I had got from my officers from Srebrenica, I can confirm that, at noon today, city was demilitarized.”/18 He honestly dissociated himself professionally and officially. Even if it was noted that the demilitarization was completed at the noon. If it were not truth, blame would bury officers who didn"t inform him.

In fact, stimulated by the USA and few western states, politics of the UN that consistently performed under Secretary of that time Kofi Annan was not to disarm Moslems. Kofi Annan, carrying out such politic, after only two days (April 23rd) sent a confidential message to general Valgren about approaching visit of the Security Council delegation, led by Venezuela"s ambassador. In that message he quoted: „Having in mind your public statements that Srebrenica was totally demilitarized, I don"t see any need that UNPROFOR should take part in search of arms from door to door. The delegation of the Security council, coming to visit you, would certainly inform you about strong feeling between several state members that UNPROFOR dare not to take too much active part in disarmament of victims.”/19

That was a way to evade, on intervention of Kofi Annan, the Resolution of the Security Council and to prevent the Moslem armed formations and terrorist gangs. The same practice was afterwards applied in Gorazde, Bihac... Few years later, it could be seen the real meaning of American and Annan`s intervention to benefit of Moslems. They became an infantry of the NATO alliance.

This was only the beginning of a biased behavior concerning the case of Srebrenica. In the UN Secretariat was hidden an important Yugoslavian document about Serbs passion in Srebrenica./20 This same document hid and suppressed by Kofi Annan in his report about Srebrenica"s events which he submitted to the General Assembly on the November 15th 1999. In that report, he cited the book by Naser Oric/21 about the sufferings of Moslems, /22 but he keeps secret about formerly published and delivered book by M. Ivanisevic about the sufferings of Serbs in Srebrenica. /23 At beginning, in the second paragraph, he noted incredible lie of a prosecutor of the Hag"s tribunal: „Evidences that prosecutor submitted, describe scenes of inconceivable savageries: thousands of men were executed and buried into the massive graves, hundreds of men were buried alive, men and women were crippled and slaughtered, children were killed at their mothers sight, the grandfather was forced to eat his

grandson's liver. These were the true scenes of hell, written on the darkest pages of human history". /24

The Hag's prosecutor's office for many years searched in vain for witnesses of those Annan's „crimes". Nobody saw anything. Not even Srebrenica's Moslems themselves. That shows that report was an unscrupulous deceit of public opinion and the general Assembly of the UN. Never has been founded grandfather who was forced to eat liver of his grandson, nor mothers at who's presence were killed their children, there were not any crippled and slaughtered men and women, and that all of it was fabricated, as well as the burying alive men.

What about Serbs wrote in the cited report, Kofi Annan, the Secretary General of the UN, became darkest propaganda pointed against one nation.

Happenings in the UN, during war in B&H, immediately witnessed history professor and, for while, a vice-president of Illinois University in Chicago dr Nikola Moravcevic. He presented his knowledge in his interview due to daily's „Vecernje novosti" titled „We are making same mistakes". So he said as follows: „I was lucky. While I was performing a duty of vice-president on University, I got a chance to meet Butros Butros Gali who allowed me access to the archives. Even thou it is exaggerated to say that I found shocking evidences, I have to say that I got documentation which shows that, in Secretariat of the Security council, there was a team who added Serbian crimes to the reports from Bosnia and lessen, or quietly hided crimes that were committed by the other side. I was surprised to see that incoming information came in mostly clean way, but services in the Security Council used them to „prove" monstrousness of Serbs. I founded and wrote them in the book. It went so far, for example report, written by first commander of UN forces in Bosnia Satish Nambiar, about crimes of Bosnian Moslems was removed from the agenda of the session."

This regards regular report where, after a year of command over UNPROFOR units, Nambiar submitted to the Security Council, in what, addition to everything else, he speaks out about crimes by Bosnian Moslems and Croats against Serbian people. Nikola Moravcevic also testifies: „Madeleine Albright claimed from Butros Gali to withdrew Nambiar's evidences. Same fate had part of Report from Racak, even thou it became a reason to bomb Serbia".

The used „cuisine" during B&H War was quite simple: reports about Serbian sufferings ended up in archives and public, threw UN, never found out anything about their contents. On the contrary, reports about Moslem's sufferings, rapes, persecutions or murders, usually were secretly and falsely supplemented with the forged numbers of sufferers, and send to agenda of the Security Council of UN.

Consequences were always the same: bringing out resolutions with new and stronger measures against Serbs, on both sides of river Drina. Soon afterwards, bombers and crossing missiles throw themselves on Serbian settlements.

DISSATISFACTION OF SREBRENICA POPULATION

About life in Srebrenica during the war, from May 1992. moreover, especially from April 17th 1993 to middle of July 1995, (while town was under of care of UN) there were many testimonies mostly given by locals, but also foreigners who came and lived in this place. In this occasion we will mostly use reviewer by locals from Srebrenica. In addition, nether one said anything nice about conditions of life and regime that ruled in this town.

So, by testimony of some local, disagreement, fights, conflicts and intolerance developed because of machination in food distribution and other, every day needed saplays, especial goods from humanity help which came with convoy and airplanes. Common people rebelled mostly because of help taken by those who already had enough and who brought most from

conquered Serbian villages.

Thru the war, these problems occupied locals attention, more than actual war. It shouldn't have to be that way. In spring 1993. Srebrenica left around 12.000 people. It largely decreased need for food. But, beside that, there were hungry people, without fuel in houses, clothes and shoes. At the same time on market benches and streets there was all kind of stuff, especial those who came threw humanity help. Those discomfort constant displeasure of locals, social disorder, rapes, robberies, stilling, prostitution ... In many houses, only money income, was brought by girls who socialized with solders of UNPROFOR.

One, from two major rebels, finished with physical violence. In center of town was demolished, robbed and burned ex mall, in which was placed humanitarian help. At the same day started energetic police investigation, those interrogate dozens of people, who happened to be in center at that time. Muslims later tried to represent this object as a victim of Serbian grenadine, but that trickery didn't work. For years this burned building was embarrassment for the city.

This situation bought up many escapes and desertions from county to other neighbors under Muslim authority, mostly to Tuzla, but neither to Yugoslavia nor Serbia. / 28 At beginning of April 1994. in Bratunac, also escape two Muslim girls in late pregnancy. They were both 15years old and they were victims of rapes by Naser soldiers. Both, S.S. and V.D. to the authorities of Internal affairs of Bratunac April 4th 1994. gave official statements. After freeing Srebrenica, in abandoned house soldiers found tinged girl from Italia. Italian ambassade in Belgrade was informed about this. Shortly after visit of their military attaché, girl was placed in psychiatric hospital in Sokolac. Question how did she found her self in Srebrenica and what happened to her, still is without answer.

About situation in enclaves, especially in the city, like during the rebellions, there were given many testimonies that are now saved in competently departments in RS. It would be enough to call on public statement of Ibro Mustafic, former president of county Parliament and founder of SDA Srebrenica, given to „Junge vlet”, corresponded by Belgrade's "Dnevni telegraf" (trans. Daily telegraph),/ 29 who states that „in this place ruled real mafia". He, also claims: " Neither one dollar of great help that was conveyed to Srebrenica didn't reach civilian population":/ 30.

By other interpretation of events, a conflict was made by struggle for prestige between military and civil authority and individuals, who participated in that domain. In those conflicts there were more used weapons, then in other cases. That confirms already mentioned statement of Ibra Mustafic. He also said that he didn't have any rights, even thou he was a president of county, and that mafia, at that time, twice tried to kill him. In one of those attacks he was badly wounded. Mafia also killed his very close friend, Head chief of Srebrenica police. /31 That assassination was not unusual scenario, confirms the case of Nurif Rizvanovic. /32

No doubt that most prominent person in Muslim armed formation Srebrenica, Bratunac, Konjevic Polje, Cerska ... Men with highest military education, unmake major of former JNA, was also latent danger for position for Naser Oric. But in differing from Naser Oric, he never was in mercy by Alia Izetbegovic. Killed by stake out in his birthplace Glogovo, on February 1993. after only a month from successful conjunctive action toward neighbor Serbian villages Kravica, Jezestica, Siljkovice, that happened on January 7th (Orthodox Christmas). / 33 Success of that action was one of the reasons for conflicts with Naser Oric. After Nurif Rizvanovic murder there were rumors that he was associated with KOS and that he was a Serbian spy. Muslims accepted that as truth.

CIVILIANS WERE NOT TARGETS

It must be deduced what caused and brought Srebrenica military operation in june 1995, known and planed in Drina"s corpus VRS (trans. military of Republic Srpska) as operation

„Krivaja 95”. Goal of that enterprise was proscription of Muslim army, but not in any case – civilians, especially those from Srebrenica. That confirms today's statements and testimonies of protagonists.

Truth also confirms all available documents, especially orders for commands participating in this action of engaged squad, then Drina's corpus and Main Head quarters of VRS. Nowhere was mentioned order to take over Srebrenica. That is also conclusion that was given by Dutch King Institute for War documentation (RIOD). Same opinion shared Jan Rene Ruez, main investigator of Hague's Tribunal for Srebrenica. In one interview for Sarajevo's weekly papers „Dani” (trans. „Days”) on journalist question: „Do you have elements which could confirm previously plans about these massacres?”, he answered: „ No, there were none previous plans. Taking over district wasn't planned. Plan about this offence comes from July 5th. First plan was to decrees county only to city of Srebrenica and to turn it in a big refugee camp under the open sky, so that UN could start with evacuation zone”. Journalist insisted: „That statement is based on documents that you own?” Ruez answered: „Yes, completely”./ 34

Similar statement was given by French attorney Jack Verjes, who quoted words by general F. Moriona: „I'm perused that population of Srebrenica was victim of higher interest, but higher interest was in Sarajevo and New York, and certainly not in Paris”./ 35 Serbian goal for operation „Krivaja 95” was only to resize territory on size that was determined on April 1993. when Srebrenica was voted as a free zone. Reasons for action on Serbian behalf in order to restrict territory that Muslims owned was convincing enough and not controversial.

Main reason was often Muslims attacks on surrounding of Serbian places and stake-out besides lines of Serbian defense, that created constant human loss. To defend their suit and population from Muslim attacks, on territory they took over, VRS for years had to engage significant military potentials. Without any purpose, on several places around that zone had been putted down signs: „Demilitarized zone, every military operation is strictly forbidden, clause 60. protocol 1. Geneva convention”. That meant nothing for Muslims. On lines of defense that surrounded Serbian villages had to be military juncture of Bratunac and Milice brigade, beside them enhanced battalion Seklan and battalion Zvornik brigade. Same job also was done by the police.

Military and civilian authority of RS tolerates such state and with wrestle composure villagers, in constant hope that Muslims will finally be disarmed. It lasted over two years. In Bratunac in several occasions almost came to rebellion of civil population and village refugees, who logically and un justified, founded them selves under a Muslim control. At all that time Military of Republic Srpska didn't have none of significant international legal or political reason to hesitate from armed actions against 28 army division of B&H. Those formations in Srebrenica were, without consurn about mentioned Geneva convention, from first days of creating protected zone, were legitimate goal for Serbian armed action. Same Serbian wrights – because Muslims didn't withdraw in protected zone, didn't unharness and stopped attacking surroundings of Serbian villages – were effective and when action was finished on July 1995. But, squads of Drina's corpus which went to accomplished plan „Krivaja 95”, unsettled all structures of UN, especially those in B&H.

MUSLIM WITHDRAWAL

Commander of this operation, managed by small number of soldiers, was surprised that Muslims gave up from defense, not only village area of protected zone, but also Srebrenica itself. Muslim forces, by given order and plan of Higher command, withdraw to Tuzla. None of variations of the plan „Krivaja 95” didn't forecast that Muslims will leave Srebrenica, just like it wasn't forecast that Serbian units should come in to the town. So, Serbs did what would in that situation do any army, they went in to undefended and leavted Srebrenica. On July 1995, just like in spring 1993. bridges demonstrated only for Muslim's army destiny.

It was again up to rescuing 28. division of Army of B&H, from completely certain human loss and possible difficult passage if would be allowed to defend protected zone or Srebrenica itself. Those fighters, in two weeks, planed to participate in „Balkan oluja „ (trans. Balkan storm), and battlefield spread thru over hundreds of kilometers, from Trebinje on south thru Sarajevo and Srebrenica, to Bosanska Kostajnica and river Una on north of Republic Srpska. Soon after on parade in Tuzla, on ceremonial platform stood, beside many invited, next to each other commander 28. division brigadier Naser Oric and president of B&H and highest commander of Army of B&H Alija Izetbegovic. This parade proves that Muslim army in Srebrenica came to Tuzla by order and did not run away on „their hand”.

Many indications points out that united Croatian-Muslim command, by plan and by demand of premises foreign factors, planed that at those days finally come to action, which was prepared since fall of 1992. What was suggestion of that conclusion? Above all, it is American surpassingly detailed plan which – at that time, according to claim of very well informed and high rated military annalists George Keni from Karnegi foundation and Michael Dagan, retired executive of Aircraft headquarter of USA – predicted military, possible NATO interventions in final score with „Serbian aggression on Balkans” / 36 Serbian operation „Krivaja 95” certainly disturbed that plan and force position. Soon after Srebrenica went offensive and against Republic of Srpska, battlefields on Ozren, Vozuci, Sarajevo, Herzegovina, Bosanskoj Krajina came to life. That was the first part of mentioned American plan „Balkan storm” . Other plans against Serbia, also made by Americans, came few years later.

ORDERS BY RADOVAN KARADZIC

While freeing Srebrenica, VRS units went thru 42 Muslim and mostly Muslim villages, 16 from s Serbian villages mostly occupied by Muslim of Srebrenica county and five mostly Muslim villages of Bratunica county. They moved all houses, staff buildings, hidden places. After they went thru there were none of Muslim victims left behind. Mindless was assumption that wounded, old or ill men, women or child, could escape from soldiers, especially if solder wanted to kill someone. On contrary Serbian villagers perished by firearms and Muslims cold weapons, knives, akces and rammer, hundreds of them were left in individual and collective thumbs after Muslim army went thru.

Opposite to this Muslim practice, Serbian army successively guaranteed evacuation of Muslim civilians. Serbs provide food, water, medical protection and ride. Children, mothers, sisters and wives of their opponents were helped to, live and well, go where their nearest were – enemy fighters in 28. division. That was demanded order of president RS Radovan Karadzic. / 37 It is not often in war that army cross thru so many enemy places and don't leave any civilian victims.

Very quickly but not accidentally, around the world, forgotten or neglected statement from July 27th 1995. given by higher Commissioner UN for human wrights Henri Viland, who with a team of experts five days interviewed 20.000 refugees on Tuzla's airport, for London's Daily Telegraph said: „ We didn't find any one who with his own eyes saw any crimes” /38 This doesn't advert „objective” or „ independent” interpreters of Srebrenica events on July 1995. It seams that mentioned RIOD also kept quiet about this statement. According to available information, final number of people who left Srebrenica is 35.632 who at first week of august registered by Worlds health organization and Bosnian government. / 39

As we could see, there was someone who took care of Muslim army and tried to save it from defeated. Serbs left only to take care of Muslim civilians and to keep them alive. To Serbs that was ordered also by president of Republic Srpska dr Radovan Karadzic in clause 3 nad 4 of „ Decision about naming civilian commissioner for county of Serbian Srebrenica „ / 40

MEMORIAL CENTER AND MEZARIA

It shouldn't be a wonder why Potocar was selected for such great temple and only cultural

place, not only for Muslims from B&H and ex Yugoslavia, but also for whole Europe. This is the birth place of Naser Oric and by its local believes Memorial Center – mezarija was built in his honor. By believes of Muslim, Potochar should become the symbol of genocide over them. And more, they offer that Potocari become for Muslims, what Aushvic was for Jews or Jasenovac for Serbs. Extreme Muslims believe that proscription of Muslims in B&H lasts since Turks were proscribed from this area. They are assured that it is injustice that they don't have their state, while Serbs have Serbia, and Croats have Croatia. Serbs believe that Christians, Serbs and Croats, are real aboriginals of B&H, who died defending Christianity from Islam and Muslims.

In order to arouse mentioned mezarija and monument of Srebrenica – „Potocari”, high spokesmen Wolfgang Petric, and after him Pedi Ahdoun broth up tree legal documents. Those were decisions that, beside every thing else, high spokesman invoke on authority which was given at time, and by what he is given final authority on interpreting Pact about civil implementation of Peace agreement./ 41

It would be, obviously, more logic that Memorial Center was selected by location of some scaffold: Kozluk, Branjevo, Pilica, Petkovic ...

Or place of other bigger and primary mass graves: Glogova, Kozluk, Branjevo, Orahovac, Cerska... Locations Kozluk and Branjevo are especially emulate, by some testimony, where were preformed executions and were found and digged primary mass graves.

MUSLIM VICTIMS

Due to purpose of Memorial center Potočari, it is necessary that number of buried is as big as it's possible. Reputation of memorial center, among Muslims, of course, depends on that number. It is not disputable that Muslim soldiers had important loses. In this case, problematic fact is how many of them perished during the break through of Serbian defense lines, how many died in the inner conflicts, and how many were executed. It's problematic how many of them perished during the july of 1995, and how many at earlier years and fights. The fact that Tribunal never start the investigation against persons who were executers of shooting is the most problematic. Who engaged that soldiers, under what conditions, and who provide them protection, even not in USA. One who did, has influence over the Tribunal. Their arrestment and testimony in face of Tribunal would discover the orderer of whole enterprise. The fact that the orderer is not from Republic Srpska is apparent. There are some indications that engaged soldiers were misguided, and didn't have a trust in judicature which would determine a punishment for captured Muslim soldiers. But, it's impossible to believe in thesis that they started by themselves. In that case, only them would be guilty and responsible, and the Tribunal wouldn't have a reason not to implead the accusations.

But also, any measures weren't proceeded against Dražen Erdemović, until he was taken to the Tribunal. He is the best proof that all of them had protection. Yugoslav authorities intended to run a trial against him, when they have acquainted with his crime, but, in the fear of trial and certain punishment, he found a sanctuary in Tribunal. Not accidentally. Diplomats of western (NATO) states also requested consideration of his human rights and free expressed will. He not only found a protection from punishment at the Tribunal, but he also became a main sustainer and testifier in all cases where Srebrenica was mentioned. During more than 10 years Serbian side can't solve the mystery who is hiding beside the initiators and executers of shootings.

It seems that there was a long search fog some big Serbian crime which could alarm international publicity and run NATO. Americans tried with Srebrenica in April 1993, but the attempt failed. According to the statement of Alija Izetbegović, one of participant in talks, he

couldn't accept Clinton's proposal to let Serbs at Srebrenica and sacrifice 5 000 locals. Then, it was tried several times with Sarajevo, but also without desirable results. Cerska, Goražde, Žepa or Bihać were even worse choices. But, idea of big Serbian crime against Muslims in B&H had to be materialized: At the end, a chance appeared again, and Srebrenica finally was a choice. Place was found, those responsible for the crime were marked earlier, a number of victims was thereby acknowledged, only evidences missed.

FIXED GAME

According to plans and expectations of those who had to find it, that proof had to be the event in Potočari camp, where Muslim civilians were taken earlier, and whom nobody couldn't protect and defend during the arrival of Serbs. It was reasonably supposed that the Serbs should commit killings and slaughters on 12 July, after a commemoration on Bratunac graveyard. Motive was well-known: On that day, Muslims attacked and destroyed by fire several Serbian villages and killed 68 locals. Mothers, sisters and children of Muslim villains were in Potočari. But, people returned to their houses after commemoration. When perfidious plan with noted Muslim civilians failed, probably with big surprise of organizers, it had to be approached to some new, enforced, solution. Next two days, a dozen soldiers from 10th commando squad were gathered, and they did what today is qualified as genocide. Shooting of captured Muslims is not a subject of this discussion. Number of shot is problematic, but is not disputable that only soldiers were shot, and not civilians.

How many Muslim soldiers were executed, and how many of them were killed during the breakthrough to Tuzla and in some inner conflicts? Jean Rene Roués, a long-term main investigator of Hague Tribunal for Srebrenica trial, says „From the first day, the war with numbers is lead.”

It's not possible until today, to answer a question how many Muslim prisoners were shot. That's why we'll bring only what shouldn't be disputable. Those are the facts which are not from the Serbian sources, but from institutions of states which were at war against Serbs, and when it's about mezarje, from Muslim sources. Serbs not only didn't have a possibility for any influence on any of those facts, but there was no possibility for inspection of documents which was source for the data.

First numbers of possible victims can be found in a lists of missing persons of International Red Cross committee, which were published several times until 1995, always with a different numbers of missed. The number finally stabilized at 7 000 – 8 000 persons. But, those lists were denied in several occasions. Persons who voted at next year elections were found there. (we found 3.016 persons from the list of missing at voting poll for Srebrenica for 1996. elections), alive persons, and also persons of other nationalities. That's why those lists can't be of same importance today as they were before. Anyway, majority of those who want to put more blame on Serbian side appeal on that list, and declare it as list of massacred Muslim civilians, without any proof. Only 36 female persons from 8 000 missing were found by reviewing one of those lists. Those lists are not lists of dead, and they even less are lists of massacred civilians.

INVULNERABLE FACTS

Incomparably reliable informations are located at documentation about exhumed bodies from several mass graves. Primary mass graves, investigated by Dean Manning for the needs of Tribunal, are of the highest importance. According to him, those are: Cerska (150 bodies), Nova Kasaba (there are 4 graves in 1996. with 33 bodies), Orahovac: lažeta 1 (130 bodies)

and lažeta 2 (243 bodies), Branjevo (132 bodies), Nova kasaba (57 bodies from 1999.), Glogova 1 (191 bodies), Glogova 2 (139 bodies), Kozluk (340 bodies), Konjević Polje 1 (9 bodies) i Konjević Polje 2 (3 bodies), Brana near Petkovci (234 bodies), Liplje 2 (158 bodies). According to this facts, remains of 1824 bodies were found in noted graves. Expertise of Dean Manning has discovered 1 883 bodies. Between the exhumed bodies, 1 656 male bodies were discovered, and only one female. For others gender is not defined. Same expertise defined that mass killings were committed at Cerska, Kravica, Orahovac, Brana near Petkovci, Branjevo military economy, Pilica and Kozluk.

At Tribunal accusations, those numbers are much different and much bigger. According to Tribunal prosecutors, between 4.900 and 6.700 Muslims were killed at same locations (reputedly, 1.000-1.500 persons were killed at Kravica, 1.200-1.500 at Branjevo, 1.000 at Orahovac and Lažeta 1 and 2, 1.000 at Brana etc). According to statements of muslims, their testifiers, who alleged that they have seen and survived the executions, number of victims rise. According to them, there were 2.500 killed persons more in comparison to highest number of killed at Tribunal count. That means about 9.200 killed, which even the Prosecution of Tribunal couldn't accept.

Three cases shows how those disproportions look like. Shooting at the Branjevo military economy was at Sunday, at July the 16th, between 10 a.m. and 3 p.m. Outlast Muslim witness calculated that number of victims was 1.000-1.5000. Prosecution accepts calculation of Dražen Erdemović, who participated at execution, and notes 1.2000 victims, but at primary grave only 132 remains were found. It is supposed that part of victims lays at secondary grave Čančarski put 12 (there are 12 graves with 174 bodies). But, big difference shows again, despite of it. Orahovac grave, where 2 000 – 2 500 persons were killed, according to claims of several testifiers muslims is the next case. Prosecutor defined 1.000 executed, but in primary grave (both Lažetas), 373 bodies were exhumated. Third case is Brana near Petkovac, where muslims counts 1.500-2.000, Prosecution 1.000, but only 234 bodies were exhumed. However, the bodies of soldiers who died during the breakthrough of Serbian territory and in inner conflicts, lays at all noted graves, including those three. The corpses were assembled from radius of several kilometers, and buried in standard, (also can be said military) mass graves, during the readjustment of terrain, especially during the summer heats when decomposition is fast. At the end, it's hard to estimate how many of them died in battle, and how many was executed. Prisoners from Cooperative house magazine at Kravica should be excepted. There was a rebellion of muslim prisoners, which nobody mention, during which Serbian policeman Krsto (Bogoljub) Dragičević from Skelani, born 1965, was killed, and Rade Čuturović (nickname Officer, now dead) was wounded. About 30 guardians defended themselves with all weapons, even bombs. Prosecution conceals the rebellion and notes number of 1.000-1.500 executed. Bodies of 330 persons who took a part in rebellion were found at two primary graves in near village Borova. However, overall number of executed muslim prisoners can't be less than 407 persons. Same number of hand bandages was found, and 270 eye bandages (one person can have both). But, the question where are about hundred Serb prisoners, which earlier were captured in Srebrenica, had to be made. It's fact that they weren't escorted with free hands by Muslim soldiers. Maybe they were killed earlier and they weren't at the muslim columns. It's unknown how remains of persons of Serb nationality were found there. In primary mass grave Orahovac (lažeta 2) remains of Gojko Todorović, Biljana Matić i Vojislav Milošević were found. In secondary mass grave Čančarski put 3 (connection-Kozluk primary mass grave) body of Stanko Danilović was found.

Very small number of bodies was discovered during the exhumation.(Cerska – 9 of 159, Branjevo – 13 of 132, Orahovac – 21 of 373, etc.). It is not more than 5% of general number of exhumed.

One can come to know about identified remains at lists of persons whose bodies were buried at memorial center-mezarje Potočari.

First inhumations started there at March 31st 2003. Until then, 2442 bodies were inhumated. It's 559 bodies more than it was exhumed from the mass graves. It is possible to suppose that there were several single and inhumations, small groups in the meantime, and that the declared number is bigger. Generally, there were 6 group inhumations with the proper religious ritual. There were remains of 600 identified persons in the first group, inhumated at March 31st. In the second group, buried at July 11th 2003, there were 282 persons. In the third group, buried at September 20th, 107 persons were buried. In the fourth group, buried at July 11th 2004, there were 338 persons. In the fifth group, buried at July 11th 2005, there were 610 persons. In the sixth group, buried at July 11th 2006, there were 505 persons.

MARTIAL MESSAGES OF DR. MUSTAFA CERIĆ

The thesis about innocent civilian victims of Serbian genocide over the Muslims, is suggested to public since creation of mezarje. The thesis was shouted out in the same way by Muslims and those foreign and domicile factors who have some interest. Not only during the war, but years after, and even now, many NGOs from Sarajevo and Belgrade, state institutions and media from Federation of BH, Muslim religious institutions and persons constantly manipulate with great Muslim sufferings. A message which was said by Islam dignitary Dr Mustafa Cerić, and which is carved at the big stone block provokes a confusion to everyone. Beside nice and holy words, there is an enigmatic convent or request:

Let revenge be justice

"In the name of merciful God,
Remorseful,
We pray to you God,
Almighty,
Let sadness become
Hope!
Let revenge be
Justice!
Let mother's tear
Be a prayer:
Don't let Srebrenica be repeated
To anyone and ever!

That is the message at central place of Memorial center, and locals still ask themselves, is it a call for revenge?

Deads shouldn't be disturbed. They should be left to rest in peace, no matter of reasons for they are not with us. But it seems that it can't be done. We accept that, although hardly, but it doesn't mean that we easily put up with something what is hardly to reconcile. The problem of Srebrenica and its Muslim victims is more than 10 years old, and today is like it's just appeared. Serbs are blamed for their destiny. A problem of Serbian victims and their long suffering in this area was never opened. Nobody is responsible for them.

Who are the persons which remains lays at Memorial center-mezarje Potočari? In this case, it's also about males and only two females. All inhumations were done ceremonially and in presence of highest state officials, Islam religious leaders, diplomats and foreign statesmen.

Serbian president Boris Tadić was present during the inhumation in July 11th 2005, when the 10th anniversary of events in Srebrenica was distinguished. All those events was turned into media spectacles, with numerous propaganda messages and accusations for genocide committed by Serbs. In the name of truth, we are obvious to say something of what we know about persons buried in mezarje. We'll try to show some most vivid and controversial cases.

MISUSAGE OF DEADS

There are multitude of individuals registered as voters at Srebrenica municipality for the 1996 elections in the lists of buried victims from July 1995. We have their names, but this time we'll give only numeric overview. There were 271 names in the list of names noted in the first inhumation of reputed victims, who were in the voting poll for 1996. 85 names at second inhumation, 31 at third, 140 at fourth, 252 at fifth and 135 at sixth. Those are 914 persons, or some above 37% of general number of buried. It is reasonably to suppose that those are persons died by natural causes, in period from July 1995 to July 2006, when the last inhumation was done, not the victims perished during the Serbian return. The fact that OEBS as an organizer had more than a year to eliminate them from the voting poll upholds a thesis of victims. There is some indications that same was done in Bratunac, Vlasenica and Zvornik.

2. Second controversial case is related to persons about whose death by natural causes a judicial rescripts exist. Unfortunately, we are not able to make insight at majority of death registers in Srebrenica, Bratunac, and other municipalities where soldiers of Eight operative group of BH Army were recruited. In that case, this list would be multiplied. However, even without it, it's undisputable fact that that was an attempt for multiplication of muslim victims „died” at the „massacre” during the Serbian return in July 1995, and buried at Memorial center and mezarje Potočari. There are some names, from the list of about 100: Fetahija (Nazif) Hasanović, born 1955 – died in December the 15th 1996 in Srebrenica. Šukrija (Amil) Smajlović, 1946, died at May the 2nd 1995 in Zalužje Maho (Suljo) Rizvanović, 1953, died at January 3rd 1993 in Glogova. Mefail (Meho) Demirović, 1970, died at May the 10th in Krasanovići. Redžić (Ahmet) Asim 1949, died at April 22 1992 in Bratunac.

3. Due to creation of false picture of big number of innocent muslim victims, remains of soldiers and other civilians were transported from various locations and again ritually buried at Potočari. Several hundreds of individuals are included in this kind of public betrayal.

Here are dozen particular examples. In the first inhumation at march the 31st 2003, body of Hamed(Hamid) Halilović (1940-1982) was moved from local Srebrenica mezarje Kazani and buried again in Potočari. As it can be seen, it's a person who has died 20 years before the war. During the fourth inhumation, bodies of one soldier died in war and one civilian, who died before the war, was also moved from Kazani to Potočari. They are Osman (Ibro) Halilović (1912-1989) and Nurija (Smajo) Memišević (1966-1993). During the fifth inhumation at July 11th, four persons were buried again: Salih (Šaban) Alić (1969-1992), Mujo (Hašim) Hadžić (1954-1993), Ferid (Ramo) Mustafić (1975-1993), Hajrudin (Ismet) Cvrk (1974-1992)

4. It isn't known for one group of BH Army soldiers, buried in Potočari, when and where they died, and where they were buried before, but it is certain that they are not victims of „Srebrenica massacre” from July 1995. They died before November 1993, when the decree of social care and housing of their families was written.

The group included soldiers of BH Army: Čerimović (Mustafa) Mujo – 12.04. 1938, Sejbočina-Vlasenica; Hasanović (Mujo) Hamed – 9.07. 1966 ; Malić (Ibrahim) Ramiz – 1970, Here-Vlasenica; Omerović (Nurko) Nurija – 1953. Urković-Bratunac; Hasim (Čamil) Selimović 1959; Ramiz (Suljo) Alić 1942, Jusuf (Safet) Osmanović 1947; Ramiz (Hakija) Alić 1979, Munib (Mujo) Alić 1962; Jusuf (Juso) Omerović 1962; Meho (Mehmed) Osmanović 1942, Sead (Osman) Salkić 1960; Safet (Šaban) Korkutović 1960; Omerović (Habib) Aziz 1.5. 1965 Sikirić-Bratunac.

5. The names of several hundreds soldiers died before march the 7th 1994. were noted at the document for the Chronicle of BH Army, that we've mentioned before. In this case also, it's not about victims of some execution or soldiers died at battle for Srebrenica in July 1995. Here are for illustration several dozens of names, some from the brigades of 8 operative group, and then from 28. division of BH Army. They are: Mujuć (Rizvan) Ibro – 1952, Sućeska, Srebrenica; Mehmed (Meho) Hodžić – 1960; Hafizović (Ibrahim) Hajrulah – 1973, Opetci, Srebrenica; Ismet (Šahmin) Huseinović, 1947; Mujo (Avdo) Ahmetović - 1970, Potočari, Mehmed (Meho)Hodžić – 1960, Potočari; Šaćir (Omer) Malić – 1945, Potočari; Mehmed (Meho) Hodžić – 1960; Hafizović (Ibrahim) Hajrulah – 1973, Opetci, Srebrenica, Ismet (Šahmin) Huseinović, 1947; Mujo (Avdo) Ahmetović – 1970, Potočari; Mehmed (Meho) Hodžić – 1960, Potočari, Šaćir (Omer) Malić – 1945 Potočari, Amir (Omer) Omerović – 1974; Kadrija (Esed) Osmanović - 1956 , Potočari; Jusuf (Juso) Jusić – 1941, Potočari (those are members of the 280th Eastbosnian light brigade). Mehmed (Omer) Avdić – 1966; Adil (Redžo) Hasanović, Meho (Mehmed) Ahmetović, Adil (Šećan) Hasanović, Husein (Ibro) Mehmetović, Omer (Šahin) Ahmetović-Bibo – 1946; Mujo (Avdo) Klempić – 1959, Srebrenica, Abid (Mehmed) Zuhrić – 1961; Meho)Ahmo) Duraković – 1967; Safet (Himzo) Hodžić; Mandžić (Daut) Jusuf – 1938, Skelani, Srebrenica.(Members of the 281st Eastbosnian light brigade). Nedžad (Munib) Osmanović, Ramo (Omer) Avdić, Enver (Hamed) Ibrahimović, Izet (Idriz) Salkić, Dževad (K) Suljić, Hasan (Mujo) Beganović, Redžo (Avdo) Suljić, Omer (Osman) Smajlović, unit July the 5th, Tokoljak, milicioner Bajro (Hasan) Selimović from Kazani unit; Kadrija (Ibrahim) Avdić, 1965. (members of the 282nd east Bosnian light brigade.) Avdić (Husein) Mehmed - 1943, Paljevine-Srebrenica, Avdić (Šemso) Mehmed, 1954, Pirići-Bratunac, Begić (Šaćir) Mirsad, 1955, Luka-Srebrenica, Salihović (Hasan) Hasib- 1945, Sućeska-Srebrenica, Suljo (Sinan) Omerović, 1922. Srebrenica; Mehmedalija (Sulejman) Hasanović, 1955. Srebrenica (members of 283rd east Bosnian light brigade), Munib (Mujo) Mustafić, 1960, missed 13.3.1993; Salko (Muhammed) Hodžić, 1959. (soldier of 284th east Bosnian light brigade.)

COMMANDERS AND SOLDIERS FROM THE NOTORIOUS EVENTS

6. These are the names of Muslim military officials and soldiers for which exact data about place and manner of death don't exist. It is possible that they are victims of execution, but it's also possible that they died during the breakthrough of Serbian defence lines. It shouldn't be disputable that they were members of the BH Army, and died at July 1995. But, almost all of them, or majority, took a part before death in many actions against local Serbs. They carry a responsibility for crimes committed over civilians, destruction of villages, exodus and pillages. The list includes names of members of different headquarters and meritorious soldiers, who were recommended for rewards and medals. Their names are at the accusations given to relevant judicial institutions for the crimes committed at Srebrenica and surround areas. Some of them are: members of the Headquarters of the 8 operative group BH Army: Sadie (Ramo) Sulejmanović, village Luka, Srebrenica municipality, Bego (Jusuf) Tihčić, born 1960 in Srebrenica, Ševket (Seid) Đozić, 1951, Srebrenica, Nedžib (Abid) Habibović, Srebrenica, Osman (Šerif) Osmanović, Hamed (Hamid) Alić, Amir (Maho) Rizvanović, Senahid (Abdulah) Tabaković, Zulfo (Munib) Halilović and Ahmo (Mujo) Tihčić, Srebrenica. They had various command responsibilities. Honored soldiers form the same formation are: Hamdija (Ahmet) Hasanović, Nedžib (Abid) Habibović, Hajrudin (Salih) Malagić, Mustafa (Zulfo) Stočević and Mehmed (Suljo) Malić. They participated in armed actions against Serbian villages Gniona, Blječeva, Osredak, Viogor, Bibići, Orahovica and other in the town suburban areas, in may 1992.(13 Serbian locals were killed). Next month they took actions to villages Oparci (6 victims), Obadi i Špat (9), Ratkovići (17), Brežane (19) . In july they

attacked Zalažje, Sase and surround (47 Serbian victims), in August Ježestica (Bratunac municipality, 9 victims), in September Podravanje (32), in October Fakovići (Bratunac, 17 victims), in November Kamenica (Zvornik municipality, 53 victims), in December Bratunac villages Loznica, Bjelovac, Sikirić (60 victims). In January 1993. villages Ježestica, Kravica i Šiljkovići (46), Skelani (61 victims). 389 Serbs were killed in their actions.

VILAINS ACCLAIMED AS VICTIMS

Commander of Sućeska Territorial Defense and security commander assistant of 281. east Bosnian light brigade, Hajrudin (Šefko) Avdić was buried in one grave place in mezarje. He was planning, directly operating and participating at the attacks, pillages and destruction of Serbian villages Osredak, Viogor, Orahovica, Zalazje i Sase at the Srebrenica municipality area. Same he did at villages Jeremići, Manovići and Rupino Brdo in Vlasenica municipality, and in Hranča, Bratunac municipality. Hajrudin Avdić participated in the killings of 74 Serbs during the three months of his commandment.

Relevant members of the 280 East Bosnian light brigade are also buried in mezaria. These are: Nursed (Salko) Salihović, Senad (Jusuf) Jusić, Salčin (Sejfo) Hodžić, Aljo (Ibrahim) Huseinović, Hajrudin (Nazif) Osmanović and Hajrudin (Hasan) Suljić. They are responsible for sufferings of Serbian villages Gniona, Jeremići, Manovići, Brežane, Zagoni, Zalazje, Sase and other, at July 12th 1992. (47 Serbian victims), at August the 8th Ježestica, Bratunac municipality (9), at September 24th Podravanje, Srebrenica municipality (32), in October the 5th Fakovići, Bratunac (17), November the 6th 6. Kamenica, Zvornik municipality (53), in December 14th 1992. Bratunac villages Loznica, Bjelovac, Sikirić (60), at January 17th 1993. Kravica, Bratunac municipality (15) and in January the 16th 1993. Skelani, Srebrenica municipality. (61). Their victims are 332 persons of Serbian nationality, and they were rewarded with various acknowledgements for their criminal deeds by their commanders and headquarters.

Avdulah (Avdo) Ahmetović, 1960, Sućeska, was commander assistant, and Hajrudin (Hamid) Avdić, member of 281. east Bosnian light brigade headquarters. First victims of their attacks were villages Osredak, Viogor, Orahovica, Žutica, Rupovo Brdo, Brežane, Hranča i Ježestica, Bratunac municipality, Podravanje, Srebrenica municipality, Loznica, Bjelovac, Sikirić, Kravica, Bratunac municipality and Skelani, Srebrenica municipality. From the same unit, as the direct executors of crimes were registered: Adem (Ahmet) Ramić, 1937, Srebrenica, Hajrudin (Omer) Alić, 1968, Srebrenica, Mujo (Muharem) Alić, Zulfo (Munib) Halilović, Hasan (Mujo) Beganović, Mensur (Šefko) Mustafić, Hasan (Enez) Hasanović, Hasan (Hasib) Salihović, 1968, Fikret (Huso) Mehmedović, Bešir (Sinan) Ajsić, 1971, i Hasan (Mehan) Hasanović.

Commanders and officers noted above dislodged Serbian population and took a part in killings of 228 individuals of Serbian nationality.

Ibro (Husein) Dudić, born 1969, from Srebrenica, major and commander of 282. east Bosnian light brigade operated attacks on villages Ratkovići, Krnjići, Zalazje, Sase, Milan's water mill on road Peć- Skelane, Podravanje, Boljevići, Loznica, Bjelovac, Sikirić, Kravica and Skelane area. In those actions 328 Serbs were killed, and their property pillaged and taken to Muslim villages.

Officers Mehmed (Salih) Salihodžić, Avdulah (Mustafa) Bećirović i Safet (Hamed) Ahmić, during the whole war time had main command and operate responsibilities in the headquarters of 283. east Bosnian light brigade. They organized attack on Serbian hamlet Vitez, and then villages Oparci, Loznička Rijeka, Krnjići, Fakovići and Boljevići, Loznica, Bjelovac, Sikirić i Skelani (hamlets Kušići, Čosići, Žabokvica, Kostolomci, Bujakovina etc.). Sejdalija (Alija) Mehić, Azem (Hirkija) Alić, Liplje, Zvornik; Mirzet (Alija) Rizvanović, Dževad (Kemal)

Salihović, Ahmo (M) Hasanović, Hajrudin (I) Cvrk, Bajro (Fadil) Salihović and Hasib (Rifet) Ahmić were also participating in those actions. 189 Serbs were killed during their actions.

KILLERS BETWEEN BURIED

Ibran (Ibro) Muratović, born 1949 from Bratunac was buried in mezarje. He participated in attack on village Blječeva at May the 6th 1992. and in murder of 3 individuals of Serbian nationality.

Senad (Hakija) Hasanović, 1968 and Ismet (Omer) Mustafić, 1942, both from Rovaši village were members of special, probably local Muslim armed formations. As a members of local intervention squad, they participated in attack on Serbian village Metaljka, and in stake on Zvornik-Vlasenica road, in village Konjević Polje. During that attack, the truck column in the property of factory „Boksit” Milici was waylaid at May the 27 in 1992.. All trucks were burned, and 5 Serbs killed.

Kadmir (Ibrahim) Alić from Tegari (Bratunac municipality) and Huso (Ramo) Halilović from Srebrenica participated at 30.6.1992. in attack on Serbian village Brežane (Srebrenica municipality) and in killing of 19 individuals of Serbian nationality.

Hamdija (Hamed) Alispahić, 1947. from Jaglič, participated in attack on Serbian village Ježeštica (Bratunac municipality) and killing of 9 Serbs, on Augusta the 18th 1992.

Mirsad (Ćamil) Mehmedović, village Sućeska, Mehmed (Edhem) Hajdarević, village Soločuša i Sejdin (Sejdalija) Alić, village Međe (Srebrenica municipality) participated in attack on villages Osredak, Viogor, Orahovica and others in Srebrenica municipality area and killings of 8 Serbs, in May the 15th 1992.

Edhem (Salko) Husić, village Zapolje (Bratunac municipality), Hajrudin (Hajro) Halilović, Srebrenica, Ramo (Ahmet) Salihović, Močevići (Srebrenica municipality) and Hajrudin (Murat) Salihović, 1940. Brezovice (Srebrenica municipality), Huso (Zaim) Salihović, 1964, participated at July the 1st in 1992. in attack on Serbian village Oparci (Srebrenica municipality) in killing of six individuals of Serbian nationality.

Šaćir (Nurija) Memišević, 1953 Srebrenica participated at 5.7.1992. in attack on villages of Bratunac municipality, attack on village Blječeva on 6.5.1992. and killings of 3 individuals of Serbian nationality, and Serbian part of Zagoni village and killing of 14 Serbian locals.

Alija (Šaban) Memišević from Bratunac participated in 5.7.1992. in attack on Serbian part of Zagoni village and killing of 14 Serbian locals.

Azem (Alija) Begić, 1962. from Luka village (Srebrenica municipality) participated in 12.7.1992. in attack on Serbian village Zalazje (Srebrenica municipality) and killing of 47 locals of Serbian nationality.

Dževad (Ramo) Babajić from Glogova (Bratunac municipality) participated in 25.7.1992. in attack on Serbian village Hranča and killings of 8 individuals of Serbian nationality.

Nedžad (Munib) Osmanović, 1969. Magašići (Bratunac municipality) participated in 20.7.1992 in attack on Serbian part of Magašići village and killing of 8 individuals of Serbian nationality.

Meho (Mehmed) Suljagić 1948. Kamenica Gornja (Zvornik municipality) operated at attacks on Serbian settlements in Kamenica Gornja (Zvornik municipality) in 24.8.1992., when 4 Serbian locals were killed.

INSTEAD OF CONCLUSION

Noted war pasts or biographies of commanders and soldiers of the B&H Army are filled with the attacks on Serbian villages and killings of individuals of Serbian nationality. They had no

mercy towards Serbian villages and locals. Proofs are countless. That facts derogates constantly emanated thesis that it's about victims of genocide or Muslim civilian victims. It is certain that some of them were executed after the capture, but much more of them died in battles during the attempt of breakthrough to Tuzla. They also had losses in inner conflicts.

MILIVOJE IVANIŠEVIĆ (1932) is the author of various studies, researches and analysis in area of cultural politics and organisation of cultural activities. As the author or coauthor, between the other, he published

- Cultural life of workers in Serbia (1965)
- Personnel in cultural and artistic institutions and organisations in Serbia (1967)
- Position and role of art societies today (1969)
- Material basis of cultural life in Serbia
- Cultural centres (1969)
- Role of culture in undeveloped areas in Serbia (1972)
- Program of cultural development of Banja Luka
- Concept of long-term cultural development until 2000 (1981)
- Social-economic position of culture in Belgrade (1982)
- Serbia – a guide through culture (1983)
- Cultural situation in Belgrade and Serbia (project III millennium SANU – 1985)
- Material status of culture in Yugoslavia
- Organization of culture and new cultural needs (1989)
- Problems of culture (1991)
- Etc.

He was long-term chief of UNESCO Messenger for Serbo-Croatian language area. From the beginning of conflict in Bosnia and Herzegovina, he is active in organization and collection of data of crimes committed against the Serbs in BH. He is assistant of many seminars about committed crimes against humanity and international law.

Published books:

- Chronicle of our cemetery, Belgrade-Bratunac 1994
- Exodus of Serbs from BH 1992-1995
- Crimes against the Serbs 1992 – 1995

He is coauthor of:

- Chronicle of emerged death of BH, together with Vesna Hadživuković and Darko Tanasković (1993)
- Big delusion, together with Boro Mišeljić – Fond „Truth about Serbs”, 1996

He is editor of separates of Serbian victims and committed crimes, published from 1997 for municipalities Konjic, Kupres, Srebrenica, Bratunac, Goražde, Mostar, Pale and Trnovo, Kozarska Dubica, Derventa, Krupa and Bosanski Novi, Trebinje, Bosanski Šamac, Prijedor, Čelinac and other.

INTRODUCTION:

Marija M. Zarić
MLADEN DJORDJEVIĆ